

Comte D. Boutourlin.

HCRMS

Boethius, Commentum super libro Porphyrii Isagoge

Italy, Monte Oliveto Maggiore at Accona XII c.

q 484/15

ni Isagoge

lc.

N.a Ce Vol.e contient outre
cinq livres des commentaires
sur Porphire un autre
ouvrage de Boece sur les
Dix categories d'aristote.
Ce d.r (Liber de Decem Prae-
-dicamentis) commence au 85e Fol.

Porphire avait composé, comme
introduction aux Categories d'aristote, un
traité des Universaux ; mais il etait si
obscur qu'on n'y comprenait rien : Boece
l'expliqua par un excellent commentaire,
comme il fit aussi les Categories d'Aristote
(Gervaise hist. de Boece, Par. 1715.
T. 1. P. 105.)

Comentum boetii super libro porphirii -

[illegible]

1

N° 25

SECUNDUS HIC ARREPTI OPERIS LABOR

nostre seriem translationis expediet. In qua quidem vereor ne subierim fidi interpretis culpam, cum verbum verbo expressum comparatumque reddiderim. Cuius incepti ratio est quod in his scriptis in quibus rerum cognitio queritur, non luculente orationis lepos, sed incorrupta veritas exprimenda est. Quocirca multum profecisse videor si philosophie libris latina oratione compositis per integerrime translationis sinceritatem nichil in grecorum litteris amplius desideretur. Et quoniam humani animi excellentissimum bonum philosophie comparatum est, ut nec ex philosophia quodammodo procedat ratio ex anime ipsius efficientiis ordiendum est. Triplex omnino anime vis in vegetandis corporibus deprehenditur. Quarum una quidem vitam solum corpori subministrat, ut nascendo crescat alendoque subsistat. Alia vero sentiendi iudicium prebet. Tertia vero mentis et rationis subnixa est. Quarum quidem prime id officium est ut creandis nutriendisque corporibus presto sit, nullum vero rationis sensusve prestet iudicium. Hec autem est herbarum atque arborum et quicquid terre affixum radicibus tenetur. Secunda vero composita atque coniuncta est, ac primam sibi sumens et in parte sibi constituens varium de rebus quas capere potest ac multiforme iudicium capit. Omne enim animal quod viget sensu, idem et nascitur et alitur. Sensus vero diversi sunt et usque ad quinarium numerum crescunt. Ita quicquid alitur tantum, non etiam sentit; quicquid vero sentire potest, ei prima quoque anime vis nascendi scilicet atque nutriendi probatur esse subiecta. Quibus vero sensus adest, non tantum eas rerum capiunt formas quibus sensibili corpore feriuntur presente, sed absente quoque sensu sensibilibusque sepositis, ante cognitarum sensu formarum imagines tenent memoriamque conficiunt, et prout quodque animal valet longius breviusque custodit. Sed easdem imaginationes confuse atque inevidenter sumunt, ut nichil ex earum coniunctione ac compositione efficere possint. Atque ideo meminisse quidem possunt, nec eque omnia, amissa oblivione memoriam recolligere ac revocare non possunt. Futuri vero nulla cognitio est. Sed anime vis tertia que secum priores alendi ac sentiendi trahit, hisque velut famulis atque obedientibus utitur, eadem tota est in ratione constituta, eaque vel in rerum presentium firmissima contemplatione vel in absentium intelligentia vel ignotarum inquisitione atque inventione versatur. Hec tantum humano generi presto est, que non solum sensus imaginationesque perfectas et non inevidentes capit, sed etiam pleno actu intelligentie quod imaginatio suggesserit explicat atque confirmat. Itaque ut dictum est huic divine nature non ea tantum cognitione sufficiunt que subiecta sensibus comprehendit, verum etiam in sensibilibus agnitione concepta et de absentibus rebus nomina indere potest, et que intelligentie ratione comprehendit vocabulorum quoque positionibus aperit. Illud quoque ei nature proprium est ut per ea que sibi nota sunt ignota investiget, et non solum unumquodque an sit, sed quid sit et quale sit, nec non cur sit optet agnoscere. Quam triplicis anime vim sola hominum ut dictum est natura sortita est. Cuius anime vis intelligentie motibus non caret, que in his quattuor quasi rationis exercet. Aut enim aliquid an sit inquirit, aut si esse constiterit quid sit an dubitat. Quod si et utrumque scientia rationis possidet, quale sit unumquodque vestigat, atque in eo cetera accidentium momenta perquirit, quibus cognitis cur ita sit querit, et ratione inchoatum investigat. Cum igitur hic actus sit animi humani, ut semper aut in presentium rerum comprehensione aut in absentium intelligentia aut in ignotarum inquisitione atque inventione versetur, duo sunt in quibus omnem operam vis anime ratiocinantis impendit. Unum quidem ut rerum naturas certa inquisitionis ratione cognoscat, alterum vero ut ad scientiam prius veniat quod post gravitas moralis exerceat. In quibus inquirendis perinvicta esse necesse est, que vestigantem animum a recto itineris non minimum in precipitatione deducant, ut in multis evenit Epicuro qui ex athomis mundum constare putabat, et honestum corporis

Iste liber est montis oliveti de hattona.

uoluptate carebat. Hoc autem idcirco huic atque aliis accidisse manifestum est, quoniam principia dis
putandi, quae quod ratiocinatione comprehenderant, hoc in res quoque ipsas euenire arbitrabantur. Hic uero
magnus error est. Neque enim sese res ut in numeris ita etiam in ratiocinationibus habent. In numeris enim quicquid in di
gitis recte computatum euenerit, id sine dubio in res quoque ipsas necesse est euenire, ut si ex calcu
lo centum esse contingit, centum quoque res illi numero subiectas esse necesse est. Hoc uero non aeque in disputatione
seruatur. Neque enim quicquid sermonum decursio inuenerit, id in natura quoque defixum tenetur. Quare necesse e
rat eos falli qui abiecta scientia disputandi de rerum natura perquirerent. Nisi enim prius ad scientiam
uenerit quae ratiocinatio ueram teneat disputandi semitam, quae uerisimilem, et agnouerit quae fida, quae po
sit esse suspecta, rerum incorrupta ueritas ex ratiocinatione non potest inueniri. Cum igitur ueteres saepe mul
tis lapsi erroribus falsa quaedam sibimet et contraria in disputatione colligerent, atque id fieri impossibi
le uideretur, ut de eadem re contraria conclusione facta utraque essent uera quae sibi dissentiens ratiocinatio
conclusisset, cuique ratiocinationi credi oporteret esset ambiguum, uisum est prius disputationis ipsius
ueram atque integram considerare naturam, qua cognita tunc illud quoque quod per disputationem inueniretur
an uere comprehensum esset posse intellegi. Hinc igitur profecta est logicae peritia disciplinae, quae disputan
di modos atque ipsas ratiocinationes internoscendi uias parat, ut quae ratiocinatio nunc falsa,
nunc autem uera sit, quae uero semper falsa, quae numquam falsa possit agnosci. Huius autem uis duplex esse perpenditur,
una uis quidem in inueniendo, altera in iudicando. Quod M. Tullius etiam in eo libro cui Topica titulus
est euidenter expressit dicens: Cum omnis ratio diligens disserendi duas habet partes, unam inue
niendi alteram iudicandi, utriusque princeps ut mihi uidetur Aristoteles fuit. Stoici in altera tantum uero
elaborauerunt. Iudicandi enim diligenter persecuti sunt ea scientia quam dialecticen appellant, inue
niendi autem artem quae topice dicitur, quae et ad usum potior erat et ordine naturae certe prior est, totam reliq
uerunt. Nos autem quoniam in utraque sicut est otium persequi cogitamus, ab ea quae prima est ordiamur. Cum igitur tanta
huius sit dignitas ut omnis fructus sit, danda est huic sollertissimae disciplinae tota mentis intentio, ut
primus firmati in disputandi ueritate uestigiis facile ad rerum ipsarum certam comprehensionem
uenire possimus. Et quoniam quid sit ortus logicae disciplinae praediximus, esse reliquum uidetur adiungere an
omnino pars quaedam sit philosophiae, an ut quibusdam placet supellex atque instrumentum per quod
philosophia cognitionem rerum naturamque comprehendit. Cuius quidem rei has e contrario uideo
esse sententias. Hi enim qui partem philosophiae putant logicam, consideratione his fere argumen
tis utuntur, dicentes philosophiam indubitanter habere duas partes speculatiuam atque actiuam.
De hac tertia rationali quaeritur an sit in parte ponenda, sed eam quoque partem philosophiae esse non potest dubi
tare. Nam sicut de naturalibus ceterisque quae sub speculatiua positis solius philosophiae uestigatio est, itemque
de moralibus ac reliquis quae sub actiuam partem eadem sola philosophia perpendit, ita quoque de hac parte
tractatur, id est de his quae logicae subiectae sunt sola philosophia iudicat. Quare si speculatiua atque actiua idcirco
philosophiae partes sunt quia de his philosophia sola pertractat, propter eandem causam erit logica philosophiae
pars, quoniam philosophiae solius haec disputandi materia subiecta est. Iam uero inquiunt cum in his tribus philosophiae partibus
uersetur, cumque actiuam et speculatiuam esse consideratione subiecta discernant, quod illa de rerum naturis, haec de moribus
quaerit, dubium non est quin logica disciplina a naturali atque morali sui materiae proprietate distincta sit. Etenim
logicae tractatus est de propositionibus atque syllogismis et ceteris huiusmodi, quod neque est ea quae non de rerum sed de rebus speculatur,
neque actiua pars quae de moribus inuigilat eque praestare potest quae similibus tractat; id est speculatiua actiua atque ratio
nali philosophia consistit, quae per propositionis triplicemque a se fine diuincta sit; cumque speculatiuam et actiuam par
tes esse non dubium est, quin rationalem quoque philosophiae partem esse conuincatur, quia ipsa non parte sed philoso
phia dicatur.

inutraque: summa utilitas

uetit

phię instrumtū putant · hęc fere afferunt argumta n̄ ee̅ simile inquit · loycę fine̅ specula
tiuę atq; actiuę partis extremo; utraq; eni̅ illa͛ ad suū ppriū terminū spectant · ut speculatiua q̄de̅
refertur
reru̅ cognitione̅ · actiua uo mores atq; instituta pficiat · neq; alta p fer̄ ad alta͛m · loyce uo finis ee̅
n̄ pot absolut̄ · s; quoda̅modo cu̅ reliq̄s duab; partib; colligat atq; constrict̄ e̅ · Quid eni̅ est in
loyca disciplina q͂ suo merito debeat optari · nisi q͂d ppt inuestigatione̅ reru̅ hui͂ effectio artis
inuenta e̅ · Scire eni̅ quea̅dmodu̅ argumtatio concludat · ut quę uera sit · 7 quę uerisimilis ad h͂
scilicet tendit · ut ul̄ ad reru̅ cognitione̅ referat hęc rationu̅ scientia · ut ad inueniendo͂ ea
quę in exercitiu̅ moralitatis adducta beatitudine̅ pariunt · atq; ido͂ q͂m speculatiuę atq;
actiuę suus certq; finis e̅ · loyce aut̄ ad duas reliquas partes refertur extremu̅ · manife
stu̅ e̅ non ea̅ ee̅ philosophię parte̅ · s; potius instrumtu̅ · Sunt uo plura que ex alteru͂t parte
dicant̄ · quo͂ nos ea que dictas̄ stricti notasse sufficiant · hanc lite̅ uo tali ratio̅e discernim͂ ·
Nichil quippe dicim͂ impedire · ut eade̅ loyca partis uice simł instrumtiq; fungat̄ officio · q͂m
eni̅ ipsa suu̅ retinet fine̅ · isq; finis a sola philosophia considat̄ · pars philosophię ponenda e̅ ·
Q͂m uo finis ille loyce que̅ sola speculat̄ philosophia · ad alias ei partes sua̅ opam pollicetur ·
instrumtu̅ ee̅ philosophię non negam͂ · Est aut̄ finis loyce inuentio iuditiuq; rationu̅ q͂ scilicet
n̄ ee̅ miru̅ uidebit̄ q͂ eade̅ pars eade̅q͂ da̅ ponit̄ instrumtu̅ · si ad partes corporis animu̅ reduca
mus q͂b; fit aliq͂d ut his q͂b; da̅ quasi instrumtis utam͂ · 7 in toto tam̄ corpore partiu̅ optinent
locu̅ · Manus eni̅ ad tractandu̅ · oculi ad uidendu̅ · ceteq; corporis partes pprıu̅ q͂d da̅ uident̄
habe̅ offitiu̅ · q͂d tam̄ si ad totius utilitate̅ corporis refferatur instrumenta queda̅ corpo
ris ee̅ deprehendunt̄ · q͂ et partes ee̅ nullus abnuerit ... ant h̄ an p̄e ... Itaq; loyca disciplina
pars q͂de̅ philosophię e̅ · q͂m philosophia sola ma ... gnitione̅ p̄dican ... gistra e̅ · suppellex uo e̅
q͂ pea̅ inq͂sita philosophię ueritas uestigatur. ... tractat̄ · cu̅ dedi ... Sed q͂m quantu̅ m̄ q͂q; bre
cuim nob
uitas sua mora largita e̅ ortu̅ loyce · 7 q͂d sit ipsa loy ... ca explicaui · n̄c de eo libro pauca di
cendas que̅ in p̄sen͂ sup sim exponendu̅ · Titulo eni̅ ponit porphirius introductione̅ s; in aristote
lis p̄dicamta e̅ scribe · q͂d uo ualeat h͂ introductio · t ad q͂ lectoris a͂imu̅ paret breuit̄ explica
bo · Aristotiles eni̅ q͂ de dece̅ p̄dicamtis scribit libru̅ hac intentione co̅posuit · ut infinitas re͂
diu̅sitates que sub scientia cade̅ n̄ possent · paucitate g͂nm co̅prehendent · atq; ita q͂ p in co̅p
hensibile m̄ltitudine̅ · sub disciplina̅ uenire n̄ potat · p g͂nm ut dictu̅ e̅ paucitate̅ a͂io fieret
scientieq; subiectu̅ · Dece̅ g͂ g͂na re͂ o͂iu̅ ee̅ considauit · i · una̅ substa̅m 7 accidentia · uiiii · que̅s
qualitas · quantitas · relatio · ubi · quando · face̅ · pati · situ̅ · habe̅ · Quę q͂m g͂na ee̅nt sup̄ma · 7 q͂b;
nullu̅ aliud supponi g͂n̄s posset · omne̅ necesse e̅ m̄ltitudine̅ re͂ · p ho͂ · x · g͂nm sp̄es inueni̅ ·
Quę q͂de̅ g͂na o͂ib; a se differentiis distributas̄ · neq̄ q͂ua̅ uident̄ habe̅ co̅e · nisi tantu̅ nomen ·
q͂m o͂ia ee̅ predicant̄ · Quippe suba e̅ · qualitas e̅ · et de aliis o͂ib; e̅ uerbu̅ co͂it p̄dicatur · sed n̄ est
eo͂ co͂is suba una t nat͂a s; tantu̅ nom̄ · Itaq; dece̅ g͂na̅ ab aristotile repta o͂mib; a se differen
tiis distributa sunt · s; q͂ue aliq͂b; differentiis disiungunt̄ necc̄e e̅ ut habeant ppriu̅ q͂ da̅ q͂ ea̅
in singlare̅ solitariaq; uindicet forma̅ · Non e̅ aut̄ ide̅ ppriu̅ · q͂ accidens · accidentia eni̅ 7 eue
nire · 7 ab ee̅ possunt · p̄pa ita s̄ infinita ut absq; his quo͂ s̄ p̄pa ee̅ n̄ possint · Quę cu̅ ita sint ·
cu̅q; aristotiles · x · re͂ g͂na repisset · q͂ ut intelligendo mens capet · t loq̄ndo disputator
offerret efficeret · q͂ q͂d eni̅ intellectu capim͂ id ad alt͂m s̄mone uulgam͂ · Euenit ut ad ho͂ · x · p̄dicam
to͂ intelligntia̅ q͂niq; ha͂ re͂ t̄ctat̄ incurreret · scił g͂nus · s · d · p · a · Genus q͂d q͂m opor
tet an̄ p̄discere q͂d sit g͂n̄ ut · x · illa q̄ aristotiles ce̅tis pposuit reb; g͂na ee̅ possim agnosce̅ · Spe
ciei uo cognitio plurimu̅ ualet · ut que cuiusq;

gnus sit spes possit agnosci. Si enim qd sit spes intelligimus, nichil impedit errore tam.
fieri enim pot, ut per speci scientiam sepe quantitatis spes in relatione ponam. et cuilibet primigenis spes
alteri cuilibet generi subdam, atque ita fiet permixta atque indiscreta rerum confusio. quod ne accidat,
que sit natura speciei agnoscendum est. Nec uero nobis tantum prodest speciei noscenda natura ne prorum generum spes inuicem
permutem. uerum etiam ut in eodem quolibet genere proximas generis spes nouimus eligere. ut ne subiecte mox animal di
cam esse speciem potius quam corpus. aut corporis potius hominem quam animatum corpus. At uero differentiarum sci
entia nobis in categoriis maximum retinet locum. Quomodo enim omnino qualitatem a substantia. ut cetera a se genera distare co
gnoscimus nisi eorum differentias uiderimus. quomodo autem discernere eorum differentias possimus si quid sit ipsa differentia
nesciamus. nec hunc solum nobis inscientia differentie effundit errorem uerum etiam specierum quoque tollit omnem
inditium. nam omnis spes differentie informant. Ignorata differentia spes quoque ignorari necesse est. Quo
modo uero fieri pot, ut qualibet differentiam possimus agnoscere. si omnino que sit nominis huius significatio
nesciamus. Jam proprii tantum usus est. ut aristotiles quoque singulorum predicamentorum propria persuasit.
que propria esse quis deprehendat, ante quam quod quid omnino sit proprium discat. nec nobis tantum propriis hec cognitio
ualet que singulis nominibus efferuntur. ut hominis risibile. uerum etiam nobis que in locum diffinitionis adhi
bent. Omnia enim propria rem subiectam quadam termino descriptionis includunt. quod suo quoque loco oportunius
commemorabo. Accidentis quoque cognitio quantum efferat. quis dubitare queat. cum uideat inter decem
predicamenta nouem accidentis naturas. que omnia accidentia esse putamus. si omnino quod sit accidens igno
rem. cum preterea nec differentiarum nec proprii scientia nota sit. nisi accidentis natura firmissima consideratione
teneam. fieri enim pot [lacuna] ut differentie loco proprii uel pro inscientia accidens apponatur. quod esset in
tiosissimum diuisa subst[lacuna] spes. et differentes probant. que cum ipse ex differentiis constent. ut fi
ent unius cuiusque differentes [lacuna]quoque ad usum por[lacuna] proprie accidens tamen non uidetur amittere. Cumque aristo
tiles rerum genera collegisset que [lacuna]ierit otium p[lacuna] nimirum diuisa subesse spes continerent. que spes nunquam
diuise forent in differentiis segre[lacuna]garent. Cumque omnia in substantiam atque accidens. accidens
uero in alia predicamenta uiiii soluisset. cumque aliquorum predicamentorum sit propria prosecutus. debuis ipsis que de predicamentis
docuit. quod uero esset genus. quod spes. quod differentia. quod proprium. quod illud accidens. deque non dicendum est. uelut nota preter
ruit. Neque ad predicamenta aristotelis uenientes quod significaret unumquodque eorum que supius dicta sunt
ignorarent. hunc librum porphirius de earum quinque rerum cognitione perscripsit. quo prospecto et considerato
quod unumquodque eorum que supposuit designaret. facilius intellectus ea que ab aristotile proponentur addisceret.
hec quidem intentio est huius libri quem porphirius ad introductionem predicamentorum se conscripsisse. ut ipsa
ut dictum est tituli inscriptione signauit. Sed licet ad hoc unum huius libri referatur intentio. non tamen simplex eius utilitas
et in maxima quoque diffusa est. quam idem porphirius in principio huius libri commemorauit dicens. est. Nec in multip

C

UM sit necessarium crisaori. et ad eam que est apud aristotilem predicamentorum doctrinam nosse quod sit genus.
quod spes. quod differentia. quod proprium. et quod accidens. et ad diffinitionum assignationem. et omnino ad ea que in di
uisione. uel demonstratione sunt utilia hac speculatione istarum rerum compendiosam traditionem faciens
temptabo breuiter uelut introductionis modo ea que ab antiquis dicta sunt aggredi. altioribus quidem questionibus ab
stinens simpliciores uero mediocriter coniectans. Utilitas huius libri quadrifaria spargitur
Namque ad illud etiam ad quod est libri dirigitur intentio. magno legentibus usui est. et ad cetera que cum extra in
tentionem sint non tamen minor ex his legentibus utilitas comparatur. Est enim propositulum. et predicamentorum
facilis cognitio. et diffinitionum integra assignatio. et diuisionum recta perspectio. et demonstra
tionum ueracissima conclusio. Que res quanto difficiles atque ardue sunt. tanto perspicatiorem stu
diosioremque animum lectoris expectat. Dicendum uero est quod in omnibus libris euenit. Nam primum si quis sit

intentio cognoscat' · quanta q̄q; utilitas in̄ puenire pōsit expedit̄ · & licet extra mlta · ut sit
huimōi librū seq̄nt̄ · tam illā p̄xime utilitatē uidet̄ habē · ad q̄ ei refert̄ intentio · ut in ipso
libro quē susp̄sim exponendū · cū ei intn̄tio sit ad p̄dicam̄ta intellectū facilē cōpandi · n̄ ē · du
biū q̄n h̄ ei p̄ncipal' p̄bet̄ utilitas · licet n̄ minores sint comites · diffinitio · diuisio · ac demonstra
tio · Quo𝔷 nob̄ q̄dā p̄ncip̄ia hic suggerunt̄ · Sensus uō tot' huimōi ē · cū sit inq̄t g̅n̅is · sp̄ei ·
diffr̄e · p̄p̄i · accidentisq; cognitio util' ad p̄dicam̄ta aristotil' · eiq; doctnā ad diffinitionū et assi
gnationē · & ad diuisionē ac demonstrationē faciens ea q̄ ab antiq̄s dictas large ac diffuse tēp
tabo breuit̄ ap̄ire · neq; enī cōpendiosā n̄ totū op̄ breuitate constringet · 7 q̄m introductionē scri
bebat · altiores q̄stioēs sponte refugiā · simpliciores uō mediocrit̄ coniectabo · i · simplicium
questionū obscuritates abiecta meis quadā coniecture ratiotinatioē tractabo · Tota q̄dē sen
tentia huiuscemōi p̄hemii tal' est · que & utilitate uberrima · & facilitate incipientis animo blan
diat̄ · Sed dicendū uidet̄ q̄d nā celet amplius altitudo sermonū · Necessariū in latino sermone
sicut in g̅c̅o · ΑΝΑΓΚΑΙΟΝ plura sig̅ficat · Diuisa enī sig̅ficatioē · M̄ · tullius dic̄ necessariū sum ēē
aliquē atq; nr̄m · cū nob̄ necessariū dn̄s ad forū descendē · quia in uoce quedā utilitas sig̅ficat̄ ·
Alia quoq; sig̅ficatiōē qua dn̄s solē necessariū mori · i · necēē ē ēē · 7 illa q̄dē prima consig̅fi
catio p̄termittenda ē · Omnino enī ab eo necessario q̄ hic porphyrius ponit aliena ē · Hee
uō due huiusmōi sunt · ut inter se certare uideant̄ que huius loci optinet sig̅ficationē · in quo
dic̄ porphirius · cū sit necessariū crisaori · Naq; ut dictū ē · necessariū & utilitatē sig̅ficat ·
& necessitatē · Vident̄ huic loco utraq; congruere · Nā & sūme utile ē ad ea que supius dic
tas degn̄e · 7 sp̄ē · disputare · & sūma ē necessitas q̄a n̄ sint h̄ an̄ p̄cognita illa ad que ista p̄pa
rant̄ n̄ poss' cognosci · Nā neq; p̄ter gen' · 7 sp̄ei cognitionē p̄dicam̄ta discunt̄ · sed nec diff̄o ge
nis relinq̄t & diffam̄ · & incetis quā sit utilis iste tractat' · cū de diuisioē · & demonstratioē dispu
tabit̄ apparebit · Sed quāquā necēē erit hec quoq; de q̄b; disputandū ē · p̄ri ad cognitionē uenire
q̄ ea q̄b; illa p̄pant̄ · n̄ tamē ea sig̅ficatioē hic a porphirio positū ē · q̄ necessitatē sig̅ficaq̄ uellet · ac n̄
potī utilitatē; ipsa enī or̄ ē textq; s̄monū · id clarissima intelligentie ratioē sig̅ficat · Neq; q̄sq̄
ita uiit̄ ratioē · ut aliq̄ necessitatē referri dicat ad aliud · necessitā enī p̄ se q̄dā ē · utilitas uō se p̄
ad id q̄ ē utile refert̄ · p̄t hic q̄q; At enī cū sit necessariū crisaori · & ad eā q̄ ē ap̄ aristotilē
p̄dicamto𝔷 doctnā; sibi hec necessariū utile intelligam' · 7 id noīe ipso ut̄am dicentes · cū sit utile
crisaori · 7 ad eā q̄ ē ap̄ aristotilē p̄dicamto𝔷 doctnā · nosse q̄d sit g̅n̅s · 7 c̄eta recte intelligentie
sermonū ordo conuenit · Si uō ad necesse permutet̄ · ut dicam̄ cū sit necessariū crisaori · 7 ad eā q̄ ē ap̄ aristotelē p̄dicam to𝔷 doctnā nosse q̄d sit genus
& c̄eta recte intellegentie ordo conuenit · Quo circa hic diutius inmorandū n̄ ē · Quāquā
enī sit sūma necessitas his ignoratis n̄ posse ad ea ad que hic tractat' intendit̄ peruenīri · n̄ tm̄
de necessitate hic dictū ē · necessariū sed potius de utilitate · Ille uō licet idē supius dictū
sit · tm̄ breuit̄ q̄d ad p̄dicam̄ta g̅n̅is · sp̄ei · diffr̄e · p̄prii · atq; accidentis p̄sit cognitio dispute
m' · Aristotiles enī in p̄dicam̄tis decē g̅n̅a constituit rerū · q̄ de cunctis aliis p̄dicarent̄ · ut
q̄cq̄d alsig̅ficatioē uenire pōset · id sui integrā sig̅ficationē tenet · cuilibet eo𝔷 subicent̄ · de
q̄b; aristotilē t̄ctat in eo libro qui de · x · p̄dicam̄tis inscribit̄ · Hoc ipsū referri ad aliq̄d uelut
ad gen' · tale ē · quale siq̄s sp̄ēm supponat g̅n̅i · Huō neq; p̄t cognitionē sp̄ei ullo m̄ fieri g̅n̅is t̄ p̄t cognitioēm
pōt · Nec uō ipse sp̄ēs ut cuimōi magis sint possint p̄spici · n̄ eā𝔷 diffr̄e cognoscant̄ · Sed
diffrā𝔷 nāta incognita q̄ uniuscuiusq; sp̄ei sint diffr̄e modis oīb; ignorabit̄ · Quare sci
endū ē · q̄m si de g̅n̅ib; ar̄ · tractat in p̄dicam̄tis · 7 g̅n̅m nāta cognoscenda ē · cū cognitioē

speciei quoque comitatur agnitio. Sed haec cognitio, quid sit differentia, non potest ignorari. quamquam in eodem libro plu
ra sint. atque non maximam partem. et generis et speciei et differentiae lector attulit. nullum omnino intellectum pate
bit. cum ipse Aristoteles dicat. diversorum generum et non subalternatim positorum. diversae secundum se species et differentiae sunt. quibus
ignoratis intellegi impossibile est. Sed idem Aristoteles proprium uniuscuiusque praedicamenti diligentissima inquisitione
investigat. ut cum substantiae proprium per multa dicit esse quod idem numero contrariorum susceptibile sit. et rursus quantita
tis. quod in ea sola aequale atque inaequale dicatur. Qualitatis etiam quod per eam simile atque dissimile aliud alius esse pronuntietur. et in ce
teris eodem modo. ut quae sit proprietas contrarii. quae secundum relationem oppositionis. quae privationis et habitus.
quae affirmationis et negationis. in quibus ita tractat. tamquam iam peritis scientibusque quae sit proprietatis natura. quam
si quis ignorat. frustra ea quae de his disputantur aggreditur. Iam vero illud manifestum est quod accidens maxi
mum praedicamentorum obtinet locum. quod pro nomine novem praedicamenta circumdat. Et ad praedicamenta quidem quanta
sit huius libri intentio ex his manifestum est. Quod vero attinet. et ad diffinitionum assignationem facile co
gnosci potest si prius substantiae rationum divisio fiat. Substantiae ratio alia quidem in descriptione est. proprietatem quan
dam colligit huius rei cuius substantiae rationem prodit. ac nomen proprietate id quod monstrat informat. verum etiam
ipsa fit propria. quod in diffinitione quoque provenire necesse est. Si quis enim quantitatis rationem reddere velit.
ut dicere liceret. Quantitas est secundum quam aequale atque inaequale dicitur. Sic ergo proprietatem quidem quantitatis
in ratione posuit quantitatis. ipsa et tota ratio ipsius quantitatis propria est. ita descriptio et proprietates
colligit. et ipsa quidem fit propria diffinitio. Namque quod substantiam monstrat genus differentiis iungit. et ea
quae per se communia. eque multarum in unum rediens uni speciei quam diffinit reddat aequalia. Itaque ad descriptio
nem utilis est proprii cognitio. quoniam proprietas sola in descriptione colligitur et ipsa fit propria sicut diffinitio quoque.
Ad diffinitionem vero genus quod primum ponitur. et ad species ad quam genus illud aptatur. et differentiae quibus iunc
tis cum genere species diffinitur. Sed sicut haec pressiora quam expositionis modus postulat videbuntur.
Hic enim scire convenit nos. ut in prima editione dictum est. hanc expositionem nostro fuisse iudicio ad intel
legentiam simplicem huius libri editio prima sufficiat. Ad interiorem vero speculationem confirmatis
paene iam scientia nec in singulis vocabulis rerum haerentibus haec posterior editio colloquitur. Ad divi
sionem vero faciendam tam hic liber est utilis. ut praeter earum scientiam rerum de quibus in hac libri serie disputa
tur. casu fiat potius quam ratione partitio. hoc autem manifestum erit. si divisionem ipsam dividimus.
id est si nomina ipsius divisionis in ea quae significat partiamur. Est namque divisio generis in species. ut cum dicimus co
loris aliud est album. aliud est nigrum. aliud medium. Rursus divisio est quotiens vox plura significans
aperitur. et eius multitudo quae ab eo significantur ostenditur. ut si quis dicat nomen canis plura significat. et hunc
latrabilem quadrupedemque. et caeleste sidus. et marinam beluam. quae omnia a se propria diffinitione disiunc
ta sunt. Dividi autem dicitur et quotiens totum in partes proprias separatur. ut cum dicimus domus aliud sunt fundamenta. aliud
parietes. aliud tectum. et haec quidem triplex divisio secundum se partitio nuncupatur. Est autem alia quae secundum
accidens dicitur. ea quoque fit tripliciter. aut cum accidens in subiecta dividimus. ut cum dico bonorum alia
sunt in corpore. alia in animo. alia extrinsecus. aut rursus cum subiectum in accidentia. ut corporum alia
sunt alba. alia nigra. alia medii coloris. et rursus accidens in accidentia separamus. ut cum dicimus
liquentia alia sunt alba. alia nigra. alia medii coloris. Et rursus alborum alia sunt dura. alia li
quentia. quaedam mollia. Cum igitur ita omnis sit divisio. aut secundum se. aut secundum accidens. utraque vero par
titio fiat tripliciter. cumque in superiore secundum se triplici partitione fit. una divisionis forma generis
in species separare. id neque praeter generum scientiam fieri ullo modo potest. neque vero praeter differentiarum. quas
necesse est in specierum divisione sumi. Manifestum est igitur quanta utilitas huius libri ad hanc divisio
nem sit. qui de primo aditu genus ac species. et differentias tractat. Secunda vero ea divisio est quae est vocis

ponit aliam uero in diffinitione. sed eam quam in descriptione

que fit ipsa quam descriptio. diffinitio uero ipsa quidem propria non colligit

in significantias. nec hoc quidem ab huius libri utilitate discreta est. Quonam enim modo cognosci poterit u
trum vox eam divisionem faciat quae rerum aequivoca esse videantur an generis. Si ea quae significant diffiniantur et ea quae s(unt)
sub communione una diffinitione claudantur species esse necesse est et illud commune earum genus. quae si illa quae proposita
vox designat non possunt una diffinitione concludi nemo dubitaverit quin illa vox sit aequivoca. neque enim etsi sit communis
his de quibus praedicatur ut genus quamquam quidem ea quae sub se posita significat tamen secundum commune nomen non possunt una diffinitione com
prehendi. Sic igitur ex diffinitione manifestum sit quod genus sit. quod vero nomen aequivocum. differentiis vero per genera differentiasque
discurrit. quis quam ne dubitare potest in hac eque divisionis forma plurimum huius libri auctoritate
valere. Illa autem secundum se divisio quae est totius in partes quemadmodum discernitur. ac non potius generis in
species divisio esse putabitur. nisi sint genus et species et differentiae earum quamvis ante disciplinae ratione tractata.
Cur enim non quis quam dicat domus species potius esse quam partes. fundamenta. parietes. et tectum. Sed cum occur
rit generis nomen. unaquaque specie totum posse congruere. totius vero in unaquaque parte sua nomen
convenire non posse manifestum fit aliam divisionem esse generis in species. aliam totius in partes. Convenire autem nomen generis
singulis speciebus ostenditur. per id quod homo et equus singula animalia nuncupantur. neque tectum vero. neque parietes
aut fundamenta singulatim domus nomine appellari solent. sed cum fuerint iunctae partes. tunc recte totius
nomen excipiunt. De ea vero divisione quae secundum accidens fit nullus ignorat. quin incognito acci
denti incognitaque vi generis ac differentiarum facile evenire possit. ut accidens ita in subiecto solvatur.
quasi genus in species. et postremo omnem huc ordinem partitionis foedissime permiscebis inscientia. Et
quoniam hic liber quantum ad divisionem prosit ostendimus. non de demonstratione dicemus. ne per ardua atque diffi
cillima hereat. qui in tanta hac disciplina vigilantissimo ingenio et sollertissimo labore su ut genera et species
davit. Fit enim demonstratio id est alicuius quaesitae rei certa rationis collectio. ex ante cognitis na
ut prima cum speciebus · causa efficiens in natura et effectiva in naturali ut genera et differentiae speciebus · ut animal homini vel differentiae speciebus
turaliter. ex convenientibus. ex primis. ex causa. ex necessariis. et per se inhaerentibus. Sed genera speciebus
priora natura sunt. Ex generibus enim species fluunt. Item species sub se positas. ut speciebus vel individuis
priores naturaliter esse manifestum est. quae vero priora sunt ea et prius noscuntur. et notiora sunt subsequentibus naturaliter. — quae prius ad natura et a due
Duobus enim modis primum aliquid et notum dicitur. secundum nos scilicet et secundum naturam. nobis enim illa magis cognita
sunt. quae sunt proxima ut individua. dehinc species. postremo genera. At vero naturae confuso modo. eas ma
gis cognita quae nobis minime proxima sunt. et atque ideo quantumlibet se longius a nobis genera protulerint.
tanto magis erunt lucida. et naturaliter nota. Differentiae vero substantiales illae sunt. quas per se his rebus inesse quae
demonstrantur convenientia principia possit intellegi. Necessaria vero esse ea ipsa quae genera et differentias — agnoscimus · procedere autem debet
dominis. nullus dubitat quis speciem sine genere et differentiam intellegit esse non posse. Genera vero et differentiae sunt — generum ac differentiarum cognitio ut
causae specierum. idcirco enim species quia genera earum et differentiae sunt. quae in syllogismi posita demon — in unaquaque disciplina quae sint
strantibus non rei solum verum conclusionis. et causae sunt. quod in postremis resolutoriis locupletius dicemus — cuius rei quae demonstratur
Cum igitur perutile sit. et diffinitione quodlibet illud circumscribere. et divisione dissolvere. et demonstrationibus
comprobare. hoc autem praeter earum rerum scientiam de quibus in hoc libro disputabitur. neque intellegi. neque ex
erceri valent. quis umquam poterit dubitare quin hic liber maximum totius logicae adiumentum
sit. praeter quam cetera quae in ea magna vim tenent. nullum doctrinae additum praebent.
Sed meminit porphirius sese introductionem conscribere. neque ultra quam institutionis
modus est formam tractatus egredi. Ait enim se altiorum quaestionum nodis abstinere. simpliciores
vero mediocri coniectura perstringere. Quae vero sint altiores quaestiones. quas se differre promit
tit. ita proponit. Mox inquit de generibus. et speciebus illud quidem sive subsistunt. sive in solis »
nudis purisque intellectibus posita sint. sive subsistentia corporalia sint an incorpo »
insensibilibus posita et
ralia. et utrum a sensibilibus separata an circa ea constantia dicere recusabo. Altissimum enim »

huiusmodi negotium et maioris egens inquisitionis. Altiores inquit questiones pretereo ne eis intempestive lectoris animo ingestis initia ei primitiasque perturbent. Sed ne omnino faceret neglegentem, ut nichil preter quam quod ipse dixisset lector amplius putaret occultum, id ipsum cuius executionem se differre promisit addidit, ut de his minime obscure penitusque tractando, nec lectori quandam obscuritatis effunderet, et tamen scientia roboratus quid queri iure posset agnosceret. Sunt autem questiones quas se reticere promittit, et perutiles et secrete et temptate quidem a doctis viris nec a pluribus dissolute. Quarum prima est huiusmodi.

Omne quod animus intellegit, aut id quod est in rerum natura constitutum intellectu concipit et sibimet ratione describit, aut id quod non est vacua sibi imaginatione depingit. Ergo intellectus generis et ceterorum cuiusmodi sit queritur, utrumne ita intelligamus species et genera ut ea que sunt et ex quibus verum capimus intellectum, an nos metipsos ludimus cum ea que non sunt animi nobis cassa imaginatione formamus. Quod si esse quidem constiterit et ab his que sunt intellectum concipi dixerimus, tunc alia maior ac difficilior questio dubitationem parat, cum discernendi atque intelligendi generis ipsius naturam summa difficultas ostendit. Nam quoniam omne quod est aut corporeum aut incorporeum esse necesse est, genus et species in aliquo eorum esse oportebit. Quale erit igitur id quod genus dicitur, utrumne corporeum an incorporeum? Neque enim quid sit diligenter intendi poterit, nisi in quo horum poni debeat agnoscatur. Sed neque cum hec soluta fuerit questio excluditur ambiguum. Subest enim aliquid quod si incorporalia esse genus ac species dicantur obsideat intelligentiam animumque detineat, exsolvi postulans, utrum circa corpora ista ipsa subsistant, an etiam preter corpora subsistentia incorporalia esse videantur. Due quippe incorporeorum formae sunt, ut alia preter corpora esse possint et separata a corporibus in sua incorporalitate perdurent, ut deus mens anima; alia vero cum sint incorporea, tamen preter corpora esse non possint, ut linea superficies, vel numerus vel singule qualitates, quas tametsi incorporeas esse pronunciamus, quod tribus spaciis minime distendantur, tamen ita in corporibus sunt ut ab his divelli nequeant aut separari, aut si a corporibus separata sint nullo modo permaneant. Quas licet questiones arduum sit ipso interim porphirio renuente dissolvere, tamen ita aggrediar, ut nec anxium lectoris animum relinquam, nec ipse in his que preter muneris suscepti seriem sunt tempus operamque consumam. Primum quidem pauca de questionis ambiguitate ponam. Post vero eundem dubitationis nodum absolvere atque explicare temptabo.

Genera et species aut sunt et subsistunt, aut intellectu et sola cogitatione formantur. Sed genera et species esse non possunt. Hoc autem ex his que dicta sunt rebus intelligitur. Omne enim quod commune est uno tempore pluribus, id unum esse non poterit. Multorum enim quidem quod commune est, presertim cum una eademque res in multis uno tempore tota sit. Quantaecumque enim species sunt, in omnibus genus unum est. Non quod de eo singule species quasi partes aliquas carpant, sed singule species uno tempore totum genus habent. Quo fit ut totum genus in pluribus singulis uno tempore positum unum esse non possit. Neque enim fieri potest ut cum in pluribus totum sit uno tempore, in semetipso sit unum numero. Quod si ita est, unum quiddam genus esse non poterit, quo fit ut omnino nichil sit. Omne enim quod est, idcirco est quia unum est. Et de specie idem convenit dici. Quod si est quidem genus ac species, sed multiplex neque unum numero, non erit ultimum genus, sed habebit aliud suppositum genus, quod illam multiplicitatem huius sui nominis vocabulo concludit. Ut enim plura animalia quoniam habent quiddam simile, eadem tamen non sunt, idcirco eorum genera perquirunt. Itaque quoque quoniam genus quod in pluribus est atque multiplex habet sui similitudinem, quod genus est non est vero unum, quoniam in pluribus est. Eius generis quoque genus aliud querendum est. Cumque fuerit inventum, eadem ratione que supra dicta est, rursus genus tertium vestigatur. Itaque in infinitum ratio procedat necesse est, cum nullus disciplinae terminus occurrit. Quod si unum quiddam numero genus est, commune multorum esse non poterit. Una enim res si communis est, aut partibus communis est, ut puteus et fons, et non iam tota communis, sed partes eius proprie singulorum; aut in usus habentium per tempora transit, ut sit communis ut servus communis vel equus; aut uno tempore omnibus commune est, non tamen ut eorum quibus commune est substantiam constituat.

ut est theatrum vel spectaculum aliquod quod spectantibus omnibus commune est. Genus vero secundum nullum horum modum commune esse speciebus potest. Nam ita commune esse debet ut et totum in singulis sit et uno tempore et eorum quorum commune est constituere valeat et formare substantiam. Quocirca si neque unum est quoniam commune est neque multiplex quoniam eius quoque multitudinis genus aliud inquirendum esse debebit, genus omnino non erit. Idemque de ceteris intelligendum est. Quod si tantum intellectibus genera et species ceteraque capiuntur cum omnis intellectus aut ex re fiat subiecta ut sese res habet aut ut sese res non habet, nam ex nullo subiecto fieri intellectus non potest, si generis et speciei ceterorumque intellectus ex re subiecta veniat ita ut sese res ipsa habet que intelligitur, iam non tantum intellectu posita sunt sed in rerum etiam veritate consistunt. Et rursus querendum est quae sit eorum natura quam superior questio vestigabat. Quod si ex re quidem generis ceterorumque sumitur intellectus neque ita sese res habet ut intellectui subiecta est, vanum necesse est esse intellectum qui ex re quidem sumitur non tamen ita ut sese res habet. Id enim falsum quod aliter atque res est intelligitur. Sic igitur quoniam genus et species nec sunt nec cum intelliguntur verus est eorum intellectus, non est ambiguum quin omnis sit deponenda de his quinque positis disputandi cura, quandoquidem neque de ea re quae sit neque de ea de qua verum aliquid intelligi proferrive possit inquiritur. Hec quidem ad presens de positis questio est quam nos ex alexandro consentiente hac ratione solvemus. Non enim necesse esse dicimus omnem intellectum qui ex subiecto quidem fit non tamen ut sese ipsum subiectum habet falsum et vacuum videri. In his enim solis falsa opinio ac non potius intelligentia est quae per coniunctionem fiunt. Si enim quis componat atque coniungat intellectu id quod natura iungi non patitur, illud falsum esse nullus ignorat, ut si quis equum aut hominem iungat imaginatione atque efficiet centaurum. Quod si hoc per divisionem et abstractionem fiat, non quidem ita sese res habet ut intellectus est. Intellectus tamen ille minime falsus est. Sunt enim plura quae in aliis esse suum habent ex quibus aut omnino separari non possunt aut si separata fuerint nulla ratione subsistunt atque ut hoc nobis in pervagato exemplo manifestum sit. Linea in corpore quidem est aliquid et id quod est corpori debet, hoc est esse suum per corpus retinet. Quod docetur ita. Si enim separata sit a corpore non subsistit. Quis enim umquam sensu ullo separatam a corpore lineam cepit? Sed animus cum confusas res permixtasque in se a sensibus cepit eas propria vi et cogitatione distinguit. Omnes enim huiusmodi res incorporeas in corpore esse suum habentes sensus cum ipsis nobis corporibus tradidit. At vero animus cui potestas est et disiuncta coniungere et coniuncta resolvere que a sensibus confusa et corporibus coniuncta traduntur ita distinguit ut incorpoream naturam per se ac sine corporibus in quibus est concreta speculetur et videat. Diverse enim proprietates sunt incorporeorum corporibus permixtorum et si separentur a corpore. Genera ergo et species ceteraque vel in incorporeis rebus vel in his que sunt corporea reperiuntur. Et si ea in rebus incorporeis invenit animus habet illico incorporeum generis intellectum. Si vero corporalium rerum genera speciesque perspexerit aufert ut solet a corporibus incorporeorum naturam et solam puramque ut in se ipsa forma est contuetur. Itaque hec cum accipit animus permixta corporibus incorporalia dividens speculatur atque considerat. Nemo ergo dicat falso nos lineam cogitare quoniam ita eam mente capimus quasi preter corpora sit cum preter corpora esse non possit. Non enim omnis qui ex subiectis rebus capitur intellectus aliter quam sese ipse res habeant falsus esse putandus est, sed ut superius dictum est ille quidem qui hoc in compositione facit falsus est, ut cum hominem atque equum iunges putat esse centaurum. Qui vero id in divisionibus et abstractionibus atque assumptionibus ab his rebus in quibus est efficit non modo falsus non est verum etiam solus id quod in proprietate verum est invenire potest. Sunt igitur huiusmodi res in corporalibus atque in rebus sensibilibus. Intelliguntur autem preter sensibilia ut eorum natura perspici et proprietas valeat comprehendi. Quocirca cum genera et species cogitantur tunc ex singulis in quibus sunt eorum similitudo colligitur, ut ex singulis hominibus inter se dissimilibus humanitatis similitudo, que similitudo cogitata animo veraciterque perspecta fit species, quarum specierum rursus diversarum similitudo considerata que nisi in ipsis speciebus aut in earum individuis esse non potest efficit genus. Itaque hec sunt quidem in singularibus, cogitantur

uero uniuersalia nichil aliud species putanda est nisi cogitatio collecta ex indiuiduorum similium numero substanti-
ali similitudine. Genus uero collecta cogitatio ex specierum similitudine. Sed haec similitudo cum in singula-
ribus est fit sensibilis, cum in uniuersalibus intelligibilis. Eodem modo cum sensibilis est in singularibus permanet,
cum intelligitur fit uniuersalis. Subsistunt ergo circa sensibilia, intelliguntur autem praeter corpora. Neque enim
interclusum est ut due res eodem subiecto sint ratione diuerse, ut linea curua atque caua, que res cum diuer-
sis diffinitionibus terminentur diuersusque fit intellectus eorum, semper tamen in eodem subiecto repperiuntur. Neque
enim interclusum est ut due res in eodem subiecto repperiantur. Eadem enim linea caua, eadem curua est. Ita quoque
generibus et speciebus, id est singularitati et uniuersalitati, unum quidem subiectum est, sed alio modo uniuersa-
le est cum cogitatur, alio singulare cum sentitur in rebus his in quibus esse suum habent. His igitur determinatis omnis ut
arbitror questio dissoluta est. Ipsa enim genera et species subsistunt quidem alio modo, intelliguntur uero alio, et sunt
incorporalia, sed sensibilibus iuncta subsistunt in sensibilibus, intelliguntur uero praeter corpora ut per semetipsa subsi-
stentia ac non in aliis esse suum habentia. Sed Plato genera et species ceteraque non modo intelligi uniuersalia, uerum etiam
esse atque praeter corpora subsistere putat. Aristoteles uero intelligi quidem incorporalia atque uniuersalia, sed subsi-
stere in sensibilibus putat. Quorum diiudicare sententias aptum esse non duxi. Altioris enim est philosophie.
Idcirco uero studiosius Aristotelis sententiam executi sumus, non quod eam maxime probaremus, sed quod hic lib-
er ad praedicamenta conscriptus est, quorum Aristoteles auctor est. Illud uero quemadmodum de his ac de propositis probabi-
liter antiqui tractauerint et horum maxime Peripatetici, nunc temptabo monstrare. Praetermissis his que-
stionibus quas altiores esse praedixit, exoptat mediocrem introductorii operis tractatum. Sed ne haec ipsa
sibi harum questionum et institutionum omissos introduceret, adposuit quemadmodum de propositis tractatus est,
ex quorum quoque hoc opus auctoritate subnixus aggreditur annuntiat. Cum mediocritate quidem trac-
tatus promittit, detracta obscuritatis difficultate animum lectoris inuitat. Ut uero adquiescat ac si
lectit ad id quod dicturus est, Peripateticorum auctoritate confirmat. Atque ideo ait de his, id est de generibus
et speciebus, de quibus superiores intulerat questiones, ac de propositis, id est differentiis, propriis atque accidentibus, sese
probabiliter disputaturum. Probabiliter autem uerisimiliter quod Greci ΛΟΓΙΚΩΣ uel ΕΝΔΟΞΩΣ dicunt. Sepe
enim apud Aristotelem ΛΟΓΙΚΩΣ uerisimiliter ac probabiliter dictum inuenimus, apud ΒΟΕΘΟΝ
et apud Alexandrum. Porphyrius ipse in multis hac significatione hoc uerbo usus est, quod nos scilicet in
translatione quadam ΛΟΓΙΚΩΣ ita interpretari ut rationabiliter diceremus omisimus. Longe enim
melior ac uerior significatio ea uisa est ut probabiliter sese dicere promitteret, id est non praeter opinionem
ingredientium atque lectorum, quod introductionis est proprium. Ita cum ab imperitorum hominum mentibus doc-
trine secretum altioris aborreat, talis esse introductio debet ut non praeter oppinionem ingredien-
tium sit. Ergo melius probabiliter quam rationabiliter ut nobis uidetur interpretati sumus. Antiquos autem ait de his sese dispu-
tasse rebus, sed horum illorum maxime tractatum insequi quem Peripatetici Aristotele duce reliquerunt,
ut tota disputatio ad praedicamenta conueniat. EXPLICIT LIB. I. INCIPIT II.

UIDETUR autem neque genus neque species simpliciter dici. Queri in expositione principii
solet cur unumquodque ceteris in disputationis ordine praeponatur, uelut nec in genere dubita-
ri potest cur genus speciei, differentie, proprio atque accidenti praetulit. De eo enim primum tractat.
Respondebimus itaque iure factum uideri. Omne enim quod uniuersale est intra semetipsum cetera concludit,
ipsum uero non clauditur. Maioris itaque meriti est ac principalis nature quod ita cetera coherceat ut ipsum
nature magnitudine nequeat ab aliis contineri. Genus igitur et species intra se positas habet et earum dif-
ferentias propriaque nichilominus et accidentia, atque ita de genere inchoandum fuit quod cetera nature
sue magnitudine coherceat et continet. Praeterea illa semper priora putanda sunt que si auferat

qs· ceta ꝑimunt. Jlla posteriora qb; positis ea que ceteroꝝ subam ꝑficiunt· cu̅ sequunt· ut in gn̅e
& ceteris. Na̅ a̅a̅l si auferas qd̅ est ho̅is gen̅· ho̅ quoq; q̅ spe̅s e̅· 7 rationale q̅ diffa̅· 7 risibile q̅
ꝓpu̅· 7 gramaticu̅ q̅ e̅ accidens n̅ manebit· & inteptu̅ gn̅s cuncta consumit; si uo̅ ho̅iem
e̅e̅ constitutas· t gramaticu̅· ut ratio̅ale· ut risibile a̅a̅l q̅; necesse e̅ e̅e̅· Siue en̅ ho̅ est a̅a̅l· e̅·
siue rationale· siue risibile· siue gramaticu̅· ab a̅a̅li suba non recedit· Sublato g̅ gn̅e & ceta con
sumunt· positis ceteris sequit gen̅· Prior est i natā ceteris gn̅s· posterior ceteroꝝ. Jure eg̅ indisputa
tio̅e ꝑpositu̅· sed qm̅ gn̅s nom̅ mlta sig̅ficat· h̅ e̅ en̅ q̅ ait· Videt aut̅ neq; genus neq; spe̅s
simplicit̅ dici· Ubi en̅ non est simplex dictio· illic est multiplex significatio. Prius hui no̅is
sig̅ficatio̅es discernit· ac sepat· ut de qua sig̅ficatio̅e gn̅s tractatus est sub oculis ponat· Sed
cu̅ neq; gen̅· neq; spe̅s· neq; diffa̅· neq; ꝓpu̅· nec accidens sig̅ficatione simplicia sint· cur de
his tantu̅ duob; gn̅e in qua ac spe̅ dixit· non simplicit̅ dixi· cu̅ ꝓpriu̅ diffa̅· accidens· ipsa
quoq; sint sig̅ficatio̅e mltiplici· Dicendu̅ e̅· q̅m longitudine̅ uitans· tantu̅ spe̅m no̅auit
e̅a̅q;· ideo ne solu̅ gen̅ sig̅ficatio̅e e̅e̅ mltiplici putaret. Ennu̅at aut̅ ꝑima̅ q̅ de gn̅s sig̅ficatio
ne̅ b̅m. ¶ Gen̅ en̅ & aliquoꝝ quoda̅ m̅ se h̅ntiu̅ ad unu̅ aliq̅d· 7 ad se inuice̅ collectio; sc̅d̅m qua̅ ss
sig̅ficatione̅ romanoꝝ dr̅ gen̅· ab unu̅ scilicet abitudine· dico aut̅ romuli· & mltitudinis ha ss
bentiu̅ aliq̅m̅ ad se inuice̅ ea̅ que e̅· ab illo cognatione̅; sc̅d̅m diuisione̅ ab aliis gn̅ib; dictam. ss
Una inq̅t gn̅s sig̅ficatio e̅· q̅ in mltitudine̅ ueni̅ aq̅libet uno ꝑincipiu̅ trahens· ad q̅a scilicet que
ita illa mltitudo coniuncta e̅· ut ad se inuice̅ ꝑ eide̅ uni ꝑincipiu̅ copulata sit· Ut cu̅ romanoꝝ
dr̅· mltitudo en̅ romanoꝝ
gn̅s ab uno romulo uocabulu̅ trahens sit· 7 ip̅s romulo· 7 ad se inuice̅ q̅da̅ no̅is h̅editate
c̅iuncta e̅· Eade̅ en̅ q̅ ab romulo societas descendit romanos int̅ se om̅s uno gn̅s no̅e de
iuncit· 7 coalligat· Videt aut̅ secuisse hac gn̅s sig̅ficatione̅ in duas partes· cu̅ copulatiua̅
c̅iunctione̅ amiserit dicens· gen̅ dici· 7 aliquoꝝ q̅da̅ modo se habentiu̅ ad unu̅ aliq̅d· & ad se
inuice̅ collectio; ta̅qua̅ & illud gen̅ dicat̅ ad unu̅ se habe̅ aliq̅m̅; 7 hoc rursus dicat̅ gn̅s
q̅ ad se inuice̅ unius gn̅s sig̅ficatio̅e coniunctis h̅ uo̅ minime e̅· Eade̅ en̅ a q̅libet uno
ꝑpagata societas· 7 ad illu̅ q̅ ꝑinceps e̅ gn̅s tota̅ mltitudine̅ refert· 7 ipsa̅ int̅ se ml
titudine̅ uno gn̅s no̅ie coniectit 7 continet· Quocirca n̅ e̅· putandus diuisione̅ fecisse
sed o̅me q̅c̅q̅d in hac gn̅s sig̅ficatio̅e intelligendu̅ fuit ap̅uisse· Ordo aut̅ uerboꝝ ita se h̅t·
qd̅ est yperbaton intelligendus· Gn̅s en̅ dr̅· & aliquoꝝ ad unu̅ se aliq̅m̅ h̅ntiu̅ collectio· 7 ad
se inuice̅ aliq̅ modo h̅ntiu̅· Rursus collectio subaudienda e̅; e̅ en̅ zeuma· cu̅ sig̅ficatio̅is Zeuma e̅ uniu̅s uocabuli diuisis clausulis apte c̅iuncta conclusio.
adiecit exe̅plu̅· sc̅d̅m qua̅ sig̅ficatione̅ romanoꝝ dr̅ gen̅ ab unius scilicet habitudine· dico
aut̅ romuli· & multitudinis rursus habitudinis habentiu̅ aliq̅m̅ ad inuice̅ cognatione̅
ea̅ scilicet que ab illo e̅· i· romulo· sc̅d̅m diuisione̅ ab aliis gn̅ib; dicta̅ scilicet mltitudinis
hec en̅ mltitudo aliquoru̅ ad unu̅· 7 ad se inuice̅ h̅ns cognatione̅· gen̅ dicta e̅· ut ab aliis di
scerne̅t· ut romanoꝝ gen̅ ab athenienseiu̅· ceteroꝝq; separet̅· ut sit integer uerboꝝ ordo·
Gn̅s en̅ dr̅· & aliquoꝝ ad unu̅ se q̅da̅ m̅ h̅ntiu̅· & ad se inuice̅ collectio; sc̅d̅m qua̅ sig̅ficatio ss
ne̅ romanoꝝ gen̅ dr̅ ab unius scilicet habitudine· Dico aut̅ romuli· 7 mltitudinis sc̅d̅m diui ss
sione̅· ab aliis gn̅ib; dicta̅ h̅ntiu̅ scilicet ho̅inu̅ aliquoru̅ ad inuice̅ ea̅ que e̅· ab illo· i· romu ss
lo cognatione̅· atq; hec actenus. ¶ Nunc de sc̅da̅ gn̅s sig̅ficatio̅e dicendu̅ e̅. ¶ Dr̅ aut̅ 7 ss
alit̅ rursus gen̅· q̅ e̅ uniuscuiusq; g̅natio̅is ꝑincipiu̅· t ab eo q̅ genuit· t ab eo in q̅o qs genit ss
e̅. Sic en̅ q̅ d̅in̅s horeste̅ a tantalo gn̅s habe̅· hylu̅ aut̅ ab hercule· & rursus pindaru̅ q̅ ss
thebanu̅ e̅e̅ gn̅e· platone̅ uo̅ atheniensem. Et en̅ pat̅a principiu̅ e̅· uniuscuiq; g̅natio̅is. ss

quemadmodum pater. Haec autem videtur promptissima esse significatio. Romani enim quasi ex genere descendunt Romuli, et Cecropidae qui ex genere descendunt Cecropis, et horum proximi. Quattuor omnino principia sunt, quae unumquodque principaliter efficiunt. Est enim una causa quae effectiva dicitur, velut pater filii. Est alia quae materialis, velut lapides domus. Tertia forma, velut hominis rationabilitas. Quarta quam ob rem, velut pugnae victoria. Duo vero sunt quae per accidens uniuscuiusque dicuntur esse principia, locus scilicet atque tempus. Omne enim quod nascitur vel fit, in loco atque tempore est. Quod quod loco vel tempore natum factumve fuit, eum locum vel id tempus accidentaliter dicitur habere principium. Horum omnium in hac secunda generis significatione duo quaedam ex alterutris assumit, quae ad significationem generis videbantur accommoda. Ex his quidem causis quae principalia sunt effectivum sumit, ex his vero quae accidentia locum sumit. Ait enim genus dicitur a quo quis genitus est, quae est effectiva principalium causa, et in quo quis loco est procreatus, quae est accidens causa principii. Itaque haec secunda significatio duo continet, eum a quo quis procreatus est et locum a quo quis editus est, uti exempla quoque demonstrant. Orestem enim dicimus a Tantalo genus ducere. Tantalus quippe Pelopem, Pelops Atreum, Atreus Agamemnonem, Agamemnon genuit Orestem. Itaque a procreatione genus hoc dictum est. At vero Pindarum dicimus esse Thebanum scilicet quod Thebis est editus, tale generis nomen accepit. Sed quoniam diversum est illud a quo quis procreatus est locusque in quo quis editur, videbatur diversa esse generis significatio procreantis et loci, quam in secunda scilicet parte enuntians unam fecit. Sed ne videretur duplex, per similitudinem coniunxit dicens: et enim patria principium est uniuscuiusque generationis quemadmodum pater. Sed quoniam in significationibus evenit saepe ut sit aliquid quod intellectui significatae rei propinquius esse videatur, quoniam duas apposuit generis significationes, multitudinis scilicet et procreantis, cui generis nomen convenientius aptetur iudicat atque discernit dicens hanc esse promptissimam generis significationem, quae a procreante deducta est. Hi namque maxime Cecropidae sunt qui a Cecrope descendunt, hi Romani qui a Romulo. Quae cuncta sunt, confundi rursus generis significationes videntur. Si enim hi sunt maxime Romani qui a Romulo originem trahunt, et haec significatio illa est quae a procreante deducitur, ubi est reliqua quam primam quoque enuntiavit, quae est multitudinis ad unum et ad se invicem quodammodo se habentium collectio? Sed acutius intuentibus plurime admodum differunt. Aliud est enim a quolibet primo procreante genus deducere, aliud unum genus esse plurimorum. Illud enim ex porrecta sanguinis linea fieri potest et non in multa diffundi, ut si per se unicus familia descendit. Huic enim aptabitur secunda illa generis significatio quae a procreante deducitur. Prima vero illa non nisi in multitudine consistit. Illud quoque est quod prima procreationis principium non requirit, sed ut ipse ait sufficit aliquomodo se habere ad id unde huiusmodi generis principium sumitur. Secunda vero significatio nullam vim nisi a procreante sortitur. Item in illa prima significationis multitudine huius secundae particularitas continetur, ut in Romanorum genere Scipiadarum genus, ita cum sint Romani Scipiadae sunt. Quoniam enim ad Romulum et ad ceteros Romanos secundum Romuli habitudinem iunctis Romanis, Scipiadae vero dicuntur ad secundam generis significationem quia eorum familiae et sanguinis principium fuit, et prius quidem appellatum genus uniuscuiusque generationis principium. Dehinc etiam multitudo eorum qui sunt ab uno principio ut a Romulo. Namque nos dividentes et ab aliis separantes dicebamus omnem illam collectionem esse Romanorum genus. Sensus facilis expeditus est, si tamen ambiguitas una solvatur. Cum enim prius multitudinis significationem retulit ad generis nomen, postaut ad procreationis initium. Nunc e contrario modo illam posteriorem a se enuntiatam significationem dicere videtur priorem quae est procreationis, illam vero posteriorem multitudinis, quod contrarium videri potest, si quis ad ordinem superius digestae disputationis aspexerit. Sed non de se loquitur hic, sed de humani consuetudine sermonis, in quo priorem eam significationem generis fuisse dicit quae a procreante sit tracta. Antecedente vero aetate loquendi

usu nomen generis etiam ad multitudinem habentem se quodammodo ad aliquem fuisse translatum. Hoc uero iccirco
quoniam superius dixerat. Haec enim uidetur principalissima esse significatio. ut ab hac .i. secunda quam principalissi
mam significationem esse dixit. illa quoque nuncupata uideatur. quae est multitudinis. Prius enim genus inter homines
appellatum est quisquis a generante deduceret. Post autem factum est ut per loquendi usum et multitudinis
ad aliquem quodammodo se habentis genus diceretur propter diuisionem scilicet gentium ut esset inter eas nominis
societatisque discretio. His igitur expletis uenit ad tertium genus quod inter philosophos tractatur. cuique ad
dialecticam facultatem multus usus est. horum quippe generum historia magis uel poesis tractat exordi
um. Tertium uero genus apud philosophos consideratur de quo hoc modo loquitur. Aliter autem rursus genus dicitur cui
supponitur species ad horum fortasse similitudinem dictum. Et enim principium quoddam est huiusmodi genus earum
quae sub ipso sunt specierum. Videtur etiam multitudinem continere omnium quae sub ipso specierum. Duplicem si
gnificationem generis supposuit ne tertiam monstrare contendit. Hanc autem ad superiorem simili
tudinem dictam esse arbitratur. Superius dues significationes dictae. una quidem cum generis nomen quadam princi
pii antiquitate adiuncta multitudinem continet. Alia uero cum genus ab unoquoque procreante duceretur.
quod eorum quae procreantur principium est. Cum igitur sint superius duae generis propositae significationes. tertiam nunc
addidit de quo inter philosophos sermo est. illud scilicet cui supponitur species. quod iccirco genus uocatum esse sub
opinionis suae credit ambiguo. quoniam habet aliquam similitudinem superiorum. Nam sicut illud genus quod ad
similitudinem dicitur uno suo nomine multitudinem claudit. ita etiam genus plurimas species coheret. et con
tinet. Item ut genus illud quod secundum procreationem dicitur principium quoddam est eorum quae ab ipso procreantur. ita
genus speciebus suis est principium. Ergo quoniam utrique est simile idcirco nomen quoque generis etiam in hanc signifi
cationem a superioribus mutuatum esse uerisimile est. Tripliciter igitur cum genus dicatur. de tertio apud
philosophos sermo est. quod etiam describentes assignauerunt genus esse dicentes quod de pluribus et diffe
rentibus specie in eo quod quid sit praedicatur. ut animal. Iure tertium genus philosophi ad disputationem sumunt.
hoc enim solum est quod substantiam monstrat. Cetera uero aut unde quid existit. aut quemadmodum a ceteris omnibus
una quasi quaeque populi forma diuidatur ostendunt. Nam illud quod multitudinem continet genus illius
multitudinis quam continet substantiam non demonstrat. sed tantum in uno nomine collectionem populi facit.
ut ab alterius generis populo segregetur. Item illud quod secundum procreationem dictum est non rei procreatae substantiam mon
strat. sed tantum quod ei fuit procreationis initium. At uero genus id cui supponitur species ad differentiam acco
modatum speciei substantiam informat. Et quia inter philosophos haec maxima est quaestio quid unumquodque sit.
Tunc enim unumquodque scire debemus quando quid sit agnoscimus. Iccirco reiectis ceteris de eo genere quam maxime apud
philosophos sermo est. quod etiam describentes assignauerunt ea descriptione qualibet annexuit.
Diligenter uero autem describentes non definientes. Diffinitio enim fit ex genere. genus autem aliud genus
habere non potest. Idque obscurius. quam ut primo additu dictum est pateat. fieri autem potest ut res quae alicuius generis
sit. alii generi supponatur. non quasi genus sed tamquam species sub alio collocatur. uel seu supponitur. in uno modo in eo quod genus est suppon
alicui potest. sed cum supponitur illico species sit. quae cuncta sint ostendit ipsum in eo quod genus est. genus habere non
posse. Si igitur uoluisset generis differentiam concludere nullo modo potuisset. genus enim aliud quod ei potuisset praeponere
non habet. atque iccirco descriptionem autem esse factam non diffinitionem. Descriptio uero est ut in priori uolumine
dictum est ex proprietatibus informatio quaedam rei. et tamquam coloribus quibusdam depictio. Cum enim in unum plu
ra conueniunt. ita ut omnia sint rei cui applicantur equentur. non ex genere uel differentiis et collectio
fiat descriptio nuncupatur. Est igitur descriptio generis haec. Genus est quod de pluribus et differentibus specie in eo quod
quid sit praedicatur. Tria haec reperiuntur in genere. ut de pluribus praedicetur. ut de specie differentibus. in eo
quod quid sit. De quare quoniam ipse posterius latius disputat. nos breuiter huius rei intelligentiam significemus

hoc modo. Sit nobis in forma generis animal, id de aliquibus sine dubio praedicetur, homine scilicet, boue, equo, et ceteris.
sed haec plura sunt. Animal igitur de pluribus praedicatur; homo uero, equus, atque bos, talia sunt ut a se discrepent, ne qua
libet mediocri re sed tota specie, id est tota forma suae substantiae, de quibus dicitur animal. Homo enim et equus et bos animalia
nuncupantur. Praedicatur igitur animal de pluribus specie differentibus. Sed quonam modo fit haec praedicatio? Non enim quaecumque
interrogauimus mox animal respondetur. Non enim si quantum sit homo interrogauimus mox animal respondetur. Non enim
si quantum sit homo interrogauimus animal respondebitur, ut opinor. Hoc enim ad quantitatem pertinet, non ad substantiam.
Item si qualis rogas, nec huic quidem responsio conuenit animalis, ceterisque omnibus interrogationibus hanc animalis respon
sionem idiota atque inutilem semper esse reperies; non ei tantum apta est, ut quid sit interroget. Interrogantibus enim no
bis quid sit homo, quid sit equus, quid sit bos, animal respondebitur. Item nomen animalis ad interrogationem omnibus quid sit de
homine, equo, atque boue, ac de ceteris praedicatur. Unde fit ut animal praedicetur de pluribus specie differentibus in eo quod sit.
Et quoniam generis haec diffinitio est, animalis hominis equi bouis genus esse necesse est. Omne autem genus aliud est quod in
semetipso atque in re intelligitur, aliud quod alterius praedicatione. Sua enim proprietas ipsum esse constituit, ad alterum
relatio facit genus; ut ipsum animal si eius substantiam quaeras, dicam substantiam esse animatam atque sensibilem. Haec igitur diffinitio rem
monstrat per se sicut est, non tamquam referatur ad aliud. At uero cum dicimus animal genus, non ut arbitror tunc de re ip
sa hoc dicimus, sed de ea ratione qua potest ratione animal ad ceterorum quae sibi subiectas praedicationem referri. Ita
que caracter est quidam ac forma generis in eo quod referri praedicatione ad eas res potest, quae cum sint plures et specie
differentes in earum tamen substantia praedicatur huius diffinitionis rationem per exempla subiecit dicens: Eorum enim
quae praedicantur alia quidem de uno solo dicuntur, sicut indiuidua, alia de pluribus, ut accidens, ut album, nigrum,
sedere. Aut aliter, alia de pluribus quemadmodum genera, et species, et differentiae, et propria, et accidentia communiter, sed non proprie
alicui. Omnium quae praedicantur quolibet modo facit Porphyrius diuisionem, ideo ut a reliquis omnibus praedicationem
generis seiungat ac separet, et id facit hoc modo: Omnium inquit quae praedicantur, alia quidem de singularitate,
alia de pluralitate dicuntur. De singularitate autem inquit praedicantur quaecumque unum quodlibet habent subiectum de
quo dici possint, ut ea quibus singula subiectas indiuidua, ut Socrates et Plato. Ut hoc album quod in hac
posita niue est, et hoc scamnum in quo nunc sedemus; non omne scamnum, hoc enim uniuersale est, sed hoc quod nunc positum est. Nec
album quod in niue est uniuersale est; enim album quod in niue est. Uniuersale est enim album et nix. Sed hoc album quod in hac
niue nunc esse conspicitur, hoc enim non potest de quolibet alio albo praedicari quam quod in hac niue est, quia ad singularitatem
deductum est atque in indiuiduam formam strictum est indiuidui participatione. Alia uero sunt quae de pluri
bus praedicantur. Est autem genus quidem indiuidui participatione, ut animal; species uero ut homo; differentia autem ut rationale;
proprium ut risibile; accidens ut album, nigrum, sedere. Genera quidem praedicantur de pluribus speciebus suis. Species uero
de pluribus praedicantur indiuiduis suis, homo quoque est animalis species plures sub se homines habet de quibus appellari possit.
Item equus quod sub animali est speciei loco plurimos habet indiuiduos equos de quibus praedicetur. Differentia uero ipsa quoque de
pluribus speciebus dici potest ut rationale de homine ac de deo, corporibusque celestibus, quae sicut Platoni
placet animata sunt et ratione uigentia. Proprium uero et si de una specie praedicatur de pluribus tamen indiuiduis
dicitur quae sub una conuenienti specie collocantur, ut risibile de Platone, Socrate, et ceteris indiuiduis. Acci
dens etiam de multis dicitur. Album enim et nigrum de pluribus omnino dici potest in eo quod praedicatur quale sit, quae
a genere specieque seiuncta sunt. Sedere etiam de pluribus dicitur: homo enim sedet, simia sedet, aues quoque, quarum species lon
ge diuersae sunt. Accidens autem quoniam communiter accidens esse potest et proprie alicui, idcirco determinauit dicens: Et acci
dentia communiter sed non proprie alicui. Quae enim proprie alicui accidunt indiuidua fiunt et de uno tantum ualen
tia praedicari, et ea quae communiter accipiuntur de pluribus dici possunt. Ut enim de niue dictum est, illud
album quod in hac subiecta niue est non est commune accidens, sed proprie huic niui quae oculis ostensionique sub
iecta est. Itaque ex eo quod communiter praedicari potest de multis enim album dici potest, ut albus homo, albus equus.

albam nix · factum est ut de una tantum niue predicari album illud possit · cuius participatione ipsum quoque
factum est singulare. Omnino autem omnia genera · uel species · uel differentias · uel propria · uel accidentia si per semetipsa
consideremus · in eo quod genera uel species · uel differentie sunt · uel propria · uel accidentia · manifestum est quoniam de pluribus predican
tur. At si ea in his speculemur in quibus sunt uel secundum subiectam eorum formam · uel substantiam metiantur · euenit ut ex
pluralitate predicationis ad singularitatem uideantur adduci · Animal enim quod genus est de pluribus predicatur
Sed cum hoc animal in socrate consideramus · Socrates enim animal est ipsum animal fit indiuiduum · quoniam socrates est indi
uiduus ac singularis. Item cum dicitur homo de pluribus quidem hominibus predicatur sed illam humanitatem que in socrate est
in indiuiduo consideremus · fit indiuidua · quoniam socrates ipse indiuiduus est ac singularis. Item differentia ut rati
onale de pluribus dici potest · sed in socrate indiuidua est. Risibile etiam cum de pluribus hominibus predicatur in socra
te fit unicum. Communiter quoque accidens ut album cum de pluribus dici possit · in unoquoque indiuiduo corpore
perspectum indiuiduum est. Fieri autem potuit commodior diuisio hoc modo. Ut eorum que dicuntur alia quidem ad
singularitatem predicantur · alia ad pluralitatem. Eorum que de pluribus predicantur · alia secundum substantiam predicantur.
alia secundum accidens. Eorum autem que secundum substantiam predicantur · alia in eo quod quid sit dicuntur · alia in eo quod quale sit. In
eo quod quid sit quidem genus et species · in eo quod quale sit differentia. Item eorum que in eo quod quid sit predicantur · alia de speciebus pre
dicantur pluribus · alia minime. De speciebus quidem pluribus predicantur genera · De nullis uero species. Eorum autem que
secundum accidens predicantur · alia quidem sunt que de pluribus speciebus predicantur · ut accidentia · alia que de una tan
tum ut propria. Posset autem fieri et huiusmodi diuisio. Eorum que predicantur · alia de singulis predicantur · alia de pluribus
Eorum que de pluribus alia in eo quod quid sit · alia in eo quod quale sit predicantur. Eorum que in eo quod quid sit · alia de
differentibus specie dicuntur · ut genera · alia minime ut species. Eorum autem que in eo quod quale sit de pluribus predi
cantur · alia quidem de differentibus specie predicantur · ut differentie · et accidentia communia · alia de una tantum specie ut propria. Eorum uero que
de pluribus specie differentibus in eo quod quale sit predicantur · alia quidem in substantia predicantur ut differentie · alia in communi
ter euenientibus ut accidentia. Et per hanc diuisionem harum quinque rerum diffinitiones colligi possunt hoc modo.
Genus est quod de pluribus in eo quod quid sit specie differentibus predicatur. Species est quod de pluribus minime specie differen
tibus in eo quod quid sit predicatur. Differentia autem est quod de pluribus specie differentibus · in eo quod quale sit in substantia predi
catur. Proprium est quod de una tantum specie in eo quod quale sit in substantia predicatur. Accidens est quod de pluribus et specie
differentibus in eo quod quale sit · non in substantia predicatur · Et nos quidem has diuisiones fecimus · ut omnia a semetipsis
separemus. Porphirio uero alia fuit intentio. Non enim omnia nec a semetipsis disiungere festinabat · sed tantum
ut cetera a generis forma et proprietate separaret. Idcirco diuisit quidem omnia que predicantur aut in ea que de singulis pre
dicarentur · aut in ea que de pluribus predicarentur · aut genera esse dixit · aut species · aut cetera. Eorumque exempla subi
ciens adiungit. Ab his quidem que de uno solo predicantur differt genus · eo quod de pluribus assignata predicantur. Quando ss
autem quid est homo interrogamus animal respondemus. Est autem genus hominis animal. Nunc genus a ceteris omnibus que quolibet ss
modo predicantur separare contendit hoc modo. Quoniam enim genus de pluribus predicatur statim differt ab his quidem que
de uno tantum specie predicantur · quoque unumquodlibet habet indiuiduum ac singulare subiectum. Sed hec est differentia generis ab
his que de uno predicantur · communis eidem cum ceteris · id est specie differentia proprio et accidenti. Idcirco quoniam ipsa quoque de pluribus predi
cantur · horum que singulorum differentias a genere colligit · ut solum intellegendum genus quale sit sub animi deducat
aspectu dicens. Ab his autem que de pluribus predicantur · differt genus a speciebus quidem primum · quoniam species ss
et si de pluribus predicantur non tamen de differentibus specie sed numero. Species enim sub se plurimas species habere ss
non potuit · Alioquin genus non species appellaretur. Si enim genus est quod de pluribus predicatur specie differentibus in
eo quod quid sit · huic si adiciatur ut de specie differentibus predicetur species in formam transit generis. Id quoque exemplo in
telligi fas est. Homo enim cum sit species predicatur de socrate · platone · et ceteris que a se non specie disiuncta sunt sicut
homo atque equus sed numero tantum. Quod quidem habet dubitationem quid sit sit hoc · quod dicitur differre numero. Numero enim

i. cum species de pluribus dicatur et in eo quod quid sit

differre aliquid uidebitur quotiens numerus a numero differt. ut grex boum qui fortasse continet .xxx. boues
differt numero ab alio boum grege si centum continet boues. In eo enim quod grex est non differunt. in eo enim quod bo
ues non quidem in numero. quod illi quidem plures illi pauciores. Quomodo igitur socrates et plato specie non differunt
sed numero. cum et socrates unus sit. et plato unus. unitas ab unitate non differat. Sed ita intelligendum
est quod dictum est numero differentibus. id est in numerando differentibus hoc est dum numerantur differunt. Cum enim dicimus hic socra
tes hic plato est. duas fecimus unitates. ac si digito tangamus dicentes hic unus est de socrate. Rursus de
platone hic unus est. non eadem unitas in socrate numerata est. que in platone. Alioquin posset fieri. ut secundo
tacto socrate. plato esset monstraretur. Quod non fit. Non enim tetigeris socratem semel uel iterum digito. Itemque teti
geris platonem. non facies duos. Dum numerantur igitur differunt eo quod sunt numero differentia. Animal uero cum genus sit. de homine.
boue. et equo predicantur. que differunt a se inuicem specie quoque non numero solo. Cum igitur species de numero differentibus non
de specie predicetur. genus de pluribus et differentibus specie dicitur. ut de boue. et equo. et ceteris que a se specie
inuicem differunt non solo numero. Tribus enim modis unumquodque uel differre ab aliquo dicitur. uel alicui idem esse
genere. numero et specie. Quecumque igitur genere eadem sunt non necesse est esse eadem specie. ut cum homo atque equus idem sunt genere.
Utraque enim animalia nuncupantur differunt specie. quoniam alia est hominis species. alia equi. Socrates uero atque plato cum idem
sint specie. idem quoque genere sunt. Utraque enim sub animalis predicatione ponuntur. Si quid uero uel genere uel specie idem sit non necesse
est idem esse numero. Quod si idem numero sit. et idem specie. et genere necesse est. ut socrates et plato. cum et genere animalis et
specie hominis idem sunt. numero tamen repperiuntur esse disiuncti. Gladius atque ensis idem sunt numero. Nichil enim aliud est omni
no ensis quam gladius. sed nec specie diuisi sunt. Utrumque enim gladius est. Nec genere. Utrumque enim instrumentum.
quod est genus gladii. Quoniam igitur homo. bos. atque equus. de quibus animal predicatur. specie differunt. numero igitur et eos differre ne
cesse est. Idcirco hoc plus habet genus quod de specie differentibus predicatur. Nam si integram generis diffinitionem demum
dabimus hoc modo. Genus est quod predicatur de pluribus et differentibus specie non solo numero in eo quod quid sit. At uero sic speciei
Species est quod predicatur de pluribus et differentibus numero in eo quod quid sit. A proprio uero differt genus quoniam proprium quidem
de una sola specie cuius proprium predicatur. et de his que sub una specie sunt indiuiduis. quemadmodum risibile de ho
mine solo. et de particularibus hominibus. Quod proprium semper unius speciei adesse potest neque eam relinquit. nec transit
ad aliam. atque idcirco proprium appellatum est. ut risibile hominis. Itaque et de ea specie cuius est proprium predicatur. et de his indi
uiduis que sub illa sunt specie. ut risibile de homine dicitur. et de socrate et platone. et ceteris que sub hominis nomine conti
nentur. Genus uero non de una tantum specie ut dictum est. sed de pluribus et differentibus specie. Differt igitur genus a proprio
eo quod de pluribus predicatur. cum proprium de una tantum specie de qua dicitur. et de his que sub illa sunt indiuiduis. A differentia
uero et ab his que communiter sunt accidentibus differt genus quoniam et si de pluribus et differentibus specie predicantur. sed in eo
quod quale uel quomodo se habeat. Interrogantibus enim nobis illud de quo predicantur hec non in eo quod quid sit di
cimus predicari sed in eo quod quale sit. Interrogati enim qualis est homo. dicimus rationalis. et in eo quod qualis est coruus
quoniam niger est. Est autem rationale quidem differentia. Nigrum uero accidens. Quando autem quid est homo interrogamur
animal respondemus. Est autem hominis genus animal. Differentie atque accidentis discrepantiam a genere una separatione
concludit. Omnino enim quia hec in eo quod quid sit minime predicantur eo ipso segregantur a genere. Nam in ce
teris quidem propinqua sunt generi. Nam et de pluribus predicantur. et de specie differentibus sed non in eo quod quid sit. Si quis enim
interroget qualis est homo. respondebit rationalis quod est differentia. Si quis qualis est coruus dicitur niger quod est accidens.
Si autem interroges quid est homo. animal respondebit quod est genus. Quod uero ait hec non in eo quod quid sit predicari. sed ma
Questio. gis in eo quod quale sit hoc magis questioni occurrit huiusmodi. Aristoteles enim differentias in substantia putauit
Solutio oportere predicari. Quod autem in substantia predicatur hanc rem de qua predicatur non qualis sit. sed quid sit ostendit. Unde non uidetur
differentia in eo quod quale sit predicari. sed potius in eo quod quid sit. Sed soluitur hoc modo. Differentia enim ita substantiam demonstrat
ut circa substantiam qualitatem determinet. id est substantialem proferat qualitatem. quod igitur dictum est. magis tale est. tamquam

si dicet

si dicet. Uidetur quidem substantiam significare atque ideo in eo quod quid sit praedicari. Sed magis illud uerius est quia tametsi substantiam monstret, tamen in eo quod quale sit praedicatur. Quare de pluribus praedicari diuidit genus ab his quae de uno solo dicuntur. Eorum quae sunt indiuidua praedicantur. De differentibus uero specie separat genus ab his quae sic specie praedicantur, ut species et propria. In eo autem quod quid sit praedicari diuidit genus a differentiis et communiter accidentibus quae non in eo quod quid sit sed in eo quod quale est uel quomodo se habent praedicantur de his de quibus praedicantur. Tria hic esse dicimus quae significatione hac tertia generis informarent, id est de pluribus praedicari specie differentibus in eo quod quid sit. Quae singulae partes generis acervis quae quomodolibet praedicantur distribuunt ac secernunt. Quod ipse breuiter colligens dicit. Id enim quod de pluribus praedicatur genus ab his diuidit quae de uno tantum praedicantur indiuiduo. Indiuiduum autem pluribus dicitur modis. Dicitur indiuiduum cuius praedicatio in reliqua similia non conuenit ut Socrates. Nam cum illi sint ceteri homines similes non conuenit proprietas et praedicatio Socratis in ceteris. Ergo ab his de quo de uno tantum praedicantur genus differt eo quod de pluribus praedicatur. Restant igitur quatuor species et proprium differentia et accidens. Quorum a genere differentias colligimus. Singulis igitur differentiis ab his rebus segregabitur. Ea quidem differentia qua de specie differentibus genus dicitur separat ab his quae sic species praedicantur, ut sicut propria. Species enim omnino de nulla specie dicitur. Proprium uero de una tantum specie praedicatur atque ideo non de specie differentibus. Item genus a differentia et accidenti differt quod in eo quod quid sit praedicatur. Illa uero non in eo quod quid sit appellantur ut dictum est. Itaque genus quidem ab his quae de uno praedicantur differt in quantitate praedicationis. A speciebus uero et a proprio in subiectorum natura, quoniam genus de specie differentibus dicitur. Proprium uero et species minime. Item genus in qualitate praedicationis a differentia accidentique diuiditur. Qualitas enim praedicationis quaedam est uel in eo quod quid sit uel in eo quod quale sit praedicari. Hic igitur neque superfluum neque minus continet generis dicta descriptio uel diffinitio. Omnis enim descriptio uel diffinitio debet ei quod diffinit aequari. Si enim diffinitio sit aequalis et si quidem maior, etiam quaedam alia continebit, et non necesse est ut semper diffiniti substantiam monstret. Si minor sit, ad omnem diffinitionem substantiae non peruenit. Omnia enim quae maiora sunt de minoribus praedicantur ut animal de homine, minora uero de maioribus minime. Nemo enim potest uere dicere omne enim animal homo est. Atque ideo si sibi praedicatio conuertatur aequalis oportet ut sit. Id autem fieri potest sine quo superfluum quicquid habet neque diminutum, ut in ea ipsa generis descriptione. Dictum est enim esse genus quod de pluribus specie differentibus praedicetur id esse genus si conuerti potest, ut autem nec plus nec minus generis continet facta descriptio.

(interlinear:) in eo quod quid sit. Quae descriptio cum generi conuerti potest ut dicam quod de pluribus specie differentibus in eo quod quid sit praedicetur.

(margin:) Dicitur indiuiduum quod omnino secari non potest ut unitas uel mens. Dicitur indiuiduum quod ob soliditatem nequit diuidi ut adamans.

Anitii Mallii Seuerini Boetii u. c. patricii ysagogi Porphirii id est introductionibus a se translati editionis secundae commentariorum II explicit. Incipit tertius.

Superior de genere dispositio uidetur forsitan omnem etiam speciei consupsisse tractatum. Nam cum genus ad aliquid praedicetur, id est ad speciem, cognosci natura generis non potest, si speciei notitiam uel intelligentiam nesciat. Sed quoniam diuisa est in suis naturis eorum consideratio atque discretio diuisa in permixtis, ideo sicut singula in prooemio proposuit ita diuidens cuncta prosequitur ac primum post generis disputationem de specie tractat. De qua quidem dubitari potest. Si enim haec fuit ratio ponendi generis reliquis omnibus quod naturae suae magnitudine cetera continet, non aequum erat speciem differentiae in ordine tractatus anteponere quod differentia speciem continet. Cum praesertim differentiae ipsae species informent. Prius autem est quod informat, quam id quod eius informatione perficitur. Posterior igitur species a differentia. Prius igitur de differentia tractandum fuit, et in prooemio etiam consentiret in quo eum ordinem collocauit quem naturalis ordo suggessit dicens: utile esse nosse quid genus sit et quid differentia. Huic respondendum est quaestioni quoniam omnia quaecumque ad aliquid praedicantur sibimet semper oppositis sumuntur. Ut igitur non potest esse pater nisi sit filius nec filius non praecedat pater alteriusque nomen pendet ex altero ita etiam in genere ac specie uidere licet. Species quippe nisi generis non est. Rursusque genus esse non potest nisi referatur ad speciem. Nec uero sibi quaedam aut res absolute esse putandae sunt et species et genus ut superius quoque dictum est. Sed quicquid illud est quod innatae proprietate consistit id tamen fit genus ac species cum uel ad inferiora uel ad superiora referuntur. Quorum igitur relatio alterutrum constituit, eorum continens factus est iure tractatus. De specie igitur inchoans ait hoc modo.

(below the last line:) Sed

⸿Species autem dicitur quidem de uniuscuiusque forma, secundum quam dictum est: Priamique species digna imperio. Dicitur autem species et ea quae est sub assignato genere, secundum quam solemus dicere hominem quidem speciem animalis, cum sit genus animal, album autem coloris speciem, triangulum vero figurae speciem. Sicut genus supra significationibus distinxit aequivocis, ita idem in specie facit dicens non esse speciei simplicem significationem, et ponit quidem duas; longe autem plures esse manifestum est, quas ideo praeterit, ne lectoris animum pluralitate confunderet. Dicit autem primum quidem speciem vocari uniuscuiusque figuram, quae ex accidentium congregatione perficitur. Cautissime autem dictum est uniuscuiusque. Haec enim secundum accidens dicitur, quae uniuscuiusque individui forma est. Ea enim non ex substantiali quadam forma species, sed ex accidentibus evenit. Alia est enim substantialis formae species, quae humanitas nuncupatur, eaque non est quasi supposita animali, sed tamquam ipsa qualitas substantiam monstrans. Haec enim ab hac diversa est, quae uniuscuiusque corpori accidens insita est, et ab ea quam genus deducit in partes. Postremum vero pluras quae cum eadem sint diversis tamen modis ad aliud atque ad aliud relata intelliguntur, ut haec ipsa humanitas in eo quod ipsa est, si per se extra consideres, species est ea quae substantialem determinat qualitatem. Si sub animali eam intellegendo locaveris deducentis animalis in sese participationem separatamque a ceteris animalibus, ac fit generis species. Quod si uniuscuiusque proprietates consideres, id est quam virilis vultus, quam firmi incessus, ceteraque quibus individua confirmantur et quodammodo depinguntur, haec est accidens species, secundum quam dicimus quemlibet illum imperio dignum propter eximiam dignitatem formae. Huic aliam adiungit speciei significationem, id est eam quam supponimus generi. Possumus vero triplicem significationem speciei esse subicere: unam quidem substantiae qualitatem, aliam cuiuslibet individui propriam formam, tertiam de qua nunc loquitur, quae sub genere. Credendum vero est quod propter obscuritatem, quam nos adiecimus, quam mirum altiorem atque eruditiorem quaereret intellectum, eam tantum praetermissamque certum edidisse. Cuius quidem speciei haec exempla subiecit, ut hominem quidem animalis speciem, album autem coloris, triangulum vero figurae. Haec enim omnia species nuncupantur earumque sunt genera: animal quidem hominis, albi autem color, trianguli forma. ⸿Quod si et genus assignantes meminimus speciei, dicentes quod de pluribus et differentibus specie praedicetur in eo quod quid sit, et speciem dicimus quod sub genere est. ⸿Dudum cum generis descriptionem assignaret, in generis diffinitione speciei nomen iniecit dicens aliud esse genus quod de pluribus specie differentibus in eo quod quid sit praedicaretur, scilicet ut per speciei nomen diffiniret genus. Nunc vero cum speciem diffinire contendit, generis utitur nuncupatione dicens speciem esse quae sub genere ponatur. Cui quidem dicto illa quaestio iure videtur opponi: Omnis diffinitio debet declarare rem quam diffinitio concludit eamque aptiorem reddere quam suo nomine monstrabitur. Ex notioribus igitur fieri oportet diffinitionem quam res illa quidem sit quae diffinitur. Cum igitur speciei per nomen diffiniret vel describeret genus, abusus est vocabulo speciei velut notiore quam generis, atque ita ex notioribus descripsit genus. Nunc vero cum vellet speciem termino descriptionis includere, generis utitur nomine rerumque convertit notionem, ut in generis descriptione quidem sit notius speciei vocabulum, in speciei autem descriptione fit notius genus, quod fieri nequit. Si enim generis vocabulum notius est quam speciei, in diffinitione generis notius speciei nomine uti non debuit. Quod si speciei nomen facilius intelligitur quam generis, in diffinitione speciei nomen generis non fuit apponendum. Cui quaestioni occurrit dicens: ⸿Posse autem oportet, quoniam et genus alicuius est genus et species alicuius est species, idcirco necesse in utrorumque rationibus utrisque uti. ⸿Omnia quaecumque ad aliquid praedicantur ex his de quibus praedicantur substantiam sortiuntur. Quod si diffinitio uniuscuiusque substantiae proprietatem debet ostendere, iure ex alterutro fit descriptio his quae ad invicem referuntur. Ergo quoniam species generis est genus et substantiam suam ex vocabulo generis a specie sumit, in diffinitione generis speciei nomen est advocandum. Quoniam vero species id quod est sumit ex genere, nomen generis in speciei descriptione non fuit relinquendum. ⸿Quoniam vero diversae specierum qualitates — aliae enim sunt species quae et genera esse possunt, aliae quae in sola speciei permanent proprietate neque in naturam generis transeunt — idcirco multiplicem speciei diffinitionem dedit dicens: Assignant autem et sic speciem: species est quod ponitur sub genere, et de qua genus in eo quod quid sit praedicatur. Amplius autem sic

q̊q; ſpeſ· ē· q· depluribꝫ acdifferentibꝫ nūo ineo q·q̄d ſit p̄dicat̃· Sed hq̄ q̄dē aſſignatio ſp̄aliſſima
eſt· 7 que ſolū ſp̄eſ· ē· Alieno ẽr ẽt nō ſp̄aliſſimarū· Tribꝫ ſp̄em diffinitioībꝫ informauit· Quarū
q̄dē due omī ſp̄ei conueniunt· Omīſq; ſp̄eſ que quolibet m̊ ſp̄eſ appellant̃ ſua concluſioē detmi
nant· Tertia uō non ita· Cū eñī due ſint ſp̄eꝝ forme· una q̄dē cū ſp̄eſ alicui ſit· aliquando etiā
alti⁹ geñ eē pōt alta cū tantū ſp̄eſ· ē· neq; in formā gn̄iſ tranſit· Priores q̄dē due illa ſcilic 7
in qua q̄dē dictū· ē· id eē ſp̄em q̄ ſub gn̄e ponit̃· Et rurſus in qua dictū· ē· id eē ſp̄em de qua
genuſ p̄dicat̃ in eo q·q̄d ſit· omī ſp̄ei conueniunt· Idē nī tantū hec diffinitioēſ monſtrant· q̄d
ſub gn̄e ponit̃· Iā 7 ea que dic̃ id eē ſp̄em q· ſub gn̄e ponit̃· eā uim ſig̃ficat ſp̄ei q̄ refert̃ ad
genuſ· Et ea q̄ dic̃ id eē ſp̄em de qua geñ in eo q· q̄d ſit p̄dicat̃· eā rurſuſ ſig̃ficat ſp̄ei formā
quā retineat ex gn̄iſ p̄dicatioē· Idē· ē· aūt· 7 ſupponi ſub gn̄e· 7 de eo p̄dicari geñ· ſic idē· ē· ſup
poni gn̄i· 7 ei genuſ ꝑponi· Quā ſi omīſ ſp̄eſ ſub gn̄e collocatur· manifeſtū· ē· omnē ſp̄em h ambitu
deſcriptioīſ includi· Sed tertia diffinitio de ea tantū ſp̄e loq̃t q̄ nūquā geñ q̄ue ſolū ſp̄eſ reſtat·
hec aūt ſp̄eſ ea ē· que de differentibꝫ ſp̄e minime p̄dicat̃· Nā ſi ud ht̃ geñ pluſ a ſp̄e q· de differentibꝫ
ſp̄e p̄dicat̃· ſi qua ſp̄eſ p̄dicet̃ q̄dē de ſubiectiſ· ſed ñ de ſp̄e differentibꝫ· ea tantū erit ſupioriſ gn̄iſ
ſp̄eſ· Subiectoꝝ uō nō erit geñ· Igit̃ p̄dicatio ea quā ſp̄eſ ht̃ ad ſubiecta· ſi talis ſit· ut de differen
tibꝫ ſp̄e ñ p̄dicet̃· diſtinguit eā ab hiſ ſp̄eb; que gn̄a eē poſſ̃· 7 monſtrat eā ſolū ſp̄em eē nec gn̄iſ p̄dica
tione tene̅· Illa g̃ tertia deſcriptio ſp̄ei· q̄ magiſ ſp̄eſ· ac ſp̄aliſſima dr̃· diffinit̃ h modo· Sp̄eſ eſt
q· de pluribꝫ nūo differentibꝫ in eo q· q̄d ſit p̄dicat̃ ut hō· Predicat̃ eñī de cicerone· ac demoſtene·
ӕ ceteriſ qui a ſe ut dictū· ē· ñ ſp̄e ſed nūo diſ‿crepant· Ex tribꝫ g̃ diffinitioībꝫ duabꝫ q̄dē ӕ
ſp̄aliſſimaſ· ӕ ñ ſp̄aliſſimaſ ſp̄eſ claudit· uō q̄ ut ſubalt̃na· hac aūt tertia· ſolā ultimā ſp̄em
claudit· Ut aūt id aptiuſ liqueat rē paulo altiuſ ordit̃ eāq; congruiſ illuſtrat exēpliſ· Planū
aūt erit q· dr̃ h modo· uno quoq; p̄dicam̄to ſint quedā gn̄aliſſima· 7 rurſuſ alia ſp̄aliſſima·
Eſt aūt gn̄aliſſimū q̄dē ultra q· nullū aliud ſit ſupueniens geñ· Sp̄aliſſima aūt poſt quā nō
erit alia inferior ſp̄eſ· Int̃ gn̄aliſſimū aūt 7 ſp̄aliſſimū· gn̄a· 7 ſp̄eſ ſ̃· Eadē q̄dē ad aliud· 7 ad
aliud ſup̄ta· Quantū ad ſupiora ſumunt̃· ut ſp̄eſ· quantū ad inferiora ſumunt̃ ut gn̄a· Ut
corp̄ ſp̄eſ q̄dē ſubē· geñ aīati corporiſ· ſic de reliqſ· Sit aūt in uno q̊q; p̄dicam̄to manifeſtū
q· dr̃· Subā ē· q̄ddā· ӕ ipſa· ē· gn̄iſ· Sub hac aūt ē corp̄· ſub corpore ů aīatū corp̄· ſub q̊ aāl·
Sub aāli uō· rationale aāl· ſub quo hō· Sub hoīe ů ſocrateſ· 7 plato· q̄ſ particulareſ hoīeſ· S 7
eoꝝ ſuba q̄dē gn̄aliſſima· ē· 7 q· geñ ſit ſolū· hō uō ſp̄aliſſimū· 7 q· ſp̄eſ ſolū ſit· Corpꝰ ů ſp̄eſ
q̄dē ſubē· geñ uō corporiſ aīati· 7 aīatū corp̄· ſp̄eſ q̄dē· ē· corpoiſ· geñ uō aāliſ· Aāl aūt ſp̄eſ q̄dē
ē corporiſ· geñ uō aāliſ· Aāl aūt ſp̄eſ q̄dē· ē· corpiſ aīati· geñ uō rational aāliſ· Et rationa
le aāl ſp̄eſ q̄dē aāliſ· geñ uō hoīſ· hō uō ſp̄eſ q̄dē· ē· aāliſ· ñ aūt etiā geñ particularium hoī
nū· ſed ſolū ſp̄eſ· Et omē q· ante induidua ꝓximū· ē· ſolū ſp̄eſ· ē· ñ etiā geñ· Predixi
m̊ ab ariſtotile decē p̄dicam̄ta eē diſpoſita· q̄ ideo p̄dicam̄ta uocauerat q̄m decētiſ oībꝫ
p̄dicant̃· Qd q̄d uō de alio p̄dicat̃· ſi ñ pōt p̄dicatio conuerti· maior ē· reſ illa q̄ p̄dicatur
ab ea de qua p̄dicat̃· Itaq; h p̄dicam̄ta maxima rerū omīū q̄m de oībꝫ p̄dicant̃ oſtendiſ·
In uno quoq; g̃ p̄dicam̄toꝝ quedā gn̄aliſſima gn̄a ſ̃· 7 eſt longa ſp̄eꝝ ſerieſ· atq; a maximiſ
decurſuſ ad minima· Et illa q̄dē de que decētiſ p̄dicant̃ ut gn̄a neq; ulliſ aliuſ ſuppo
nunt̃ ut ſp̄eſ· gn̄aliſſima gn̄a nuncupant̃· Ideo quia hiſ nullū aliud ſupraponit̃ genus
Infima uō que de nulliſ ſp̄ebꝫ dnr̃· ſp̄aliſſime ſp̄eſ appellant̃· ideo q̄m integrū cuiuſlibet
rei uocabulū illa ſuſcipiunt· que pura inmixtaq; in ea de qua querit̃ ꝓpetate ſ̃ ſtituta

Et quoniam species id quod species est ex eo habet nomen quod ei supponitur generi. ipsa erit simplex species si ita generi sup
ponatur ut nullis aliis differentiis preponatur ut genus. Species enim que sic supponitur alii ut aliis preponatur
non est solum species sed habet quandam generis admixtionem. Illa vero species que ita supponitur generi ut minime
speciebus aliis preponatur. illa solum species simplexque est species et specialissima nuncupantur.
Inter genera ergo que sunt generalissima et species que specialissime sunt in medio sunt quedam que superioribus quidem collocate
species sunt inferioribus vero genera. hec subalterna genera nuncupantur quod ita sunt genera ut alterutrum subalterno collocentur.
Quod ergo genus solum est id dicitur generalissimum genus. Que vero ita sunt genera ut esse species possint ut ita species ut sint ge
nera. nichilominus subalterna genera ut species appellantur. Que vero ita species est ut aliis genus esse non possit. specialis
sima species dicitur. His ergo cognitis summam predicamenti unius exemplo ut ab eo in ceteris quoque predicamentis atque in

(margin: in ceteris speciebus ut in uno:)

·· filo atque ordine quo eveniat possit agnosci. Substantia ergo generalissimum genus est. Hec enim de cunctis aliis pre
dicatur. At primum huius species due sunt. Corporeum et incorporeum. Nam et quod corporeum est substantia dicitur. et item
quod incorporeum substantia predicatur. Sub corporeo vero animatum atque inanimatum corpus ponitur. Sub animato corpore animal
ponitur. Nam si sensibile addicias animato corpori animal facis. Reliqua vero pars idem species continet inani-
matum insensibile corporis genus. Sub animali autem rationale et inrationale. Sub rationali homo atque deus. Nam si
rationali mortale subieceris hominem constituis. si inmortale deum. Deum vero dico corporeum. hunc enim
mundum veteres deum vocabant et iovis eum appellatione dignati sunt. deum quoque solem ceteraque celestia corpora que
animata esse tum plato tum plurimum doctorum chorus arbitratus est. Sub homine vero individui singularesque homines. ut pla
to. cato. cicero. et ceteri quorum numerositas infinita non recipitur. Cuius rei subiecta descriptio sub oculis
ponat exemplum. Superius posita descriptio omnem or dinem a generalissimo usque ad individua predica
tionis ostendit. in qua quidem substantia generalissimum ge[illegible] dicitur. Quoniam preposita est omnibus. nullius ipsa
supponitur. et solum dicitur genus propter eandem scilicet causam. Homo autem species solum quoniam plato. cato et cicero.
quibus est ipsa preposita non differunt a se specie sed numero tantum. Corporeum vero quod secundum a substantia collocatur et
species esse probatur et genus. Subest species generi animati. At vero animatum genus est animalis corporei species. Est enim
animatum genus sensibilis. animatum vero sensibile animal est. Igitur animatum propter proximam differentiam que est sensibile recte
genus dicitur animalis. Animal vero rationalis genus est et rationale mortalis. Cumque rationale mortale nichil
sit aliud nisi homo. rationale sit animalis species. hominis genus. Homo vero ipse. platonis. catonis. ciceronis non erit
ut dictum est genus sed est solum species. Nec solum differentie rationalis species est homo. verum etiam plato
nis. catonis. ciceronis. ceterorumque species appellatur propter diversam scilicet causam. Nam rationalis id
circo est species quoniam rationale per mortale atque immortale dividitur. cum sit homo mortale. Idem
vero homo species est platonis atque ceterorum. Forma vero enim eorum omnium homo erit substantialis atque ultima similitudo.
Est autem communis omnium regula esse species specialissimas que supra sola individua collocantur. ut homo. equus.
corvus. sed non avis. avium vero multe sunt species. Sed hec tantum species esse dicuntur quorum subiecta minora sibi sunt con
similia ut substantialem differentiam habere non possint. Nominum autem hac dispositione priora genera cum inferioribus
coniunguntur. ut posteriores efficiant species. Nam ut sit corpus. substantia cum corporalitate coniungitur.
et est substantia corporea. Corpus item ut sit animatum corporeum atque substantia animato copulatur et est animatum
substantia corporea habens animam. Item ut sit sensibile eidem tria illa superiora iunguntur. Nam quod est sensi
bile tantundem est quantum substantia corporea animata retinens sensum. quod totum animal. Item superiora omnia rati
onali iuncta efficiunt rationale. Postremumque hominem superiora omnia nichilominus terminant substantiam
Est enim homo substantia corporea animata sensibilis rationalis mortalis. Nos vero diffinitione hominis reddimus
dicentes animal rationale mortale in animali scilicet includentes et substantiam et corporeum et animatum
atque sensibile. et in ceteris quidem speciebus atque in generibus adhuc modum terminis genera dividuntur ut species

(margin: hominis definitio tam rationali mortali.)

describuntur. Quemadmodum igitur substantia quae cum suprema sit species post quam non sit alia species inferior.
neque aliquid eorum quae possint dividi sed non solum individuorum. Individuum enim est socrates et plato.
Species erit solum et ultima species et ut dictum specialissima species. Quae vero sunt in medio eorum quidem quae
supra se erunt species. Eorum autem quae ipsis genera. Quare haec quidem habent duas habitudines. Eam quae est
ad superiora secundum quam species ipsorum esse dicuntur. Et eam quae est ad posteriora secundum quam genera ipsorum dicuntur esse.
Extrema vero unam habent habitudinem. Nam idque est generalissimum ad ea quidem quae posteriora se habet
habitudinem cum sit genus omnium. idque est postremum ea vero quae est ad superiora habet cum sit supremum et primum
principium. Specialissima autem unam habet habitudinem quae est ad superiora quorum est species. Eam vero quae est
ad posteriora non habet. Sed et individuorum velut ea continens species dicitur. Sed species quidem individuorum
velut ea continens. Species quidem superiorum velut contineatur ab eis. Ex proportione speciei nomen et generis
ostendit. Nam ut genus quoniam non habet genus supra se generalissimum dicitur. ut substantia ita species quoniam non habet speciem sub
se sed individua. Specialissima species dicitur ut homo. Quod est autem species non habere idem his rebus praeesse quae neque in dis-
similia dividi possint ut genera dividuntur neque in similia secantur ut species quae specialissimae constitutae
sunt. Quae vero inter generalissima speciesque specialissimas constitutae sunt illa vero species et genera nuncupantur quoniam et ipsa
aliis supponuntur et his alia subeunt. Quorum in dissimilia possit esse particio. Cumque sint duae ha-
bitudines quae in omnibus generibus speciebusque versentur. una quidem quae ad superiora respiciat ut specierum quae
suis generibus supponuntur. alia vero quae ad inferiora ut generum demum speciebus propriis praeponuntur. Generalissima
quidem genera unam tantum habitudinem retinent eam scilicet quae ad inferiora complectitur. Illam vero quae ad propo-
situm paratur non habent. Generalissimum enim genus nulli supponitur. Item specialissima unam possidet habitudi-
nem per quam scilicet ad sola genera comparantur. Illam vero quae ad inferiora committitur non habent. Nullis enim speciebus
ipsa praeponitur. At vero quae subalterna sunt genera utraque habitudine funguntur. Nam et illam possident quae
ad superiora respicit quoniam quae subalterna sunt habent suppositum genus. et illam quae de inferioribus praedicantur.
habent enim subalterna genera suppositas sibi species. ut corporeum ad substantiam quidem retinet eam habitudinem qua potest
poni sub genere. ad animatum vero eam qua potest de specie praedicari. Specialissimae vero species licet ipsae individuis prepo-
nantur. tamen praepositi habitudinem non habebunt. Ideo quoniam illa quae speciei ultimae supponuntur talia sunt
ut quantum ad substantiam unum quoddam sint non habentes substantialem differentiam. Sed accidentibus efficiuntur
ut saltem distare videantur. ut pene dici possint et pluribus praeesse species. et quodammodo nulli omnino esse prepo-
sitae. Nam cum species substantiam monstret unam omnium individuorum sub specie positorum substantia quodammodo nulli prepo-
sita est si substantiam quis velit aspicere. Accidentia quis considerat plures individui de quibus praedicantur species
fiunt. non substantiae diversitate sed accidentium multitudine. Itaque fit ut genus quidem semper plurimas
subscribit species quod de differentibus vero specie praedicatur. Differentia vero nisi pluralitate non convenit. At vero species
et uni alicui individuo praeesse potest. Sicut enim unum perhibetur esse phenix. phenicis species de uno tantum pre-
dicabitur. Solis etiam species unum solem intelligitur habere subiectum. ita nullam multitudinem species per se con-
tinet. cum etiam si unum sit tantum individuum. speciei tamen non pereat intellectus. Quibusdam enim suis quasi simili-
bus partibus praeest ut si quis virgam dividas in partes suas secundum id quod aes dicitur idem et partes esse intel-
ligitur et totum. Ideo dictum est speciem licet sit individuis praeposita unam tamen habitudinem possi-
dere. illam unam scilicet qua species est. Quoniam enim praepositis subditur species nuncupatur et est superiorum species
tamquam subiecta. Inferiorum quoque species ideo quoniam eorum substantiam monstrat. Speciem vero substantiam nuncu-
pamus. Nec ita est species substantia individuorum quemadmodum speciei genus. Illud enim substantiae pars est ut
hominis animal. Reliquae enim partes addi necessario debent rationale atque mortale. homo vero socratis atque ciceronis tota
substantia est. Nulla enim additur differentia substantialis ad hominem ut socrates fiat. aut cicero. sic additur animali

rationale atq; mortale· ut hō integra diffinitiōe claudat᷑. Jccō ǵ spēs spalissima tantū
spēs ē· atq; hanc solā pōsidet habitudinē ad sup̄iora q̄dē q̄m ab his continet᷑· ad inferio
ra uō q̄m eoꝝ subām format· 7 continet· ∫ Determinant ǵ gn̄alissimū ita· q̄ cū sit genus
n̄ est spēs· 7 rursus sup̄ qd̄ non erit aliud sup̄ueniens gen̄· Spālissima uō que cū sit spēs n̄
ē gen̄· 7 cū sit spēs nūquā diuidat᷑ in spēs. Et q̄ de plurib; n̄uo in eo qd̄ q̄d sit p̄dicatur.
Ea uō q̄ in medio s̄ extremoꝝ subalt̄na uocant᷑ gn̄a· 7 spēs· unūq̄q; ipsoꝝ spēs ēē· 7 gen̄
possunt· ad aliud q̄dē· 7 ad aliud sup̄ta· Ea uō q̄ s̄ ant̄ spālissima usq; ad gn̄alissima ascen
dentia· 7 gn̄a dn̄r 7 spēs· 7 subalt̄na gn̄a· ut agamennon· atrides· 7 pelopides· 7 ultimū
iouis· ∫ Postquā naturam gn̄m ac speꝝ diuersitateq; monstrauit· eoꝝ ordinē diffinitiōis 7
descriptiōis cōmemorat· Ac p̄mū gn̄alissimū gn̄is t̄minū induc᷑ id ēē gn̄alissimū gen̄· qd̄
cū ip̄sū gen̄ sit· n̄ h̄t suppositū gn̄s· hoc ē· spēm n̄ ēē· 7 rursus supra qd̄· n̄ ē· aliud sup̄uen
iens gen̄. Si enī haberet aliud gen̄· minime ip̄sū gn̄alissimū uocaret᷑. Spālissima uō spēs hi mō
q̄ cū sit spēs n̄ est gen̄ ex opposito q̄m opposita ex oppositis describunt᷑ in t̄dū. Nā q̄m p̄po
sitio opposita ē· suppositioni· gen̄ aut̄ p̄ponit᷑· spēs uō supponit᷑· iccō erit ultima spēs. q̄a
ita supponit᷑· rursus ut p̄poni n̄ pot; oppositoꝝ. Igit᷑ ex oppositis iure facta ē diffō· ∫ Est
alia rursus descriptio spēi· que cū sit spēs nūquā diuidit᷑ in spēs idē ēē gen̄ n̄ possit. Si enī omē ge
nus speꝝ gen̄ ē· si q̄d n̄ diuidit᷑ in spēs gen̄ ēē n̄ pot· ∫ Est rursus alia diffinitio· q̄ de plurib;
7 differentib; n̄uo in eo q̄ q̄d sit p̄dicat᷑· de qua diffiōe sepe ē sup̄ius demonstratū. Hē illud atten
dendū ē· sic̄ paulo sup̄ius dictū ē· q̄ spēi unū indiuiduū pot ēē subiectū [ut phenici ad sp̄omū suū·] ut soli corp̄ hoc lucidū·
[mane spatiū q̄ dicdem] ut mundo ut lune· quoꝝ spēs singulis suis indiuiduis supponunt᷑· q̄ conuenit dicē spēm ēē [ad si tā ē ut spēs de uno q̄lib; indiuidu]
q̄ de plurib; n̄uo differentib; in eo q̄ q̄d sit p̄dicat᷑. Sunt enī quedā que de n̄uo differentib; minime
dn̄r· ut phenix· sol· luna. Sed dehis illa ratio· ē· de qua et sup̄ius pauca rediđim que paulu
lū inplexa cōmodissime nodū questiōis absoluit· Omnia enī que sub spēb; spālissimis s̄ siue in
finita sint· siue finito n̄uo constituta· siue ad singularitatē deducant᷑· dū ē· aliq̄ indiuiduū
sēp spēs p̄manebit· neq; indiuiduoꝝ diminutiōe dū q̄libet unū maneat spēs consumitur
Ut enī dictū ē· tā 7 si plura sint indiuidua subales differ n̄ habebt᷑· id uō ingn̄e dici n̄ conuen᷑·
q̄ his p̄· ē· que subali a se differ tā disgregatas᷑. Pre· ē· enī spēb; que diuisis differentiis informan
tur. Si q̄ earū una p̄ierit· 7 ad unitatē spēi redacta sit ratio gen̄ ēē n̄ potīt· quia de differen
tib; spē p̄dicat᷑. Non ita in spēb; Nā si omnū indiuiduoꝝ natā consūpta sit· 7 ad uni us indiui
dui singularitatē supposite spēi p̄dicatio uenit· ē· tam spē 7 p̄manet· Talia enī illa s̄ que pe
reunt· ac desunt· quale· ē· illud q̄ p̄mansit· 7 subiacet· Q uō dn̄s de plurib; n̄uo differen
tib; n̄uo differentib; p̄dicari· duob; i drecte modis excusatur. Uno q̄dē quia m̄to plures spēs
que de n̄uo sīs indiuiduis p̄dicant᷑· quā hee q̄b; unū tantū indiuiduū uidet᷑ suppositū ēē.
Deinde hoc quia multa sc̄dm potestatē dn̄r· cū actu n̄ sēp ita sint· ut risibil᷑ hō dr᷑· etiā si
minime rideat· q̄m ridē pot. Ita spēs de n̄uo differentib; p̄dicat᷑. Nichil enī minus phenix
de plurib; phenicib; p̄dicaretur· si plures ēēnt· quā n̄c q̄m unus ēē p̄hibet᷑. Jtē solis spēs de
hoc uno sole que nouim̄ n̄c dr᷑· ac si iā in animo plures soles ex cogitatiōe fingant᷑. nichil
omin̄ de plurib; solib; indiuiduis nomi solis quā de hoc uno p̄dicabit᷑. Jccō ǵ spēs [spālissima] de plurib; n̄uo
differentib; dr᷑ p̄dicari· cū sint aliqua que de singul᷑ indiuiduis appellent᷑. Jlla uō [q̄] subalt̄na uo
cant᷑· ita diffiniri queunt. Subalt̄nū gn̄s· ē· q̄ gen̄ ēē potīt· 7 spēs· ad eū modū q̄ ē in familiis
que pereant· 7 pereant᷑· ut 7 subiectū monstrat exēplū· ut agamennon· atride· 7 pelopi

dem et Tantalides et ultimum Iovis. Atreus enim Pelopis filius, tamquam eiusdem species quasi Agamemnonis genus est. Item Agamemnon Pelopides et Tantalides. Cum Pelops ad Tantalum comparatur, Tantalusque ad Iovem, quasi species. Itemque Tantalus ad Pelopem, Pelops ad Atreum quasi genera esse videantur. Cum Iupiter veluti sit horum generalissimum genus. Sed in familiis quidem plerumque reducuntur ad unum principium vel bigam ut ad Iovem. In generibus autem et speciebus non se sic habent. Neque enim commune unum genus omnium ens, nec omnia eiusdem generis sunt secundum unum supremum genus, quemadmodum dicit Aristoteles. Sed sint posita quemadmodum dictum est in praedicamentis prima decem genera quasi prima decem principia, ut si omnia consentia vocet aequivoce nuncupabit, non univoce. Si enim unum esset commune omnium genus ens, univoce omnia dicentur. Cum vero sint sint decem prima, communio secundum nomen est solum, non etiam secundum diffinitionis rationem quae secundum nomen est. Cum de subalternis generibus diceret, familiae cuiusdam posuit exemplum, quae ab Agamemnone pervenit ad Iovem, quem quidem pro numinis reverentia ultimum posuit. Quantum enim ad veteres illos theologos refertur, Iupiter ad Saturnum, Saturnus ad Caelum, Caelus vero ad antiquissimum Ophionem ducitur. Cuius Ophionis nullum principium est. Neque igitur ut in familiis est id in rebus quoque esse credatur, ut res omnes possint ad unum summo minus redire principium. Idcirco determinat his in generibus ac speciebus esse non posse. Neque enim ut in familia cuiuslibet ita etiam omnium rerum unum esse principium potest. Fuere enim qui hac opinione tenerentur ut rerum omnium quae sunt unum putarent genus esse, quod ens nuncupatur, tractum ab eo quod dicimus est. Omnia enim sunt et de omnibus esse praedicatur. Itaque quantitas est, substantia est, qualitas est, ceteraque esse dicuntur. Nec dubius aliquid tractaretur nisi haec quae praedicamenta dicuntur esse constaret. Quae cum ita sint, ultimum omnium genus ens posuerunt scilicet quod de omnibus praedicaretur, ab eo autem quod dicimus est participium flectentes Graeco quidem sermone ὤν, latine ens appellaverunt. Sed Aristoteles sapientissimus principiorum cognitor reclamat huic sententiae, nec ad unum huc res putat duci posse principium. Sed decem esse genera in quibus rebus quae cum a semetipsis diversa sunt, tum ad nullum commune principium reducuntur. Haec autem decem genera sunt ista: substantiam, qualitatem, quantitatem, ad aliquid, ubi, quando, situm, facere, pati, habere. Quod vero occurrebat quoniam de his omnibus esse praedicaretur, omnia enim superius enumerata sunt genera dicuntur, ita discussit ac repulit dicens: non omne commune nomen, commune etiam formare substantiam, nec ex eo debere genus esse commune arbitrari, eo quod de aliquibus commune nomen praedicaretur. Quibus enim diffinitio communis nominis convenit, illa communis nominis iure species iudicabuntur, et communi illo vocabulo univoce praedicantur. Quibus vero non convenit, vox his communis tantum est, nulla vero substantia. Id autem manifestius declaratur exemplis hoc modo. Animal hominis atque equi genus esse praedicamus. Demus igitur animalis diffinitionem quae est substantia animata sensibilis. Hanc diffinitionem si ad hominem reducamus, erit homo substantia animata sensibilis. Nec ulla falsitate diffinitio maculatur. Rursus si ad equum, erit substantia animata sensibilis, idque verum est. Convenit igitur haec diffinitio et animali quod est commune hominis et equo, et eadem equo atque homini, quae species ponuntur animalis. Ex quo fit ut homo atque equus utraque animalia sint. At si quis hominem pictum hominemque vivum communis animalis nomine nuncupaverit, diffiniat si libet animal hoc modo: substantiam animatam esse sensibilem. Sed haec diffinitio eidem homini qui vivus est convenit, ei vero qui pictus est minime. Neque enim est animata substantia. Igitur homini vivo atque picto quibus communis nominis diffinitio idem animalis non potest convenire, non est animal commune genus, sed tantum commune vocabulum, dicturque hoc nomen animal in vivo homine atque picto non genus sed vox plura significans, aequivoca nuncupatur, sicut vox ea quae genus ostendit univoca dicitur. Ita quoque id quod dicitur ens, et si de omnibus praedicamentis quoniam tamen nulla eius diffinitio inveniri potest quae omnibus praedicamentis possit aptari, idcirco non dicitur univoce de praedicamentis, id est ut genus, sed aequivoce, id est ut vox plura significans. Colligitur etiam hac ratione id quod dicimus ens praedicamentorum genus esse non posse. Unius enim rei duo genera esse non possunt, nisi si alterum alteri subiciatur, ut hominis genus est animal atque animatum. Cum animal animato

At ſi duo ſint ſibimet ita eq̄lia ut nūquā alt̄i alt̄um ſupponat̄.

uelut ſpēs ſupponat̄ hec utraq; eidē ſpei gn̄a ēē non poſſunt. Enſ ḡ atq; unū neutrū ne
utri ſupponit̄. Neq; enī unum dicē poſſum genus enſ. nec ei q. dm̄ſ unū. Ita q. dm̄ſ enſ unū
eſt. 7 q unū dr̄ enſ ē. Genus aut̄ 7 ſpēs minime conuertunt̄ ſibi. Si ḡ p̄dicat̄ enſ de oīb; p̄dica
mtiſ p̄dicat̄ etiā unus. Nā ſubā unū ē. Qualitas unū ē. quantitas unū ē. Cetaq; ad hūc modū
Si ḡ q̄m ēē de oīb; p̄dicat̄ omiū gen erit. 7 unū q̄m de oīb; p̄dicat̄ erit omiū gen. Sed unū atq; enſ
ut demonſtratū eſt minime alt̄m alt̄i p̄ponit̄. Duo ḡ equalia ſinguloꝝ p̄dicamtoꝝ gn̄a ſunt.
Qd̄ fieri non pōt. Cū h̄ ḡ ita ſint id porphirius det̄minauit dicens. Non ita in reb; ut infa
miliſ omīa ad unū p̄ncipiū poſſe reduci. non omiū rerū cōe ēē gen poſſe. ut ariſtotili placet.
Sed ſ̄ poſita inq̄t queadmodū in p̄dicamtiſ dictū ē. p̄ma decē gn̄a quaſi decē p̄ma principia
Scilicet ut nulla interim ratio p̄q̄rat̄. ſed auctoritati ariſtotiliſ concedentes. hec decē gn̄a nulli alii
gn̄i ſubiecta ēē credam̄. Que ſi qſ entia nuncupabit equoce nuncupabit n̄ uniuoce. Neq;
enī eoꝝ omiū ſcd̄m cōe nom̄ diffinitio pōtit adhiberi. Que res fac̄ ut non uniuoce de hiſ ali
qd̄ p̄dicet̄. Si enī uniuoce p̄dicaret̄ gen eoꝝ cōe nom̄ qd̄ de oīb; p̄dicaret̄. at ſi gen eēt diffō gn̄iſ
conueniret in ſpēs. Qd̄ quia n̄ fit cōe hiſ ad q. dm̄s enſ uocabulū ē. uociſ ſignificatiōe nō ratio
ne ſube. Decē q̄dē gn̄aliſſima gn̄a ſunt. ſpāliſſima uō in nūō q̄dē quodā ſunt. n̄ tamē inde
finito. Indiuidua aut̄ que ſ̄ p̄ ſpāliſſima infinita ſunt. Qua p̄p̄t uſq; ad ſpāliſſima. a gn̄a
liſſimiſ deſcendentē iubet plato q̄ſcere. Deſcendē aut̄ p media diuidentē ſpecificiſ diffe
rentiſ. Infinita inq̄t relinquenda ſ̄. Neq; enī eoꝝ poſſe fieri diſciplinā. Q̄m in ſpeꝝ noſſe naturā
ad ſectionē gn̄iſ p̄tinet. q̄m q; ſcientia infinita ēē n̄ pōt. Nullus enī intellect̄ infinita circūdat. ic
circo de multitudine gn̄m 7 ſp̄erū atq; indiuiduoꝝ rectiſſima ratiōe p̄ſeq̄t̄ dicens. ſupp̄moꝝ gn̄m
nūm notū ēē. Decē enī p̄dicamta ab ariſtotile ēē repta. que reb; omīb; gn̄iſ loco p̄fendaſ. Spēs uō mt̄
to plures ēē quā gn̄a. Nā cū decē ſint ſup̄ma gn̄a rerū. cuiq; uni gn̄i n̄ una ſed multe ſpēs ſupponunt̄. p
ximeq; ſpēs ſupp̄miſ gn̄ib; ſubalt̄na ſint gn̄a. uſq; dū ad ultimas ſpēs deſcendat̄. nimirū uniuſ ge
neris multaſ ſpēs ēē necēē ē. ubiq; diffuſaſ. ſpāliſſimas multo plures ēē quā ſubalt̄na. Q̄m p multi
tudinē gn̄m ſubalt̄noꝝ uſq; ad ſpāliſſimaſ deſcendit̄ ſpēs. Quas mlt̄o plures ēē quā gn̄a ſubal
t̄na h̄ maxime oſtendit̄. q̄ inferiores 7 ſep̄ ſubalt̄na gn̄a in plura ſubiecta diuidunt̄. Decē uō gn̄m
ſpēs multo plures quā uniuſ gn̄iſ exiſtere manifeſtū ē. uerū tam̄ 7 ſi plures ſunt. certo tam̄ nūō cōti
nent̄. Quē facile ſi qſ diſcutiat. omīūq; gn̄m ſpēs p̄ſequat̄ poſſit agnoſcere. Indiuidua uō que ſub
una quaq; ſunt ſpē infinita ſ̄. ut q. et tā multa ſ̄ diuerſiſq; locis poſita. ut ſcientia nūōq; in unū con
cludi cōprehendiq; n̄ poſſint. t q. in gn̄atiōe 7 corruptiōe poſita. nec q̄dē incipiunt ēē. nec q̄dē defi
ciunt. Atq; ideo ſupp̄ma q̄dē gn̄a 7 ſubalt̄na 7 ſpēs eas que ſpāliſſime nuncupant̄. q̄m fini
tes nūō pōt ſcientie t̄minus includē. indiuidua u̇ nullo m̄. Ideo ḡ plato magis a gn̄ib; uſq; ad
magis ſpēs. i. ad ſpāliſſimas. q̄d a ſpēb; i. a ſpāliſſimiſ precipiebat facē ſectionē. Per ea enī
que finita eēnt nūō iubebat deſcendē diuidentē. Ubi aut̄ ad indiuidua ueniret̄ ſtandū ēē
ſuadebit. nec q. nat̄a non ferret infinita colliget. Ita uō gn̄a in ſpēs diuidi cōp̄babat. ut
ſpecificiſ differentiſ ſoluent̄. De ſpecificiſ enī differentiſ meliuſ in eo titulo ubi de differentia
diſputabit̄ ac largius diſſerem̄. hic enī tantū dixiſſe ſufficiat. eas ſpecificas diffās qb; ſpēs
informant̄. ut rationale mortale hōiſ. Cū ḡ diuidim̄ aāl rationale atq; irrationale. mor
tale inmortale ſepam̄. cetaq; gn̄a talib; differentiſ que ſubiectā ſpēm informent plato
cenſuit ēē diuidenda uſq; dū ad ſpāliſſima ueniret̄. De hinc conſiſtere nec infinita ſeq q̄m
indiuiduoꝝ nūquā eēt nec t̄minus nec diſciplina. Deſcendentib; ḡ ad ſpāliſſima ne

cōe · ē · diuidente ꝑmultitudinē ire · Diuisiuū enī · ē · sēp q̄ singulare · ē · Collectiuū aūt · 7 adunati
uū qđ cōe · ē · ⁋ Diuidē · ē · inmultitudinē q̄ unū fuat aūt dissoluē · Omisq̄ diuisio ecōtrario cōpositi
onē coniunctionēq̄ meditať · Qđ enī cū sit unū · dispiciendo diuidiť · idipsū explurib; rursus par
tib; adunando cōponiť · Itaq̄ supius dictū · ē · indiuiduoꝝ qđē similitudinē spēs colligunt · Speꝝ
uō gn̄a · Similitudo uō nichil ē aliud nͥ quedā unitas qualitatis · Ergo subālē similitudinē indi
uiduoꝝ spēs collige manifestū · ē · Subālē uō similitudinē speꝝ gn̄a contrahunt · 7 adse ipsa re
ducunt · Rursus gnīs adunationē · diffrē inspēs distribuunt · spēiq̄ adunationē insingula
res indiuiduasq̄ ꝑsonas accidentia partiunť · Cū ḡ hec ita sint necesse · ē · sēp cū agnē descen
dis adspēm diuidendo sēp face mltitudinē · Cū uō aspēb; ascendis adgn̄a cōponendo colligē ·
7 plura que inspeꝝ differentiis fuerant similitudine qualitatis adunare · 7 pluresque speꝝ
differentiis fuant similitudinū qualitates adunare · inspēb; eť idē considare poť · Ut ut ipsa
indiuidua que ſ infinita / unā similitudinē subālē colligť / ita indiuidua spēm ꝑp̄a infi
nitate distribuunt · Omia enī indiuidua disgregatiua ſ · 7 diuisiua · Spēs uō 7 gn̄a collec
tiua · spēs qđē indiuiduoꝝ collectiua atq̄ adunatiua · ē · Speꝝ uō gn̄a / ut ita dicendū sit
gen̄ qđē spēs distribuit · ⁊ spēs ab indiuiduis inmltitudinē deducunť · Rursus aūt gen̄ q
dē mltas spēs colligit · Spēs aūt particularē singularēq̄ multitudinē ad singularitatis de
ducit unitatē · Igiť plus gnīs adunatiuū · ē · quā spēs · Spēs nāq̄ sola indiuidua colligit · Gnīs
uō tā spēs quā ipsarū q̄q̄ speꝝ indiuidua contrahit / singularesq̄ ꝑsonas · Sed mihi conue
nienti utiť exeplo dicens / qm̄ participatiōe spēi · i · hoīs · cato · plato · 7 cicō · pluresq̄ reliqui
hoīes unus idē milia hoīnū meo q̄ ſ hoīes unus hō · ē · At uō unus hō q spālis · ē · si ad hoīnum
multitudinē que subipsos consideť plures fiunt · Ita ⁊ plures hoīes inspāli hoīe un̄ est / ⁊
spālissim̄ inplurib; infiniť · sic ḡ qđ singulare qđē · ē · diuisiuū · ē · Qđ cōe uō qm̄ mltoꝝ unū ÷
unū · ē · ut gen̄ · ac spēs collectiuū · ē · atq̄ adunatiuū · ⁋ Assignato aūt gnē · ac spē qđē utrū
q̄ ⁊ gnē qđē uno · spēb; uō plurib; Sēp enī plures spēs diuisio gnīs · ē · Gen̄ qđē sēp de spē
p̄dicatur · 7 oīa supiora de inferiorib; Spēs aūt neq̄ de ꝑximo sibi gnē · neq̄ de supiorib;
p̄dicať · neq̄ enī conuertiť · Usq̄ indiuiduū enī dr̄ socrates · 7 plato · 7 albū · 7 hic ueniens
7 sophronisci filius si solus ei socrates sit filius · ⁋ Breuiť quecūq̄ supius dictas cōmemorat
hīn · Cū inqt assignauerim̄ qđ sit gnīs · ⁊ qđ spēs · eūq̄ sius ēa diffinitiōib; cōprehenderim̄
docuerimq̄ unū gen̄ sēp inplurimas solui · illud inqt adiungim̄ · qm̄ oīa supiora de inferi
orib; p̄dicanť · Inferiora uō de supiorib; minime · nͥ uno m̄ · Et ea que ſ utilia de p̄dicatiōis
modo rite ptractat · Ostendit aūt unū gen̄ inplurimas sēp resolui · assignata gnīs diffi
nitiōe · Qđ enī de plurib; reb; spē differentib; in eo q̄ qđ sit p̄dicarer ēē diffiniuit gen̄ · Nich̄
aūt ſ res · spē differentes nisi plurime spēs · De qb; aūt p̄dicať gen̄ in ea ipsa dissoluiť · Ostēn
sū · ē · ḡ ex diffinitiōis assignatiōe unius gnīs ēē spēs plures · que spēs cū ita sint gen̄ qđē
de spē p̄dicať · Spēs uō de indiuiduis · Omiaq̄ supiora de inferib; Inferiora de supiorib;
nullo modo · Id quare eueniat paucis absoluā · que supiora ſ subalť · ea gn̄a ēē prediximᵘ ·
Que uō ſ gn̄a ampliora ſ quā una queq̄ spēs · Neq̄ enī inplurima diuideť gen̄ nisi ab una
quaq̄ spē maius existeret · Ideo cū ita sit nom gnīs toti conuenit spēi · Non enī coequanť solū
spēi gnīs magnitudo · uerū eť spēm supuadit · Ideo ḡ omis hō aāl · ē · qm̄ intra aālis uoca
bulū · 7 hō · 7 cetā continenť · At uō nullus dixit oē aāl hō · ē · Non enī ꝑuenit ad totū aāl
hoīs nom̄ · quia cū sit min̄ nullo modo gnīs uocabulo coequanť · Itaq̄ que maiora ſ · de mino-

rib; p̄dicant̄. que minora non conuertunt̄ ut de maiorib; p̄dicent̄. At ... qua s̄ equalia ea sc̄d̄m
nat̄e parilitatē conuerti necc̄e ē. ut innibile atq; equus q̄m sibimet coequant̄. ut neq; equus ē.
nisi sit innibilis. neq; innibile n̄ sit equus. Erit ḡ ut om̄e innibile equus sit. 7 om̄is equus innibil̄.
Que cūcta sint ea que supiora s̄ non modo de sibi p̄ximis inferiorib; p̄dicant̄ uerū et̄ de infe
rioꝝ inferiorib; p̄dicant̄. Nā si illud recipit̄. ut ea que supiora s̄ de inferiorib; p̄dicentur
inferioꝝ inferiora supiorib; multo maḡ inferiora s̄. Velut subā p̄dicat̄ de aīali. q. est inferius.
Sed aīali inferius ē homo. Predicat̄ ḡ 7 subā de hoīe. Rursus socrates inferius ē hoīe. Predica
bitur ḡ subā de socrate. Itaq; sp̄es q̄de de indiuiduis p̄dicant̄. Gn̄a uō 7 de sp̄eb; 7 de indiuiduis. q
conuerti n̄o pot̄. Nā neq; indiuidua de sp̄eb; aut de gn̄ib; p̄dicant̄. nec sp̄es de gn̄ib;. Ita fit ut gen̄
q. ē gn̄alissimū. de oīb; subalt̄nis gn̄ib; p̄dicari. 7 de sp̄eb; 7 de indiuiduis possit. de ipso uō nichil.
Vltimū uō gen̄ id ē. q. ant̄ sp̄alissimas sp̄es collocat̄. 7 de solis sp̄alissimis sp̄eb; dici pot̄. 7 de eaꝝ
indiuiduis. Sp̄es uō de indiuiduis ut dictū ē. Indiuidua aūt de singlis p̄dicant̄. ut socrates. 7
plato. Et ea q̄; maxime s̄ indiuidua que sub ostensione indicationeq; digiti cadt̄. ut bis seminum
7 hic ueniens. atq; ex aliqua p̄petate accidentiū designant̄ nota. ut siqs socratē significatione
uelit ost̄ndē. n̄o dicat socrates. ne sit alius q forte hoc noīe nuncupetur. Sed dicat sophronisci
si filius. si unicō sophronisco fuit. Indiuidua enī maxime ost̄ndi queunt. si ul̄ tacito noīe seu
sensu oculoꝝ digito tactu ue monstratur. ut ex aliquo p̄p̄o noīe. si solus illud adept̄ ē nomen
ul̄ ex parentib; sillorum filius unicus ē. ut si ex quolibet alio accidenti singularitas demon
stratur. eo q. asscribentis ad se unā p̄dicationē h̄at eiq; dictio non transit ad alterū. sic ḡ gnus
q̄de ad sp̄es. Speꝝ uō ad indiuidua. Indiuidua ḡ dn̄r huiusmoi. q̄m ex proprietatib; c̄sistit. unū
q.q; eoꝝ quaꝝ collectio nūquā in alia eadē erit. Socratis enī p̄p̄etas nūquā in alio erit q̄lib;
particulari. hec uō que s̄ hoīs proprietates dico ei q. ē cois er̄. hec eadē in plurib; maḡ aūt in
oīb; particularib; hoīb; in eo q. hoīes s̄ continent̄. Q̄m supius indiuiduū appellauit. hu̇
noīs rationē conat̄ ost̄ndē. Ea enī sola diuidunt̄ q̄ plurib; coīa s̄. Ab his enī unū q.q; diuiditur
quoꝝ ē coē. quoꝝq; naturā ac similitudinē continet. Illa uō in q̄b; coē diuidit̄ coī nat̄a parti
cipant̄. Propetasq; cois rei. his q̄b; ē cois conuenit̄. At uō indiuiduoꝝ p̄etas nulli cois ē. Socra
tis enī p̄etas. si fuit caluus. sim̄ ; p̄pensa aluo. ceti sq; corporis lineamt̄is. aut moꝝ institutioē.
aut forma uocis n̄ conueniebat in alterū. hec .11. p̄etates que ex accidentib; ei obuener̄. eiq;
formā figurāq; coniunxerant. in nullū aliū conueniebant. Cui aūt p̄etatē in nullū aliū con
ueniunt. 7 p̄etates ei nulli poter̄ ee cois. Cui p̄etas nulli cois est. Nich̄ ē q. aliqs ei p̄p̄etatē par
ticipet. q uō tale ē. ut p̄etatē ei participet nich̄. diuidi in ea que n̄ participant n̄ pot̄. Rec
te ḡ hec quoꝝ p̄p̄etas in aliū non conuenit indiuidua nuncupant̄. At uō p̄p̄etas hoīs. i. sp̄alis
conuenit. 7 in socratē. 7 in platonē. 7 in cetos. Quoꝝ p̄etates ex accidentib; uenientes in quē
libet aliū singularē nulla ratioē conueniunt. Continet̄ ḡ indiuiduū q̄de sub sp̄e. Sp̄es
aūt sub gn̄e. totū enī unū q̄dda ē gn̄s. Indiuiduū aūt ps. Sp̄es uō. 7 totū. 7 pars. Sed pars q̄d
alt̄ius. totū uō n̄ alt̄ius. S; 7 aliis partib; enī totū ē. De gn̄e q̄de 7 sp̄e. 7 q̄d gn̄alissimū. 7
q̄d sp̄alissimū. 7 que gn̄a eadē 7 sp̄es dicant̄. sintq; et̄ indiuidua. 7 q̄d modis gn̄a. 7 sp̄es di
cant̄ sufficient̄ dictū ē. Retractat oīa breuit̄ que sup̄ latius absoluit dicens. Indiuiduū
enī a sp̄e continī. Sp̄es ipsas a gn̄e. huiq; causās reddens ait. Om̄e enī gen̄ totū ē. indiuiduū aūt
pars. totū enī genus in eo q. gen̄ ē. continet. tā 7 si sp̄es ee pot̄. Totū enī ut gen̄. sp̄es ē. S; 7
ut ea que supponunt̄ gn̄i. Gen̄ ḡ in eo q. gen̄ ē. totū ē sp̄eb;. Sep enī continet eas. At uō

individuum pars est. Numquam ipsum aliquid sua proprietate concludit. Species vero et totum et pars est. Pars quidem generis, totum individuis. Sed cum pars est, ad singularitatem refertur. Cum vero totum, ad pluralitatem. Quoniam unum enim genus pluribus speciebus superest, una quaelibet species pars est generis, id est unius. Quoniam autem species pluribus individuis praeest, non est uni individuo totum, sed pluribus. Ideo enim totum dicitur, quia plura continet et coercet. Nam ut pars sit aliquid, una ipsa unius pars esse potest; ut vero totum sit, non unum ipsum unius totum esse non potest. Ideo alterius quidem pars est species, alius vero totum. Sed de genere quidem et specie dictum est, et quid sit generalissimum genus, quoniam id est generalissimum cui nullum aliud supraponitur genus. Et quid specialissima species, quoniam ea est cui species nulla supponitur. Et quae genera sunt eadem et species, scilicet et subalterna, quibus aliquid supra ponitur, aliquid vero supponitur. Quae etiam individua, ea scilicet quorum proprietates alteri nequeunt convenire. Et quot modis genus vel species dicitur. Genus quidem aut in multitudine, aut in procreatione, aut in participatione substantiae consistit. Species vero aut ex figura, aut generis suppositione sufficienter dictum est. Quibus absolutis modum voluminis terminabo, ut in IIII. area libri differentiae reservetur. LIBER. III.

EXPLICIT. INCIPIT LIBER QUARTUS.

De differentia disputandi neque illud debet occurrere, quod in generis speciei que tractatu de collationis ordine quaerebatur. Illic enim meminimus inquisitum cur esset omnibus propositum genus, ut id primum ad disputationem veniret, cur post genus species esset in nota. Nec vero supervacuum est dicere cur post speciem differentia supponitur, cum illud iam fuerit inquisitum cur non ante speciem collocata sit. Quod si mirum videbatur speciem differentiae in disputationis loco fuisse propositam, quod differentia continentior et magis amplior esset specie, quod possit quisque mirari, sic eandem differentiam ante proprium atque accidens collocavit. Cum proprium unius semper sit speciei, ut posterius demonstrabitur. Accidens vero exteriorem quandam ostendit naturam. Nec omnino in substantia praedicetur. Differentia vero utrumque contineat, et de pluribus speciebus et in substantia praedicatur. Haec autem nunc ad Porphyrii verba veniamus. Differentia vero communiter et proprie et magis proprie dicitur. Communiter quidem alterum ab altero differre dicitur quod alteritate quadam ab alio differt quocumque modo vel a se vel ab alio. Differt enim Socrates a Platone alteritate, et ipse a se ut puero vel iam viro, et faciente aliquid et quiescente, et semper aliquo modo habendi alteritatibus. Proprie autem alterum ab altero accidenti inseparabili differt. Inseparabile vero accidens est ut nasi curvitas, caecitas oculorum, cicatrix cum ex vulnere occalluerit. Magis proprie autem alterum ab altero differre dicitur quando specifica differentia distiterit, quemadmodum homo ab equo specifica differentia differt, id est rationali qualitate. Tribus modis aliud ab alio distare praedixit: genere, specie, numero. In quibus omnibus aut secundum quasdam substantiales differentias alia res distat ab alia, aut secundum accidentes. Nam quae genere vel specie distant substantialibus quibusdam differentiis informantur. Nam quod homo ab arbore genere distat, animalis sensibilis qualitas in eo differentiam facit. Addita enim sensibilis qualitas animato animal facit. Eadem detracta facit animatum atque insensibile, quod virgulta sunt. Igitur homo atque arbor genere differunt. Utraque enim sub animali genere poni non possunt. Differentia sensibili secundum genus discrepant, quae unius expositis tantum generis, id est hominis, informat ut dictum est. Illa vero quae specie distant manifestum est quoniam ipsa quoque differentiis substantialibus discrepant, rationabilitate atque inrationabilitate. Cum vero quae individua sunt, et solo numero discrepant, et solis accidentibus distant. Haec autem sunt vel separabilia vel inseparabilia. Separabilia quidem, ut moveri, dormire. Distat enim alius ab alio quod ille somno premitur, hic vigilet. Distat enim inseparabilibus accidentibus, quod hic staturae longioris sit, hic minime. Quae cum ita sint, in ternarium numerum has differentias diversitatesque Porphyrius colligit, hisque ipse nomina quibus postulatur apponit dicens: Omnis differentia vel communiter vel proprie vel magis proprie dicitur. Communiter quidem eam differentiam sumens, quae quodlibet accidens monstraret, quae in quadam alteritate consistit, ut si Plato Socrate differat quod ille sedeat, hic ambulet, vel quod ille est senex, hic iuvenis.

a seipso etiã sepe aliqs differre pot'. ut sinc faciat qđe aliqđ. cũ añ qeuenit. ut sine adolescens
fact' sit. cũ priꝰ teñã uixisset infantia. Coes aũt diffię nuncupat esse. qm nullus ppę pos'. quia ẽẽ diffe
sepabilia accidentia sola sigficant. Nã ꝯ stare. 7 sedē. 7 facē aliqđ. ac ñ facē aliqđ multoꝝ
atq; adeo omũ. 7 sepabilia accidentia ẽẽ manifestũ ẽ. Quib; siqua differt' coib; differentꝭ
distare dnr. Propt'ea puerũ ẽẽ. atq; adolescentē. ut senē eaquoq; sepabilia s' accidentia. Nam
ex pueritia ad adolescentiã. atq; ad senectutē. abeadeq; ad decrepitã usq; etatē nature ipsius ne
cessitate pgredim'. Illud forsitan sit dubitabile de uniuscuiusq; forma corporis. a nullo modo
separi queat. Sed ea qq; ẽ sepabilis forma. Nullus em diu' na. 7 stabilis forma pdurat. Ideo
nec peregrinꝰ pat' relictũ domi puerũ si adolescentē redux inuenit possit agnoscere. forma
em que añ fuat. sep mutat'. atq; ipsa alt'itas qua distam ab alto sep diusa ẽ. Constat g hanc cõ
munē diffam sepabilib; maxime accidentib; applicari. Propria uõ est que insepabilia sig
ficat accidentia. Ea huiꝰmoi s'. ut siqs cecus nascat' ocul'. Siqs in curuo naso. dũ em ade nasus
atq; oculi. ille erit cecus ille sep incuruus. atq; hec pnaturã. Sunt uõ alia que paccidens
corporib; fiunt. ut sicui uulnꝰ inflictũ cicatrice fuit inductũ. hec si occalluerit ppam diffam
facit. Distabit em alt' ab alto. qđ hic cicatricē habeat. hic uõ minime. Postremũq; in his
omib; ut sepabilib; accidentib;. ut insepabilib;. alia sunt natalit' accidentia. alia extrin
secus. Natalit' qđe ut pueritia. ut iuuent'. 7 totius confirmatio corporis. sicq; oculi cecitas
ꝯ curuitas nasi. 7 supiora qđe exẽpla sepabit' accidentis pnaturã sunt. Posteriora uõ in
sepabilis; uẽ extrinsecus. ut ambulare. t currere. id ñ natã sed sola affert uoluntas. Natã
uõ posse tantũ dedit ñ ẽẽ facē. atq; hec sunt sepabilis accidentis extrinsecus uenientis exẽ
pla. Illa uõ insepabilis. ut siqua cicatrix obducta uulneri occalluerit. Mag ppe aũt dif
fę pdicant' que ñ accidens. sed subam formant. ut hois rationabilitas. Differt em hõ a ce
tis qđ rationabit' est. ut q mortal'. hec s' g mag ppę que monstrant uniuscuiusq; subam.
Nã si ille qđe ideo coes dnr quia sepabiles atq; omiũ sunt. alię aũt ppę qm separi ñ poss'. quãuis
uerũ ẽẽ subiecti ipsius spem subamq; pficiunt. Ex his trib; g diffaꝝ diuersitatib;. i. coib;
ppis ac mag ppis fiunt secdm gen' t spem. t nũm. discrepantię. Nã ex coib;. 7 ppis. secdm nu
merũ distantię nascunt'. Et mag ppis uõ secdm gen' ac spem. Uniusalit' uõ omis diffã
altatũ facit. cuilibet aduemens. Sed ea que ẽ coit'. 7 ppę. altatũ solũ facit. Illa que ẽ mag ppę.
aliud. Diffaꝝ g qđe alię altatũ faciunt. alię uõ aliud. Ille aũt que faciunt aliud specifice uocantur.
Ille uõ que altatum simplicit' diffię. Aãli em diffa aduemens rational' aliud facit. 7 spem aãl
facit. Illa uõ que est mouendi altatũ solũ aqescente fac. Q' hec qđe aliud. Illa uõ altatũ so
lũ facit. Omis diffa altius ab alto distantiã facit. Sed h' ut est cois. 7 continens. ut cũ quodã
ppo. ut mag pprio diffaꝝ modo. Q' qeqđ qualibet ratioe ab alio diuersũ ẽ. altatũ ẽẽ dr.
S uõ accesserit illi diuersitati ut ẽẽ specifica quadã diffa sit diusũ. ñ altatũ solũ. uerũ ẽẽ aliud
ẽẽ pdicatur. Altatio g continens ẽ. aliud uõ intra altationis spacium continet'. Nã oẽ q aliud ẽ.
altatũ ẽ. Sed ñ omẽ q altatũ ẽ. aliud dici pot. Itaq; si accidentib; aliqb; fuit facta diusitas al
tationẽ fac intellegi. Aliud uõ fit ñ subali differentia altum ab alto fuit dissociatũ. Itaq; coes ꝯ
pprie diffię qm accidentiũ ut dictũ ẽ. s. solũ efficiunt altatũ. Aliud uõ minime. Mag ppe
aũt qm subam tenent. 7 in subiecti forma pdicant' ñ modo altatũ q ẽ coẽ t subali. t acciden
tali diffę. sed ẽẽ aliud faciunt. qđ ea sola retinet diffa que subam continet formãq; subiec
ti. atq; hec qđe differentię que faciunt aliud specifice nuncupant'. ideoq; efficiunt spem.

sine in accidentium [illegible] ille magis ppe pdicit' quin a subiecti separ' ñ poss'.

quā cū substantialib; diffītiis informauīnt · faciunt ab aliis ita ēē diūsā ut n̄ altatū solū sit · uerū &
tota alia pdicet̄ · Itaq; fit hm̄oi diuisio diffrāꝝ / ut aliē altatū faciunt · aliē uō aliud · Et ille qdem
que faciunt altatū simplicit̄ puro nōie diffentie nuncupant̄ · Ille uō que aliud specifice diffen
tie nuncupant̄ · Atq; ut planius liqueat qd sit altatū qd aliud tali describunt̄ termino · ut decla
rant̄ exēplo · Aliud est qd tota spēi ratiōe diuersū ē · ut equus ab hōie qm̄ rationał diffiā āali
adueniens hōiem fac̄ · aliudq; eū quā equū ēē constituit · Itē si uni hō sedeat alt̄ assistat · n̄ efficit̄
hō diuersus ab hōie · sed eos altātio sola disiungit · ut eū q assistit · ab eo q sedet faciat altm̄ · Ille si
sit nigris oculis · ille cesis · nich quantū ad formā humanitatis attinet pmutatū · Ita sedm̄ has
diffrās altātio sola consistit · At si equus qdē iaceat · hō uō ambulet · aliud ē equus ab hōie · 7 altm̄ ·
qdē dupliciter ē · altatū · semel uō aliud · Altatū enī ē · t q; oīo spē diuersū ē · 7 ē · aliud · Omē enī
aliud ut dictū ē · ēt altatū ē · t q; accidentib; distet · q ille iaceat · hic ambulet · Semel uō aliud
qd rationali atq; irrationali diffentiis segregat̄ · que specifices · & subales dnr̄ · Est aūt al
tatū qd ab alio qualibet ratione diuisū ē · Sedm̄ g̃ aliud facientes diuisiones fiunt a gn̄ib;
in spēs · 7 diffinitiōes assignant̄ que s ex gn̄e · & hm̄oi diffentiis · Sedm̄ aūt eas que solū al
tatū faciunt · Altatio sola consistit · 7 aliquo modo se habendi pmutatiōes · Qm̄ in pncipio
huius opis gn̄is spēiq; diffrē · ppi · accidentiq; noticiā ad diuisionē · atq; ad diffinitionē uti
lē ēē pdixit · iccō nc̄ diffārū · facta diuisiōe easdē patit̄ · & segregat · Que nā diffrē diuisiōib;
ac diffinitiōib; accōmodent̄ · que uō minime · Qm̄ g̃ diuisio gn̄is ratiōe diuerse sint · iccō n̄ pro ita in spēs facienda ē · ut ille ad se spēs oi subē
bat assumdas ēē eas ad diuisionē diffentias que ut sepab; t inseparabit accidentis sig̃ficatione tenent · ut eā
diffās q solū faciunt altatū · Aliud uō pfice · 7 informare n̄ possunt · Inutiles enī s ad diuisionē
hee diffē q faciunt altatū · Segregande g̃ s coēs 7 ppe a gn̄is diuisiōe · ille assumēde tantū q s
mag̃ ppe · Ille enī que faciunt aliud q gn̄is diuisio uidet̄ exposcere · Ad diffinitionē heedē ma
gis ppe plurimū ualent · coēs · 7 ppe uelut inutiles segregant̄ · Coēs enī 7 prope · qm̄ accidens
diuersi gn̄is ferunt · nich sube ratiōe conformāt · Diffinitio uō omis subām conat̄ ostendē · Spe
cifice uō diffrē ille sunt que ut supius dictū ē · spēm informent · subāmq; pficiunt · hee s ma
gis ppe · eedē g̃ sic in diuisiōe itaetiā in diffinitionē assumunt̄ · Ut enī dictū ē · ee dē diffentie
neq dē constitutiue ad diffinitionē spēꝝ sumunt̄ · nē diuisiue ad partitionē · gn̄is accōmodant̄ · Ita g̃
cū ad diuisionē gn̄is aliud querant · in suba uō diffōne spēi informationē faciunt · seū ut diuisiue sunt
gn̄is · sed; diuersitate spēꝝ sint · in sube uō diffinitiōe spēi informationē faciunt · Cūq; mag
ppe · 7 aliud faciant specifice sint eo qdē qd aliud faciunt · diuisiōib; apte sunt · eo uō quo spēm in
formant · diffinitiōib; accōmodate s · Coēs aūt 7 ppe qm̄ neq; aliud faciunt · sed altm̄ neq; oi
no subām monstrant eque a diuisiōe ut a diffinitiōe disiunctes · A supiorib; g̃ rursus incho
anti dicendū ē · Diffāꝝ qdē ēē sepabiles alias uō inseparabiles · Moueri enī 7 qescere · 7 sanū ēē
7 egrū · 7 quecūq; his pxima s sepabilia · at uō aqlū ēē · ul simū · t rationale · t irrationale ·
inseparabilia · Inseparabiliū aūt alia qdē sunt p se · alia uō p accidens · Nā rationale p se inē hōi ·
7 mortale · 7 discipline ēē pceptibile · at uō aqlū ēē · t simū sedm̄ accidens · 7 non p se · Supius
diffās triplici diuisiōe partit̄ ē · dicens · aut coēs ēē · aut ppas · aut mag̃ ppas · dehinc eas
dē · alia diuisiōe in duas secut̄ partes · dicens has qdē aliud face · illas uō altatū · Nē tciā
earū qdē fac diuisionē dicens · alias ēē sepabiles · alias inseparabiles · Posse aūt de unoquoq;
cui multe s diffē · plurimas fieri diuisiōes ex ipsa diffentiaꝝ nātā manifestū ē · Ha sionis diui
sio diffentiis distribuit̄ · quoꝝ multe s diffrē multas ēt diuisiōes ēē necēē ē · Fit aūt diuisio

ut ūl diuidat̄ hoc modo. āalis alia sunt rationabilia · alia inrationabilia. Itē alia mortalia · alia in
mortalia. Itē alia pedes habentia · alia minime · Rursus alia erb̄ uescentia · alia carnib; · alia semi
nib; · Ita nichil mirū uideri debet si multiplex differentię ē facta particio · Ac p̄mū q̄dē cū in t̄narium
nūm diff̄rē menbra secuisset · coēs · 7 p̄p̄as · 7 mag̃ p̄p̄as nuncupauit · Scd̄a uō diuisio coēs · 7 p̄p̄as · intra
nom̄ alt̄atū facientis inclusit · Mag̃ p̄p̄as uō intra nom̄ aliud facientis. hęc uō tertia diuisio q̄ atr
diff̄az alias ēē sepabilē · alias insepabiles. Unā q̄dē ex facientib; alt̄atū sepabilib; differentus ad
iungit · Cet̄as uō insepabilis (int̄) differētię uocabulū claudit · Una (q̄p̄p̄e) ex alt̄atū q̄dē facientib; · id̄ p̄p̄a dif
fēntia · 7 reliqua quę aliud facē demonstrata ē · i · mag̃ p̄p̄a diff̄a. Insepabiles diffr̄ē ēē dr̄ qua
rū q̄dē (sub) diuisio fit · In(in)sepabiliū diffraz · alię enī sunt p se · alię scd̄m accidens. Per se q̄dē mag̃ p̄p̄e ·
Scd̄m accidens uō p̄p̄e · Per se aūt aliq̄d in ēē dr̄ · q̄ alicui subam informat · Sic enī idcirco · quelibet spēs
est q̄m subali diffr̄a constituit̄ illa diffr̄a p se subto ad ē · Neq; p accidens · neq; p quolibet aliud me
diū · Sicut p ardorē sol' adheret nigredo faciei hoīs ut calor aque quę ē frigidę natē p q̄d libet me
diū · ut pollā · sed sui p̄sentiā spēm quā tuet̄ informat · ut hoīem rationabilitas · hōi enī huiusmōi
differentia p se in ē · Ideō enī hō ē · quia ei rationabilitas ad ē · Que si discesserit spēs hoīs n̄ manebit ·
Et has q̄dē quę subales s̄ insepabiles ēē nullus ignorat · Separē enī subto n̄ poterunt · n̄ intēptasit
natā subti · Scd̄m accidens uō insepabiles diffr̄ē sunt hęc quę p̄p̄e nuncupant̄ · ut aqlū ēē · t simū ·
Quę ideō p accidens nuncupant̄ · q̄m iā constitute spēi extrinsecus accidunt · nich subti subē aceō
modu ine (l) Ille ḡ quę p se s̄ in subē ratione · 7 faciunt aliud accipiunt̄ · Ille uō q̄ scd̄m accidens nec
in subē ratiōe dicunt̄ nec faciunt aliud sed alt̄atū · Et ille q̄dē quę per ses n̄ suscipiunt mag̃ ov
min̄ · Ille uō quę p accidens · t insepabiles sint intensionē suscipiunt 7 remissionē · Nā neq; gen̄
magis 7 min̄ p̄dicat̄ de eo cuius ē gen̄ · Neq; gn̄is diffr̄ē scd̄m quas diuidit̄ · Ipse enī s̄ quę uniuscuiq;
rationē cōplent · ēē aūt uniuscuiq; unū 7 idē · neq; intensionē neq; remissionē suscipiens est ·
aqlū aūt ēē t simū t coloratū aliquomodo intendit̄ 7 remittit̄ · Differentiis rite partitis eaz
int̄ se distantiā monstrat · atq; unā q̄dē reppetit quę supius dixit · Cū enī tres ēē dixisset diff̄as
coēs · p̄p̄as · magis p̄p̄as alt̄atū dix̄ facē p̄p̄as sic ēt coēs aliud minime · Sed hoc solis mag̃ p̄p̄is ser
uauit · Hic ḡ idē repetit dicens · q̄m insepabiles diffr̄ē quę subam monstrant · i · quę p se subiectis
spēb; insunt easq; p̄ficiunt · faciunt aliud · Ille uō quę sunt p̄p̄e · i · scd̄m accidens insepabile diffē ·
Neq; quę in subā insunt · nec aliud faciunt · sed ut (m̄) supius dictū ē · alt̄atū · Itē alia distantia eaz
diffr̄arū quę scd̄m subam s̄ · ab his quę scd̄m accidens q̄m quę subam monstrant intendi aut
remitti n̄ pōs. Quę uō s̄ scd̄m accidens · 7 intensione crescunt · 7 remissiōe decrescunt · Id ut
p̄bat̄ h̄ modo · Uniuscuiq; rei ēē suū · neq; decrescere neq; minui pōt · Nāq hō ē · humanitatis
(pōt nec det̄m̄ta)
sue nec crem̄ta suscipere · Nā neq; ipse a se · plus aut minus hodie ut̄ quolibet alio t̄p̄r hō ēē
(nec hō rursū ab aliquo hoīe plus hō pōt ēē)
pōt · t aal · Utriq; enī equalit̄ āalia equalit̄ hoīes ēē dr̄. Q d̄ siuniuscuiq; ēē suū nec crem̄to am
plari pōt · nec minutiōe decrescere · Quę res p id facile monstrari pōt · q̄m quę gn̄ra s̄ ut spēs
nulla intensiōe · ut remissiōe uariant̄ · non est dubiū qn diffr̄ē q̄q; quę uniuscuiq; spēi subam
formant · nec remissionis det̄m̄ta suscipiant · nec intensionis augm̄ta · Itaq; subales diffr̄ē neq;
intensionē · neq; remissionē suscipiunt · huiꝰ (aūt) causa ē h̄ · q̄m ēē uniuscuiq; unū 7 idē · 7 intensio
nē n̄ suscipiunt 7 remissionē · huiꝰ exēplū (ē) gen̄ enī dici n̄ pōt plus minus ue cuilibet gen̄ꝰ · Omib; ut
ḡ en̄ equalit̄ supponit̄ · Diff̄ę quoq; diuidunt gen̄ 7 informant spēm · quę q̄m spēi essentiā
cōplent · nec intensionē recipiunt · nec remissionē · Quę uō scd̄m accidens diff̄ę sunt insepa
biles ut aqlū ēē · t coloratū aliq̄modo · 7 intensionē suscipiunt / 7 remissionē · Fieri enī pōt ·

ut hic paulo sit nigrior, hic vero amplius simus, ille minus aquilus. At vero quod non omnes homines aequaliter rationales mortalesque, nec specierum nec differentiarum natura videtur admittere. Sed cum tres species differentiarum consideret, et cum hae quidem sint separabiles, illae vero inseparabiles. Et rursus inseparabilium cum hae quidem sint per se, illae vero per accidens. Rursus earum quae per se sunt differentiarum, aliae quidem sunt secundum quas dividimus genera in species, aliae vero secundum quas ea quae divisa sunt specificantur. Ut cum per se omnes huiusmodi differentiae sint: animati et inanimati, sensibilis et insensibilis, rationalis et irrationalis, mortalis et immortalis; ea quidem quae est animati et sensibilis differentia constitutiva est substantiae animalis. Est enim animal substantia animata sensibilis. Ea vero quae est mortalis et immortalis, rationalis et irrationalis, divisivae sunt animalis differentiae. Per eas enim species dividimus. Sed fit nunc differentiarum plena et suprema divisio quae est huiusmodi. Differentiarum aliae sunt separabiles, aliae inseparabiles. Inseparabilium aliae sunt secundum accidens, aliae substantiales. Substantialium aliae sunt divisibiles generis, aliae constitutivae specierum. Quod vero autem cum tres species differentiae consideret, ad hoc retulit quod in prima differentiarum divisione partim eas communes esse dicit, partim proprias, partim magis proprias. Quas rursus tres differentias alias separabiles esse monstravit, alias inseparabiles. Separabiles quidem communes, inseparabiles vero proprias et magis proprias. Inseparabilium vero fecit subdivisionem dicens alias esse secundum accidens quae proprie nuncupantur, magis proprias vero secundum substantiam considerari. Earum vero quae secundum substantiam sunt subdivisionem facit, quod aliae earum genera dividunt, aliae speciem informant. Ad cuius rei facilem cognitionem illa tertia libri specierum generumque dispositio transcribatur. Sitque primum substantia, sub hac corporeum atque incorporeum; sub corporeo animatum atque inanimatum; sub animato sensibile et insensibile; sub quo animal; sub animali rationale atque irrationale; sub rationali mortale et immortale. Sub mortali species hominis, quae solis deinceps individuis praeponatur. In hac igitur divisione omnes differentiae hae specificae nuncupantur. Generum enim specierumque differentiae sunt, sed generum divisivae, specierum autem constitutivae. Substantiam quippe corporei atque incorporei differentiae partiuntur; corporeum vero animati atque inanimati; animatum sensibilis atque insensibilis. Itaque genera substantiales differentiae partiuntur, et dicuntur generum divisivae. At vero si eaedem differentiae quae a genere descendentes genera dividunt colligantur et in unum quae possunt coniungi copulentur, species informant. Nam cum animal species sit substantiae, omnia superiora de inferioribus praedicantur, et quicquid inferioris fuit species erit etiam superioris. Animatum tamen atque sensibile quae sunt differentiae, si referantur ad genera divisivae sunt; si ad speciem constitutivae fiunt animalis eiusque substantiam formant atque constituunt, ut sit animal substantia animata sensibilis. Substantiae quidem generis animatum vero atque sensibile eaedem differentiae divisivae sunt, constitutivae animalis. Item animal rationalitas et irrationalitas, mortali et immortali dividitur. Sed vice versa rationabilitas et mortalitas quae animalis divisiva fuerant fiunt hominis constitutiva eiusque perficiunt speciem atque omnem eius rationem diffinitionis informant atque perficiunt. At si irrationabilitas cum mortalitate iungitur fiet equus aut quodlibet animal quod ratione non utitur. Rationabilitas vero atque immortalitas copulatae dei substantiam informant. Ita hae eaedem differentiae cum referuntur ad genera divisivae generum sunt. Si vero ad inferiores species considerentur, informant species earumque substantiam convenienti copulatione constituunt. In his quaesitum est quemadmodum dicentur esse differentiae specierum constitutivae, cum irrationabilis differentia atque immortalis nullam speciem videantur efficere. Respondemus quidem placere Aristoteli caelestia corpora animata non esse. Quod vero animatum non sit animal esse non posse. Quod vero non sit animal nec rationale esse concedit, sed eadem corpora propter simplicitatem et perpetuitatem motus aeterna esse confirmat. Est igitur aliquid quod ex duabus his differentiis constituatur, irrationabili scilicet atque immortali. Quod si magis credendum Platoni est et caelestia corpora animata esse credendum est, nulli quidem his differentiis potest esse subiectum. Quicquid irrationale est corruptioni subiacens, et quod non rationale immortale esse non potuit. Sed tamen hae differentiae quoniam in substantialium differentiarum numero sunt, si iungi ullo modo potuissent

earū natura · 7 ſpēm quoq; poſſunt effice · atq; ut intelligat̄ · que ſit ei potentia efficiende ſubē
ſpēq; formande · Reſpiciam̄ ad propͥas atq; coēs · que tā 7 ſi iungant̄ ſpēm · ſubāmq; nulla ratiōe
conſtituunt · Si q̄s eñ loquet̄ ambulans que ſ̄ due coēs diffr̄e · t ſi alb; ac lonḡ · nū ideo ei idē ē ſuba
ēſtituit̄ · minime · Cur̄ · quia n̄ ei ſ̄ gnīs q̄ alicui ſubā conſtituere · 7 conformare poſſint · Ita ḡ he
i · irrationale · atq; imortale · etiā ſi ſubiectū aliq̄ habe n̄ poſſunt · poſſent tam̄ ſubam efficere ·
ſi ullo m̄ iungi copularīq; potuiſſent · Pretea irrationale iunctū cū mortali · ſubim pecudis fac̄ · Eſt
ḡ conſtitutiua irratiōalis diffrā · Itē immortale ac ratiōale ē iuncta efficiunt dm̄ · E ḡ immortale
q̄ ſpēm format · Q̄ ſ sunt ſe iungi nequeunt · n̄ ideo q̄ · iūnāta earū ē · abrogat̄ · Sed he q̄dē q̄ diuiſi
ue ſ̄ differentie gn̄m completiue ſunt · 7 cōſtitutiue ſpēz · Uſq; ānata 7 ſenſibil̄ congḡate ad ſubam aal
pfecer̄ · Geminū uſū differentiaz demonſtrat ēē · Uno q̄dē q̄ gn̄a diuidunt̄ · aliū uō q̄ ſpēs informan
tur · Neq; eñ hiſ ſolū differentie faciunt ut gn̄a partiant̄ · uerū et dū gn̄a diuidunt · ſpēs in quas gn̄a
deducunt̄ efficiunt · Itaq; que diuiſiue ſ̄ gn̄m ſunt ſpēz conſtitutiue · huic rei illud exeplū ē q̄ ip
ſe ſubiecit · aal̄ q̄ ppe differentie ſunt diuiſiue · ratiōale atq; irratiōale · mortale atq; immortale · hui
eñ pdicatio diuidit̄ aal̄ · Omē eñ q̄ aal ē · aut rationale aut irratiōale ē · aut mortale · aut immor
tale · Sed iſte differentie q̄ diuidt̄ gen̄ q̄ ē aal · ſpēi ſubam formāq; conſtituunt · Nā cū ſit hō aal · effi
cit̄ ratiōali mortaliq; diffris · q̄ dudū aal partiebant̄ · Itē cū ſit equus aal irratiōali mortaliq; diffen
tiis ē ſtituit̄ · q̄ dudū aal diuidebant · ds̄ aūt cū ſit aal ut de ſole dicam̄ · ratiōali immortaliq; efficit̄
diffris · quas diuidēe gen̄ habita partitio paulo an̄ monſtrauit · Sed hic ut dixim̄ · dm̄ corporeū intel
ligi oportet · ut ſolē · 7 celū · cetāq; huiuſmoi · q̄ eū ānata · 7 rationabilia plato ēē confirmat · t ei in
doz uocabulū antiq̄tatis ueneratiōe aſſupta pbant̄ · De pmo q̄q; gn̄e idē ſubā demonſtrat̄ euenire ·
Nā cū ei diuiſiue ſint diffē · ānatū atq; inānatū · ſenſibile atq; inſenſibile · iuncte diffē ſenſibil̄ atq; ānā
ti · efficiunt ſubam ānatā atq; ſenſibilē · q̄d ē aal · Iure ḡ dictū ē · q̄ diuiſiue ſunt diffre gn̄m eadē
ēē conſtitutiuas 7 cōpletiuas ſpēz · Q̄m ḡ he eedē aliq̄ m̄ accepte conſtitutiue · Uſq; nec mag hiſ q̄
ſunt ſepabiles · Omſ a gn̄e diffras pcedentes gn̄ſ ipſū aq̄ pcedt̄ diuidē nullus ignorat · Ipſe aūt q̄ di
uidit gen̄ ſi ad poſteriorē ſpēs applicent̄ informant ſubas eaſq; pficiunt · Eedē ḡ ſ̄ conſtitutiue ſpe
rū · eedē diuiſibilē gn̄m · alio tm̄ m̄ atq; alio conſidāte · Ut ſi ad gen̄ relate q̄dē in ēēriā diuiſionē ſpec
tent̄ · diuiſibilē gn̄s inueniunt̄ · Si uō iuncte aliq̄d effice poſſint · ſpēz conſtitutiue ſ̄ · Que cū ita ſint
hee diffē q̄ gn̄s diuidt̄ · rectiſſime diuiſiue noiant̄ · Que u conſtituunt ſpēm ſpecifice ſ̄ · Sed cōſtituunt
ſpēm hee diffre q̄ ſ̄ gn̄s diuiſiue · Ergo hee dē que ſ̄ ſpēz conſtitutiue iure ſpecifice nuncupant̄ · Q̄ r̄
iure ḡ gn̄m ſ̄ diuiſiue 7 ſpēz conſtitutiue ſpecifice noiant̄ · has ḡ in diuiſiōe gn̄s ꝯ in diffinitiōe ſpēz
accipi oporte manifeſtū ē · Q̄m eñ diuiſiue ſ̄ · p eas diuidi gen̄ oportet · Q̄m aūt conſtitutiue · p eas
ſpēs diffiniri · quib; eñ unūq̄q; conſtituit̄ · hidē et diffinit̄ · Conſtituunt̄ aūt ſpēs p diffras gn̄s diui
ſiuas q̄ ſpecifice ſ̄ · Iure ḡ que ſpecifice ſ̄ ſole 7 in gn̄s diuiſiōe · 7 in ſpēz diffinitiōe ponunt̄ · 7 de ſpe
cificis q̄dē h ratio ē · Dehiſ aūt q̄ ut ſepabilia ut inſepabilia continent accidentia · nichil in gn̄m diui
ſiōe · t in diffinitiōe ſpēz potiit aſſumi · ideo q̄m q̄ diuiſiue ſ̄ ſubam gn̄s diuidt̄ · 7 q̄ conſtitutiuū ſubam
ſpēi conſtituunt · Que uō ſint inſepabilia accidentia nullus ſpēm informant · Un̄ fit ut multo
min̄ ſepabilia accidentia ad diuiſionē gn̄m ut ſpēz diffinitiōes accōmodent̄ · Omino eñ diſſimi
les ſ̄ ſubalib; diffris · Nā inſepabilia accidentia h̄ fortaſſe hn̄t coē cū ſpecifici · h̄ ē ſubalib; diffris · q̄
eque ſubiectū n̄ relinquunt · ſic nec ſpecifice diffē · Sepabilia aūt accidentia nec h̄ q̄dē · Separi u poſ
nec tn̄ poteſtate 7 intus ratiōe · ſ acc et pſentia · 7 omīno ueniendi t diſcedendi uarietate pmutant̄ ·
Quas et detīminantes dicunt · diffrā eſt que habundat ſpēs a gn̄e · Uſq; ac ſic neq; ex hiſ q̄ n̄ ſ

aliquid fit, neque opposita circa idem sunt. Specificas differentias diffinit concluditque dicens substantiales differentias quibusdam tali descriptionis ratione diffiniri. Differentia specifica est qua abundat species a genere. Sit enim genus animal, species homo. Habet igitur homo differentias in se quae constituunt eum, rationale atque mortale. Omnis enim species constitutivas formae suae differentias in se retinet, nec praeter illas esse non potest, quarum congregatione perfecta est. Sed igitur animal quidem genere solum; homo vero rationale est animal atque mortale; plus habet homo ab animali, id quod est rationale atque mortale. Quo igitur habundat species a genere, id est quo superat genus et quo plus habet a genere, haec est specifica differentia. Sed huic diffinitioni quaestio quaedam videtur occurrere, huius principium ex duabus per se propositionibus notis. [Quest.] Una quidem quoniam duo contraria in eodem esse non possunt, alia vero quoniam ex nichilo nichil fit. Ita namque contraria pati sese possunt minime, ut in eodem simul sint, nec aliquid ex nichilo fieri potest. Omne enim quod fit habet aliquid unde effici possit atque formari. Quae propositiones talem faciunt quaestionem. Dictum est differentiam esse id quod plus habet species a genere. Quid igitur dicendum nunc est? Genus eas differentias quas habet species non habere? Et unde habebit species differentias quas genus non habebit? Nisi enim sit unde veniant, differentiae in speciem venire non possint. Quod si genus quidem has differentias non habet, species autem habet, videtur ex nichilo differentia in speciem evenisse. Et factum est aliquid ex nichilo, quod fieri non posse superius dicta propositio monstravit. Quod si differentias omnes genus continet, differentiae autem in contraria dissolvuntur, fiet ut rationabilitatem atque inrationabilitatem, mortalitatem atque inmortalitatem simul animal quod est genus habeat. Veniunt in eodem bina contraria, quod fieri non potest. Neque enim sicut in corpore solet esse alia pars alba, alia nigra, ita in genere potest esse. Genus enim per se consideratum partes non habet, nisi ad species referatur. Quicquid igitur habet, non partibus sed tota sui magnitudine retinebit. Nec illud dubium est quin partibus suis genus habeat contrarietates, ut sit animal in homine rationabilitatem, in bove contrarium. Sed nunc de speciebus non quaerimus de quibus constat, sed an ipsum per se genus eas differentias quas habent species habere possit atque intra suae substantiae ambitum continere. Hancque igitur quaestionem tali ratione dissolvimus. [Sol.] Potest quodlibet idque est non esse, id autem quod non est esse, sed alio modo esse, alio vero non esse, ut Socrates cum stat et sedet et non sedet: quidem potestate, actu vero non sedet. Hic cum stat manifestum est eum non agere sessionem, sed potius standi inmobilitatem. Sed rursus cum stat sedet, non quia iam sedet, sed quia sedere potest. Ita actu quidem non sedet, potestate vero sedet. Et ovum animal est et non est animal; non est quidem animal actu, adhuc namque ovum est, neque ad animalis processit vivificationem. Sed idem tamen animal est potestate, quia potest effici animal, cum formam ac speciem vivificationis acceperit. Ita igitur genus habet has differentias et non habet; habet quidem potestate, sed non actu. Si enim ipsum animal per se consideretur, differentias non habebit. Si autem ad species reducatur, habere potest, sed distributas atque ita ut eis speciebus separatim nichil possit evenire contrarium. Ita ipsum genus si per se consideretur, differentiis carebit. Quod si ad species referatur, per distributas species velut in partibus contraria retinebit. Atque ita nec ex nichilo veniunt differentiae quas genus retinet potestate, nec utique contraria in eodem sunt, cum contrarias differentias in eo quod dicitur genus actu non habet. Inpossibilitas enim eius propositionis quae dicit contraria in eodem esse non posse in eo consistit, quod contraria in eodem actu esse non possunt. Nam potestate et non actu duo contraria in eodem esse nichil inpedit. Quae vero nos contraria dicimus, Porphirius opposita nuncupavit. Est enim genus contrarii oppositum. Omnia enim contraria si sibimetipsis considerantur opposita sunt. Diffiniunt autem eam et hoc modo. Differentia est quod de pluribus differentibus specie in eo quod quale sit praedicatur. Usque quale autem animal sit inquisiti, quoniam rationale mortale est convenienter assignabimus. Tres interrogationes sunt ad quas genus, species, differentias, proprium, accidens respondetur. Hae autem sunt: quid sit, quale sit, quomodo se habet. Nam si quis interroget quid est Socrates, respondetur genus ac speciem evenire, ut animal aut homo. Si quis quomodo se habeat Socrates interroget, iure accidens respondebitur, id est aut sedet aut legit aut cenat. Si quis vero qualis sit Socrates interroget, aut differentia aut proprium aut accidens respondetur, id est rationalis vel mortalis vel risibilis vel calvus. Sed in proprio quidem illa est observatio, quod illud proprium dici potest quod de una specie praedicatur. Accidens vero tale est quod qualitatem designet, quod non substantiam designet. Differentia vero talis est quae substantiam demonstret. Interrogati igitur qualis unaquaeque res sit, singulum reddere substantiae qualitatem differentiam praedicamus. Quare differentia non tantum de una specie praedicatur, ut rationale vel mortale, sed de pluribus.

q̄d ḡ de pluribȝ ſpeb; differentibȝ in̄t ſe p̄dr̄. ad eā in̄trogationē que quale ſit id de quo q̄rit̄. in̄tro
gat ea ē diffr̄a. cui tale ē poſuit diffinitionē. Diffr̄a. ē. q̄d ē de pluribȝ ſp̄e differentibȝ in eo q. quale ſit
p̄dr̄. Cui diffinitioīs cauſā rationeq; ptractans ait. Rebȝ eni ex mat̄ia 7 forma conſtantibȝ. ul'
ad ſimilitudinē mat̄ię 7 ſpēi c̄ſtitutionē habentibȝ. Vſq; totū aut̄ hui⁹ āal rationale mortale ē hō
quēadmodū illic ſtatua. Dix̄ ſup̄ diffās ēē q̄ in qualitate ſpēi p̄dicarent̄. nc̄ aut̄ cauſas exſeq̄t cur ſpēi
qualitas diffr̄a ſit. Omīs inq̄t ex mat̄ia formaq; res conſtituunt. t ad ſimilitudinē mat̄ię atq;
formę ſub̄e ſortiunt̄. Ex mat̄ia q̄dē formaq; ſubſiſtunt oīa q̄ ſ̄ corp̄alia. Niſi eni ſit ſubiectū
corp⁹ q. ſuſcipiat formā. nich omino ēē pot̄. Si eni lapidē n̄ fuiſſent muri 7 parietes n̄ eēnt. Si lignū
n̄ fuiſſet. omino nec m̄ſa q̄dē q̄ ex ligni mat̄ia ē ēē potuiſſet. Igit̄ ſuppoſita mat̄ia ac p̄iacente cū
in ip̄ſā fig̃a ſup̄uenit. fit qualibet illa res corporea. ex mat̄ia formaq; ſubſiſtens. ut achillis ſtatua
ex aeris mat̄ia 7 ex ip̄ſa ach̄t fig̃a p̄ficit̄ atq; ea q̄dē q̄ corporea ſ̄. manifeſtū ē ex mat̄ia formaq; ſub
ſiſtē. Eauō que ſ̄ incorporea. ad ſimilitudinē mat̄ię atq; formę h̄nt ſuppoſitas p̄ores antiqore
q; nat̄as. ſup quas differentię uenientes efficiunt aliq̄d q. ex eodē mō ſic corp⁹ ex mat̄ia ac forma
uideat̄ conſiſtē. ut in gn̄e ac ſp̄e additis differentiis ſpes effecta. ē. Ut ḡ in achillis ſtatua. aes q̄dē ma
t̄ia. forma uō ach̄t qualitas. 7 q̄dā fig̃a. ex q̄bȝ efficit̄ achill' ſtatua quę ſubiecta uiſibȝ capit̄. ita et in
ſp̄e. ut hō mat̄ia q̄dē ei gn̄ ē. q. ē āal. cui ſup̄ueniens qualitas rationał. āal rationale. idē ſpēm fec̄.
Spēi ḡ mat̄ia q̄dā gn̄ ē. forma uō 7 quaſi qualitas diffr̄a. Et ē ḡ q̄d in ſtatua eſt. h' eſt in ſp̄e gen̄. q̄d in ſtatua ē
fig̃a conformans. id in ſp̄e differentia. Q̄d ḡ in ſtatua. ē. ip̄ſa ſtatua quę ex ere fig̃aq; formatur.
id in ſp̄e ip̄ſa ſpes. q̄ ex gn̄e differentiaq; coniungit̄. Et ſi mat̄ia q̄dē ſpēi gen̄ ē. forma aut̄ differentia.
omīs uō forma quat̄ ē. iure oīs differentia qualitas appellat̄. Que cū ita ſint. iure in eo q. quale ſit
in̄trogantibȝ respondet̄. Deſcribunt aut̄ huiuſmoi diffām. Diffr̄a. ē. q. ap̄tū ē diuidē que ſub eodē
gn̄e ſ̄. Uſq; rationale tam̄ 7 irrationale hoīem equūq; q̄ ſub eodē ſ̄ gn̄e. q. ē āal diuidit̄. Hec q̄dem
diffinitio cū ſit uſitata atq; an̄ oculos expoſita. ea tam̄ plenius lucideq; declarauit. Omīs eni differentię
ideo nuncupant̄ differentię. quia ſpes a ſe differre faciunt. quas unū gen̄ includit. Ut hō atq; equus
ſpīs diſcrepant differentiis. Sed ſic hō āal ē. ita et equus. Ergo ſc̄dm gen̄ minime diſcrepant.
Que ḡ ſc̄dm gen̄ minime diſcrepant ea differentiis diſtribuunt̄. Additū eni rationale q̄dē hoī. ir
rationale uō equo. equus atq; hō que ſub eodē fuiant gen̄e diſtribuunt̄ 7 diſcrepant additis ſcilicet diffe
rentiis. Aſſignant etiā huiuſmoi. Differentia ē. qua differt̄ a ſe ſingula. Uſq; rationales 7 nos 7 dii. Sȝ
mortale appoſitū diſiunxit nos ab illis. Uitioſa 7 n̄ ſana q. uult n̄ explicat diffinitio quoȝdā.
Id ēē dicit ēē diffām. qua unaq̄q; res diſtet ab alia. In q̄ diffinitioē nich̄ int̄ ē. q. ita dix̄ an ita cōcluſerit.
Diffā. ē. id q. ē diffā. diffē eni noīe uſū ē in diffinitioē eidē dicens. Diffr̄a ē qua differt̄ a ſe ſingla. q.
ſi adhuc diffr̄a neſcit̄. n̄ clareſcat diffinitioē. q. potius agnoſcē. t differre q̄d ſit. Ita nich ap̄lius attulit
ad cognitionē. q̄ differentię noīe in eidē uſus ē diffinitioē. Eſt aut̄ coīs 7 uaga nec ſolū includens ſuba
les differentias. ſȝ qualibet et accidentale huiuſmoi. Diffr̄a ē qua a ſe differt̄ ſingla. Quę eni ſ̄ gn̄e eād.
diffā diſcrepant. ut cū hō atq; equus idē ſ̄ in āali gn̄e. q̄m utraq; ſunt āalia differt̄ tam̄ diffā
rationali. ut cū dii atq; hoīes ſub rationabilitate ſint poſiti differt̄ mortalitate. Rationale ḡ
hoīs ad equū diffā. ē. mortale hoīs ad diuū. atq; h' q̄dē in ſubales differentię colligunt̄. Et ſi ſocrates
ſedeat. plato uō ambulet. erit diffā ambulatio. ul' ſeſſio q̄ ſubal' n̄. ē. Nā iſtā q; diffām diffinitio
uidet̄ includē cū dic̄ diffā ē qua differt̄ a ſe ſingula. Cūq; eni ſocrates a platone diſtitit. nullo
aut̄ diſtare alio niſi accidentibȝ pot̄. id erit diffr̄a ſc̄dm ſup̄ioris terminū diffinitioīs. Quare
ſcilicet uideret̄ et hn̄ q. diffinitioīs huius uagū cōmuneq; fine rep̄hendentes. ẽr te concluſioīs

terminum subiecerit. Introspicientes autem perscrutantes differentiam dicunt non quamlibet eorum que sub eodem sunt genere differentiam esse, sed quecumque specifice differentie, quecumque alteram faciunt speciem, et quecumque in eo quod quale est accipiuntur. Et de differentiis quidem ista sufficiunt. Sensus propositionis huiusmodi est. Cum superius docet determinasse quondam differentiam esse qua a se singula discreparent, atque ideo diligentius differentiam perscrutantes non fuisse arbitratos recte esse superius propositam diffinitionem. Neque enim omnia que differre faciunt, quecumque sub eodem genere positas differre, hee de quibus nunc tractatur, id est specifice nuncupari queunt. Plura enim sunt que individunt species sub eodem genere positas, ut tamen earum substantias minime conforment, que non videntur esse differentie specifice, nulle tamen que ad id quod est esse perficiunt, hecque in diffinitionis alicuius parte ponuntur. Ea autem sunt ut rationale hominis. Nam et substantiam hominis conformat, et ad esse hominis perficit, et diffinitionis eius pars est. Nisi igitur illud quod ad id quod esse est rei educit, et eius quod est esse pars est, specifica differentia nullo modo poterit nuncupari. Quid est autem esse rei? Nichil est aliud nisi rei diffinitio. Unicuique autem rei interrogante quid est, si quis id quod est esse monstrare voluerit diffinitionem dicet. Ergo si quid diffinitionis pars fuerit, eius rei pars erit quam unusquisque quod esse sit designet. Diffinitione quidem que quod unaqueque res sit ostendit ac profert demonstratque quod unicuique rei sit esse per diffinitionis assignationem. Ille vero differentie que non ad substantiam conducunt, sed quoddam extrinsecus accidens afferunt, specifice non dicentur, licet sub eodem genere positas faciant discrepare species, ut si quis hominis atque equi hanc differentiam dicat aptum esse ad navigandum hominem, equum vero minime. Et cum sit equus atque homo sub eodem genere animalis, addita differentia aptum esse ad navigandum hominem, equum disiunxit ab homine. Sed aptum esse ad navigandum non est huiusmodi quale est quod possit hominis formam substantie constituere, sed tantum quandam quodam modo habitudinem monstrat et ad faciendum aliquid vel non faciendum oportunitatem. Ideo specifica differentia esse non dicitur. Quo fit ut non omnis differentia que sub eodem genere positas species distribuit specifica esse possit, sed ea tantum que ad substantiam speciei proficit et que in parte diffinitionis accipitur. Concludit igitur eas esse specificas differentias que alteras species faciunt per distantias substantiales. Nam sicuti unumquodque idem esse quodcumque substantialiter erit, quecumque differentie substantialiter diviserint, illas species quibus ad se omnis substantia faciunt alteras ac discrepantes, atque hee in diffinitionis parte sumuntur. Nam si diffinitio substantiam monstrat, et substantiales differentie species efficiunt, substantiales differentie partes diffinitionum erunt. DE PROPRIO

PRoprium vero quadrifariam dividunt. Nam et id quod soli alicui speciei convenit, et si non omni, ut medicum esse vel geometrem. Usque quoniam et convertuntur. Quicquid enim equus est hinnibile, et quicquid hinnibile equus. Superius dictum est omnia propria ex accidentium genere descendere. Quicquid enim de alio predicatur aut substantiam informat aut secundum accidens inest. Nichil vero est quod cuilibet rei substantiam monstret nisi genus, species et differentia. Genus quidem et differentia speciei, species vero individuorum. Quicquid igitur reliquum est in accidentium numero ponitur. Sed quoniam ipsa accidentia habent inter se aliquam differentiam, ideo quod alia sunt propria, alia proprie et antiquiore nomine accidentia nuncupantur. Et de accidentibus paulo post. Nunc de propriis dicam. Quod quadripharia dividit, non ut tamquam genus aliquod proprium in quattuor species dividi secarique possit, sed hic quod ait dividunt ita intellegendum est tamquam si diceret nuncupant, id est proprium quadripharia dicitur. Cuius quadripharie appellationis significationes enumerat, ut que sit conveniens et congrua nuncupatio proprietatis ostendat. Dicitur igitur proprium accidens quod ita uni speciei adest, ut tamen nullo modo coequetur ei, sed infra subsistat ac maneat. Ut hominis dicitur proprium medicum esse, ideo quoniam nulli alii inesse animali potest. Nec illud attendendum an hic de omni homine predicari potest, sed illud tantum quod de nullo alio nisi de homine dici potest medicum esse. Et hec quidem significatio proprii dicitur esse soli et si non omni. Soli enim speciei adest et non omni coequatur, ut homini medicina. Soli quidem inest homini, sed non omni ad scientiam adest. Aliud est proprium quod huic e contrario dicitur omni et si non soli, quod huiusmodi est ut omne [illegible] vero de plur[illegible] quidem speciem contineat eamque transcendat. Et quoniam quidem nichil est ex subiectis speciei [illegible]res species et de his qui[illegible] quod illo proprio nuncupatur, dicimus omni. Quoniam vero transcendit in alias dicimus non soli [illegible] Quod si differentia de sp[illegible] huiusmodi est quale est hominem esse bipedem. Proprium enim est homini esse bipedem, [illegible] predicabitur. Neque enim fieri [illegible]. Omnis enim homo bipes est et si non solus.

Aues enim bipedes. Gemine g significationes ppi. que superius dicte s. hnt aliqd min. Prima qd eq
n omni. Secda uo quia n soli. Quas siungim. facim omi 7 soli. Sed e min aliqd scdm tep si ei adiciat
aliqn ut sit h tertia ppa nuncupatio. 7 soli. 7 oi. s7 aliqn. ut e in senectute canescere. t in iuuentu
te pubescere. Omi eni hoi ad e in iuuentute pubescere. in senectute canescere. 7 soli. pubesce
re eni solus hois est. sed aliqn. Neq; eni hoi ad e omi tpre sed in sola tantu iuuentute. hec g determi
natio ppi in eo de q de modo qd omi 7 soli e absoluta e. Sed ex eo minuens aliqd contrahit. cu dm s ali
quando. Qd si auferam. fit ppi integra simplexq; significatio h modo. Propu e q omi 7 soli. 7
sep ad e. Omi aut 7 soli. 7 sep spei intelligendu e. Ut t hoi risibile. equo hinnibile. Ois eni 7 solus ho
risibil e sep. Neq; illud nos ulla dubitatione pturbet. q sep n rideat. Non eni ride e ppu hois
s7 ee risibil. q n in actu sed in potestate csistit. Ergo 7 si n rideat. q a ridere tam pose soli 7 omi sep
ad ee dr. Conuenient ppu nuncupat. Na 7 si actu sepat a spe. potestas nulla ratione disiungit.
Quattuor g significationes ppi dix. Na pma qd e qn accidens ita subiecte spei ad e. ut soli ei adsit
et si n oi. ut hoi ee medicu. Scdm aut cu omi accidit. 7 si n soli. ut hoi ee bipede. Tertia uo. cu omi
7 soli. s7 aliqn. ut hoi in iuuentute pubescere. Quarta cu omi 7 soli. 7 sep ad e. Spes qd de ipso
dici pot. ipsu uo de spe minime. q eni medic e pot dici ho. ho uo q e medicus ee n dr. Rursus
q ita e alicu ppu. ut omi adsit et si n soli. ipsu qd de spe pdicari pot. Spes uo de eo minime. Na bi
pes pdicari de hoie pot. ho uo de bipede nullo m. Rursus q ita ad e ut oi 7 soli s7 aliqn sit. qm de
tpr ht aliqd diminutu nec simplicit sep ad e. reciprocari n potest. Possum eni dice. ois q pubescit ho
e. n ois ho pubescit. Pot eni minime ad iuuentute uenire. atq; ido n pubescere. ni forte hois ppu
n sit pubescere. sed in iuuentute pubescere solu ut et q n du e in iuuentute. aut q et ptiit.
tm adsit ei ppu. n tale quale te e. t alit s7 quale te fieri posset. cu in iuuentute consistit. Atq; ido q
n in oe tps tendit et si tale e. ut oi spei adsit. qd tm in tps aliqd differat. integru atq; absolutu
ppu ee n dr. Quartu e. qd ita ad e ut alicui sola teneat spem. 7 oi adsit. 7 absolutu sit a temporis con
ditione. ut risibile. q a supiore plurimu distat. Na q risibil e sep ride pot. Rursus q pot in iu
uentute pubescere. cu ipsa iuuent n sit sep. n ei sep ut in iuuentute pubescat. h aut quarta sig
ficatio qua nulla tpris diffinit constring absoluta e. atq; ido et conutit 7 inuice de se ppu atq; spes
predicantur. homo eni risibil e. Risibile homo est. DE ACCIDENTI.

Accidens uo e. q ad e 7 ab e. pt subiecti corruptione. Usq; oib; g determinatis q ppositas.
dico aut gne. spe. diffra. ppo. 7 accidenti. dicendu e q his coia adsint. 7 q ppa. S Q mut
superius dictu e. que de alio pdnr. t substalit t accidentalit dnr cu ea q substalit pdnr. ei de q dnr
subam 7 diffinitione contineat. 7 sint eo maiora atq; antiquora q ex substalib; pdicari efficitur.
cu ea que substalit dnr pereunt. necesse e ut simt et cu eis intimant quoq; natura subamq;
formabant. Que cu ita sint. nece e ut q accidentalit dnr. qm subam minime informant.
ad ee 7 ab ee possint pter subiecti corruptione. Ea eni tn cu ab sunt subiectu corrupere po
terunt que efficiunt atq; conformant. i. q s substalia. Que uo no efficiunt subam ut acciden
tia. ea cu absint t adsint. nec informant subam nec corrupat. Est g accidens q ad est 7
ab e. pter subiecti corruptione. Id aut diuidit in partes duas. Accidentis eni aliud sepa
bile aliud insepabile. Sepabile qd e dormire. [illegible]essio q substal [illegible] secte. Insepabile uo ut e
thiopi atq; coruo color niger. In qua re [illegible]ngula. Cuq; eni socrati [illegible]tat oritur dubietas. Ita tt
diffinitu accidens est q ad ee 7 ab ee [illegible]rit diffra scdm superioris term[illegible] pot pter subiecti cor
ruptione. Id e tm accidens aliqn [illegible] suagu comuneq; fine rep hender[illegible] inseparabile dr.

Quod si inseparabile est, abesse non potuit. Frustraque positum est. Accidens vero est quod adesse vel abesse potest praeter subiecti corruptionem. Cum sint quaedam accidentia quae a subiecto separari non valeant. Sed fit saepe ut quae actu disiungi non valeant, mente et cogitatione separarentur. Sed si hac ratione disiunctae qualitates a subiectis eam periment, sed vel in sua substantia permanent atque perdurant, accidentes esse intelleguntur. Age enim quoniam Ethiopi color niger auferri actu non potest, cogitatione atque animo separatur. Esto igitur Ethiopi color albus. Num ideo species consumpta sit? Minime. Ita corvus etiam si ab eo colorem nigrum imaginatione separamus, permanet tamen avis, nec interit species. Ergo quod dictum est adesse et abesse non re sed animo intellegendum est. Alioquin et substantialia quae omnino separari non possunt. Saepe autem animo et cogitatione disiungimus, (et si ab homine rationabilitatem auferimus, quod licet actu separari non possit, si animo imaginatione disiungimus) statim perimitur hominis species, quod idem in accidentibus non fit. Sublati cogitatione species manet. Est alia quoque diffinitio accidentis ceterorum omnium privatione, ut id dicatur esse accidens quod neque genus sit neque species nec differentia neque proprium. Quae diffinitio plurimum vaga est valdeque communis. Sic etiam genus diffiniri potest quod neque genus species nec differentia nec proprium nec accidens. Eodem quoque modo differentia species et proprium. Cum autem eadem similitudine diffinitionis plura diffiniri queunt, non est autem terminans et circumclusa descriptio. Praeterea tam longe sit a diffinitionis integritate seiunctum quod cuiuslibet rei formam aliarum rerum negatione demonstrat. Quibus omnibus expeditis, genere quidem, specie, differentia, proprio, accidenti descriptisque eorum terminis, et quantum postulabat institutionis brevitas expeditis, ea ipsa communiter praetemptanda prosequitur, ut quas inter se habeant differentias haec quinque de quibus superius disputatum est, quasve communiones mediocri consideratione demonstret, ut non solum quae ipsa sint, verum etiam quemadmodum inter se comparentur appareat.

EXPLICIT LIB. IIII. INCIPIT QUINTUS.

Expeditis omnibus quae ipse proposuit et quantum cuique consideratione potuit ad scientiae terminum breviter adductis, nova iam non de singulorum natura, id est generis vel differentiae vel speciei vel proprii vel accidentis, sed de se ad invicem relatione pertractat. Namque communiones ac differentias rerum colligit, non ut si per se res ille consideratur, sed ut aliis comparantur. Id autem duplici fit modo, vel similitudine dum communitates retractantur, vel dissimilitudine dum differentiae. Quae cum ita sint, nos quoque ut adhuc fecimus propter planiorem intellectum philosophi vestigia prosequentes ordinem debitis communibus quae ad se g. s. d. vel p. vel a. Commune quidem omnibus est de pluribus praedicari. Sed genus quidem de speciebus et de individuis. Usque superius principaliter quidem de individuis. Secundum vero posteriorem rationem debitis continentur individua. Tamquam singulorum ad unumquodque habitudinem tractet. Illam prius respiciens quam omnis ad se invicem habere videantur. Haec est autem una communio quae propositarum v. rerum numero pluralitate praedicationis includit. Omnia enim de pluribus praedicantur. In hoc igitur cuncta sibi conveniunt. Nam et genus de pluribus praedicatur, neque species ac differentia et proprium et accidens. Quae cum ita sint, est eorum una atque indiscreta communio de pluribus praedicari; distinguat ipsa de pluribus praedicatione quemadmodum in singulis fiat, quod unumquodque propositorum de quibus pluribus praedicetur ostendit. At vero genus quidem de pluribus praedicatur, id est speciebus ac specierum individuis, ut animal praedicatur de homine et equo ac de his individuis quae sub homine sunt atque equo. Item genus praedicatur de homine differentiis specierum atque id iure. Quoniam enim species differentiae informant, cum genus de speciebus praedicetur, consequens est ut etiam de his dicatur quae specierum substantiam formamque efficiunt. Quo fit ut genus etiam de differentiis praedicetur, ac non de una sed de pluribus dicitur, ut quod rationale est etiam bile animal, et rursus quidem quod inrationabile est esse animal. Ita genus de speciebus ac de differentiis praedicatur ac de ipsis quae sub ipsis sunt individuis. Differentia vero de pluribus speciebus ac de earum individuis, ut irrationale de equo praedicatur atque bove, quae sunt plures species, et de his quae sub ipsis sunt individuis eodem modo dicitur. Namque de universalibus praedicatur et de individuis. Quod si differentia de speciebus dicitur, praedicatur etiam de eisdem speciei subiectis. Species vero de suis tantum individuis praedicabitur. Neque enim fieri potest, ut quae species est ultima, quae ac magis

ſpeſ nuncupat. h alias deducat in ſpeſ. Qd ſi ita eſt ſola p ſpeſ indiuidua reſtant. Iure g ſpeſ
de ſuiſ tan indiuiduiſ pdr. ut homo de ſocrate. platone. 7 cicone. & ceteſ. Propu it de ſpe pdr. cu
e pu. Neq; em ee pu alicu. ſi de alio dicet. Deq it una qq res 7 de ſola. & de oi. 7 ſep dr. eide pu ee mon
ſtrat. Que cu ita ſint; ppu de ſpe dr. Eſt em ſocrates. plato. cicero riſibil. Accidens uo de pluribꝫ ſpe
bꝫ dr. 7 de diuerſaru ſpez indiuiduiſ. Dnr em coruuſ atq; ethiopſ nig. 7 h coruuſ. 7 h ethiopſ. q ſ indi
uidui nig. ſcdm nigdiniſ qualitate uocant. atq; h qde accidens inſepabile. Sed mlto mag ſepabilia acci
dentia pluribꝫ inhereſcunt ut moueri hoi 7 boui. Utruq; it mouet. Rurſuſ ea quo ſub hoie ſ atq;
boue indiuidua moueri ſepe pdnr. Sed aiaduitendu e. auctore porphirio q ea q accidentia ſ pnci
palit qde de hiſ dnr in qbꝫ ſ indiuiduiſ. Scdo uo loco ad uniuſalia indiuiduoz referunt. atq; ita pdi
catio ſupioribꝫ reddit. ut qm ſingulaſ in gdine coruuſ ad e nig do. dr ad ee coruo. Naq; oia particularia
Queſtio. qualitaſ iſta accidentiſ infic. ideo eande ſpem pdicam qq; dicenteſ ipſu coruu ſcilicet ſpem nigru
ee. In qbꝫ oibꝫ miru uidi pot cur gn de ppo pdica n dixit. nec uo ſpem de eode ppo. nec diffam de ppo.
ſed tn gen qde de ſpebꝫ atq; indiuiduiſ. ac differentiſ. Diffam uo de ſpebꝫ atq; indiuiduiſ. Spem de
indiuiduiſ. ppu de ſpe atq; indiuiduiſ. Accidens de ſpebꝫ atq; indiuiduiſ. Fieri em pot ut q maiori
pdicatioiſ ſint. ea de cunctiſ minoribꝫ pdicent. Que equaliaſ. ſibimet coequant. Eoq; fit ut gen
de differentiſ. de ſpebꝫ. de ppiſ. de accidentibꝫ pdicet. Ut cu dnſ q rationale e aal fit. gn de diffa
qd ho e. aal e. gnſ de ſpe. Rurſuſ q riſibile e. aal e. gn de ppo. Qd nigru e rationale e ſi ethi
ope demonſtrem diffa accidenti. It q riſibile e ho e ſpeſ de ppo. qd nigru e ho e ſi ethiope
deſignem ſpeſ de accidenti. Quamre et q nigru e riſibile e in ethiopiſ demonſtratioe ut ppu
de accidenti et pdicet. Conitiaut ad totu accidens pot ut qm indiuiduiſ ſinguloz ee pponit
ideo et de ſupioribꝫ pdicet. Ut qm ſocrates aal e. rationale e. riſibile e. ho e. Cuq; in ſocrate
ſit caluitiu. q e accidens pdicet. i. accidens de aali rationali. de riſibili. de hoie. ut ide accidens de
reliqs oibꝫ pdicet. Sed hoz pfundior queſtioe nec ad ſoluendu ſati e tpriſ. h tam ingdientiu
intelligentia expectet. q alia qde recto ordine pdnr. alia uo obliquo. n q m moueri hoiem rec
tu e. id q mouet hoiem ee conuſa locutioe pponit. Quocirca porphiriuſ recta moibꝫ pporti
one ſupſit. Qd ſi qſ ui pdicte ſolutioiſ attendit in ſingul pdicationibꝫ coparans. eas qde platioes
q recte ſ inuenet a porphirio nuatas. eas uo q conuerſo ordine pdnr fuiſſe ſepoſitas. De coibꝫ gnis et differentie
Questio. Cōmune aut gnr 7 differentie continentia ſpez. Uſq; nil liu erit aal q utat ratioe. Poſtea q ceteſ
ad ee uiſa e cottate ſinguloz ſimilitudines ac diſſimilitudines qrit. Et qm int q nq; pp oſi
ta. gn ac diffa. uniuſalioriſ pdicatioiſ ſ. ſiqde gnſ ſpeſ continet ac diffaſ. Diffre uo ſpeſ con
tinet neq; ab hiſ ullo m continent. Primu gnſ ac diffaz collig ſimilitudineſ. ac prima pon qde
hanc. Dic em coe e gnr 7 diffe. ut ſpeſ claudant. Na ſicut gnſ ſub ſe ht ſpeſ. ita diffra ta 7 ſi n
tantaſ q ht gen. Et it qm diffram gnſ claudit. 7 n una ſub ſe diffam coheret ac retinet. plu
reſ neceſſe e ſub ſe hat ſpeſ q. una earu quelibet differentiaz qua claudit. ut aal pdicat de ratio
nali irrationali. Qd ſi ita e. pdicabit 7 de hiſ q ſub rationali ſ poſite ſpebꝫ. 7 de hiſ q ſub ir
rationali. Eſt g coe aali rationali. i. gnr 7 diffre q ſic gn de hoie 7 de deo pdicat. ita et rationale
qd e diffa de deo ac de hoie pdicat. Sed ut non tantu pdicatio ei fundit quantu aal. i. gnſ.
aal em n de deo ſolu atq; hoie. ſ7 de equo 7 boue pdicat. ad q rational diffa n puen. Sed q ncai
q; dm ſupponim aali ſcdm ea oppinione facim qui ſole ſtellaſq; atq; hunc totu mundu aa
tu ee confirmat. quos eoz doz noe ut ſepe dictu e appellaver. Sed it comunio e gnſ
ac diffre qm q cuq; pdnr de gne ugn; eade de hiſ que ſub ipſiſ ſ ſpebꝫ pdnr. Ad hac ſimilitudine

et quaecumque de differentia ut differentia praedicantur, eadem et de his quae sub differentiis sunt praedicantur. Cuius sententiae talis expo-
sitio est. Sunt plura quae de generibus praedicantur ut genera, ut de animali dicitur animatum, dicitur et substantia, atque haec ut genera haec
quae praedicantur et de his quae sub animali sunt ut genera. Rursus hominis et animatum et substantia genus est, sicut antea fuit animal. Item in p-
sis differentiis quasdam differentias inveniunt quae de ipsis differentiis praedicantur, ut de rationali duae differentiae dicuntur. Quod
enim rationale est, utitur ratione, habet rationem. Aliud est uti ratione, aliud habere rationem, ut aliud est habe-
re sensum, aliud uti sensu. Habet quippe sensum et dormiens, et habet rationem, sed minime utitur. Ergo ipsius rati-
onabilitatis quaedam differentia est uti ratione. Sed sub rationabilitate homo positus est. Praedicatur de homine igitur rati-
one uti, ut quaedam differentia. Differt enim a ceteris animalibus homo quia ratione utitur. Demonstratum igitur est quia
sicut ea quae de genere praedicantur dicuntur de generis subiectis, ita etiam ea quae de differentia praedicantur dicuntur de his quae differentiae
supponuntur. Tertia communio est quod sicut abruptis generibus species intimiuntur, ita consumptis differentiis species
de quibus differentiae praedicantur intereunt. Commune enim est hoc universalium in substantia perimentium perire subiecta. Sed
prima communio demonstravit genera de speciebus praedicari, sicut et differentias. Propter hanc similitudinem si aufe-
rantur genera species pereunt, sic et species perire necesse est quae sub differentiis sunt, si universales earum diffe-
rentias consumant. Cuius est exemplum. Ut si animal auferas, hominem atque equum sustuleris; quae sub rationali sunt differentia
collecti. De communitatibus quidem hactenus. Nunc de generis et differentiae dissimilitudine perpendit. De proprio generis et differentiae.

[Margin: quae species sub animali posita. Si auferat rationale hominem deumque sustuleris]

PROPRIUM autem generis est de pluribus praedicari quam differentia. Usque cum autem sint et alia communia et propria generis
ac differentiae, nunc ista sufficiant. Proprium autem quod sit convenienti atque integro vocabulo diffini-
tum est. Sed per abusionem illa etiam propria quorumlibet dicuntur quae in unaquaque re ab aliis continent differentiam, licet
cum aliis sint ea ipsa communia. Proprie quippe proprium est hominis quod ei omni et soli et semper adest, ut risibilitas. Per usurpatam
vero locutionem etiam proprium hominis rationabilitas dicitur, non ipse quippe proprium est, quod ei cum deo est nata communis. Sed ratio-
nabilitas proprium dicitur ad discretionem pecudis quae rationale non est. Id vero fit propter hanc causam, quoniam id proprium uni-
cuique dicitur quod habet suum. Quo igitur quis ab alio differat, proprium ei non absurda usurpatione praedicatur. Sed nunc quod dicit proprium
generis esse de pluribus praedicari quam ceteras [...], id ipsius generis tale proprium est quale proprie proprium dici solet, id quod
semper omni et soli adsit generi. Genus enim solum adest ut differentia, specie, proprio, accidenti uberius atque diffluentius pr-
aedicetur. Sed de his speciebus, differentiis et propriis atque accidentibus id dici potest quae sub quolibet genere sunt, id est de dif-
ferentiis quidem quae quolibet dividunt genus. Species vero quae divisibilibus generis differentiis informatur. Proprium autem il-
lius speciei quae sub illo genere quibus differentiis est divisum. Accidentia autem quae his haereant individuis quae sub
ea specie sint quam designatum genus includit. Haec facilius exempla declarant. Sit enim genus animal, qua-
drupes ac bipes differentiae sub animali positae continentia, homo atque equus species sub eodem genere constitutae.
Risibile atque hinnibile propria earundem specierum. Velox autem bellator (vel durus) duo accidentia sunt quae his individu-
is accidunt quae sub speciebus equi atque hominis continentur. Animal igitur quod est genus praedicatur de quadrupede et bipede quae sunt
differentiae. Quadrupes vero de bipede non dicitur, sed tantum de his animalibus quae quattuor pedes habent. Plus igitur praedi-
catur genus quam differentia. Rursus homo de Platone ac Socrate et ceteris praedicatur. Animal vero non modo de hominibus indi-
viduis verum etiam de ceteris irrationabilibus individuis dicitur. Plus igitur genus quam species praedicatur. Sed cum sit proprium
hinnibile equi speciei, cumque genus quam species ubivis praedicetur, praedicatio quoque generis propriis superior dicitur praedicatio-
ne. Accidens quoque et si pluribus inesse potest, tamen saepe genere contractus invenitur. Ut bellator non proprie nisi
homo dicitur, et velocitas in paucis animalibus invenitur. Quo fit ut genus differentia, specie, proprio, accidenti amplius
praedicetur. Atque haec est una proprietas generis quae genus ab aliis omnibus disiungit ac separat. Oportet autem in quot-
nunc eas differentias intellegere quibus dividitur genus, non quibus informatur genus. Ille enim a quibus informatur genus plus quam ip-
sum genus sine dubio praedicantur, ut animatum et corporeum ultra animal tendit, cum sint differentiae animalis, sed non divisivae
sed potius constitutivae. Omnia autem superiora de inferioribus praedicantur. Quae vero de inferioribus praedicantur,

neq; conuerti possunt · hec ab his q̃ inferiora sunt amplius predicent. Post h' aliud p̄p̄ū gn̄is ostendit quo ab his diffe
rentiis que sub eodē sunt posite seg̃gat. Om̄e n̄ gen̄ continet diffr̄as potestate · diffr̄a u̇o gen̄ non pot̄
contin̄e · Aal en̄ rationale atq; irrationale continet potestate. Neq; en̄ rationabilitas neq; ir
rationabilitas aal poter̄ contin̄e. Potestate aut̄ ait contin̄e aal p̄p̄a diffas · quia ut sup̄ius dictū ē ·
gen̄ q̄dē om̄s sub se h̄t diffr̄as potestate · actu u̇ minime · Ex quo fit ut alia tal' p̄petas oriatur.
Sublato en̄ gn̄e perit diffr̄a · Veluti sublato aali interimit̄ rationabilitas q̃ ē diffr̄a · At si rationa
bile intimas irratioāle manet aal · Sed obici pot̄ q̃ si utr̄sq; diffr̄as simul abstulero · n̄ pot̄it re
man̄e gen̄ · dn̄s pot̄ · Vnūq.q; en̄ n̄ ex his de q̄b; efficit̄ subam sumit. Itaq; fit ut gn̄s sublatis diuisi
uis diffr̄is p̄man̄e possit · dū t̄n maneat ille q̃ ip̄sius gn̄is formā subāq; c̄stituit · Q̄m en̄ aal aāta
atq; sensibil' diffē constituūt · he si maneāt atq; iungant̄ perire aal n̄ pot̄ · licet ea pereāt de q̄b;
aal p̄dicat̄ ratioāle scilicet · atq; irratioāle · Vnūq.q; en̄ ut dictū ē · ex his p̄p̄etatē subē sumit
ex q̄b; efficit̄ · n̄ ab his de q̄b; p̄dicat̄ · Amplius si utr̄sq; diffas gen̄ c̄tinet potestate · ipsū p̄se neu
trā earū int̄ se positā collocatāq; concludit · Q̄d si actu q̄dē eas non continet sed potestate · actu ī
ab his pot̄it separi · H en̄ ipsū potestate eas contin̄e · id erat actu nō contin̄e · Gen̄ u̇o q̄ quaslibet dif
fas actu n̄ continet · actu ab his idē et separ̄. Rursus aliud ē p̄p̄ū gn̄is · q̄ ex p̄petate p̄dicationis
agnoscit̄ · Om̄e en̄ gen̄ ad introgationē q̄d ē · unūq.q; responde conuenit · ut aal in eo q̄ q̄d est
de hoīe p̄dr̄ · Diffr̄a u̇o minime · sed in eo q̄ quale sit · Omis diffr̄a in qualitate consistit · Sed
hui⁹ p̄p̄ū tale ē · quale sup̄ius diximus n̄ p̄se sed scd̄m alicui⁹ diffam dictū ē · alioqn coē ē · huius
gn̄is cū spē ut in eo q̄ q̄d sit p̄dicet̄ · Sed quia hui⁹ gn̄s a diffr̄a discrepat q̄m diffr̄a q̄dē in eo q̄
quale ē · gen̄ u̇o in eo q̄ q̄d ē · p̄dr̄ · gn̄is p̄p̄ū dr̄ n̄ p̄se s; ad diffē c̄parationē · Et in oīb; aliis eandē ra
tionē conueniet speculari · Q̄cūq; en̄ ita gn̄is p̄p̄ū dr̄ ut nulli alii sit coē · sed tantū h' habeat
gn̄s · et om̄e gen̄ ī sep̄ · id scd̄m se p̄p̄ū nuncupat̄ · Q̄d q̄e u̇o cū alio quolibet coē ē · id n̄ p̄se sed alti⁹s
diffr̄a p̄p̄ū dr̄ · Alia rursus gn̄is ī diffē sep̄atio ē q̄ gn̄ q̄dē spēi unū sep̄ ad ē · scilicet p̄ximū · Plu
ra en̄ poss̄ eē sup̄iora uelut hoīs aal atq; suba · Sed p̄ximū eidē hoīs aal tantū · diffr̄e u̇ plu
res uni spēi adeē poter̄ · ut ratioāle atq; mortale hoī · Itaq; fit ut diffinitio uno q̄dē gn̄e sed plurib; dif
ferentiis · ut hoīs aal ratioāle mortale · Rursus alia discretioē q̄ gn̄ q̄dē quasi subiecti locū te
net · diffā u̇o formę · ita ut illud sit matia q̄dā q̄ figurā suscipiens · h' u̇ fit forma quę sup̄ueni
ens spēi subam rationēq; p̄ficiat · Iōco plurib; diffr̄is ag̃e diffentiā seg̃gauit q̄ h' maxime
gn̄is quandā similitudinē continet · q̄d uniuersal' ī p̄t gen̄ int̄ ceťas maxima ē · Sed cū plurima
alia coīa pluraq; p̄p̄a gn̄is int̄ se ac diffr̄e ualeant inueniri · sufficiunt int̄ ista · Satis est en̄ ad disc̄
tionē quaslibet diffr̄as assum̄e et n̄ quę dici poss̄ omia colligant̄ · DE COIB; GNIS & SPEI ·

Genus aut̄ ī spēs coē q̄dē que admodū dictū ē · p̄dicari · Vsq; ac totū q̄d dā ē utrūq; Gen⁹ ī spēi
nuat tria coīa unū q̄dē de plurib; p̄dicari · ī gn̄s n̄ ī spēs de plurib; p̄dn̄r · Sed gn̄s de spēb; ut dictū
est · Spēs u̇o de indiuiduis · Sed n̄c de illa spē loq̄t̄ que tantū spēs ē · i · que n̄ et gen̄ ut ē ultima spēs ·
Q̄d si talē spēm ponam⁹ · q̄ et gen̄ ēē pot̄ · ac de ea dicam⁹ q̄ coē h̄t cū gn̄e de plurib; p̄dicaē · Nichil
int̄ ē · an ita dicam⁹ · ipsū genus scd̄o habe coē de plurib; p̄dicari · Talis ēm spēs que non solū spēs ē ea
et gen̄ ē · Est aut̄ coē h' q̄q; q̄ utraq; p̄ora s' his de q̄b; p̄dicant̄ · Oē en̄ q̄ de aliq̄b; p̄dicat̄ si recto
ut dictū ē · sup̄ius ordine dicat̄ prius est his de q̄b; p̄dicat̄ · Pr̄terea ē illus h' et coē · q̄ gn̄s ac spēs
totū sunt eoꝝ que intra suū habitū continēt ī coherēt · Oīū en̄ spēꝝ totū ē gen̄ · ī omiū indi
uiduoꝝ totū ē spēs · Eque en̄ gen̄ ut spēs adunatiua s' plurimoꝝ · Q̄d u̇o mltoꝝ adunatiuū

DE P̄P̄IGNIS & SPEI · ē ideoꝝ q̃ adunitatis formā reduc̄ · recte dr̄ totū · Differt aut̄ eo q̄ gen̄ q̄dē continet spēs

p̄dicent sed ex his ex quib;

sub se. Species vero continent et non continent genera. Usque amplius neque species fiet umquam generalissimum, neque
genus specialissimum. Expeditis communibus generis ac speciei nunc de eorum discretione pertractat. Differre enim dicit genus
a specie, quoniam genus continet species, ut animal hominem. Species vero non continet genera. Neque enim de animali homo praedicatur. Itaque fit
ut species quidem contineantur a generibus, numquam vero contineant genera. Omne enim quod amplius praedicatur, illius est continens
quod minus dicitur. Quod si amplius praedicatur genus quam species, necesse est ut species quidem contineatur a genere. Genus vero speciei nullo modo ambitu
praedicationis includitur. Huius autem ratio est quoniam genus semper suscipiens differentiam alteratam speciem facit. Hoc est genus quod habebat
latissimam praedicationem coartatum differentia et contractum speciem facit. Hoc enim generi iuncta differentia speciem reddit et ex uni-
versalitate atque latissima praedicatione in angustum terminum speciei contrahit. Animal enim cuius praedicatio longe
lateque diffusa est si arripiat rationalis differentiam, si et mortalis, diminuit atque contrahit in unam speciem hominis.
Unde fit ut minor sit semper species quam genus atque ideo contineatur, sed non contineat. Sublatoque genere auferatur et species.
Sicut enim totum auferas, pars non erit. Quod si species auferatur, genus manet, veluti cum animal sustuleris interimitur et homo.
Si hominem auferas, animal restat. Haec etiam causa est ut genus de specie univoce praedicetur, id est ut species suscipiat diffinitio-
nem generis et nomen. Sed non est conversio. Diffinitionem quippe speciei genus suscipere non videtur. Substantiam enim priorum inferiora
suscipiunt. Sicut enim diffinias animal et dicas substantiam esse animatam atque sensibilem, nihil fuit falsum in propositione. Sed si
addas animali rationale mortale, ea animali non conveniunt. Neque enim quod animal est id dici potest animal rationale mortale.
Fit ergo ut sicut species generis nomen suscipit, ita etiam capiat diffinitionem. Et sic genus nomen speciei non suscipit, ita nec eiusdem diffi-
nitione monstretur. Sed et sicut nomen et diffinitio de aliquo praedicatur id univoce dicitur. Cum igitur generis nomen et diffinitio de specie
praedicetur, genus de specie univoce dicitur. Quoniam vero speciei de genere neque nomen neque diffinitio praedicatur, non convertitur univoca
praedicatio. Differunt autem genera a speciebus huic quoque, quoniam quod genera superuadunt species suas aliarum continentia specierum. Species vero
superuadunt genera differentiarum pluralitate. Animal enim quod est genus superuadit hominem quod est species, quia non solum hominem continet
verum etiam bovem, equum aliasque species quas sue spatio praedicationis includit. Species vero ut homo superuadit genus ut animal
multitudine differentiarum. Nam quod actu genus non habet, rationale vel mortale, nullas quippe actu retinet differentias, easdem differentias
species sub se sue inherentes atque insitas tenet. Homo rationalis est atque mortalis, quod genus minime est. Animal enim neque
mortale est per se neque rationale. Quod significat quidem plus unam continet speciem atque species multis differentiis informantur. Su-
perat quidem genus speciem continentia specierum, species vero vincunt genus pluralitate differentiarum. Illa quoque differentia est, quod genus quoniam
omnium primum est, numquam in tantum descendere potest ut fiat ultimum. Species vero quae cunctis est inferior, in tantum ascen-
dere non potest ut suprema omnium fiat. Numquam igitur nec species generalissimum fiet, nec genus specialissimum. Sed ex his quae
dictae sunt differentiis aliae quidem genus a specie propriae coniunctaeque discriminant, aliae vero quae non solum genus a specie verum etiam a ceteris
diducunt ac disterminant, quae non in his tantum differentiis quae sunt dictae, verum in ceteris considerentur oportet, si perfectam normam
quaerimus distinctionis agnoscere. **DE COMMUNIBUS GENERIS ET PROPRII.**

Genus autem et proprii commune est sequi species. Usque commune autem univoce praedicari genus de propriis speciebus et proprium quorum est proprium.
Tria tantum generis ac proprii dicit esse communia. Quorum primum est illud, quoniam ita genus sequitur species ut proprium. Posita enim specie
necesse est intelligi genus ac proprium. Neutrum enim species propria derelinquit. Nam si homo est, animal est. Si homo est, risibile est.
Ita quemadmodum genus, sic proprium ab ea specie cuius est proprium non recedit. Illud quoque quod equaliter est generis participatio
sicut et proprii. Omne enim genus equaliter speciebus participatur. Proprium vero individuis omnibus equaliter adheresscit.
Manifestum est vero participationem generis esse equalem. Neque enim plus homo animal est quam equus aut bos. Sed nec eo
quod sunt alia equaliter animalia, id est genus ad se vocabulum trahunt. Cato et Cicero equaliter risibiles sunt et si non equaliter
rideant. In eo enim quod apti ad ridendum sunt dici risibiles possunt, non etiam quia rideant. Equaliter igitur ea quae sub genere
sunt suscipiunt genera, sic ea quae sub proprio sunt propria. Tertium illud quod sicut genus de speciebus propriis univoce praedicatur, ita etiam
proprium de sua specie univoce dicitur. Genus enim quoniam substantiam speciei continet, non modo eius nomen de specie verum etiam diffinitio
praedicatur. Proprium vero quam speciem non relinquit eique semper sequitur eique semper equatur, nec in alia speciem transgreditur, nec in superius infra

Et si praedicetes de homine animal vel eorum dixeris. Si et animalis diffinitionem de homine praedicaveris, dicasque hominem esse substantiam animatam atque sensibilem.

subsistit. diffinitionem quoque proprium speciebus tradit. Cui enim nomen unius tantum convenientis speciei eique coequatur, dubitari non potest quin ei quoque diffinitio speciei conveniat. Quo fit ut sicut genus de speciebus, ita proprium de sua specie univoce predicatur. **De propriis generis et proprii.**

Differt autem quoniam genus quidem prius est, posterius vero proprium. Usque, proprium vero interimunt sint interempta ea quorum sunt propria, interemptis vero his quorum sunt propria, et ipsa interimuntur sint. Rursus tale est proprium sumi quod ad alterius nuncupationem proprium nuncupatur. Dicit enim proprium esse generis prius esse quam propria. Oportet enim prius esse genus quod velut materia differentiis supponatur venientibus quae differentiis fieri speciem cum quibus propria nascuntur. Si igitur prius est genus quam differentiae, prius etiam differentiae quam species, et speciebus propria coequantur, non est dubium quin propria generibus posteriora sint. ac prius dictum est proprium esse generis prius esse quam propria. Si quidem speciebus ipsis posteriores sunt, quas comparatione determinant. Sed ut dictum est, hoc proprium ad differentiam proprii intelligendum est non equale superius per se proprium constitutum est. Rursus differt genus a proprio quod genus quidem de pluribus predicatur speciebus, proprium vero minime. Fit igitur ut genus quidem plurimas species sub se habeat ut animal hominem atque equum, proprium vero unam tantum ut risibile hominem. Quo fit ut illa quoque differentia nascatur. Genus enim predicatur quidem de speciebus, ipsum vero in nulla predicatione supponitur. Proprium vero et species alterna predicatione mutantur. Fit enim predicatio aut a maioribus ad minora, aut ab equalibus ad equalia. Genus igitur quoniam maius est de speciebus omnibus predicatur. Species vero quoniam minores sunt de generibus non dicuntur, ut animal de homine dicitur, homo vero de animali nullo modo predicatur. At vero proprium quoniam speciei equale est eque predicantur atque supponuntur, ut risibile de homine dicitur. Omnis homo risibilis est. eodemque convertitur modo. Omne enim risibile homo est. Differt etiam proprium a genere quod proprium soli unius et omni semper speciei adest. Genus vero ex his duo quidem retinet. in uno tamen dissimile est. Nam speciebus suis et semper adest et omnibus, non vero solis. Hoc enim herit singulis tantum propriis quae singulas tantum species continent, hic generibus quae plures. Igitur propria quidem singulas optinet species, genera vero non singulas. Adest igitur proprium unius soli speciei et semper et omni. Genus vero omni quidem et semper sed non soli, ut risibile homini soli. Animal vero eidem homini sed non soli. Preest enim ceteris quae irrationabilia vocantur. Propterea si auferam genus, species interimuntur. Nam si non sit animal non erit homo. Si auferas species, non interimitur genus. Nam si non sit homo animal non peribit. Species vero et propria quoniam sunt equalia alterna vice se consumunt. Nam si non sit risibile homo non erit. Si homo non sit risibile non manebit. Consumunt igitur genera sub se positas species, non vero ab his invicem consumuntur. Species vero et propria invicem perimunt et perimuntur. **De communibus generis et accidentibus.**

Generis vero et accidentis commune est de pluribus quemadmodum dictum est predicari. Usque, et nigrum de corvo et de hominibus et ethiopibus et aliquibus inanimatis. Hinc habet quoniam incertus ita sit a generis ratione disiunctum sic est accidens. Nam cum genus cuiuslibet substantiam monstret, accidens vero longe a substantia disiunctum fit et extrinsecus veniens nichil fere nisi commune habere potest cum genere quam de pluribus predicari. Genus vero de pluribus predicatur speciebus, accidens vero non modo speciebus verum etiam generibus animatis atque inanimatis. Ut nigrum dicitur de rationabili homine, de irrationabili corvo et de inanimato ebeno. Album et de cigno et de marmore. Motum de homine de equo et de stellis et de sagittis quas separabilis accidentis exemplo. **De propriis generis et accidentis.**

Differt autem genus ab accidente quoniam genus ante species est, accidentia vero speciebus posteriora sunt. Usque, qualis est enim ethiops interrogatus dicis niger. et quemadmodum socrates se habeat dicis quoniam sedet vel ambulat. Differentiam generis et accidentis hanc primam ponit quod genus quidem ante species sit, quippe quod materie loco est et differentiis informatum species gignit. At vero accidens post species invenitur. Oportet enim prius esse cui aliquid accidat, post vero ipsum accidens supervenire. Nam si subiectum non sit quod suscipiat, accidens esse non poterit. Quod si genus quidem speciebus subiectum est, nec possunt esse species nisi eis genus velut materia supponatur, manifestum est genus quidem esse ante quam species, accidentia vero post species. Rursus alia est differentia quoniam genus neque intentionem neque remissionem suscipere potest. Quo fit ut que participant generi equaliter et nomen et diffinitionem suscipiant. Omnes enim homines equaliter animalia sunt. Eodem modo equus. Nec enim homo magis se atque equus et cetera animalia comparata quam animalia predicantur. Accidentis vero participatio et intenditur et remittitur. Invenies enim quemlibet paulo diutius

Commune est cum differentia generi. Differentie non species conformantes posteriores esse considerantur quam propria.

Nam neque genus omnino plures ex se species proferat. Neque proprium si alteri cuilibet possit esse speciei commune.

ambulantem. paulo apostolus nigrum. et in ipsis ethiopibus considerabis omnes non eque in nigro colore obductos.
Alia quoque differentia est. quoniam omne accidens in individuis principaliter subsistit. Genera vero et species priora sunt individuis. Nisi enim singuli corvi nigredine infecti essent. corvi species nigra esse minime diceretur. Ita fit ut accidentia prius individua esse videantur. Nam si prius est id cui aliquid accidit quam illud quod accidit. non est dubium priora esse individua. posterius vero accidens. Genera vero et species supra individua considerantur. et ideo quoniam de his omnibus predicantur eorumque substantiam propria predicatione constituunt. sed dici potest genera quoque et species posteriora individuis inveniri. Nam nisi sint singuli homines singulique equi hominis atque equi species esse non possunt. et nisi singule species sint eorum genera animal esse non potuit. Sed meminisse debemus superius dictum esse genus non ex his sumere substantiam de quibus predicatur. sed de eo potius quod differentiis constitutivis ei substantia formaque perficitur. Itaque si genus quidem divisivis differentiis interceptis non perimitur. sed manet in his que ei constitutive sunt. eique formam diffinitionemque perficiunt; cumque differentie divisive generis speciebus sint priores. Differentie enim ipse species confirmant atque constituunt. non est dubium quin genus etiam pereuntibus speciebus possit tamen in propria manere substantia. Idem de speciebus dictum sit. Species enim superioribus differentiis non posterioribus individuis informantur. Que cum ita sint. species quoque ante individua subsistunt. Accidentia vero nisi sint quibus accidant esse non possunt. nullum vero prius accidit quam individuis. Hec enim generationi et corruptioni supposita variis semper accidentibus permutantur. Illa quoque annumeratur differentia que est superius dicta quod genus quidem rem demonstrat et de substantia predicatur in eo quod quid est dicitur. Accidens vero dicitur aut in eo quod quale est. aut in eo quod quomodo se habet res. Nam si qualitatem interroges accidens respondebitur. ut si qualis est corvus dicitur niger. Si quomodo se habet. aliud rursus accidens. aut sedet. aut volat. aut cetera. Aut enim accidens in novem predicamenta dividitur. Qualitatem. quantitatem. ad aliquid. ubi. situm. habere. quando. facere. pati. cetera quidem omnia in quomodo se habet interrogatione ponuntur. Qualitas vero in qualitatis sciscitatione responderi solet. Nam si interrogemus qualis est ethiops respondemus accidens id est niger. Si quomodo se habeat socrates. tunc dicemus. aut sedet. aut ambulat. aut superiorum aliquod accidentium. Genus igitur quomodo ab aliis quattuor differat dictum est. Usque decem erunt omnes. Quarum quattuor que erant generis ad reliquas superius demonstravimus. Quoniam differentias atque communitates generis ad differentiam. ad speciem. ad proprium. atque accidens persecutus est. idemque quoque ad ceteram faciem contendens. predicit quot omnes differentie possunt esse. quinque que inter se comparatis et commixtis rebus his que superposite sunt efficiantur. Sunt autem xx. Nam cum res sint et unaquequeque earum ab aliis quattuor differat. quinquies quaterne. xx. differentie fiunt. quod appositarum litterarum manifestatur exemplo. Sint quinque res veluti quinque littere. a. b. c. d. e. Differat igitur. a. quidem ab aliis quattuor id est b. c. d. e. fient quattuor differentie. Rursus. b. differat quattuor. id est a. c. d. e. Erunt rursus quattuor que superioribus iuncte octo coniunguntur. c. vero tertia a reliquis differat quattuor. videlicet. a. b. d. e. que quattuor differentie superioribus copulate. xii. reddunt. quarta. d. si reliquis quattuor comparetur differatque ab his idem. a. b. c. e. fiunt rursus quattuor. que superioribus. xii. apposite. xvi. copulant. Quod si ultima. e. ab aliis quattuor differat. scilicet. a. b. c. d. fient alie quattuor differentie. que composite prioribus. xx. perficiunt. quorum et sit quidem huiusmodi descriptio. Que cum ita sint. in generibus quoque
et speciebus et ceteris idem considerabitur. Erunt igitur quattuor differentie quibus genus ab differentia. specie. proprio. accidentique disiungitur. Alie rursus quattuor quibus differentia a genere. proprio. specie. atque accidenti discrepat. Rursus. quattuor. speciei ad genus. ad differentiam. proprium atque accidens. quattuor insuper proprii ad genus speciem atque accidens. Quattuor etiam accidentis ad genus ad speciem differentiam atque proprium. Que coniuncte omnes viginti explicant differentias. si ad numerum referantur naturam comparationisque alternatione. Nam si ad ipsam differentiarum naturas vigilans lector aspiciat. easdem sepe differentias inveniet sumptas. Quo enim genus differt a differentia. eodem differentia distat a genere. et quo differentia distat a specie. eodem species a differentia disgregatur. et in ceteris eodem modo. In hac igitur disputatione dispositione.

diffãꝝ quã supra disposui easdẽ annũaui sepius · atq; si diffãꝝ similitudines detraham · x · fiunt omnino differentię · quas ad p̃sentẽ tractatũ uelut diũsas atq; dissimiles oportet assumere · A genere enim differat a diffra · gnis spẽ ꝓprio atq; accidenti · iiii · diffriis quas supra adiximꝰ · Ite s̃ sumam differentiã · distabit h̃ a gnẽ p̃mũ · de hinc a spẽ · ꝓpo atq; accidenti · sed q̃ discrepet a gnẽ ia sup̃ius explicatũ ẽ · cũ dicerẽm quo gnꝰ a differentia discreparet · Detracta g̃ h̃ copatione quã supra comemorata ẽ · relinquunt̃ tres distantię · qb; differentia a spẽ ꝓprio accidentiq; disiungit̃ · que iuncte cũ superiorib; · iiii · vii · differentias reddunt · Post hac spẽi si sumat̃ · iiii · qdẽ ei differentię secdm nuũ diũsitatẽ tũ ad gnꝰ differentiã ꝓpũ atq; accidens copat̃ · sed priores due copatões ia dictes · Nã quo spes differat a gnẽ · te dictũ ẽ · cũ q̃d differret a spẽ dicebam · Qd uo spẽs a diffrã distet comemoratũ ẽ · cũ diffrẽ a spẽ dissimilitudines redderẽm · Quib; detractis due sup̃s integre atq; intacte spẽi idẽ ad ꝓpũ atq; accidens disgregatiue que iuncte cũ vi · nouem diffãs copulant · Proprium uõ si ad nũm differentię considerẽt · iiii · erunt scilicet ad gnꝰ diffrã · spẽ · atq; accidens · copatę · Quarũ qdẽ tres superiores differentię ia dictes · Nã q̃d ꝓpũ distaret a gnẽ te dictũ ẽ · cũ q̃d gnꝰ distaret a ꝓpo ostedim · Rursꝰ q̃ ꝓpũ a diffã discrepet · in colligenda distãtia diffẽ · ꝓq; sup̃ monstratũ ẽ · Nã q̃ ꝓpũ distet a spẽ te expositũ ẽ · cũ q̃ spẽs distaret a ꝓpo dicebat̃ · Restat g̃ una diffa · p̃ ad accidẽs q̃ superiorib; iuncta · x · diffãs claudit · Accidẽti uõ ad cetera / possent q̃dẽ · iiii · n̄ ia oĩs p̃pareret ẽẽ cõsupte · Nã q̃ differat gñ · l diffã · l spẽs · l ꝓpũ ab accidẽte · sup̃ mõstratũ ẽ · Nec diffẽ diũsę accidẽti ad cetera / q̃ ceteroꝝ ad accidens · Itaq; fit ut cũ sint · v · rerũ nũs · si p̃ma assumat̃ · iiii · fient diffẽ · si scdã / tres · uincant̃q; scdẽ · rei ad cetera diffrẽ a p̃ma una tñ distantia · Nã cũ p̃ma habuit · iiii · scdã retinet · tres · tertia uõ si assumat̃ duas habebit diffrãs que uincant̃ a p̃mis · iiii · trib; differentiis · Quinta uõ q̃m nullã omnino habebit diffãm noua totis · iiii · a p̃ma diffriis supat̃ atq; huiusmodi uoꝝ gradu qdẽ usq; ad denariũ nũm tenditur · iiii · iii · ii · i · ut gnꝰ qdẽ quattuor sint · diffrẽ uõ tres · spẽi due · ꝓprii una · accidentis nulla · ẽ ; Ex p̃meq; qdẽ copatiõis gnꝰ · quattuor nouas tenent diffãs · Scdẽ uõ copatiões tres nouas tenent · Una enĩ sup̃ius annũata ẽ · Uincit̃ aũt a p̃mis quattuor nouis differentiis una tantũ · Spẽi uõ tertia copatio duas tantũ h̃t copatã diffãs nouas · duas q̃ppe sup̃ius annũatas agnoscim · 7 uincit̃ · a quattuor p̃mis duab; tñ diffriis nouis · Propriũ uõ una tam retinet nouã · qm tres h̃t sup̃ius annũatas · Uincat̃ qdẽ a p̃ma nouis trib; differentiis · Qntiũ uõ accidentis copatio qm nullã retinet nouã diffãm totis quattuor · a primis gnꝰ transcendat̃ · atq; ad hunc modũ · xx · diffriis secdm numerũ · x · secdm similitudinẽ differẽ contrahunt̃ · Ut tñ has secdm dissimilitudinẽ in qualibet nũ pluralitate reperiat̃ · Propositaꝝ enĩ rerũ nũs si unũ de p̃serĩs · atq; id q̃ de p̃ro uno relinquitur · in totã sũmã nũi multiplicauis ei q̃ ex multiplicatiõe factũ ẽ dimidiũ coequabit̃ ei pluralitati quã p̃positarũ rerũ diffrẽ continebt̃ · Sunt g̃ res · iiii · a · b · c · d · his auffero unũ fiunt · iii · hos g̃ quat̃ multiplico fiunt · xii · hoꝝ dimidiũ teneo · vi · tot g̃ ẽẽ diffrẽ int̃ se reb; · iiii · copatis · a q̃ppe ad · b · 7 c · 7 d · iii · retinent diffrãs · Rursus · b · ad · c · 7 d · duas · c · uero ad · d · unam · Que iuncte senariũ nũm coplent · atq; hac qdẽ regulã simplicit̃ ac sine demonstratiõe n̄ dedisse sufficiat · In p̃dicamentoꝝ uõ expositiõe ratio qq; cur ita sit explicabitur · **De cõib; diffẽ 7 spẽi**

Cõmune g̃ diffrẽ 7 spẽi ẽ · equalit̃ participari · Usq; sẽp enĩ socrate hõ ẽ · s̃ dictũ est sup̃ ea q̃ subãm formant · nec remissiõe contrahi · nec intentiõe p̃duci · Ymeumq; enĩ id q̃ ẽ · unũ atq; idẽ ẽ · q̃d si diffã spẽꝝ subãm monstret · spẽs uõ indiuiduoꝝ · equalit̃ utreq; ab intentione 7 remissione seiunctẽ s̃ · Quo fit ut equalit̃ participent · Omẽs enĩ indiuidui q̃ aliã mortales atq; rationalẽ s̃ sic hoiẽs · Nã si idẽ hoĩ ẽẽ q̃ ẽ rationabile ẽ · cũ oĩs [illegible] indiuidu

Marginal notes (left):

differentiis duab; distatus · Quarta si sumat̃ unã habebit diffãm q̃ uincit̃ a p̃mis · iii · 3 ·

diffãs in quarto tñ uõ uero 7 incertis notis habe possim · tat dabit̃ regula q̃ plerũ differentiaꝝ dissimilitudinem ·

eque sint hoies. necesse ē ut sint equalit̄ mortales 7 rationales. Aliud q̊q; coē hnt. qm̄ ita par
ticipantia diffr̄e sui n̄ relinquunt ut spēs. Sep̄ enī socrates rationabil̄ ē. Socrates enī rationabili
tati participat. Sep̄ enī hō ē. quia scilicet humanitati participat. Vt ḡ differentie sui participan
tia non relinquunt. ita spēs his que ea participant sep̄ adiuncta ē.

De ppiis diffe 7 spēi.

PRoprium differentie q̄dē ē. in eo q̄ quale sit p̄dicari. Spēs uō in eo q̄ q̄d sit. Usq; equus aūt simplicit̄
asino nūquā conueniens mulum pficiet. Expositis cōitatib; quantū ad institutionē ptinebat diffr̄e
7 spēi. eoꝝ dē nunc dissimilitudines collig̃ dicens qm̄ differt q̄ spēs in eo q̄ q̄d sit p̄dicat. Diffr̄a in eo
q̄ quale sit. huic diffr̄e potat occurri. Nā si humanitas ipsa que spēs ē. qualitas quedā ēē uidet̄ cur dr̄ spēs
in eo q̄ q̄d sit p̄dicari. cū ppt̄ quandā sue nat̄e p̄petatē quedā qualitas ēē uideat̄. huic respondēm q̄
diffr̄a solū qualitā ē. humanitas uō n̄ ē solū qualitas sed tam̄ qualitate pficit̄. Diffr̄a enī supueniens
gn̄i spēm fac̄. q̊ gen quadā diffr̄e qualitate formatū ē. ut p̄cedēt in spēm. Spēs uō ipsa qualitā q̄ n̄ ē.
sed diffam illius que ē pura ac simplex nullo m̊ ē. sed ex qualitatib; effecta suba. Itaq; iure diffa
que pure ac simplicit̄ qualitas ē. in eo q̄ quale ē. si sciitantib; respondet̄. Spēs uō in eo q̄ q̄d sit iure respondet̄.
licet ipsa q̊q; quedā qualitas fit n̄ simplex. s; aliis qualitatib; informata. Rursus quoq; ipsa dif
ferentia ē int̄ illas. quia plures sub se spēs diffr̄a continet. Spēs tam̄ tn̄ indiuiduis p̄sunt. Rationa
bilitas enī 7 hoiem claud̄ 7 dm̄. Quadrupes equū 7 bouē 7 cet̄a. hō uō solos indiuiduos. atq; alius
speb; eadē ratiōe. Ideo enī diffinitiōes q̊q; secutes ut diffr̄a uocaret̄ q̄ de plurib; spē differentib; in
eo q̄ quale sit p̄dicet̄. Spēs uō q̄ de plurib; nūo differentib; in eo q̄ q̄d sit p̄dicat̄. Ideo etiā superioris nat̄e
sunt diffe quā spēs continentes s. spēs. Nā si q̊s auferat diffam. spēm q̊q; sustulit. Ut si q̊s aufe
rat rationabilitatē. hoiem dm̄q; ē sup̄ seris. Si uō hoiem tollat. ratiōabilitas tam̄ manet in speb;
reliq̄s constituta. Igit̄ diffr̄e ab spē distant. q̄ una diffr̄a plures spēs ēē tinē pōt. spēs uō nullo modo.
Alia rursus ē diffr̄a qm̄ ex plurib; differentiis una spēs iungit̄. ex plurib; speb; nulla spēi suba co
pulatur; iunctis enī differentiis mortali ac rationali. fact̄ ē hō. Iunctis speb; nulla nūquā spēs infor
mat̄. Qđ si q̄s occurrat dicens qm̄ p̄mixt asino equus effic̄ mulū n̄ recte dixerit. Indiuidua enī
indiuiduis iuncta. indiuidua rursus alia fortasse pficiunt. Ipse ū equū simplicit̄ i. uniūsalit̄ ne

> [margin: 7 asinū unū salit]

q; p̄misceri poss̄. neq; efficiunt aliq̄d si cogitatiōe misceāt̄. Constat ḡ diffas q̄dē plurimas adu
nus spēi subam conuenire. spēs uō plurimas ad unius spēi naturā nullo m̊ posse ēiungere.

De coib; diffe 7 ppi.

DIffr̄a uō 7 p̄ū coē q̄dē hnt equalit̄ participari. Usq; nā 7 risibile eo q̄ natū ē. h̄t id q̄ ē et
sep̄ sed non eo q̄ sep̄ rideat. Hē diffr̄e p̄p̄iq; coīa continua ratiōe p̄seq̄t̄. Coē enī dr̄ ēē ppi
ac diffe q̄ equalit̄ participant̄. Eque enī om̄s hoies rationabiles s. atq; risibiles. Illud q̄ subam
monstrat. istud quia equū ē p̄p̄e spēi 7 subtā spēm non relinq̄t. Aliud et h̄ coē subiung̃. Equalit̄
enī sep̄ diffr̄a subtis ad ē. ut p̄ū. Sep̄ enī hoies rationabiles s̄ ut sep̄ q̊q; risibiles. Sed obici potat
n̄ sep̄ ēē bipedē hoiem cū sit bipes diffr̄a. sicuius pedis p̄fectiōe curtet̄. Quā talim̄ soluim̄ questionē.
P̄p̄e diffr̄e n̄ in eo q̄ sep̄ habeant̄. sed in eo q̄ sep̄ natalit̄ habi possint sep̄ dicant̄ adēē subtis. Si enī q̄s
curtetur pede. nich attinet ad natam. sicut nich ad detraendū p̄ū ualet si hō non rideat. hoc ii
n̄ in eo q̄ adsint. sed in eo q̄ p̄ natam adēē possint. sep̄ adēē dn̄r. Ipsū enī n̄ sep̄ actu ēē dm̄s s; natā.
Nūquā enī fieri pōt ut p̄ nat̄e ipsius p̄p̄etatē non sep̄ hō bipes. hō bipes sit et si fieri pōt ut utq; pe
de curtet̄ et si diminuto pede nascat̄. In his enī non spēi atq; subē. s; nascenti indiuiduo derogat̄.

> [margin: qualitā qua scilicet pficit̄ & conformat̄. Qualitas uero ipsa spēi pura]

De ppio diffe 7 spēi.

PRoprium aūt diffe ē. qm̄ hec q̄dē de plurib; speb; dr̄. Usq; p̄p̄a conuersim p̄dicant̄ de his quoꝝ
sunt p̄p̄a ideirco qm̄ conuertunt̄. Distat a p̄p̄o diffr̄a q̄a diffr̄a plurimas spēs claudit. ac de his omib;
predicat̄. P̄p̄ium uō uni tantū spēi iungit̄ atq; equat̄. Rationabile enī de hoie atq; de dō. quadrupē

de equo et ceteris animalibus. Risibile vero unam tantum speciem continet, id est hominem. Unde fit ut differentia semper speciem consequatur. Species vero differentiam minime; proprium vero ac species alterius sese vicibus equa predicatione commutantur. Sequi vero dicitur quotiens qualibet prius nominata posterius reliquam convenienter nuncupari. Ut si dicam omnis homo rationalis est, prius hominem posterius apposui differentiam. Sequitur ergo differentia speciem. At si conversa nomina dicamque omne rationabile homo est, propositio non tenet veritatem. Igitur species differentiam nulla ratione comitatur. Proprium vero et species quia convertuntur, mutuo se secuntur. Omnis homo risibilis est. Omne risibile homo est. **DE COMMUNIBUS DIFFERENTIE ET ACCIDENTIS.**

Differentie vero et accidenti commune quidem est de pluribus dici. Usque commune vero ad ea que sunt inseparabilia accidentium semper et omnibus adesse. Bipes enim semper adest omnibus hominibus. Nigredo vero similiter corvis. Duo quidem differentie et accidentis communia ponuntur, quorum unum et separabilibus et inseparabilibus accidentibus cum differentia commune est, ab altero separabile accidens segregatur, tantummodo inseparabile secundo communi concluditur. Est enim commune differentie cum omnibus accidentibus de pluribus predicari. Nam et separabilia et inseparabilia accidentia sicut differentia de pluribus speciebus et individuis predicantur, ut bipes de corvo et cigno, et de his individuis que sub corvo atque cigno sunt nuncupantur. Item de eodem corvo atque cigno album et nigrum que sunt inseparabilia accidentia predicantur. Ambulare enim vel stare, dormire ac vigilare de hiisdem dicuntur, que sunt accidentia separabilia. Reliqua vero communitas ea tantum accidentia videtur includere que sunt inseparabilia. Nam sicut differentia semper subiectis adherescit, ita et inseparabilia accidentia numquam videntur deserere subiectum. Ut enim bipes que est differentia corvorum speciem numquam derelinquit, ita nec nigrum quod inseparabile accidens est. Differentia enim ideo non relinquit subiectum, quoniam eius substantiam complet atque perficit. Accidens vero huiusmodi non relinquit quia non potest separari. Neque enim posset esse accidens inseparabile si subiectum aliquando relinqueret. **DE PROPRIIS DIFFERENTIE ET ACCIDENTIS.**

Differt autem quoniam differentia quidem continet, non continetur. Usque species vero quo quidem differat a genere et differentia dictum est in eo quod dicebamus quo genus differret a ceteris. Post differentie et accidentis redditam communitates, nunc de eorum differentiis tractat. Ac primum quidem tale proponit: differentia inquit omnis speciem continet. Rationabilitas enim continet hominem, quoniam plus rationabilitas quam species, id est homo, predicatur. Supergressa enim substantiam hominis in divinis usque diffunditur. Accidentia vero aliquando quidem continent, aliquando continentur. Continent quidem quia quodlibet unum accidens speciebus plurimis adesse consuevit, ut album cigno et lapidi, nigrum vero corvo, ethiopi atque ebeno. Continentur quoniam plura accidentia uni accidunt speciei, ut plurima videantur illas species accidentia continere. Cum enim ethiopi accidit ut sit niger, accidit ut sit simus, ac crispus, que cuncta sunt accidentia ethiopis; species quidem est homo, omnia que habet intra se plurima accidentia videtur includere. Huic occurri potest quoniam differentie quoque aliquotiens continentur, ut rationabilitas continet hominem. Plus enim quam de homine predicatur. Continetur quoque ab homine quia non solum hanc differentiam homo continet, verum etiam mortale. Respondemus contrahi omnia quecumque subalterna de pluribus predicantur ab his de quibus non poterunt contineri. Quo fit ut differentie quidem non contineantur a specie, quamvis sint differentie plures que speciem forment. Accidentia vero continentur, quoniam accidentia speciei substantiam nulla predicatione constituunt. Nam nec per se universalia dicuntur accidentia cum de speciebus pluribus dicuntur, differentie vero maxime. Que enim quorumlibet universalia sunt, ea necesse est eorum quorum sunt universalia et substantiam continere. Quo fit quia differentie substantiam monstrant, intentione ac remissione careant. Unaqueque enim substantia neque contrahi neque remitti potest. Accidentia vero quoniam nullam constitutionem substantie perficiunt, intentione crescunt et remissione decrescunt. Illaque quidem eorum est differentia quod differentie permisceri ut ex se aliquid fiant nequeunt. Accidentia vero contraria miscentur et quedam medietas ex alterius medietate coniungitur. Ex rationabili enim et irrationabili medium minime iungi potest. Ex albo et nigro coniunctis fit aliquis medius color. Sed expositis quibus distantiis differentie a ceteris, restat de specie dicere. Cuius quidem differentias ad genus ante colligimus, cum genus ad speciem differre dicebamus; eiusdem et speciei distantiam ad differentiam diximus, cum differentie ad species dissimilitudines monstrabamus. Restat ergo speciem a proprio

7 accidenti: tu comune iungere tu differentiis segregare.

Spei aut 7 ppi coe e. de se inuice pdicari. Usq, equalit eni spes s his que eor participant. 7
ppa quor s ppa. Sz coe inqt hnt ppa atq, spes ad se ipsa pdicationes habe conuersas. Na sicut spes
de ppo ita ppu de spe pdr. Na ut ho e risibil. ita risibile ho. idq, ia supius dictu ee comemorat. Cui u
comunitatis ratione subdit: ea scilicet q equalit spes indiuiduis participant. sic eade ppa his quor
s ppa. Querat n uidet ad conuisione pdicationis acomoda. s7 potius ad illa alia similitudine. s qua
sic spes equalit indiuiduis participant. ita et ppa. Eque eni socrates 7 plato hoies sunt. sic
et risibiles. Itaq, ta qua alia comunione debem accipe q e additu. Equalit sunt eni spes his que
earu participant. 7 ppa quor s ppa. an magis sit intelligendu hmodo dictu taqua si dicet equalit sunt spes
7 ppa. Na quia spes eor s spes que speb, ipsis participant 7 ppa eor ppa que ppis ipsis participat.
Ppu atq, spes equalit utsq, s. i. neq, spes supuadit ea que spe participant. Nec ppa supuadut ea
que ppis participant. Cuq, ppa spe s ppa. spes ac ppa equalia ee. atq, uniuoce pdicari.

Differt aut spes a ppo qm spes qde pot 7 alius gn ee. Usq, 7 cetera hmoi. ppu uo q e soli 7 sep 7 oi
adee. Sz prima ppi 7 spei diffam dic qm spes pot aliquando in alias spes diuidi. i. pot ee
gen. Ut aal cu sit spes aiati pot ee hois gen. Sed nc non de his speb, loqtur: que s spalissime.
atq, hc cfunde uidet errore. q cu de his speb, dice pposuit: que ee nt ultime nc de his q sut
subaltne 7 sepe locu gnis obtineant disserte. Propa nullo om gna ee pos. qm spalissimis adequan
tur. Que qm gna ee nequeunt. nec ppa que sibi s equalia gna ee pmittunt. Rursus spes aut sep
subsistit qua ppu. n eni sit ho. risibile ee n potit. 7 cu ista simt sint tam sube cogitatio pced
ppi ratione. Ome eni ppu in accidentis gne collocat. Coe n differt ab accidenti quia circa om
ne 7 sola qualibet una spem uim pe pdicationis continet. Accidens uo qm continet: ad multas
spes pot diffundi. Qd si pores s sube qua accident. Spes uo suba e. ppu uo accidens: n est dubiu
qn prior sit spes: ppu uo postius. Discernunt etia a ppo actu potestatisq, natura. Spes eni actu
sep indiuiduis ad e. ppu uo aliquotiens n sep actu potestate aut sep. Socrates eni 7 plato actu s ho
mines. n uo sep actu rident. s7 risibiles ee dnr: ta 7 si n rideant. ridere tm potes. Natura itaq,
spes 7 ppriu sep subiectis ad e. s 7 actu spes. Propu uo n sep actu e. At rursus qm diffinitio suba
monstrat: quor diuse s diffinitioes. diuisas nece e. ee subas. Diuse s spei 7 ppi diffinitioes.
Diuerse g sube. Est aut speciei diffinitio sub gne ee 7 de pluribz nuo differentibz in eo q qd sit
pdicari. qm supius freqnt exposita nc iterare n op e. Propu uo n ita diffinit. Propu est q uni 7
omi 7 sep spei ad e. Qr g diuse diffinitioes s n e dubiu spem 7 ppu scdm nate sue tmmodo dig gae.

Spei uo 7 accidentis coe qde e. de pluribz pdicari. Rare uo alie s coitates. ppterea qm qua plu
rimu a se distant accidens 7 id cui accidit. Sz spei atq, accidentis similitudine comune dicit:
de pluribz pdicari. De pluribz eni dr spes. sic 7 accidens. Raras uo dic ee alias eor comuniones
idcirco qm longe diusum e. id q accidit 7 cui accid. Cui eni accidit subtu e. atq, suppositu. Qd u accid sup
positu est atq, aduenientis nate. Itе q subponit suba e. q uo uelut accidens pdicat extrinsec
uenit. Que oia multa ei q e subtu 7 ei q e accidens diffam faciunt. Tam inueniri et alie pos possint
spei 7 accidentis insepabil comunitates. ut subtis sep ad ee. Eque eni ho singlis hoibz sep ad
e. 7 insepabilia accidentia singlis indiuiduis p stos. Eque spes de his que indiuidua continet
eque de pluribz accidentia indiuiduis pdnr. Na ho de socrate platone. nigru u atq, albu de
pluribz coruis 7 cignis qbz accidit nuncupat.

Ropa uo utriusq, s. spei qde in eo q qd e pdicari de his quor e spes. Accidentis aut in eo

quasi quiddam quale est. Restat igitur de proprio et accidenti dicere. Quo enim proprium speciei differat et genere differt dictum est. Sequitur nec proprium speciei atque accidentis, sed ex eo quod pollicetur, tale proprium intelligendum est quod ut superius dictum est ad comparationem dicatur differentium rerum. Species vero in eo quod quid est praedicatur. Accidens vero in eo quod quale est. Qua differentia non ab accidentibus solum species discernuntur, verum etiam a differentiis atque propriis. Nec solum species ab eisdem, verum etiam genera quae species in eo quod quid est praedicantur. Accidens vero in eo quod quomodo se habeat, id quoque commune est speciei et generi. Genus quippe ab accidente in eo quod quid est et quomodo se habeat praedicatione dividitur. Item unamquamque substantiam una species videtur continere ut Socratem homo, atque ideo Socrati una tantum proxima est species hominis. Rursus individuo eius una tantum species eque est proxima. Itaque in ceteris. Unicuique enim substantiae una species praeest. At vero unicuique substantiae non unum accidens iungitur. Unicuique enim substantiae plura semper accidentia superveniunt, nisi Socrati quod calvus, quod simus, quod glaucus, quod propenso ventre, et malus quidem substantiis, de uno accidentium idem convenit. Dehinc semper ante accidentia species intelliguntur. Nisi enim sit homo cui accidat aliquid, esse non poterit accidens. Et nisi sit quaelibet substantia cui accidens possit adiungi, accidens non erit. Omnis autem substantia propria specie continetur. Recte igitur priores species, accidentia posterius intelliguntur. Posterioris enim sunt vero alterius generis et adventiciae naturae. Namque substantiam non informant, recte adventiciae naturae esse dicuntur, et posterioris generis. Haec enim substantiis ad se quantum differentiis informatae sunt. Rursus quoniam species substantiam monstrat, substantia vero ut dictum est intentione ac remissione caret, speciei participatio intentionem remissionemque non suscipit. Accidens vero vel si inseparabile sit, potest intentionis remissionisque, incremento et detrimento variari, ut ipsum inseparabile accidens quod Aethiopibus inest nigredo. Potest enim quibusdam tale adesse ut sit fusca, aliis vero tale ut sit nigerrima. Restat nunc proprii communiones ac differentias persequi. Sed quo proprium differat a genere vel specie vel differentia, superius demonstratum est, cum quid genus vel species vel differentia a proprio distaret ostenderet. Nunc reliqua ad communitatem vel differentiam considerationem quae proprium accidentibus aut iungit aut segregat.

Commune autem proprii et inseparabilis accidentis est quod praeter ea numquam constant illa in quibus considerantur. Usque et quemadmodum semper et omni adest proprium, sic et inseparabile accidens. Sequitur. Quemadmodum proprium semper adest speciebus, nec eas ullo modo relinquit, quamquam inseparabile accidens a subiecto non potest separari. Hic illud inter se videtur esse commune quod ea in quibus sunt praeter propria vel inseparabilia accidentia esse non possunt. Inseparabilia vero accidentia comparata proprio quoniam ut in specie dictum est rares speciei atque accidentis similitudines. Quocirca multo magis proprii atque accidentis communitates difficile reperiuntur. Accidens tamen vero in eorum dividi solet inseparabile accidens atque inseparabile. Quorum vero sub eodem genere in eorum dividuntur ea nullo modo non tantum generis praedicatione participant. Quod si proprium inseparabile quoddam accidens est, a separabili accidenti plurimum differt, atque ideo nullas proprii et separabilis accidentis similitudines quaerit. Sed quia ipsum certis quibusdam causis ab inseparabilibus accidentibus differt, horum et communitates inveniri possunt et inter se differentiae, quarum una quidem est quam superius exposuimus. Secunda vero quoniam sicut proprium semper et omni speciei adest, ita etiam inseparabile accidens. Nam sicut risibile homini omni et semper adest, ita et nigredo omni corvo semper adiuncta est.

Differt autem quoniam proprium uni soli speciei adest, quemadmodum risibile homini. Usque sed quidem et aliae communitates vel proprietates earum quae dictae sunt, sed sufficiant et haec ad discretionem eorum communitatisque traditionem. Proprii atque accidentis prima differentia est quia proprium semper de una specie tantum dicitur. Accidens vero minime, sed eius praedicatio in plurimas diversi generis substantias speciesque diffunditur. Risibile enim de nullo alio nisi de homine praedicatur. Nigrum vero quod inseparabile quoddam accidens est, tam corvo quam Aethiopi, quae diversae species, nec non tam corvo atque hebeno quae differentibus generibus non tantum specie posita est. Quo fit (vel posse) ut proprium quidem conversio aequa fuerit, in accidentibus vero minime. Quoniam enim propria in singulis esse dicuntur atque omnem continent speciem, converso ordine praedicantur. Nam quod risibile est homo est, et quod homo est risibile est. Nigrum vero non ita, sed ipsum quidem de his praedicari potest quibus inest. Illa vero ad praedicationem huius converti retrahique non possunt. Nigrum vero de arbore ebeno, homine atque corvo praedicatur, haec vero de nigro minime. Namque plurima continent, de his quae continent praedicari possunt.

Ea uo que continent de sese continentib; nullo om nuncupant. Rursus ppu qde equalit partici
pat. Accidens remissioib; atq; intentioib; pmutat. Omis eni ho eque risibil e. ethiops uo n equalit
niger. sed ut dictu e. alius qde paulo min niger. alius uo de trim inuenit. Et de ppi qde atq; acci
dentis diffris satis dictu e. Restat uo accidentis ad ceteras comunioes ppetatesq; replicare. Sed ia
supius annuates cu gnis diffe spei 7 ppi ad accidens similitudines ac diffras assignauim sortas
se aut his institutis animus 7 solertior fact alias pter eas quas ne dixim coitates ul differentias qnq;
rez q supius dicte s posite repiet. Sed ad discretione atq; eoz similitudines copandas ea fere q sunt
dicta sufficiunt. Hos etia qm pmissi opis portu tenem atq; hui libri seriem pmo qde at aretho
re uictorino. pu uo a nob latina or conuersa gemina expositioe patefecim. hic termino longo sta
tuim opi continenti rez disputatione 7 ad pdicamta seruanti. EXPLICIT.

INCIPIT LIBER DE DECEM PREDICAMENTIS.

EXPEDITIS HIS QUE AD PRedicamta aristotelis Porphirii institutioe digestas. hos qq;
comtarios in pdicamta pscribens mediocris stili serie psecut. nich de altioz questionu tctatioe pmi
scui. s; dilucidandi modatioe suata. nec ange lectore bruitate uolui. nec dilatatioe confunde. Qr pri
breuit hui opis apunda uidet intentio q e huimoi. Reb; piacentib; 7 in pa pncipalit nate cstitutioe
manentib; humanu solu gn exstitit. q reb; noia poset impone. Un factu e ut sigillati oia psecut hois aim
singlis uocabula reb; aptaret. 7 hu qde uerbi gra corp hoiem uocau. Illud uo lapide. aliud uo colore. 7 rurs
q eu q; aliu genuiset. patr s uocabulo nuncupau. Mensura qq; magtudinis ppi forma nois nuncupau. ut
dicet bipedale ee. aut tripedale. 7 in aliis eode m. Oib; g noib; ordinatis. ad ipsoz rursus uocabuloz.
ppetate figasq; reusus e. 7 huimoi uocabuli forma q inflecti casib; possit nom uocau. Que u tprib;
distribui uerbu. S Prima g impositio noinu illa fuit. p qua t intellectui subtas res. aut subtas sensib;
designaret. Scda csidatio q singlas noiu ppetates figasq; pspicet. Ita ut pmu nom sit ipsu rei uoca
bulu. ut ubi gra cu quelibet re ho dr. q aut ipsu uocabulu. i. ho nom uocat. n ad significatione nois ipsius
refert. sed ad figam idcirco q posit casib; inflecti. Ergo pma positio nois scdm significatione uocabuli
facta e. Scda uo scdm figura. 7 e pma positio ut noia reb; imponent. Scda uo ut aliis noib; ipsa noia desi
gnarent. Na cu ho uocabulu subte sub e. i. dq dr ho. nom e nois. i. ipsius nois appellatio. Dmis eni qua
le uocabulu e ho 7 pe respondet nom. In hig ope h intentio e de pmis rez noib; 7 de uocib; re significantib; Demonstratione.
disputare. n in eo q scdm aliqs ppetates figamq; formant. s; in eo q significante s. Naq; cu t de suba t fa
ce t pati dr. n ita tctat. quasi unu eoz casib; inflecti posit. aliud uo tprib; pmutari. s; quasi aut equu.
aut hoiem. aut indiuiduu aliqd. aut spem gnue significet. Est g hui opis intentio de uocib; res significa
tib; in eo q significantes s ptctare. S h qde e tpri in introductiois 7 simplicis expositiois apta sententia.
qua no porphiriu nc sequtes eo q uidebat expeditior ee planiorq; digesim. E uo innte de tb; oli q
stioib; disputare. Quaz una e q d pdicamtoz uelit intentio. Ibiq; in uariis diuisoz sententiis docebim
cuius nrm qq; accedit arbitu q scilicet q ibi dicem nemo huic in psentiaz sententie repugnae im
ret. Cu uideat qnto sit altior illa. cui n nimiu consepsim. Efficiendi g. 7 q da m disponendi me ingredientium intres capaces ee potuissent. ad quod mediocriter imbuendi ista eo seri psit m.
dioc expositioe s quasi in ipsius discipline forib; q s ad hac scientia param admitte. hac g causa
mutate sententie utriusq; opis lector agscat. Q; illic ad scientia pytagorica pfectaq; doctna.
hic ad simplice introductionu motu expositiois sit accomodata sententia. Sed nc ad ppositu reutam.
Sitq; in psens pdicamtoz intentio q e supiu copensa. i. de pmis uocib; pma rez gna significantib;
in eo q significantes disputare. Et qm res infinite s infinitas qq; uoce que significant eas ee necee.

S7 infinitoꝝ nulla cog̃tio ē. Infinita aūt aīo cōprehendi nequeunt. Q̄ aūt ratiōe m̄tis circūdari n̄
pot̃. nulli scientię fine concludit̃. Quare infinitoꝝ scientia nulla ē. S7 hic n̄ de infiniti reꝝ sig̃ficatiōi
b7 t̃ctat. s7 decē p̄dicam̄ta ē stituen̄ ad q̄ ipsa infinita m̄ltitudo sig̃ficantiū uocū referri debeat t̃mi
nati. ut ubi g̃ra. Cū dico hō. lignū. lapis. equus. aāl. plūbū. argentū. aurū. h7 alia huiusmoi. q̄muis rū
infinita s̄ oīa ad unū sub̃ uocabulū reducūt̃. h nāq; 7 siq̄ s̄ alia q̄ certes s̄ infinita uocabula unū infinitū
sub̃ nom̄ includit. Rursus cū dico bipedale. sex. quattuor. x. lineā. sup̃ficiē. soliditatē. 7 q̄cūq; alia
ex eo degn̄e infinita s̄. uno quantitati noē ētinent̃ ut h oīa sub q̄ntitate ponant̃. Rursus cū dico al
bū. t scientiā t bonū. t malū. t alia huiusmoi qq; in h g̃n̄e qq; infinita s̄ unū tam̄ nom̄ ēcluden̄ oīa q̄
litatis occurrit. 7 de aliū qq; similit̃. Reꝝ g̃ diūsaꝝ indet̃minatā infinitaq; m̄ltitudinē decē p̄di
cam̄toꝝ paucissima nūositate ēclusit. ut q̄ infinita sub scientia cadē n̄ potānt decē p̄is g̃nib7 definita
scientia 7 cōprehensiōe claudant̃. Ē decē q̄ p̄dicam̄ta [dnī] infinitaꝝ in uocib7 sig̃ficationū g̃nā s̄. Sed
q̄m oīs uocū sig̃ficatio de reb7. ē. q̄ uocib7 sig̃ficant̃. in eo g̃. sig̃ficantes s̄ g̃na reꝝ necesaria sig̃ficabt̃.
Ut g̃ concludenda sit intētio dicēndū ē. in h libro de p̄mis uocib7 p̄ma reꝝ g̃na sig̃ficantib7 in eo q̄ si
gnificantes s̄ dispositū ēē tractatū. Sed q̄m de intentiōe dictū ē h'ut. huius opis utilitā explicanda ē.
Ita cū rē infinitę infinitis qq; uocib7 sig̃ficiēnt̃. 7 ut dictū ē. sub scientiā uenire n̄ possent. hac diffi
nitiōe q̄ decē p̄dicam̄toꝝ diuisio facta ē cunctaꝝ reꝝ 7 uocū sig̃ficantiū ad q̄ndā disciplinā. h ē.
q. ad loycā tendentib7 p̄m hic legendus lib occurrit. Ideo q. cū oīs loyca syllogimoꝝ ratiōe sit ēstitu
ta. silogimus ū ppōib7 ēiungant̃. ppōes uō s̄monib7 ē stet. Prima ē g̃ utilitas g̃ q̄q; s̄mo sig̃fic7. De utilitate
p̄ a sententię diffinitiōe cognoscē. h qq; nob de decē p̄dicam̄tis inspectio 7 in phisica aristotil doctina
7 in mortal philosophię cognitiōe p̄util ē. q. p̄ singla currentib7 mag̃ liquebit. Q̄ circa de ordine De ordine
huius libri ratio qq; eadē ē. Itaq̄ q̄m simplicē res cōpositis natura priores s̄. Que eīn cōpositas ex sim
plicib7 cōponunt̃. hic q̄m de simplicib7 uocib7 rē sig̃ficantib7 disputat̃. secdm ipsi simplicitatis p̄n
cipalē natam. p̄m hic inchoantib7 lib ad discē. Nec illud fere dubiū ē. ad quā partē philosophię
huius libri ducat̃ intentio. Ideo q̄m q de sig̃ficatiuis uocib7 tractat de reb7 qq; ē aliq̄ten̄ t̃ctatur. Cui parti philosophie supponatur
Rē 7 reꝝ sig̃ficatio iuncta ē. Sed p̄ncipalit̃ illa erit disputatio q̄ de s̄monib7 ē. Sed [...] loco illa
q̄ de reꝝ ratiōe format̃. Q̄ r̄ q̄m oīs ars logica de or̄ ē. 7 in h ope de uocib7 p̄ncipalit̃ p̄t̃tat̃. q̄
quā psit huius libri [rela] ratio ad ceteras qq; philosophię partes p̄ncipalit̃ tm̄ refert̃ ad loycā. de cui q̄dā
m̄ simplicib7 elem̄tis. i. de s̄monib7 p̄ncipalit̃ disputat̃. Aristotel uō neq; ullius altius lib ē. De iudicio
ideo q. in oī philosophia sibi ipse debiū diputatiōe ē sensit. 7 breuitā ipsa atq; subtilitas ab aristo
tile n̄ dicē pat. Alioqn̄ int̃ruptū imp̄fectūq; opē dedise uidet̃. q de silogimis scrib. si aut̃ de ppōib7 p̃t
misis7. aut de p̄mi uocib7 t̃ctatū qb7 ipsę poes ētinent̃ omitteret. q̄ quā extet alt̃. a. lib de h inde dipu
tans. eadē fere ē tinen̄ cū p̄sit or̄ diuisus. s7 h̄ p̄etatis lib calculū cep̄. Architas 7 duo cōposuit lib rō [i. num. x. p̃dicam̄tꝝ]
q̄s. ΚΑΘΟΛΟΥ (καθόλου λόγοι?) inscripsit. Quoꝝ ī p̄mo h. x. p̄dicam̄ta disposuit. Un̄ posteriorē q̄dā n̄ ēē. a. huius [kata. i. secd logos toe]
diuisiōis inuentorē suspicatis. q̄ pytagoricē uir eād ē scripsisset. in q̄ sententia hyābic philoso
phū ē. n̄ ignobil cui n̄ ē sensit themistius. neq; ēced eū fuise architā q̄ pytagoreus tarentinq; cet
qq; cū platone aliq̄ntulū uixisset. S7 p h'ipathetici aliquē archita q̄ nouo opi auctoritatē ue
tustate nōis concedēt. s7 de h alias. Restat inscriptio q̄ uaria fuit. inscripsere nāq; alii de reb7 De inscriptione
alii de g̃nib7 reꝝ. q̄s eadē culpa simlq; ē fund. Itaq; ut docui n̄ de reꝝ g̃nib7 neq; de reb7 ,,
sed de s̄monib7 g̃na sig̃ficantib7 in h ope t̃ctat habet̃. h ū aristotilē ipse declarat cū dic. Eoꝝ ,,
q̄ secdm cōplexionē nulla d̄r. singlū aut̃ substam sig̃ficat. aut quantitatē. q si de reb7 diuisio
n̄ facet n̄ dixisset sig̃ficat. Illud qq; maximo argum̄to ē. aristotilē n̄ de reb7 s7 de s̄monib7

res significantibus speculari q. att. ‖ Singula q. eorum quae dicta sunt ipsa quidem secundum se in nulla affirmatione dicuntur. horum autem ad se invicem complexione affirmatio fit. ‖ Res namque si iungantur affirmationem nullo modo perficiunt. affirmatio namque vox est. Quocirca si predicamenta iuncta faciunt affirmationem. affirmatio autem non nisi vox est. Que autem iunguntur ut affirmatio fiat. hec sunt rerum significantes voces. predicamentorum tractatus non de rebus sed de vocibus est. Male igitur vel de rebus vel de rerum generibus inscripserunt. ‖ Annotant alii hunc librum legendum ante topica 55

quia nimium absurdum est. Cur enim non magis ante phisica. quasi non minor huius sit libri usus in phisicis. Et cum primi resoluto-

rii ante topica plegant. et ante primos resolutorios perihermenias liber ad cognitionem veniat inchoanti. cur non

magis hunc librum vel ante periherminias vel ante resolutorios inscripserunt. Quare repudianda est inscriptionis et ordinis isti-

usque ista sententia. Dicendumque est quoniam rerum prima decem genera sunt. Necesse quoque fuit esse decem simplices voces quae de sub-

iectis rebus dicerentur. ‖ Omne enim quod significat de illa re dicitur quam significat. Inscribendus liber est de x predicamentis. ‖ Sed

forte quis dicat si de significantibus rerum vocibus disputatio est. Cur de ipsis disputat rebus. Cui dicendum est quoniam

res semper cum propria significatione coniuncte sunt. et quecumque in res ueniunt haec in rerum vocabulis inueniuntur. Quare recte de voca-

bulis disputans proprietatem significantium vocum de his que significabant. i. de rebus assumpsit. ‖ Erit alia quoque fortasse

se questio. Cur cum Aristoteles in x sit predicamenta partitus in periherminias libro in duas tantum partes divisionem

fecit. in verbum videlicet et nomen. Sed hic intelligendum est quod ille figuram vocabulorum dividit. in his de significationibus trac-

tat. Quare non est sibi ipsi contrarius. In periherminias enim libro de nomine et verbo considerat. quae secundum quandam figuram

quandam vocabuli sunt. quod illud inflecti casibus potest. illud variari per tempora. hic vero non secundum has figuras. sed in eo

quod voces significantes sunt disputat. Quare diversa in diversis rebus atque tractatibus faciendo divisionem nulla

contrarietate notabitur. Neque non et orationem dividit. sed ad multitudinem generum nota ipsa disputat. Namque quoniam decem rerum generas

non secundum orationem. sed secundum significationem rerum in x predicamenta voces dividit de his quae tractat. atque ideo necesse fuit quandam in di-

positione de rebus quoque misceri ita ut dictum est non aliter nisi ex rebus proprietate in sermonibus apparet. atque non de rebus pe-

r se de predicamentis. i. de ipsis rerum significativis vocibus in eo quod significantes sunt seriem disputationis ordinat. ‖ Cur autem si de

predicamentis disputat. de equivocis vel univocis. vel denominativis primum illi tractatus est. id eo nimirum quia quaedam semper a disputan-

tibus premittuntur quibus positis facilior de sequentibus possit esse doctrina. Ut in geometria prius terminos ponunt.

per theorematum ordo contexitur. Itaque hic quaecumque ad predicamentorum disputationes esse utile posset. priusquam ad ipsa predi-

camenta veniret exposuit. Quare quoniam ea quae predicanda erant explicuit. nunc ad ipsius disputationis seriem textumque

veniamus. Quid autem equivoca vel univoca vel denominativa utilitatis habeant secundum ipsas singulorum rationes dif-

finitionesque tractabitur. ‖ Equivoca dicuntur quorum nomen solum commune est. sed nomen non substantie ratio diversa. ‖ Omnis res

aut nomine aut diffinitione monstratur. Ita substantiarum rem. aut proprio nomine vocamus. aut diffinitione ostendimus

quid sit. ut verbi gratia quandam substantiam vocamus hominis nomine. et eidem diffinitionem damus dicentes esse animal ratio-

nale mortale. Ergo quoniam res omnis aut diffinitione declaratur aut nomine ex his duobus nominis scilicet et diffinitionis

diversitates iiii perficiuntur. Omnis namque res aut eodem nomine aut diffinitione iunguntur. ut homo et animal. utraque

enim dici animalia possunt. et utraque una diffinitione iunguntur. Est namque animal substantia animata sensibilis. et homo rursus substantia

animata sensibilis. et hec vocantur univoca. ‖ Alia vero que neque nominibus neque diffinitionibus coniunguntur. ut ignis vel

lapis. vel color. vel quaecumque a propria substantie natura disiuncta sunt. hec autem vocantur diversivoca. ‖ Alia vero que diversis nominibus inveniu-

ntur. et uni diffinitioni designationique subduntur. ut gladius. ensis. hec enim multa sunt nomina. sed id quod si-

gnificat una diffinitione declaratur. et hec vocantur multivoca. ‖ Alia vero que nomine quidem congruunt diffinitionibus di-

screpant. ut est homo pictus. et homo vivens. Nam utraque et animalia et homines nuncupantur. Sin vero quis velit picturam hominemque

diffinire diversas utrique diffinitiones aptabit. et hec vocantur equivoca. Quare quoniam quid sit equivoca dictum est. sin-

gulas diffinitionis aristotelice sententias persequamur. Equivoca inquit dicuntur. ‖ Res ipse per se equivoce non sunt

nisi uno nomine predicentur. Quare quoniam ut equivoca sint. ex communi vocabulo trahunt. Recte autem equivoca dicuntur. Nem-

[illegible]

Tenis intentio sua sit tractare de vocibus cur tractat de rebus. Sol.

Cur dividit hic orationem in x. Questio. Sol.

Cur tractat de equivocis et univocis et denominativis. Sol.

[illegible]

sunt equivoca sed diversa. Fit autem non solum in nominibus sed etiam in verbis equivocatio, ut cum dico complector te et complector artem, in quibus significationibus cum unum nomen sit complector, alia tamen faciendi ratio est, alia patiendi, atque ideo hic quoque equivocatio est. Unum enim nomen quod est complector diversis faciendi et patiendi diffinitionibus terminantur. In prepositionibus quoque et in coniunctionibus frequenter equivocatio reperitur, atque ideo ait: quorum solum nomen commune est. Nomen hic accipiendum est omnis rerum per vocem significatio, id est omne vocabulum, non proprium solum aut appellativum. Et ad illud non tantum nomen pertinet quod casibus inflecti potest, sed ad omnem rerum significationem que rebus imposita vocabula predicamus. Solum autem duobus dicitur modis. Semel cum aliquid unum esse dicimus, ut si dicam solus est mundus, id est unus. Alio vero modo cum dicimus ad quandam divisionem ab altero, ut si dicat quis solam me habere tunicam, id est et non togam, ad divisionem scilicet solius toge. Huiusmodi autem posuit dicens: solum nomen commune est, quasi si voluisset intelligi non etiam diffinitio. Equivoca iunguntur nomine sed diffinitione dissentiunt. Commune quoque multis dicitur modis. Dicitur commune quod in partes dividitur, non est totum commune, ut puteus, fons, ager, sed partes eius proprie singulorum. Dicitur commune quod in partes non dividitur, sed vicissim in usu habentium transit, ut servus vel equus. Dicitur et commune quod utendo fit proprium cuique, post ipsum usum vero in commune remittitur, ut est theatrum. Nam cum eo utor meum est; cum inde discedo in commune remisi. Dicitur quoque commune quod ipsum quidem nullis divisum partibus totum in eodem tempore in singulorum venit, ut vox vel sermo ad multorum aures uno eodemque tempore tota atque integra pervenit. Secundum hanc igitur ultimam communis significationem ait putat equivocis rebus commune esse vocabulum. Namque in homine picto et homine vero totum in utrisque vocabulum dicitur animal. Secundum vero nomen substantie ratio diversa est, si hac significatione permittitur. Ut si aliter reddantur diffinitiones quam secundum nomen, statim tota diffinitio labet ac titubat. At primum de diffinitionis proprietate dicendum est. Ille enim certe diffinitiones sunt que convertuntur, ut si dicas quod est homo animal rationale mortale, verum est; quod enim animal rationale mortale, homo; hoc quoque verum est. At vero si ita quis dicat quod est homo substantia animata sensibilis, verum est; quod substantia animata sensibilis, homo, hoc non in omnibus modis verum est. Ideo quia equus etiam est substantia animata sensibilis, sed homo non est. Ergo illam constat esse diffinitionem integram que converti potest. Sed in his que non de communi nomine sed de uno tantum, ut cum de hominis nomine ratio redditur, tunc de ipso nomine facienda est diffinitio. Sic etiam est recte facienda hominis diffinitio ut sit animal rationale mortale, non substantia animata sensibilis. Hec secundum nomen hominis, illa secundum animal est reddita. Idem etiam in his nominibus que duabus rebus communiter predicantur. Si secundum nomen substantie ratio non reddatur, potest aliquotiens fieri ut ex univocis equivoca sint et ex equivocis univoca constituantur. Namque homo atque equus cum secundum nomen animal univoca sint, possunt esse equivoca si secundum minime nomen diffinitas. Homo namque et equus communi nomine animalia nuncupantur. Si quis igitur hominis reddat diffinitionem dicens animal rationale mortale et equi animal irrationale hinnibile, diversas reddidit diffinitiones et erit res univoce in equivocas permutate. Haud ideo evenit quod diffinitiones non secundum animal nomen reddite sunt, quod eorum commune vocabulum est, sed hominis atque equi. Nam si secundum nomen commune diffinitio redderet, ita fieret: homo est substantia animata sensibilis secundum nomen scilicet animal, et rursus equus est substantia animata sensibilis secundum nomen rursus animal. Secundum id namque animal vocabulum equus atque homo univoce predicantur. Rursus ex equivocis univoca fiunt hoc modo. Si quis Pirrum Achillis filium et Pirrum regem Epirotarum dicat esse univocos, ideo quod uno nomine et Pirri dicuntur et sint animalia rationabilia atque mortalia, hic secundum nomen hominis reddita est diffinitio et de equivocis fecit univoca. Quod si secundum Pirri nomen reddita diffinitionis ratio iungeretur vel a parentibus vel a patria, diversis eos oportet diffinitionibus terminari. Recte igitur additum est secundum nomen, ideo quod si aliter fit facta diffinitio, stabilis esse non potuit et frequenter duceret secum errores. Ratio quoque multimode dicitur. Est enim ratio anime cum qua disserimus aliquid; est ratio computandi; est ratio nature, ipsa nimirum similitudo nascentium. Est ratio que in diffinitionibus vel descriptionibus redditur. Et quoniam generalissima genera genere carent, individua vero nulla subalt

Quot modis dicatur commune

Quot modis dicatur ratio

differentia discrepant. diffinitio vero ex genere et differentia. neque generalissimorum generum neque individuorum ulla potest diffinitio repperiri. Subalternorum vero generum quoniam et differentias habent et genera diffinitiones esse possunt. At vero quorum diffinitiones reddi nequeunt illa tamen descriptionibus terminantur. Descriptio autem est que quaslibet res quadam proprietate designat. Sive ergo diffinitio sit sive descriptio utraque rationem substantie designat. Quare cum substantie rationem dixit et diffinitionis et descriptionis nomine inclusit. ¶ Equivocorum alia sunt casu. alia consilio. Casu ut alexander priami filius. et alexander magnus. Casus enim id agit. ut idem utrique vocabulum poneretur. Consilio vero ea sunt que cunque hominum voluntate sunt posita. Horum autem alia sunt secundum similitudinem ut homo pictus et homo verus. quod nunc utitur a exemplo. alia secundum proportionem ut principium. Nam quod principium est unitas in numero. In lineis punctum est. et hec equivocatio secundum proportionem esse dicitur. Alia vero sunt que ab uno descendunt. Ut medicinale ferramentum. medicinale pigmentum. Ab una enim medicina equivocatio ista descendit. Alia que ad unum referuntur ut si quis dicat salutaris vectatio. Salutaris esca est. hec scilicet ideo fuit equivoca quod ad salutis unum vocabulum referuntur. ¶ Curavit prius de equivocis pro de univocis tractare. ideo quod ipsa .x. predicamenta cum diffinitionis diversas uno predicationis vocabulo nuncupantur. Cuncta enim predicamenta dicuntur. Ipsa vero predicamenta quoniam rerum genera sunt de subiectis rebus univoce predicantur. Omne enim genus de speciebus propriis univoce dicitur. Quare recte primo de omnium predicamentorum communi vocabulo tractat. hoc est quasi velut quemadmodum singula de speciebus propriis predicarentur exponeret. ¶ At si ut dictum est non de rebus sed de nominibus libri huius intentio est. Cur de equivocis et non de equivocatione tractavit. Equivoce namque res sunt. equivocatio vocabulum. Ideo quoniam nomen ipsum nichil retinet equivocationis nisi diverse sint res. de quibus illud vocabulum predicetur. Quare quia a substantia ipsa equivocatio trahitur. de ipsa dignius inchoatum est. Videtur autem esse alius modus equivocationis qui a omnino non recipitur. Nam sic dicitur pes hominis. ita quoque dicitur pes navis. et pes montis que huiusmodi omnia secundum translationem dicuntur. Translatio vero nullius proprietatis est. quare secundum translationem equivoca numquam sunt. nisi propriis et immutabilibus subiecte res vocabulis appellentur. Est autem talis universalis horum inspectio. Neque enim omnis translatio ab equivocatione seiungitur. sed ea tantum cum ad rem habentes positum vocabulum. Ab alia iam nominata re nominis ornandi causa transfertur. ut quia iam dicitur quidam auriga. dicitur et gubernator. si quis ornandi gratia eum qui gubernator est. dicat aurigam non erit auriga nomen equivocum licet diversa id est moderatorem currus et navis significet. Sed quotiens res quidem vocabulo eget. ab alia vero quelibet re vocabulum sumitur. Tunc ita translatio equivocationis retinet proprietatem ut ex homine vivo ad picturam nomen hominis dictum est. et de equivocis hactenus. nunc de univocis pertractemus. ¶ Univoca vero dicuntur quorum et nomen commune est. et secundum nomen eadem substantie ratio. ut animal homo atque bos. Communi enim nomine utraque animalia nuncupantur. et est ratio substantie eadem. Si quis enim assignet utrique rationem quid utrumque sint. quo sint animalia eandem rationem assignabit. ¶ Postquam equivocorum diffinitionem ad univocorum terminum transitum fecit. In quibus nichil aliud discrepat nisi quod equivoca diffinitione disiuncta sunt. Univoca ipso quoque termino coniunguntur. Sed omnia que cunque in equivocorum diffinitione dicta sunt. in his quoque equivocorum assignatione conveniunt. Nam quemadmodum in equivocis secundum nomen equivocorum rerum diffinitio fiebat. ita quoque in univocis secundum nomen substantie ratio assignabitur. Sunt autem univoca aut genera speciebus aut species speciebus et genera speciebus ut animal atque homo. Nam cum sit hominis animal genus dicitur homo animal. Ergo et animal et homo animalia nuncupantur. Secundum quod commune nomen sint utrosque diffinias. dicis animal esse substantiam animatam atque sensibilem. hominem quoque. sed id quod animal est. substantiam animatam atque sensibilem dixeris. nichil in eo falsitatis invenies. Species vero univoce sunt que uno atque eodem genere continentur. ut homo. equus. atque bos. his commune genus est animal. et communi nomine animalia nuncupantur. Ergo secundum nomen unumquodque illis commune est scilicet animal. una illis ratio diffinitionis aptabitur. Cuncta enim substantie animate atque sensibiles. Sed quia posteriorem univocationis significationem a qua species speciebus univoce sunt. ut homo. et bos. que sub eodem genere supposita sunt exemplum

Denominativa vero dicuntur quecunque ab aliquo solo differentia casu secundum nomen habeant appellationem. ut a grammatica

[illegible]

grammaticae et a fortitudine fortis. Haec quoque diffinitio nichil habet obscurum. Casus enim antiqui nominabant aliquas nominum transfigurationes. ut est a iustitia iustus. a fortitudine fortis. et cetera. Haec igitur nominis transfiguratio casus ab antiquioribus uocabatur. atque ideo quotienscumque aliqua res. alia participat. ipsa participatione sicut rem ita quoque nomen adipiscitur ut quidam homo quia iustitia participat. et rem quoque inde trahit et nomen. dicitur enim iustus. Ergo denominatiua uocantur quecumque a principali nomine solo casu. id est sola transfiguratione discrepant. Nam cum sit principale nomen iustitia ab hac transfiguratum nomen iustus efficitur. Ergo illa sunt denominatiua quecumque a principali nomine solo casu. id est sola transfigurationis nominis discrepantia secundum principale nomen habent appellationem. Tria sunt autem necessaria ut denominatiua uocabula constituantur. Prius ut re participet. post ut nomine. Postremo ut sit quaedam nominis transfiguratio. Ut cum aliquis dicitur a fortitudine fortis. Est enim quaedam fortitudo qua fortis ille participet. habet quoque nominis participatione. fortis enim dicitur. et tamen est quaedam transfiguratio. fortis enim et fortitudo non eisdem sillabis terminantur. Si quid uero sit quod rem participet. neque nomine participare potest. Quare quecumque rem non participant. denominatiua esse non possunt. Rursus quae re quidem participat nomine uero minime. ipsa quoque a denominatiuorum natura discreta sunt. Ut si quis cum sit ei uirtus uirtute ipsa participet. Nullo eum alio nomine nisi sapientem uocamus. Sed uirtus et sapientia nomine ipso disiuncta sunt. hic igitur re quidem participat. nomine uero minime. Quare sapiens a uirtute denominatum esse non dicitur. sed a sapientia qua scilicet participat et nomine iungitur. et transfiguratione diuisum est. Rursus si transfiguratio non sit ut quaedam mulier musica participat ipsa quidem musicae disciplinae. et dicitur musica. Haec igitur non sunt denominatiua sed equiuoca. Uno enim nomine et disciplina ipsa et mulier musica dicitur. Quoniam igitur similiter terminatione sillabarum est. et nomen simile et nulla transfiguratio denominatiua esse non poterit. Quare quecumque denominatiuum esse dicitur. illud et re participabit. et nomine. et aliqua transfiguratione uocabuli discrepabit. Haec igitur quae ad praedicamenta necessaria cadunt praemisit. Multiuoca uero et diuersiuoca respuit. quae ad praesentem tractatum utilia non putauit. Breuiter tamen utraque diffinienda sunt. Multiuoca sunt quorum plurima nomina sunt una diffinitio est. ut scutum. clipeus. Hic enim plurima nomina sunt una diffinitio est. et mucro ensis. et tuscato. his enim tot nominibus res una subiecta est. Diuersiuoca sunt. quorum neque nomen idem est. nec eadem diffinitio. ut homo et color. et quecumque omnino a se. et nominis nuncupatione. et rationis diffinitione disiuncta est. Eorum quae dicuntur alia quidem secundum complexionem dicuntur. alia uero sine complexione. Et ea quae secundum complexionem dicuntur. alia sine complexione. ut homo. bos. currit. Postquam de iunctione diffinitionum atque nominum quantum ad praesens detinebat opus sufficienter exposuit. quoniam de primis sermonibus primarum rerum genera significantibus diuisio facienda est. in nomine sed genere discrepantibus. Nec ostendit quid sit sine complexione alicui uocabuli facta prolatio. Sine enim complexione dicuntur quecumque sed simplicem sonum nominis proferunt. ut homo equus. his enim extra nichil adiunctum est. Secundum complexionem uero dicuntur quecumque aut aliqua coniunctione copulantur. ut aut socratem aut platonem. et quecumque secundum aliquod accidens coniungunt. Nam quia in socratem uerbi gratia uenit ambulatio. dicimus socrates ambulat. et est prolatio ista secundum complexionem. idcirco cum dico socrates ambulat. socratem sine complexu ambulatione. Quod autem ait. Eorum quae dicuntur nichil aliud demonstrare uult nisi de primis rerum uocabulis hunc libellum disposuisse tractatum. Rerum enim uocabula sunt quae dicuntur. ipsa enim pronominant. Eorum quae sunt alia de subiecto quodam dicuntur. in subiecto uero nullo sunt. ut homo de subiecto quidem dicitur aliquo homine. in subiecto uero nullo est. Alia autem in subiecto quidem sunt de subiecto autem nullo dicuntur. In subiecto uero esse dico quod cum in aliquo sit. non sicut quaedam pars est. et impossibile est esse sine eo in quo est. ut quaedam grammatica in subiecto quidem est in anima. de subiecto uero nullo dicitur. Et quoddam album in subiecto est corpore. Omnis enim color in corpore est. Alia uero et de subiecto. ut scientia in subiecto quidem est in anima. de subiecto eo dicitur grammatica. Alia uero neque in subiecto sunt. neque de subiecto dicuntur. ut aliquis homo. aliquis equus. Nichil enim horum neque in subiecto est. neque de subiecto dicitur. Hic a sermonum omnium multitudinem in paruissimam collegit diuisionem. Itaque quae rerum uocabula in x praedicamenta distribuunt maior hac diuisione non potest inueniri. Nichil est potest

de denominatiua re et nomine. et transfiguratione participare.

cur tractat de equiuocis et uniuocis. et denominatiuis. et de multiuocis et diuersiuocis.

quod huic divisioni undecimum queat adici. Omnis enim res aut substantia est aut quantitas aut qualitas aut ad aliquid aut facere aut pati aut quando aut ubi aut habere aut iacere. Quo etiam totidem sunt et sermones qui ista significent. Et haec est maxima divisio cui nihil ultra possit adiungi. Parvissima vero est quae fit inter quattuor: in substantia et accidens, aut universale aut particulare. Sicut ergo decem superioribus nihil addi potuit, ita ex his quattuor nihil demi potest. Nam neque minor ulla divisio his quattuor fieri potest nec maior quam si denario limite praedicamenta claudantur. Cur autem in his quattuor divisio facta est paucis exponam. Prima quidem est rerum omnium divisio in substantia atque accidens. Sed quoniam substantia proferri non potest nisi aut universaliter aut particulariter intelligatur. Nam cum dico homo, rem dixi universalem, ideo quia nomen hoc de multis individuis praedicatur. Cum vero dico Socrates vel Plato, rem dixi particularem, et iste Socrates de nullo subiecto dicitur. Et accidens quoque eodem modo. Nam cum dixero scientiam, rem protuli universalem, ideo quia scientia et de grammatica et de rhetorica et de aliis subpositis praedicatur. Si vero dixero Platonis scientiam, quoniam omne accidens quod in individua venit individuum fit, particularem scientiam dico. Namque Platonis scientia sicut ipse Plato particularis est. Igitur quoniam neque substantia neque accidens ullo modo proferri potest nisi in suo nomine aut universalitatis sui aut particularitatis includitur, recte in quattuor divisio facta est, ut sit omnis res aut substantia aut accidens, et horum aut universalia aut particularia. Ex his ergo quattuor fiunt quattuor complexiones. Nam cum venit in substantia universalitatem, fit universalis substantia, ut est homo vel animal. Universale autem est quod aptum de pluribus est praedicari. Particulare vero quod de nullo subiecto praedicatur. Ergo est una complexio universalitatis et substantiae, ut sit substantia universalis. Si vero particularis substantiae copuletur, fit substantia particularis, ut est Socrates vel Plato et quicquid in substantiis individuum reperitur. At cum miscetur universalitas accidenti, fit accidens universale, ut scientia, quae universaliter accidens, et praeter animam cui accidit esse non possit, tamen universale est, quod de subiecta grammatica vel aliis speciebus praedicari potest. Cum vero particularitatem accidenti coniungitur, fit accidens particulare, ut Platonis vel Aristotelis scientia. Fiunt enim quattuor complexiones: substantia universalis, substantia particularis, accidens universale, accidens particulare. Ut autem accidens in substantiae naturam transeat vel substantia in accidentis nullo modo fieri potest. Et accidens quidem evenit in substantia non ut sit substantia. Neque enim quoniam color qui est accidens venit in substantiam, ideo iam color substantia est, nec quoniam substantia suscipit colorem, ideo color substantia sit. Quare neque substantia in accidentis neque accidens in substantiae naturam transit. At vero nec particularitas nec universalitas in se transeunt. Nam universalitas potest de particularitate praedicari, ut animal de Socrate vel Platone, et particularitas suscipiet universalitatis praedicationem, sed non ut universalitas sit particularitas, nec rursus quod particulare est universalitas fiet. Ergo quattuor complexiones, id est universalem substantiam, universale accidens, particularem substantiam, particulare accidens, disponere cupiens, non eorum nomina sed descriptiones apposuit. Et quoniam generalissimorum generum diffinitiones non poterat invenire, descriptionibus usus est hic, substantiam esse dicens quod in subiecto non esset, accidens vero quod in subiecto esset. Omne namque accidens in aliquo est, ut color in corpore et scientia in anima, et subiectam habet substantiam omne accidens. Si quis enim substantiam tollat, accidens non erit. Quare substantia locus est ubi valeat accidentis natura consistere. Ipsa vero substantia per se constat atque ideo dicitur substantia, nec ullo subiecto alio nititur, sed cunctis ipsa subiecta est. Alioquin si substantia in ullo subiecto esse posset, esset accidens. Quod si substantia esset in aliquo subiecto, continuo fieret accidens. Sed substantia accidens esse non potest, sicut superius docuimus. Quare quoniam accidens in subiecto est, substantia in subiecto non est. Sed universalitatis vero descriptio est de subiecto praedicari. Omnis namque universalitas de subiectis particularibus praedicatur. Nam quoniam universale est animal vel homo, praedicatur de Socrate vel Platone. Dicitur enim Socrates animal atque homo. Et quoniam universale est accidens scientia, dicitur de subiecta grammatica. Grammatica enim scientia est. Particularitas vero, quoniam ipsa est rerum ultima et nihil est illi subiectum, de nullo subiecto praedicatur. Nam quoniam universalitas de subiecto dicitur, particularitas vero universalitas non est, particularitas de subiecto non praedicabitur. Ubi enim res discrepant, et diffinitio discrepabit. Ita quoque in his. Nam quoniam discrepant substantia et accidens, diffinitiones quoque eorum discrepabunt. Ut quoniam est

Omne enim accidens in subiecto est et quicquid in subiecto est illud est accidens.

accidens in subiecto erit, substantia non in subiecto. Et quoniam universalitas de subiecto praedicatur, particularitas ab universalitate discrepat, de subiecto non praedicatur. Has igitur huiusmodi descriptiones ita permiscuit dicens: Eorum quae sunt alia de subiecto quodam dicuntur, in subiecto vero nullo sunt. Volens scilicet universalem substantiam demonstrare. Per hanc enim quod dixit de subiecto dicuntur universale est. Quod vero ait in subiecto nullo sunt substantia est. Ergo quod ait quaedam de subiecto dici, in subiecto vero nullo esse, universalem substantiam demonstrare contendit. Ut enim superius dictum est, quod de subiecto dicitur universale est, quod in subiecto nullo est substantia. Haec iuncta, id est de subiecto quodam dici et in subiecto nullo esse, universalem substantiam monstrat. Post universalem substantiam particulare accidens posuit dicens: Alia autem in subiecto quidem sunt, de subiecto autem nullo dicuntur. Nam quod ait in subiecto sunt, accidens demonstrat; quod vero addidit de subiecto autem nullo dicuntur, particulare. Accidens enim in subiecto est, particularitas de nullo subiecto praedicatur. Ergo quaecumque res ipsa in subiecto est, si de nullo subiecto praedicatur, accidens est particulare. Ut est quaedam grammatica vel Aristarchi vel alicuius individui hominis grammatica. Illa enim quae individui hominis est, ipsa vero facta est individua et particularis. Ergo quoniam quaedam grammatica in anima est, accidens est, et quoniam de nullo subiecto praedicatur, particularis est. Quemadmodum enim ipse Aristarchus de nullo subiecto dicitur, ita quoque eius grammatica de nullo subiecto praedicatur. Non autem dicitur quod ipsa grammatica ut grammatica particularis est, sed quod quaedam grammatica, id est alicuius hominis individui grammatica, quam scilicet homo particularis in anima propria retinet cognitione. Et quoniam incorporale accidens posuit quod animae accideret, id est grammaticam quae esset in anima, ponit aliud quoque exemplum corporale. Ait enim: Et quoddam album in subiecto est corpore. Omnis enim color in corpore est. Hic quoque non omne album dicit esse particulare, sed quod in individuum corpus album venerit. Probatur quoque particulare album in subiecto esse hoc modo. Nam color qui genus est albi vel cuiusdam albi in corpore est et est in subiecto. Quare cuius genus in subiecto est, ipsum quoque in subiecto est. Omnes enim species ut individua propria genera continent et eidem habent naturam. Quoniam vero esse aliquid in aliquo multis dicitur modis,

quot modis dicatur aliquid esse in alio

quod velit Aristoteles in subiecto esse ostendendum paucis absolvam. Dicitur enim esse in aliquo novem modis. Dicimus namque esse aliquid in loco, ut in foro vel in theatro. Dicimus quoque esse ut aliquid in aliquo vase, ut triticum in modio. Dicitur enim esse in aliquo velut pars in toto, ut manus in corpore. Dicitur esse in aliquo velut in partibus totum, ut corpus in omnibus suis partibus. Rursus velut in genere species, ut in animali homo, vel rursum in speciebus genus. Dicimus quoque esse aliquid in aliquo velut aliquid in fine esse, ut quoniam bonae vitae finis beatitudo est, si quis sit in fine beatitudinis est scilicet bonae vitae. Dicimus quoque esse in aliquo ut in quolibet potente, ut in imperatore esse regimen civitatis. Dicimus quoque velut forma in materia, ut similitudinem Achillis in aere.

vel in marmore
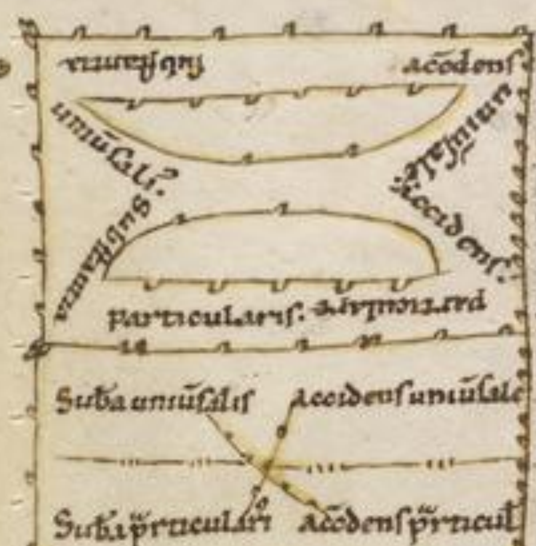
Novem igitur modis in aliquo esse dicitur: ut in loco, ut in vase, ut pars in toto, ut totum in partibus, ut in genere species, ut in speciebus genus, ut in fine, ut in imperatore, ut in materia forma. Horum novem igitur ista sola commemorat, sed duo in unum iuncta, aliud separatum. Ait enim: in subiecto autem esse dico quod cum in aliquo sit, non sicut quaedam pars, impossibile esse est sine eo in quo est. Sensus enim talis est: hinc quod dico esse accidens quod insit in subiecto, id est quod ita sit in alio ut pars eius non sit, et sine aliquo subiecto esse non possit. Ut verbi gratia color cum est in corpore nulla pars corporis est, et si color a corpore separatur color nusquam est. Omnis enim color in solo corpore est. Ergo illud est accidens quod semper in subiecto est alio, ut ei pars non sit, et cum ab eo in quo est separatur ad nihilum redigatur, et ipse sine alterius subiecto esse non possit. Quod autem ait ut non sit sicut aliqua pars, ab ea scilicet significatione in aliquo consistendi dividere voluit secundum quas partes in toto esse dicimus. Non enim tale est subiectum ut ei accidens pars sit. Quod vero dixit impossibile est esse sine eo in quo est, ab ea scilicet significatione diiungit qua est aliquid in vase vel in loco. Quod enim in loco vel in vase est, vel loco poterit separari, ut triticum quod in modio est potest a modio segregari, et homo a theatro discedere. Accidens vero ab eo in quo est segregari non potest. Quare solas tres posuit significationes, id est secundum quas in vase vel in loco dicitur esse, et secundum quam pars in toto esse. Sed ut in vase et in loco una sententia distribuit dicens impossibile esse sine eo in quo est. Sed fortasse quis dicat non esse diffinitionem veram. Illa esse in subiecto quae sic sunt in alio ut non sint partes et sine eo in quo sunt esse non possunt.

Socrates eñ ł hō qlibet cū accidens ñ sit tam̄ sep̄ in loco ē. 7 sine loco ēē ñ pōt. Q̃b; responden Q̃s.
dū. q socratē loca pot̃t p̄mutare. 7 ēē p̄ter locū in quo fuit. 7 postremo si intelligentia capiam̄ p Sol.
se subsistit. Accidentia uō p se ipsa ñ constant. Sed si q̃s h̃ q̃q; obiciat posse locū accidentia p̄muta q̃s.
re. malū nāq; si manu teneat̃. manū mali odore cōplet̃. id ō ut odor q ē accidens in aliud subiectū
transire pōt. S; n̄h̃ a q̃m mutare accidens locū ñ pōt. nec ita dix̄ impossibile ē ēē sine eo in quo Sol
erat. sed sine eo in q̊ ē. h̃ aūt sig̃ficat mutare q̊dē posse locū. sed sine aliq̊ subiecto ñ posse subsistē.
Q̃ r̄ recta ē atq; integra diffinitio ei q in subto ē. q ita fit in alto ñ sic quedā pars. 7 impossibile sit
ēē sine eo in q̊ ē. Sc̃d aūt illā sig̃ficationē dictū ē. sc̃d in quā forma in maĩa ēē dicim̄. Nāq; for
ma si in maĩa ñ sit p se ipsā nulla ratiōe consistit. Postquā ḡ particulare accidens q̊d ēēt ostendit. dicens q in subto ē 7 de subto ñ p̄dicat̃. 7 in subto ēxistenti rei diffōem reddidit
dicens q cū in aliq̊ sit ñ sic quedā pars impossibile ē ēē sine eo in quo ē. ad uniũsale accidens con
tinenti disputatiōe reu̇tit̃. q diffinit h̃ modo. Nāq; p̃t ei rei q̃ in subto ē diffinitionē. 7 p partı
cularis accidentis exēpla. ad uniũsale accidens transitū fec̃ in genr̃alia ēē q̃ in subto s̃. 7 de subto
p̄dnr̃. q̊d scilicet accidens uniũsale sig̃ficat. Nā q̃m de subto dr̃. uniũsale ē. Q̃m in subto ē ac
cidens est. In subto ḡ ēē 7 de subto p̄dicari uniũsale monstrat. H̃ q̃q; cōplexiōis cuenientia p po
nit exēpla. aīt eñ scientiā in subto ēē aīā. Nā nisi sit aīā in qua sit. scientia nulla ē. Ideo ḡ sci
entia acc̃ ē aīe. Nā ea q s̄ in aīāta nich̃ sciunt. hic seq̄t̃ subē particularis p̄ō quā sc̃d h; ita de
clarat q neq; in subto sit neq; de subto p̄dicet̃. Nā q in subto ñ ē. suba ē. q de subto ñ p̄dr̃ parti
cularitas. utreq; ḡ res de subto ñ p̄dicari 7 in subto ñ ēē suba particularis ē. Res ḡ. nūc cū p aco
plexiōe ñ sc̃d ip̄a nōia. sed sc̃d p̄p̄as ratiōes. diffinitiōes q; contexunt. Nā p suba uniũsali posuit
q in subto ñ ē. & de subto p̄dicat̃. p accidenti particulari dix̄ q in subto ē. 7 de subto ñ predicat̃. ac
cidens uō uniũsale p h̃ designauit q aīt. q in subto ē. & de subto p̄dr̃. Pro particulari suba it̃ posu
it q neq; in subto ē. neq; de subto p̄dicat̃. ⸿ Siplicit̃ aūt q̃ s̄ indiuidua 7 nūo singularia de nullo dnr̃.
In subto aūt nichil p̄hibet ea ēē. Quedā eñ gramatica in subto ē. ⸿ Oīs particularitas aut suba
erit aut accidens. Nā cū dico socratē. indiuiduā 7 particularē sig̃ficaui subām. Cū uō dico quandā
gramaticā indiuiduū 7 particulare accidens dixi. Indiuidua aūt sunt q̃ neq; in alias sp̄es diuidi
pos̄. neq; in alia indiuidua. Nā queadmodū aāl diuidit̃ in sp̄es. hōem atq; equū. hō aūt in singlos
hōies. i. in socratē 7 platonē. 7 cet̃os. Sic plato 7 socratē ñ diuidit̃ in alios. atq; h̃ idē de accidentib;
dici conueñ. Nā queadmodū scientia diuidit̃ in sp̄es. gramaticā. 7 rethoricā. gramatica ũ ipsa
in particulares gramaticā quā sc̃d h; particularē hōies nor̃. Sic ipsa particularis gramatica in par
ticulares alias secat̃. Ergo indiuiduas q̃cūq; nūo s̄ singlaria. 7 in nullas alias multitudines sc̃dm
sp̄es ł sc̃d indiuidua diuidunt̃. Om̄e nāq; indiuiduū q̃m particulare ē de subto ñ p̄dr̃ aut suba ē. ñ p̄dicabit̃. om̄e aūt quod de subto
ut plato. aut accidens ut q̊dā gramatica. Ergo ex his particularib; sc̃d h; suba. atq; accidenti q̃ de
subto ñ p̄dnr̃. suba q̊dē nec in subto ē. Accidens uō in subto ē. Ita illa indiuidua q̃ subē s̄ in subto ēē
ñ poter̃. Alia uō indiuidua q̃ sc̃dm accidentis naĩam dnr̃ illa in subto ēē nich̃ p̄hibet. atq; h̃ ē q aīt.
⸿ Siplicit̃ aūt q̃ s̄ indiuidua 7 nūo singlaria de subto nullo dnr̃. In subto aūt ea nichil p̄hibet ea ēē.
Quedā eñ gramatica in subto ē. h̃ eñ maluit demonstrare 7 accidentib; 7 subtis particularib;
h̃ ēē cōe q de subto ñ predicant̃. h̃ eñ dix̄. Simplicit̃ aūt q̃ s̄ indiuidua 7 nūo singlaria de nullo subto dnr̃.
Subaudiendo scilicet siue subē sint siue accidentia. S; ñ oīa indiuidua ñ s̄ in subto. Indiuidua eñ ac
cidentia in subto ēē nich̃ p̄hibet. Quedā eñ gramatica cū sit indiuidua 7 de subto ñ p̄dicitur. Tan
tū in subto ē i. ī aīā. S; ut congregati dr̃ sensus huiuōi est. Omīa q̊dē q̃cūq; s̄ indiuidua de subto
q̊dē nullo dnr̃. S; quedā ñ s̄ in subto. Nā cū particularis suba in subto ñ sit ut plato. particulare
S; ñ oīa ñ s̄ in subto.

tam accidens in subto e. ut q da gramatica in aa e. Illud qq; magna attentioe notandu q sit huius [ordo] positi. Na cu iiii sint facte coplexioes ex quattuor reb; quaru due nata discrepant. ut suba 7 accidens. due quantitate. ut particularitas 7 uniusalitas. coniunctis. copositisq; his iiii oib; dissentiente latib; copositione fac. Posuit em p[ri]mu uniusale subam dicens q in subto n e. 7 de subto dr. Post hac dispositione toti discrepante reb; re subdidit. i. accidens. particulare q in subto ee t. 7 de subto n pdicaret. Na cu accidens dr a suba discrepat. q particulare addit ab uniusali dis iunx. Rursus ex alio late disposuit indiuisioe accidens uniusale. dics q in subto e 7 de subto p dicat. Et in ultimo subam particulare ee ria supiori accidenti dics. q neq; in subto e. neq; de subto pdr. sub e accidens. uniuersalitati particularitate opponens. Sed ut planius qd dms fiat figam de scriptioneq; subiecim. In qua supius latus sube accidentisq; notauim. Reliqui particularitatis et uniuersalitatis titulo inscpsim. aristotelica coplexione angl[ari]t 7 p lata designante. Quando al tm de alto pdicat. Usq; cu supius debu q in subto s. Seu de accidentib; loqueretur diffinitione con stitute in subto rei 7 p[re]t subtu nullom pmanentis in media te[m]tatioe disposuit dics. Illud ee in subto q neq; pars ee t alicui. nec sine subto posset ullom pmane. Patefacto g qd sit ee in subto. ne qd sit pdicari de subto declarat. Duob; eni modis pdicatioes fiut. Uno scd accidens. alio de subto. de hoie na q pdr albu. dr eni alb; ho. Rursus de eode pdr aal. dr eni ho aal. Sed illa p[ri]or pdicatio q e. ho alb; scd accidens e. Itaq; accidens q e alb; de subto hoe pdr. s; n in eo q qd sit. Na cu albu sit accidens. ho suba. accidens de suba in eo q qd sit pdicari n pot. Ergo ista pdicatio scd accidens dr. De subto uo pdicari e. quotiens alta res de alta in ipsa suba pdr. Ut aal de hoie. Na qm 7 aal suba e. 7 gns e hois. ideo in eo q qd sit de hoie pdr. Que illa sola de subto pdicari dnr. q cuq; in cuilibet rei suba 7 diffinitioe ponunt. Ergo quotienscuq; huiusmoi fuit pdicatio ut altm de alto ut de subto pdr. i. ut de ei pdr suba. ut aal de hoie. hac p[ro]petate inuenire nece e. ut si de eo q pdr q[ua]ppia ut de subto ide in ei suba pdicet. Necessario h ide q de pdicato dr. dr et de pdicati subto. ut ho pdicat q de de socrate in eo q qd sit. Interroganti eni qd sit socrates. ho e respondet. At uo de ipso hoie in eo q qd sit. aal dr. In suba eni hois aal pdr. Ergo qm ista e consequtia. 7 aal de socrate in eo q qd sit pdicari. Pot eni dici interrogantib; qd e socrates. aal. Ergo manifestu e. q si qua res de alia ut de subto pdicet. ut ho de socrate. de eade uo re [socrate] q pred[ica]t scd 7 alia rursus supior ut de subto pdicet. ut aal de hoie necesse erit hac eande de subto ei de quo ipsu dr pdicari. Ut aal de socrate. Socrates naq; subiect e hoi. De q hoie aal pdr. Ergo constat huiusmoi diffinitio q dic. quotiens altm de alto [pdr] ut de subto. si q[ui]d de eo [sit q;] q pdr in eo q qd sit dici possit. h ide ipsu de eo q p[ri]us erat subiectu possit pdicari. Sed fortasse qs dicat minime uniuse q dictu e. Na cu ho de subto [socrate ut de] pdicet. Socrates eni ho e. de hoie u spes. ho em spes e. Socra tes eni spes ee n dr. Et rursus cu aal de hoie pdicet. de aali uo gen. aal em gen e. ho gnis uocabulo caret. Non eni dr ho gns. s; tm spes. his dicendu e. q min[im]e [unt] uertit illa diffinitione ee. de subto pdicationis. que in eo q qd sit unuq; q; oe in ei suba pdicaret. Ne aut spes de hoie n in eo q qd sit p dr. Neq; eni si qs hois diffinitione reddat. spem noiabit. s; designatiuu nom e tn utru de plurib; spe differentib; pdicet. h nom q e ho. an certe de sol tantu indiuiduis. Na qm de indiui duis sol ho pdr. ideo spes dr. Et qm de spe differentib; aal dicit. ideo aal gen uocam. Et s quoda modo nouum noa. Qr. Neq; gns de aali. neq; spes de hoie in eo q qd sit pdr. s; tantu designatiua s illa qm ho. et aal de subiectis ut dictu e p[ri]us pdicent. Ergo n est mirandu si socrates n dr spes aut ho gen s[ed] ia de eoru subtu. que de subto dnr. ei pdicari q de subto n dr. pdicatio puenire n pot. Diuersoru gnum. 7 n subalternatim positoru. Usq; cum ml[t]is modis gen[us] dicat. solu q no tractari

dispositioem

55

atq; ita fit ut aal d[icatur] de hoe. ho u de so crate in eo q qd sit ut de sub iecto pdi cent.

55

conuenit assumam. Dicitur enim genus quod de pluribus specie differentibus in eo quod sit predicetur. ut animal predicatur de homine et de equo et de cane. que omnia specie a se discreta sunt. Species uero quod de pluribus numero differentibus in eo quod sit predicatur. ut homo predicatur de socrate et platone. uirgilio cicerone et de singulis hominibus qui specie non differunt. sed tantum a se numero distant. Differentia est que sub eodem genere positas species propria qualitate determinat. Nam cum homo et equus quantum ad genus unum sit. utraque enim animal est. differentia rationalis et irrationalis utrumque discernunt. Qualitate enim quadam rationabilitatis et irrationabilitatis utraque proprie substantie diffinitione dissentiunt. Ergo est differentia que de pluribus et specie differentibus in eo quod quale sit predicatur. Namque hec ipsa differentia que est irrationabilitas de multis specie differentibus predicatur. ut de cigno uel pisce et equo. Que omnia a se cum ipsa specie dissentiunt irrationabilitatis tamen qualitate coniuncta sunt. Sed non in omnibus differentia de pluribus specie differentibus predicatur. Sunt etiam quedam que non nisi de una specie predicantur ut grauitas de sola terra predicatur. Leuitas de solo igne proprie predicatur. At uero nec species semper de pluribus numero differentibus predicantur. Mundi enim species de uno solo mundo dicitur. et phenicis species de una tantum phenice. Sed idcirco ita diffinita est quia frequentius differentia de pluribus specie differentibus predicatur quam de uno. Eodem modo et species inuenitur frequentius de pluribus numero differentibus predicari quam de una tantum re ac singulari.

His itaque positis sunt quedam genera que generalissima nuncupantur quibus genus inueniri non possit. Sunt species quibus alias subtus nullus inueniet. Sunt utraque aut sunt alia que subalterna genera nominantur. que superiorum quidem species sunt. posteriorum uero genera. ut substantia. Genus quidem est generalissimum ut ei genus inueniri non possit. homo uero species est specialissima. ut ei species alia reperiri non ualeat. Animal uero ad substantiam quidem species. ad hominem uero genus. Decem quidem predicamentorum significatio nichil aliud demonstrat nisi rerum decem genera que generalissima nominamus. Ergo quotiens generalissima genera discrepant. eorum quoque species discrepant. Et quotiens species discrepant differentiis quoque disiunguntur atque informantur. differentie quoque diuersarum specierum discrepabunt. animal namque et scientia quoniam est animal substantia. Scientia uero ad aliquid quoniam quoque genus animalis substantia est et genus scientie ad aliquid omnis substantie a se ratione discreta sunt. Et differentie quoque scientie atque animalis omnibus qualitatibus disiunguntur. Est namque differentia animalis bipes aut quadrupes. animal ab animali alio differt sic quod hic quidem bipes sit. ut homo uel auis. Illud uero quadrupes ut equus atque bos. Illud uero multipes. ut formica uel apes. Scientia differentias huiusmodi non habet. neque enim scientia a scientia differt in eo quod bipes sit. Ergo quia diuersa genera specierum quoque differentias esse discretas necesse est. atque hoc est quod ait. Diuersorum generum et non subalternatim positorum diuersas differentias esse secundum speciem. et hoc ex exemplo dilectione formauit dicens. animalis et scientie differentias esse diuersas. Nam cum sit bipes animalis differentia scientie non est. et hoc quidem de diuersis generibus dictum est. id est que subalternatim genera. Quod si subalterna sunt genera nichil prohibet alias easdem esse differentias. alias diuersas. ut auis est species animalis et rursus est genus corui et subalternum est genus auis. Sed animalis sunt differentie rationalis scilicet et irrationalis. auis uero differentia non est. Nulla enim auis ab alia differt quod sit rationalis. Ergo hoc loco non sunt eedem subalternorum generum differentie. Si quis uero has generis id est animalis differentias dicat. ut animalium alia sunt que pascuntur herbis alia seminibus aliaque carnibus hee differentie conueniunt in subalterno genere scilicet et in aui. Namque alia sunt que seminibus uescuntur aliaque herbis aliaque carnibus. ut uultur uel miluus. Ergo in subalternis generibus nichil prohibet easdem esse differentias et iterum discrepare. haud idcirco euenit quia quod de predicato dicitur possit de subiecto dici. Quare quod dicitur de genere potest et de specie dici. atque hoc est quod ait. Subalternorum uero generum nichil prohibet easdem esse differentias. hoc quodam modo uoluit demonstrare esse quasdam differentias easdem alias uero posse esse diuersas. Cum recte ceteria intulisse uidetur cum dicit. Quecumque differentie predicati fiunt eedem erunt et subiecti. Nam cum ille dixisset nichil prohibet esse easdem differentias subalternorum generum uero alias diuersas. hic omnes easdem esse declarat. Dicit enim. Quecumque enim differentie fiunt predicati easdem erunt et subiecti esse. atque hec res plures maximis alligauit erroribus ut emendandum crederet locum ut non esset ita. quia quecumque predicati differentie fiunt eedem erunt et subiecti. Sed ut hoc modo.

Superiora enim de subalternis generibus predicantur. Sed cum diceret nichil prohibet easdem esse differentias.

Q̄ r̄ q̄cūq; subiecti diffr̄e fuint eedē er̄ p̄dicati. Sed hi abiciendū. neq; em̄ fieri pot̄. ut in r̄e supi
orē p̄dicatio posterioris redundet. Nā cū dr̄ quecūq; subiecti fuint diffr̄e eedē er̄ et p̄dicati. h scilꝫ
sig̃ficat ut p̄dicatio subiecti redeat in p̄dicatū q̄ fieri n̄ pot̄. Sed dicendū q̄ s alię diffr̄ę q̄ dn̄r com
plectiuę p̄dicatię cuilibet illius sp̄em informantes quę cōm̄oē specificę noīant̄. Nā cū dico aātū
7 sensibile si subę coniungant̄. diffinitionē 7 sp̄em mox aāl efficiunt. aāl em̄ subā aāta sensibil.
atq; h eedē diffr̄e dn̄r specifice. 7 complectiuę. Sunt aūt alię quę ip̄s em̄ n̄ cōplent. nec ullā sp̄em
reddunt. Sed g̃n tantū diuidt̄ ut ratiōale 7 irratiōale. h em̄ diuidt̄ gn̄s .i. aāl. aāl em̄ ratio
nali diffr̄a irrationabiliq; diuidit̄. Ergo ille q̄ sunt gn̄is diuisiuę diffr̄e possunt aliquotiens
n̄ h eedē ēē. ut aāl q̄m diuisibil ē. diffr̄a q̄ e rational pot̄ eā n̄ habē auis q̄ est subalternū gen̄.
Et rursus easdē diuisibiles habē pot̄. ut easdē quas supius diximꝰ. Nā cū diuidant aāl diffr̄ę q̄
carnib; erbis seminib; uescunt̄ eedē possunt ēē subalt̄ni gn̄is .i. auis. Ergo oc̄ diuisibiles pōsunt
ēē et diuīsę. Ille uō quę cōplectiuę. oc̄ specificę s aliq̄n non p̄dicarī de subiecto n̄ possunt. ut q̄m aāl
diffas ħt cōpletiuas. oc̄ suę sp̄ei effectiuas. sensibile scilꝫ aātū hę differentię de hoīe q̄ ē subiectū
aāli n̄ p̄dicarī n̄ poss̄. Om̄s em̄ specifice diffe de his p̄dicant̄ quoꝝ sp̄em cōplent. ut de aāli p̄dicant̄
sensibile 7 aātū 7 h de subto. In subā em̄ aāl utq; p̄dn̄r. s aāl p̄dr̄ de hoīe ut de subiecto. h e ii q̄ su
perius p̄misit cū dicet. q̄n alt̄m de alto p̄dr̄ ut de subto q̄cūq; de eo q̄ p̄dicat̄ dn̄r. Om̄ia et de sub
iecto dn̄r. atq; h in oīb; g̃nib; recte constat intelligi. Ergo diuisibiles diffr̄e poss̄ aliq̄n cū sub
iectis ēē coēs. aliq̄n uō diuīse. specificę uō oc̄ cōplectiue cū subiectis coēs n̄ ēē n̄ pōs. Q̄ g̃ .a. att.
Subalt̄noꝝ g̃nm nich̃ p̄hibē easdē diffas. Diffas diuisibiles easdē nich̃ p̄hibē. ēē. disputatū ē.
q̄ poss̄ ēē et diuīsę. Q̄ uō att q̄cūq; p̄dicati diffe fuint eedē er̄ et subti. De specificis intelligē
dū ē quę cū sp̄em cuilibet informet̄. de eo ut de subto p̄dicabunt̄ 7 de eo n̄ p̄dicarī n̄ pōs. Q̄ r̄ m
ch̄ ē in huiusmoī theoreumate q̄ ullo modo debeat emdarī. / Eoꝝ q̄ scdm̄ nullā cōplexionē dn̄r
singulū aūt subam sig̃ficat. aut q. aut Q. aut A. aut U. aut Qn̄. aut Situ. aut F. aut P.
aut h. Est aūt q̄de S. ut fig̃ati dicat̄. ut homo. equus. Q. ut bicubitū. tricubitū. Q. ut albū.
Ad aliq̄d ut duplū. U. ut in loco. Q. ut heri. Situ uō ut sedet. iacet. h. aūt ut calciat̄. armat̄.
F. uō ut secare. urere. P. ut secari. uri. / Post paruissimā in .iiii.or enūatione .i. in subam 7 ac
cidens uniuersalitatē 7 particularitatē. Hc est departitioē maxima tractatus q̄ fit in .x.
hac em̄ enūatioē maior n̄ pot̄ inueniri. Neq; em̄ .xi. p̄dicamta poter̄ inueniri. neultra .x. ullo
modo aliq̄ g̃n recte excogitari pot̄. Q̄ r̄ fac huiusmoī enūationē. s n̄ diuisionē. Diuisionāq; fe
re ē g̃nis in spēs. Predicamtoꝝ uō q̄m g̃n n̄ ħnt diuisio n̄ ēē pot̄. s potius enūatio. Sunt uō q̄dā
q̄ contendt̄ recte enūationē n̄ ēē dispositā. Alii nāq; ut supuacua q̄dā demt̄. Alii ut curta opi ad
dunt. Alii uō p̄mutant. Quos n̄ mirū nec recte sentire. Alio nob̄ ope dicendū ē. Att aūt / Eoꝝ
q̄ scd̄ nullā cōplexionē dn̄r adeo n̄ de reb; s de uocib; tractatus ē. ut dicet dn̄r. Rē em̄ p̄ se n̄
dn̄r. sed uoces. Et q; addidit singulū aut subam sig̃ficat. late patet eū de uocib; disputare.
Non em̄ res. sed uoces sig̃ficant. Res em̄ sig̃ficant̄. Sine cōplexione uō dn̄r. ut dictū ē. q̄cūq;
singli intellectu. 7 uoce p̄ferunt̄. Scd̄ cōplexionē uō q̄cūq; aliq̄ua coniunctioē t accidentis
copulatioē miscent̄. h q̄ ex his q̄ scd̄ nullā cōplexionē dn̄r efficit̄. ipse demonstrat cū dicit. Sin
gula eoꝝ g̃ quę dicta s ipsa q̄dē scd̄ se in nulla affirmatioē dn̄r. hoꝝ aūt ad se inuicē cōplexioē
affirmatio fit. Uidet̄ aūt om̄is affirmatio ul̄ falsa ēē ul̄ ūa. Eoꝝ aūt q̄ scd̄ nullā cōplexionē
dn̄r ēē neq; ūum q̄equā neq; falsū ē. ut hō. albū. currit. / Sig̃ficat g̃ 7 hic ea q̄ sine ulla cōple
xioē dn̄r. affirmatiois uim non obtinere. Si q̄s em̄ dicat hō t albū. t .x. t q̄libet simpliciumꝰ in

Id est ea q̄ informant ut de subiecto p̄dicent̄. Ad q̄cūq; ut de subiecto p̄dr̄ illud q̄ ipse diffe format.

eo neque uerum quicquam inueniet neque falsum. Sed omnis affirmatio uel uera uel falsa est. Igitur uniuersaliter praedicamenta pronuntiat affirmationis ratione penitus carere. Sed haec eadem si quadam complexione coniuncta sint fieri propositionem necesse est, quae in se uerum uel falsum contineat. Sed non omnis complexio propositionem facit. Nec si dixero Socratem in foro, iccirco iam propositio est. Sed si quis dixerit Socrates in foro ambulat, tunc fit propositio quae aut affirmatio est aut negatio. Affirmationes uero et negationes ut uerae uidentur esse uel falsae, atque id quodcumque neque uerum neque falsum est, illud propositio non est. Ergo quadam complexione ex his quae secundum nullam complexionem dicuntur ueritas et falsitas conficitur. Affirmationem autem solam nunc Aristoteles interposuit idcirco quod omnis affirmatio prior est. Hoc enim negatio tollit quod affirmatio ante constituit. Prius uocat affirmationem quae non est genus negationis, sicut quidam existimant, cum utraque sint species enuntiationis. Prius quidem secundum significationem sed non secundum genus, quod illo liquebit loco in secunda expositione perihermenias. Maxime autem monstrat Aristoteles se non de rebus sed de uocibus tractaturum, quod ait: horum autem ad se inuicem complexione affirmatio fit. Non enim rerum complexione fit affirmatio uel negatio, sed sermonum; nec in rebus est ueritas uel falsitas, sed in intellectibus atque opinionibus, post haec in uocibus atque in sermonibus, atque haec actenus. Secundum complexionem uero fiunt quaecumque ex integris composita fiunt, ut Socrates ambulat. Nam et Socrates et ambulat utrumque integer sermo est et coniunctus affirmationem facit. At uero si quis dicat flammiger uel multisonus uel fluctiuagus, secundum complexionem non erit ista prolatio. Idcirco quod ex neutris integris facta est. Horum autem .x. praedicamentorum diffinitiones inueniri non possunt. Idcirco quia quae significant genera generalissima sunt. Substantia enim et quantitas nulli umquam generi uidentur esse subiecta. Et quoniam diffinitio omnis a genere ducitur, genus quod aliquid non sit subiectum ad diffinitionem relinquitur. Sed nunc quidem omnium praedicamentorum conuenientia dixit exempla. Post uero latius de unoquoque tractabit. Et quoniam diffinitio inueniri nulla potest, quibusdam proprietatibus informantur. Nunc quoniam de his dicendum est ad tractatum substantiae transeamus. plene dictum est

DE SUBSTANTIA.

SUBSTANTIA autem est quae proprie et principaliter et maxime dicitur quae neque de subiecto praedicatur neque in subiecto est, ut aliquis homo uel aliquis equus. Secundae autem substantiae species in quibus speciebus illae quae principaliter substantiae dicuntur insunt, haec et harum specierum genera, ut aliquis homo in specie quidem est in homine. Genus uero speciei est animal. Secundae ergo substantiae dicuntur ut est homo atque animal. Quaeritur cur praedicamentorum tractatum a substantiis inchoauit. Nam quoniam omnis res aut in subiecto est aut in subiecto non est, quaecumque in subiecto est eget subiecto, quoniam in se ipsa non potest nata esse consistere. Et quoniam rebus omnibus substantia subiecta est, nihil eorum quae sunt in subiecto praeter substantiam poterit permanere. Prius illud natura est sine quo alia esse non possunt. Quocirca prior naturaliter uidetur esse substantia. Non absurde ergo in disputatione quod prius secundum naturam fuit prius et sumpsit. Et diffinitionem quidem substantiae proferre non potuit, sed per exemplum superius datum descriptionem quandam profert, qua quid sit ipsa substantia queramus agnoscere. Hoc autem est non esse in subiecto. Substantia enim in subiecto non est. Facit autem quandam substantiarum diuisionem cum dicit alias primas esse substantias, alias secundas. Primas uocans indiuidua, secundas enim indiuiduorum species et genera. Ergo cum primis secundisque substantiis commune sit non esse in subiecto, additum primis substantiis de subiecto non praedicari primas substantias a secundis substantiis separat. Substantia enim indiuidua in eo quod est substantia in subiecto non est, quod autem indiuidua est de subiecto non praedicatur. Sunt ergo primae substantiae quae neque in subiecto sunt neque in subiecto dicuntur, ut est Socrates uel Plato. Hi enim quoniam sunt substantiae in subiecto nullo sunt. Quoniam uero particulares indiuiduaque sunt, de nullo subiecto dicuntur. Secundae uero substantiae sunt quibus commune est cum primis substantiis quod in subiecto non sunt. Proprium uero quod de subiecto praedicantur, quae substantiae sunt uniuersales, ut est homo atque animal. Homo namque et animal in nullo sunt subiecto, sed de subiecto aliquo praedicantur. Sunt ergo primae substantiae particulares, secundae uniuersales. Propterea autem substantias indiuiduas dicit quod hominem quidem ipsam speciem uel animal quod est genus non nisi ex indiuiduorum cognitione colligimus. Et quoniam ex singulorum sensibus generalitas intellecta est, merito primae substantiae indiuidua singula nominantur. Principaliter uero indiuiduae substantiae dictae sunt quod omne accidens ueniens ad esse prius in indiuidua, post uero in secundas substantias uenit. Nam quoniam Aristarchus Graecus est, homo uero est Aristarchus, est homo Graecus. Itaque quoniam prius omne accidens

in individuum venit. Secundo vero loco, ut species genusque, substantiarum accidens illud vere reputabitur. Recteque quod
prius subiectum est, hic substantia principaliter appellatur. Maxime autem substantia prima dicitur. Idcircoque quae maxime subiecta
est rebus aliis, ea maxime substantia dici potest. Maxime autem subiecta est rebus aliis prima substantia. Omnia enim de primis subiectis
dicuntur aut in primis insunt, ut accidentia. Namque genera et species praedicantur de propriis individuis. Ut animal atque homo praedicantur de
Socrate, id est secundae substantiae de primis subiectis praedicantur. Primae substantiae secundis subiectis et accidentibus subiectae sunt. Quare quoniam istae
maxime subiectae sunt vel accidentium subsistentiae vel secundarum substantiarum praedicationi, ideo maxime substantiae nuncupantur.
Dicit autem non omnes species neque omnia genera secundas esse substantias, sed eas tamen quae primas substantias continerent. Ut est homo atque
animal. Homo namque continet Socratem et aliquam individuam substantiam. Animal vero speciem, id est hominem et aliquem hominem. Quare
genera et species quae de primis subiectis praedicantur ipsas secundas substantias putat esse. Hoc autem hoc modo ait: Secundae autem substantiae dicuntur in
quibus insunt species haec et harum specierum genera secundas nominavit substantias. Et inconvenientia subdit exempla ac si diceret: non
omnia genera neque omnes species secundas substantias dico, sed eas tamen species nominavi in quibus individua illa, id est primae substantiae
insunt, et harum specierum, id est quae continent primas substantias, genera. Hoc autem ideo dictum esse videtur, ne quis colorem quod genus est, ut
album quod species, substantias putet esse secundas. Ista enim primas substantias se non continent. Sed dicat aliquis: quemadmodum primae
poterunt esse substantiae individuae, cum omne quod prius est sublatum aufert id quod est posterius, posterioribus vero sublatis prio-
ra non pereunt. Homo namque si pereat, Socrates quoque fit continuo periturus. Si vero Socrates interierit, homo con-
tinuo non peribit. Si igitur sublatis generibus et speciebus individua pereunt, sublatis individuis genera et species permanent,
magis primas substantias species et genera nominari dignum fuit. Sed hoc modo individuorum natura non recte
accipitur. Neque enim cuncta individuorum substantia in uno Socrate est vel quolibet uno homine, sed in omnibus singulis.
Genera namque et species non ex uno singulo intellecta sunt, sed ex omnibus singulis individuis mentis ratione concepta.
Cum semper ea quae sensibus propinquiora sunt, ea etiam proxime nuncupanda vocabulis arbitramur. Quare et primus ho-
minem dixit non illum qui in singulis hominibus conficitur conceptione animi, sed quendam singularem atque individuum
cui hominis nomen imponeret. Ergo sublatis singularibus hominibus homo non remanet, et sublatis singularibus animalibus
animal interibit. Quocirca quoniam in hoc libro de vocabulorum significatione tractatus habetur, ea quibus voca-
bula posita sunt merito primas substantias nuncupavit. Prius autem illa vocabula sunt indita quae prius sub sensibus
qs. cadere potuerunt. Sensibus vero obiciuntur prima individua. Merito igitur eas primas in divisione posuit.
Eodemque modo illa quaestio solvitur qua dicitur cum naturaliter primae intelligibiles sint substantiae, ut deus vel animus, cur
Sol. non has primas substantias nuncupavit. Quoniam hic de nominibus tractatus habetur, nomina autem primo illis indita sunt quae
principaliter sensibus fuere subiecta, posteriora vero nomina ponenda putavit quaecumque ad intelligibi-
lem pertinent incorporalitatem, ut ad deum, ut ad animam, vel ad genus, ut ad speciem. Quare quoniam in hoc opere prin-
cipaliter de nominibus tractatus est, de individuis vero subiectis quae primae sensibus subiacent, primas dicta
vocabula in opere quod de vocabulis tractabitur merito individuae sensibiles primae substantiae positae sunt.
Tres esse substantias. Cum autem tres substantiae sint, materia, species, et quae ex utrisque conficitur undique composita et coniuncta substantia,
hic neque de sola specie neque de sola materia, sed de utrisque iunctis compositisque proposuit. Partes autem
substantiae incompositae et simplices sunt ex quibus substantia ipsa conficitur, species et materia, quas praeter transitum
nominat dicens: si substantiarum partes et ipsas esse substantias. Atque haec hactenus, nunc expositionis cursus ad se-
quentia convertatur. Manifestum est autem usque de corpore praedicabitur. Omnia quaecumque in subiecto sunt
vel de subiecto praedicantur, de subiectis propriis dicuntur. Namque quod in subiecto aliquo est, de proprio subiecto praedicatur, ut album
praedicatur de corpore; dicitur enim corpus album. Sed quoniam secundae substantiae primarum substantiarum species vel genera sunt, Socratis enim
species homo est et animal genus. Genus autem de subiectis speciebus univoce praedicatur, secundae substantiae de subiectis speciebus univo-
ca praedicatione dicuntur, et de individuis univoca praedicatione dicuntur. Et species de individuis. Conveniunt
namque primarum et secundarum substantiarum ut sibi sit una facta diffinitio. Namque animal vel homo et Socrates una diffinitione

iungunt̃ · q̃ ſunt ſubẽ aĩte atq; ſenſibileſ. Jgit̃ ſcdẽ ſubẽ ita de ſubtiſ p̃dnr̃ · i · de p̃miſ ſubſtan
tiſ · ut uniuoce p̃dicent̃. Jlloꝝ uõ que ſunt in ſubto aliquotienſ q̃dẽ neq; nom̃ ipſiũ de ſubiecto dr̃.
Nã uirt̃ in aĩa · ẽ · ſed uirt̃ de aĩa minime p̃dr̃. Aliquotienſ aũt denoĩatiue dr̃ · ut gramatica q̃ in
hoĩe · ẽ · denoĩatiue enĩ gramaticuſ a gramatica dr̃. Sepe aũt nom̃ ipſiũ de ſubto p̃dr̃ · q̃m albũ · ẽ ·
in corpore corp̃ albũ dr̃. Sed ſiue nom̃ ñ p̃dicet̃ ſiue denoĩatiue dicat̃ · ſiue p̃ nõie p̃dicatio
ſit · diffinitio eĩ q̃ ẽ in ſubto de p̃p̃o ſubiecto nũquã p̃dicabit̃ · ut albũ q̃m · ẽ · in ſubto corpore p̃di
cabitur q̃dẽ nom̃ albi de ſubto corpore · Diffinitio uõ albi ad corp̃ nullo modo dr̃ · Albũ nãq; ut
corp̃ una ratiõe utraq; diffiniri ñ poſſ̃. Amplius. Si omĩe accidens in ſubto · ẽ · 7 ſuba ſubtũ · ẽ · dif
fert ab accidente ſuba · differt enĩ diffinitio ſubẽ atq; accidentiſ q̃ eadẽ diffinitio ſubti · 7 eĩ
q̃dẽ q̃ ẽ in ſubto ẽẽ ñ pot̃ · atq; h ẽ q̃ att · Eoꝝ uõ que ſ̃ in ſubto de pluribꝫ q̃dẽ neq; nom̃ de ſubto
neq; rat̃ p̃dicat̃ ut uirt̃ in aĩa · addidit q̃q; de q̃bꝫ dã nichil nom̃ p̃dicaĩ p̃hibẽ · Et in aliiſ q̃dẽ de
noĩatiue · in aliiſ recto nõĩe p̃dicatio fit · De ſcdiſ uõ ſubiſ · ſep̃ ad p̃maſ ſubaſ p̃dicatio p̃uenit · Nã
ſi q̃dã hõ 7 hõ ẽ · 7 aĩal · 7 certe una diffinitiõe aĩal 7 ad hoĩem 7 ad quendã hoĩem conuenient apta
bit̃ · Mag̃ tm̃ ẽẽ ſubaſ indiuiduaſ · 7 particulareſ ipſe ſignificantiuſ demonſtrat · Nã cũ oĩſ reſ
aut ſuba ſit · aut accidenſ · 7 ſubaꝝ aliẽ p̃me aliẽ ſcdẽ · fit trina particio · ita ut oĩſ reſ · aut
accidenſ ſit · aut ſuba ſcdã · aut p̃ma · Hoꝝ aũt ut de ſcp̃tiõe fiat diuiſio h modo dnĩſ: Omĩſ rẽ
aut in ſubto · ẽ · aut in ſubto ñ · ẽ · Eoꝝ q̃ in ſubto ñ ſ̃ · alia de nullo ſubto p̃dnr̃ · alia uõ p̃dnr de ſubto
ut ſcdẽ ſubẽ · Ergo omĩſ reſ aut in ſubto · ẽ · aut in ſubto ñ · ẽ · Aut in ſubto ẽ 7 de ſubto p̃dr̃ · aut
in ſubto ñ eſt · 7 de nullo ſubto p̃dr̃ · aut in ſubto ñ · ẽ · 7 de ſubto p̃dr̃ · aut in ſubto ẽ 7 de nullo ſubto
p̃dicat̃ · hiſ g̃ ſup̃tiſ ſi p̃maſ ſubaſ ſep̃im · remanent ſcdẽ ſubẽ atq; accidentia · Sed ſcdẽ ſubẽ
ſunt que in ſubto ñ ſ̃ · 7 de ſubto p̃dnr̃ · Ergo ẽẽ ſuũ ñ nĩ h q̃ de aliq̃ p̃dnr̃ · ñ retinet̃ · p̃dnr aũt
ſcdẽ ſubẽ de p̃miſ · Ergo uĩ ſcdẽ ſubẽ ſint p̃dicatio de p̃miſ ſubſtantiſ cauſa ẽ · Non enĩ ẽẽnt ſcdẽ
ſubẽ niſi de p̃miſ ſubſtantiſ p̃dicarent̃ · Jlla uõ q̃ in ſubto ſ̃ penit̃ conſiſtẽ ñ ualent · ñ funda
mti quodã modo loco p̃miſ ſubſtantiſ interentur · Ergo oĩa q̃cũq; ſ̃ p̃ter p̃maſ ſubaſ · aut
ſcdẽ ſubẽ eẽr̃ · aut accidentia · Sed ſcdẽ ſubẽ de p̃miſ ſubiſ p̃dicant̃ · accidentia in p̃miſ ſubiſ
ſunt · Quocirca oĩa aut de p̃miſ ſubiſ p̃dicant̃ · ut ſcdẽ ſubẽ aut in p̃miſ ſubiſ ſ̃ · ut accidentia
q̃ ariſtotilẽ h m̃ p̃poſuit · Cetã uõ oĩa aut de ſubtiſ dnr̃ p̃miſ ſubiſ · aut in eĩ ſubtiſ ſunt · hic
quoq; uerillima ſ̃ exẽpla · Ait enĩ · Si accidenſ in nullo ſubto corpore ẽẽt · neq; in corpore ẽẽt
omnino · Nã ſi in nullo ſinguloꝝ 7 in nullo gñalit̃ ẽẽ dicet̃ · Et it̃ aĩal in de ſingularibꝫ atq; indi
uiduiſ omĩbꝫ p̃dicaret̃ · nec de hoĩe p̃dicaret̃ omnino · Q̃r q̃m iccõ p̃dnr̃ ſcdẽ ſubẽ q̃m ſ̃ p̃me · 7 id
circo ſ̃ accidentia aliq̃d · q̃m eiſdẽ p̃me ſubẽ ſ̃ ſubiecte · ſi p̃me ſubẽ ñ ſ̃ · neq; que de hiſ p̃dnr̃ ·
manſura ſ̃ · neq; que in hiſ ſubiectiſ ſ̃ p̃manebunt. Scdaꝝ g̃ ſubaꝝ uſq; ſpẽm p̃ferenſ quã
gen̄. Conſtat indiuiduaſ p̃maſ ſubaſ 7 maxime 7 p̃pe ẽẽ ſubaſ · Scdẽ uõ ſubẽ · i · gña · 7 ſpẽſ · ſic
ñ equalit̃ a p̃ma ſuba diſtant ita ñ equalit̃ ſubẽ ſ̃ · Nã q̃m p̃pingor ẽ p̃me ſubẽ ſpẽſ quã gñſ
iccõ mag̃ · ẽ · ſuba ſpẽſ quã p̃ p̃uĩ gen̄ · ut hõ p̃pingor ẽ ſocrati quã aĩal atq; idõ mag̃ ẽ hõ ſuba ·
aĩal uõ quãquã 7 ipſiũ ſuba ſit · tm̃ min̄ ẽ ſuba quã hõ · Haut iccõ euenĩ q̃ oĩ diffinitiõe conue
nientiuſ ſpẽſ ad p̃mã ſubam dr̃ quã gnſ · Nã ſi q̃d ſit ſocrateſ aliq̃ſ uelit oſtendẽ p̃pinquiſ ſub
ſtantiã ſocratiſ p̃p̃etateq; monſtrabit · ſi dixit eũ ẽẽ hoĩem quã ſi aĩal · Q̃ enĩ aĩal ẽ ſocrateſ
cõe · ẽ · cũ cetiſ q̃ hoĩeſ ñ ſ̃ · i · cũ equo atq; boue · Quia uõ hõ · ẽ · cũ nullo alio ẽ cõe ñ cũ hiſ q̃ ſub eadẽ ſpẽ
hoĩſ continent̃ · quocirca p̃pingor erit aſſignatione deſignatio cũ indiuiduo ſpẽſ reddit̃ · quã
ſi gñſ uocabulũ p̃dicet̃ · Rurſuſ ſi qualibet indiuiduã arborẽ deſignare aliq̃ſ uolenſ arborẽ

dicat ꝓpinquis designabit id ꝙ diffinimit. quã si plantã nõiet. Planta aũt genꝰ ẽ arboris. pdi
cat̃ enĩ planta. 7 de his que arbores ñs. ut de caulib; atq; lactucis. Qr̃ constat spẽs mag̃ ẽẽ subas
eo ꝙ sint p̃mis. 7 maxime subis ꝓpinquiores. eo ꝙ meo ꝙ q̃d sit assignata spẽs conuenientius & eui
dentius assignat. Cñs ũ longiꝰ ẽ atq; cõiũ. Ĩ ãpliũ p̃me sube ꝓpt̃a ꝙ aliĩ oĩb; subiacẽt usq; ideo maxim̃ sube dnr̃.
Tma ꝙ aũt spẽs ẽẽ subas ualidiori rursus argumtatiõe confirmat. p similitudinẽ. Ĩ ita ẽẽ declarat. Nã cũ oẽs
sube aũt p̃me sint. aũt sc̃de. sc̃daꝝ aũt gñã 7 spẽs. speꝝ atq; gñm ꝙ e q̃d similius p̃mis subis inue
nit̃. ĩ mag̃ suba merito mutabit̃. Sed p̃me sube idcirco maxime dnr̃ sube. ꝙ oĩb; ita subiectos s̃.
ut aũt in p̃mis ipsis s̃ ut accidentia. aũt de ipsis alia p̃dicent̃. ut sc̃de sube. q̃d ꝙ ĩ in p̃mas subas.
ĩ idẽ in spẽ s uenĩ. Nãq; spẽs cunctis subiacent accidentib; 7 de spẽb; gñã p̃dnr̃. de gñib; uõ spẽs
ñ p̃dnr̃. Qr̃ nõ similit̃ subiacent gñã quẽadmodũ spẽs subiacent. Nõ enĩ de gñib; spẽs p̃dnr̃. Gꝰ
sic p̃me sube subte s̃ sc̃dis subis 7 accidentib;. ita spẽs subte s̃ accidentib; 7 gñib;. Gñã uõ quãq̃
subiectas s̃ accidentib; spẽb; tñ ipsa ñ subiacent. Quocirca maior ẽ. similitudo spẽi ad p̃mas
subas quã gñis. q̃d s̃ sim ãlog. ẽ. similitudo speꝝ ad p̃mas. i. maximas subas. ipse er̃ mag̃ sube.
Sed neqs arbitret̃ nos dicẽ ꝙ ea q̃ s̃ gñã spẽs ẽẽ ñ poss̃. s; id ꝙ s̃ gñã spẽs ẽẽ ñ poss̃. Nã meo ꝙ spẽs
est de supiorib; ñ predicat̃. sed meo ꝙ genus ẽ. de eo p̃dicabit̃ cui ẽ genꝰ. Quocirca gñã ipsa quoꝝ
sunt gñã his subiacẽ ñ possunt. Ipsaꝝ uõ speꝝ que gñã ñ sunt nich plus alia ab alia suba ẽ. Predictũ
ẽ ut porphirius qq; in libro de gñib; spẽb; differentiis ꝓpiis atq; accidentib; planissime docuit. alia
ẽẽ solũ gñã quoꝝ genꝰ inuenir ñ possit. Alia solũ spẽs. ꝙ in alias spẽs diuidi ñ ualeret. Ea aũt s̃ ꝙ
de plurib; nũo differentib; meo ꝙ q̃d sit p̃dnr̃. ut hõ de singul̃ hoib; dr̃. 7 equus de singlis eqs dr̃.
7 bos de singlis bobus ꝙ sub ꝓp̃a spẽ positi a seipsis ꝓ natẽ figã ñ discrepant. Ergo huiꝰmoi spẽs
ut ẽ. hõ atq; equus ꝙ sol̃ indiuiduis p̃s. gñã ẽẽ ñ poss̃. sed sep̃ sube equalit̃ s̃. Nã tã ꝓpinq; reddit̃
de q̃libet indiuiduo equo nom eqꝰ quã de q̃libet indiuiduo hoẽ hoĩs nom. Quocirca si equalit̃ spẽs
hę ꝙ gñã ñ s̃ ad p̃mas subas sunt. equalit̃ ẽẽ sube merito putabunt̃. hoc aũt dicẽ ñ q̃. oĩs spẽs equa
lit̃ subes̃. sed q̃ equalit̃ a p̃mis subis distant. Pot̃ enĩ fieri ut cuilibet supioris gñis una quelibet spẽs
sit ꝙ coꝑta ad ꝓp̃am spẽm in illa supior uideat̃ ẽẽ suba. Ut ã ãl̃ si qs dicat spẽm auẽ ẽẽ. eidẽ
qq; spẽm hoĩem. auis 7 hõ. ñ equalit̃ sube s̃. ideo ꝙ auis hoẽ supior ẽ. hõ nãq; in alias spẽs ñ
diuidit̃. Est 7 enĩ mag̃ spẽs hõ auis aũt pot̃ in alias spẽs diuidi. Ut in accipitrẽ uulturẽ ꝙ
quãquã aues sint spẽ tñ ipse dissentiunt. Propa aũt spẽs accipit̃. 7 uult̃ ẽ. hu enĩ sol̃ indi
uiduis p̃s. Qr̃ hõ atq; accipit̃ equalit̃ a p̃mis subis distant. 7 sunt equalit̃ sube. hõ uõ atq; auis
q̃m supior ẽ. auis hoĩe ñ equalit̃ sube s̃. Mag̃ n suba hõ ẽ. Ergo q̃cũq; spẽs equalit̃ a suis in
diuiduis distant. equalit̃ sube s̃. q̃m spẽs h̃ que gñã ñ s̃ equalit̃ a p̃mis subis abs̃. equalit̃ ẽẽ
sube dnr̃. Planũ aũt est ut expositiõe ñ egeat primas quoq; subas equalit̃ ẽẽ subas. Aliqs enĩ
hõ. atq; aliqs equus q̃m s̃ indiuidua p̃ncipalit̃ subes̃. 7 p̃e. 7 maxime. Quocirca in maximis
subis neq; mag̃ suba potit̃ inueniri. Indiuidua ꝙ equalit̃ subes̃. Recte aũt p̃ p̃mas subas
usq; hec sole sube dnr̃. Ordine & conuenient̃ post p̃mas subas. i. indiuidua. gñã 7 spẽs.
sc̃das ẽẽ subas constitutas monstrat aristotiles. ꝙ est firma atq; expedita ꝓbatio. Ait enĩ p̃
p̃mas subas. recte gñã 7 spẽs. sc̃das subas ẽẽ nõiatas. In diffinitiõib; enĩ ubi suba cuilibet ostĩdit̃
nich aliud p̃mã subam monstrat. nisi gñs 7 spẽs. socrates nãq; si qs q̃d sit interroget dr̃ hõ t ãal. Et meo
q̃d q̃d sit interrogat̃ socrates. recte hoĩem t ãal ẽẽ respondet. Qr̃ q̃d sint p̃me sube sc̃de monstrat.
& si qs pret̃ sc̃das subas in interrogatiõe q̃d sit p̃ma suba dicat. Id alienissime ꝓfert̃. Ut si q̃d sit so
cratẽ interroganti. aliqs respondeat. albũ t currit. t aliq̃d huiꝰmoi. ꝙ sc̃da suba ñ sit. nich con

uocabit

Spẽs ũ quoꝝ s̃ spẽs. de his p̃dri ñ possunt

ueniunt

nientem umquam profert, si quid de prima substantia praeter secundas substantias dicat. Et quoniam nihil horum quae non sunt secundae substantiae quid sit prima declarat. Secundae autem substantiae genera et species sunt, recte post primas substantias species et genera dicuntur secundae esse substantiae. [Amplius primae substantiae usque ideo primae dicuntur.] Haec quoque de eadem reprobatio recte post primas substantias genera et species esse positas verissima ratione confirmat. Namque individua ideo primae esse substantiae dicuntur quod aliis cunctis subiacent. Nam quoniam vel secundis substantiis ad praedicationem subiectae sunt et debitis secundae substantiae dicuntur vel quoniam accidentibus ut possint accidentia esse subduntur, ideo primae substantiae sunt. Et sicut primae substantiae subiacent cunctis, sic etiam secundae. Namque quoniam aliquis homo accidentibus subiacet, et homo et animal accidenti supponitur. Et quoniam est quidam homo grammaticus vel Aristarchus est quidam homo grammaticus, et est animal grammaticum. Quocirca accidentibus primae substantiae principaliter subduntur, secundae vero secundo loco. Et quemadmodum primae substantiae accidentibus et secundis substantiis subiacent, sic secundae substantiae accidentibus supponuntur. Sed secundae substantiae species et genera sunt. Recte igitur post primas substantias species et genera secundas substantias esse proposuit. [Commune autem est omni substantiae usque non erit eorum substantia quae sunt in subiecto.] Post enumerationem substantiarum et divisionem in qua alias primas, alias secundas esse proposuit, quoniam substantiae diffinitio nulla est reddita, ideo quia generalissimum genus diffinitionibus non tenetur, proprietatem quandam cupit exquirere, quasi signum aliquod quo substantiam queamus agnoscere, propriumque quod eis ipsis substantiis commune possit evenire proponit. Post vero quod illud proprium sit quaerit. Sed ideo ista praemittit ut ad illud verum proprium sine ullo errore perveniat quod vere est substantiarum proprium ultimumque dicatur. Tribus autem modis proprium significatur. Est enim proprium quod alicui speciei omni convenit et non soli, ut homini esse bipedem. Omnis enim homo bipes est sed non solus; aves namque et ipsae bipedes. Aut soli et non omni, ut eidem homini evenit ut sit grammaticus, sed non omni homini. Neque enim omnis homo grammaticus est. Tertia vero proprii significatio est quod omni et soli et semper est, ut risibile. Omnis homo risibilis est et solum est animal homo quod rideat. Ex his igitur illa duo superiora quae diximus, ubi omni et non soli aut soli et non omni esse quaedam propria dicebamus, quae a propriorum veritate videntur esse aliena. Hoc vero tertium quod et omni inest et soli et semper, hoc vere est proprium. Illa autem superiora consequentia quaedam esse dicuntur, non tamen vere propria. Hoc autem ultimum proprium dicitur. Quaecumque igitur talia propria inveniuntur quae aut solis et non omnibus subiectis aut omnibus et non solis eveniant, velut non vere innata cuilibet constituta repudiat. Illud vero ultimum ponit quod et omni substantiae et soli valeat evenire. Illa enim semper propria quae convertuntur. Ut si quid fuerit homo risibile est, si quid est risibile homo est. Haec autem sola converti possunt quae omni solique et semper contingunt. Nam neque ullis magis neque ullis minus evenit. Et his supradictis ad loci ipsius rationem expositionemque veniamus. Quod igitur dicit hoc est: commune omnibus substantiis esse ut in subiecto non sint. Namque primae substantiae id est individua in subiecto non sunt, quod planissime hic demonstratur. Numquam enim particularis substantia alicui accidens potest esse. Secundae vero substantiae habent quandam imaginem quod sint in subiecto. Videntur enim secundae substantiae in subiectis primis esse substantiis, sed falso. Nam secundae substantiae de primis substantiis solum praedicantur, non in ipsis sunt. Animal enim de quodam homine tantum dicitur, non etiam in aliquo homine consistit ut in subiecto. Hanc autem illa res probat quod omnia quaecumque in subiectis, eorum quoque individua in subiecto sunt. Ut color quoniam in subiecto corpore est, et quidam color subiecto corpore nititur. In his vero quoniam primae substantiae id est individua in subiecto non sunt, nec eorum universalia id est secundae substantiae quae genera et species sunt possunt aliquo niti subiecto. Et secundae substantiae primas substantias ad praedicationem tantum subiectas habent, non etiam ut ipse primis substantiis accidant. Illud quoque maximum est argumentum secundas substantias non esse in subiecto, quoniam omne quod est in subiecto potest mutari illa re quae subiecta est non mutata, ut color qui est in corpore eodem corpore manente potest mutari ut niger fiat ex albo. Manentibus autem primis substantiis secundae substantiae non mutantur. Quam vero ipse Aristoteles posuit probationem secundas substantias non esse in subiecto huiusmodi est. Perdocuit enim quorundam quaecumque quae sunt in subiecto nomen de subiectis aliquando posse praedicari, rationem vero numquam. Album enim cum sit in corpore dicitur corpus album et praedicatur albedo de corpore. Sed alia est diffinitio albedinis, alia corporis. Secundae substantiae de primis substantiis et nomine praedicantur et diffinitione iunguntur. Namque quidam homo et animal est et homo, sed et hominis et animalis diffinitionem recipit. Et ut verissima sententia concludatur, omne quod est in subiecto aequivoce praedicatur de subiecto. Secundae vero substantiae de primis non aequivoce sed univoce

Primas substantias dicit quibus alia subiciuntur.

nuncupantur, id est quae aut dictum est et nomine et diffinitione consentiunt. Quare quemadmodum primae substantiae in subiecto non sunt, sic secundae subiecto carebunt. Commune est igitur omnibus substantiis et secundis et primis non esse in subiecto. Et quoniam quaecumque substantia fuerit consequens est ut in nullo subiecto sit. Sed quaeritur utrum omni soli substantiae insit non esse in subiecto an etiam aliis. Nam si soli substantiae insit, est quoque quoniam omni substantiae inesse hic monstravimus quod in subiecto non sit. Item proprium dicitur esse substantiae non esse in subiecto. Hoc enim dictum est maxime proprium quod omni et quibus inest et soli. Sed hoc non esse substantiae proprium verissima approbatione confirmat dicens: Non est autem proprium substantiae esse hoc, bipes homo gressibile. Hic est hoc proprium substantiae dicit, id est quoniam in differentiis idem sit. In nullo enim differentia subiecto est. Ad illud namque recurrit: Si differentia in subiecto esset, nomine tamen de subiecto praedicaretur, non etiam ratione. Differentia vero de eo de quo dicitur univoce praedicatur. Ut si quis dicat gressibile differentiam de homine, ipsius differentiae diffinitio homini quoque convenienter aptabitur. Gressibile namque est quod per terram pedibus ambulet, et homo est quod per terram pedibus ambulat. Ita differentiae et ei de quo ipsa differentia dicitur una poterit esse substantiae ratio, id est unius possit et nominis nuncupatione et diffinitionis determinatione coniungi. Quod si in subiecto esset differentia, numquam de sibi subiecto univoce praedicaretur. Quare non est proprium substantiae quod retinet etiam differentia. Differentia namque substantia non est. Esset enim substantiae proprium non esse in subiecto. Non autem differentia est accidens. Esset enim in subiecto. Omnis autem res aut accidens est aut substantia, id est aut in subiecto est aut in subiecto non est. Et sunt accidentia quaecumque in substantia subiecta veniunt quae quamvis permutata naturam substantiae non perimunt. Si quibus vero peremptis subiecta interimuntur, illa proprie accidentia non vocamus. Differentia vero est quae de pluribus specie differentibus in eo quod quale sit praedicatur. Sed differentia substantia non est, id est quoniam si esset substantia non in eo quod quale sit de subiectis sed in eo quod quid sit praedicaretur. Qualitas vero solum non est. Esset enim accidens et in subiecto. An magis ex substantia et qualitate differentia ipsa conficitur et ita ut illud de quo praedicatur perempta simul interimat. Ut calor cum est in aqua, perempto calore potest aqua in sua substantia permanere, et est calor in subiecta aqua, quo interempto aqua non perimitur. Idem tamen calor est in igne, sed perempto calore ignem interire necesse est. Quare hic qualitas caloris substantialiter inest igni, et est propria differentia, id est substantialis. Concludendum est igitur differentiam neque solum substantiam esse neque solam qualitatem, sed quiddam ex utrisque confectum, substantialem qualitatem quae permanet in natura subiecti. Atque ideo quoniam substantia participat, accidens non est; quoniam qualitas est, a substantia relinquitur. Sed quoddam medium est inter substantiam et qualitatem. Quoniam quod differentia in subiecto non est et substantia non est, proprium substantiae non est non esse in subiecto. Propter illud quoque dicit non debere conturbari, ne forte substantiarum partes quae ita sunt in toto quasi in aliquo subiecto aliquando cogamur accidentia esse non substantias confiteri. Substantiarum partes in subiecto sunt, sed non ut accidentia. Videmus enim quasdam partes substantiarum ita esse in toto quasi sint in subiecto. Ut caput in toto corpore est, et manus in toto corpore est. Forma quoque et materia quae sunt partes compositae substantiae in ipsa composita substantia est. Ne forte igitur aliquando substantiarum partes quoniam sunt in subiecto suspicari non esse substantias sed accidentia, praemonet dicens: Non vos conturbet substantiarum partes quoniam ita sunt in toto quasi in subiecto sint, ne forte cogamini dicere non esse eas substantias. Non enim sic dicebantur esse quae sunt in subiecto ut quasi partes essent. Hoc enim rationis affert cur ista accidentia esse aliquis suspicari non debeat. Illa enim accidentia esse diffinitas in subiecto quae non essent ut quaedam pars. Hoc enim superius ait: In subiecto autem. Quoniam accidentia ita sunt in subiecto ut subiecti partes non sint, substantiarum vero partes ita sunt in subiecto ut in toto partes, substantiarum partes esse accidentia nullus recte suspicari potest.

Differentiam ex substantia et qualitate confectam.

Inest autem substantiis et differentiis commune ab his univoce praedicari. Omnia enim quae ab his praedicantur aut de individuis praedicantur aut de speciebus. A principali namque substantia nulla est praedicatio; de nullo enim subiecto dicitur. Secundarum vero substantiarum species quidem de individuo praedicatur, genus autem et de specie et de individuo. Similiter autem et differentiae de speciebus et de individuis praedicantur. Rationem namque suscipiunt primae substantiae specierum et generum, et species generis. Quaecumque enim praedicantur de praedicato, eadem et de subiecto dicentur. Similiter autem et differentiarum rationem suscipient species et individua. Univoca autem sunt quorum et nomen commune et ratio eadem est. Quare omnia quae a substantiis sunt univoce dicuntur. Quoniam in subiecto non esse differentiis et substantiis commune esse monstravit, aliam rursus communitatem

substantiarum differentiarumque proposuit. Nam cum substantiarum aliae sint primae aliae secundae, et primae substantiae sint individua, quoniam
nihil individua possunt habere subiectum, ab individuis nulla est praedicatio. Secundae vero substantiae de individuis
id est primis substantiis praedicantur, et de his univoce dicuntur. Secundarum vero substantiarum nomen de individuis praedicatur, et ratio. Et de in-
dividuo quidem et species dicitur et genus, ut de platone vel de aliquo homine, et homo dicitur et animal. Aliquis homo, et homo est et animal.
Et utrorumque de individuo praedicatur ratio. Diffinis enim aliquem hominem animal esse rationale mortale, quae est speciei diffinitio,
id est animalis. Species vero generis sui et diffinitionem suscipit et vocabulum. De homine enim animal praedicatur. Dicitur homo animal est, et
rursus ipse homo rationem recipit animalis. Diffinis enim hominem esse substantiam animatam atque sensibilem. Constat ergo quoniam
et genera et species de individuis, et genera de speciebus univoce praedicantur, id est in nomine praedicatione secundae substantiae univoca
praedicatione de subiectis praedicantur. Quod hic cum differentia commune est. Differentia namque de specie quidem et de eius individuo univoce
ipsa quoque praedicatur. Nam cum sit gressibile differentia de aliquo homine dicitur. Dicitur enim quidam homo gressibilis ut plato vel cicero.
Sed et diffinitionem differentiae susceperunt individua de quibus illa differentia praedicatur. Gressibile namque est quod per terram pedibus
ambulare potest. Et ut quendam hominem possis ita diffinire, scilicet nomine differentiae, dicatur platonem esse qui per terram
pedibus ambulare possit. Ergo et differentiae de his de quibus praedicantur univoce dicuntur. Quocirca quoniam et secundae substantiae de his de
quibus praedicantur univoce dicuntur, et differentiae eodem modo, quaecumque a substantiis vel differentiis praedicationes fiunt, haec de de sub-
iectis univoce praedicabuntur. Quae autem causa sit ut secundae substantiae de primis substantiis univoce praedicentur, illa scilicet quam supra docuit
aristoteles, nos admonens dixit. Omnia enim quaecumque de praedicato dicuntur eadem et dicentur de praedicati subiecto.
Omnis enim differentiae quae sunt specificae generis praedicantur de specie et de individuo. Et quoniam animal afficiunt differentiae animatum atque
sensibile, haec de de specie id est de homine, et de individuo aliquo homine praedicantur. Et quoniam superius dictum est, nec quan-
tum expositionis brevitas postulat dixisse sufficiat. ¶ Omnis autem substantia usque plus quam hominem complectitur.

[Margin: id est hominis. Et rursus aliquem hominem diffinis esse substantiam animatam atque sensibilem, quae est generis diffinitio.]

[Margin: Et id evenit de specie, cuius scilicet hominis, id est de homine. Homo namque, id est ipsa species, cum sit gressibilis, potest diffiniri: homo est qui per terram pedibus ambulare possit.]

POST quam superius geminas dixit substantiae consequentias, id est in subiecto non esse et omnia ab his univoce
praedicari, et eas maxime proprio substantiae separavit, idcirco quod differentiis videtur esse commune, aliud adiecit quod idcirco substantiae proprium
non sit, quod non sit in omni substantia. Namque quemadmodum quantitas quantum significat, et qualitas quale, sic et substantia hoc aliquid videtur
significare. Nam cum dico socratem vel aliquam individuam substantiam, omnino hoc aliquid significo. Sed non omnibus substantiis hoc inest.
Individuis namque quoniam particularia sunt et numero singularia unum est, hoc aliquid a substantiis hoc significatum. In secundis vero non idem
est. Namque secundae substantiae cum non sint unae nec numero singulares, sed species plurima intra se individua conti-
nent, et multitas inter se species generum includit. Quocirca cum dico homo non hoc aliquid significavi. Non enim singulare
est hominis nomen, idcirco quod de pluribus individuis praedicatur, sed potius quale quoddam. Qualis enim substantia sit demonstrat
cum dicitur homo. Qualitas autem hic circa substantiam terminatur. Nam sic individua qualitates speciei vel generis
qualitatis habent, et sic singulas qualitates quantitas speciebus vel generibus claudit. Itaque quoque individuorum
substantiarum species et genera secundae substantiae sunt. Ergo cum dico homo talem substantiam significo quae de pluribus numero differentibus
in eo quod quid sit praedicatur. Quale ergo quandam substantiam significo cum hominem dixi, talem scilicet quae de individu-
is noscitur. Idem quoque de genere est. Nam cum dico animal talem substantiam significo quae de pluribus speciebus dicatur. Est igitur
qualitas ut album quae semper sit in substantia, sed non ut ipsam substantiam intimat. Idcirco quod proprietatem substantiae albe-
do non habet. Qualitas vero haec quae de substantiis dicitur circa substantiam qualitatem determinat. Qualis sit enim illa substantia de-
monstrat. Nam si homo est rationabilis est, et substantia erat rationalis. Sed et rationale est qualitas, quale ergo substantiam
monstrat secundae substantiae. Quocirca non est hoc proprium substantiae hoc aliquid significare. Secundae enim substantiae non hoc aliquid
sed quale aliquid ut dictum est monstrant. Itaque quale aliquid monstrat ut ipsam qualitatem circa substantias
determinant. Qualitas enim secundarum substantiarum in individuis est. De ipsis enim naturaliter praedicatur quae ipsae in-
dividuae substantiae sunt. Qualitas igitur secundarum substantiarum circa individua, id est quae primae sunt, et ipsas quoque substantias termi-
nat. Determinatio vero quotiens ipse terminus multa concludit maior est, minor quotiens pauci-
ora. Quocirca genus plurima colligit, species vero non tam plura. Nam cum dico animal etiam hominem bovemque et alia

cuncta aãlia h̃ uno nõie clauſi · Cũ uõ dico hõ ſolo hoĩes indiuiduoſ hac nõiſ ſig̃ficatiõe con

cluſi · Quocirca maior fit detminatio p gñ qua p ſpem · ꝯ fit detminatio circa ſubam qua

litatiſ · t q. ſubal qualitas in gñe · 7 ſpẽ · ẽ · t q. ſcdm quandã cõmunionẽ ſubtoꝝ dr̃ · Sed p ſeq̃

litas ut albũ neq; ullius ſubam ſig̃ficat · neq; ullã cõmunionẽ ſicut gñſ ſpeꝝ ſuarũ · 7 indiui

duoꝝ ſpẽs oſtendit · Quocirca aliud ſubẽ ꝓpriũ regrendũ ẽ · Jneẽ autẽ ſubus uſq; nulli ẽ cõriũ ·

Adiecẽ q̃q; aliud ſubẽ ꝓpriũ dicẽs · ſubẽ nichẽẽ contrariũ · hoc autẽ ex eaq̃ p ſingula fit inductiõe

confirmat · hõ eñ hoĩ t equo t alicui ali aãliũ cõriuſ ñ ẽ · Sed ſiqſ forſitan dicat cũ ignis atq;

aqua ſubẽ ſint ignẽ aquẽ ẽẽ contrariũ mtit · Non eñ ignis aquẽ ſed qualitates ignis qua

litatib; aquẽ opponunt · Calor eñ 7 frig cõrias 7 humor 7 ſiccitas q. qualitates cũ aliæ ſint

in igne · alie in aqua ipſas ſubas cõrias facẽ uident · ſed ñ ſ · h autẽ ex aliis oĩb; ſubus pot ꝓ

bari · in q̃b; nichil q ſquã potit inuenire cõriũ · S; 7 h ſolius ſubẽ ꝓpriũ ñ eſt · Naq; ꝯ quantitas definita

cõriis caret · Nã neq; duo trib; cõriã ſunt · nec duob; iiii · nec aliqd huiuſmõi · Nã ſi dicam tres duob; ẽẽ cõ

rios · cur ñ his duob; et quattuor · ul̃ u · ponam ẽẽ cõrios · Nulla eñ afferri ratio pot · cũ tres duo

b; cõrii ſint · cur quattuor t q̃nq; duob; ñ ſint · Q ſi hiẽ eſt q. iiii t tres t v · t q̃cũq; a duob; diſtat

nũ cõrii fiant duob; et uni rei cõria multa q. fieri ñ pot · Non ẽ g cõriũ aliqd quantitati · ſed

ſiqſ dicat magnus paruo · t multa paucis ẽẽ cõria · h qdẽ et ſiqſ quantitates ẽẽ confirmat · tñ

definite quantitates ñ ſ · Quantũ eñ ſit magnũ · t q̃ntũ paruũ ñ definit q loqt · eodẽ m 7 inmul

tis atq; paucis · q r ſiqſ h̃ quantitates ẽẽ dicat · indetminatas ẽẽ ^indefinitasq; confitebit · Cũ autẽ dicat ariſtotileſ

detminate quantitati nichẽẽ cõriũ ut duob; t trib; t lineẽ t ſupficiei · Q ſi et alie quantitatẽ

hñt cõria · alie uõ ñ hñt nichil omnino impedit · ad h q. dr ꝓpriũ ñ ẽẽ ſubẽ · ideoq. conſtat q̃ſdã

q̃ntitates nõ habẽ cõria · q. ſi h in q̃ntitatib; eueñ ñ ẽẽ cõriũ ſubaꝝ ꝓpriũ ñ ẽ · Atq; h q. ſiqſ magnũ

t paruũ in quantitatib; ponat · Manifeſtũ ẽ · autẽ ut ipſe poſtius monſtratus ẽ · hñ ẽẽ q̃ntita

tes · ſ; ad aliqd · Magnũ eñ ad paruũ dr · S; 7 eũ ad ea loca uenim ꝓpoſiti ordinẽ loci diligentius exſe

quem · Jn h̃ qm declaratũ ẽ 7 ſubẽ nichil ẽẽ cõriũ · 7 h ei ꝓpriũ ñ ẽẽ · qm idẽ et in quantitab; cõſidat

ad ſequens ꝓpriũ expoſitionis ſententiã conuertam · Uidet autẽ ſuba ñ ſuſcipe mag 7 min · dico autẽ

ñ q a ſuba a ſuba mag 7 min ñ ẽ · hoc eñ dictũ ẽ qm ẽ · ſ; qm una queq; ſuba h ipſũ q. ẽ ñ dr mag

7 min · J hoc ꝓpriũ ñ ſimplicit dr · ſ; cũ aliqua diſtinctiõe · At eñ ſubã neq; mag recipe neq; min ſ;

h dic qm ſuba ñ ẽ mag alia ſuba · Naq; q dã hõ cũ ſit ſuba mag ẽ ſuba ab hoĩe · i · a ſpẽ · 7 hõ ab aãli ·

i · a gñe · g ñ h dic qm ñ inueniunt ſubẽ q̃ a ſubis mag ſubẽ ſint · h eñ dictũ ẽ · qm ẽ · i · q̃ inue

niunt · At eñ ſupius p̃mas ſubas · i · indiuiduas · maxime ẽẽ ſubas · Jn ſcdis uõ ſubus magis ẽẽ ſub

ſtantias ſpẽs qua gñã · g h ic ñ dic · qm nulla ſuba ab alia ſuba mag ſuba ẽ · ſ; h ipſũ q. ẽ q libet

illa ſuba ñ dr mag 7 min ſuba · ut ſi ẽ ſuba · ñ dic qm hõ mag 7 min ſuba · Jndiuiduus eñ hõ ma

gis ẽ ſuba · ſpẽs uõ p min · ſi ad p̃mã · i · indiuiduã ſubam referat · ſ; h dic h ipſũ q. ẽ · i · hõ ñ erit

mag hõ · t min hõ · q circa ñ dic qm hõ ñ mag ẽ ſuba t min · ſ; qm hõ h ipſũ q. ẽ · ñ eſt mag ut

min · ſcit hõ · Nõ ẽ · H aliqſ hõ mag 7 min hõ · 7 h idẽ in eidẽ cõpatiõe conueñ ſpeculari · Nã ip

ſe hõ a ſe ipſo ñ ẽ plus hõ · At uõ nec ſi ad altm conferat · ad altm uõ ita ut ſub eadẽ cõiugatiõe ſint ·

ut q dã hõ indiuiduus · ad aliquẽ indiuiduũ hoĩem cõpat · ñ erit mag 7 min hõ · t ipſa ſpẽs a ſe

ipſa ñ erit mag 7 min hõ · ſ; h palã ẽ in ſubus · Jn qualitatib; uõ pot ẽẽ mag 7 min · Albũ eñ

pot fieri mag 7 min albũ · pot H 7 alio albo plus ẽẽ albũ · ut liliũ · lana · t alio albo min ẽẽ albũ

ut lana lilio · t e ignis niue · atq; idẽ in aliis qualitatib; ut bõ t calido · Naq; h poſſ tp̃ib; ꝑmu

tari · 7 plus minusue transduci · Fit eñ aliquotiens ex bono melius · 7 deẽius · 7 ex calido feruen

tus . 7 tepidus . hō uō q̄ ē sub̄a . neq; nc̄ erit plus hō . quā fuit ānā . neq; uō mag̃ aut min̄ erit
hō quā nc̄ ē . quocirca cū sub̄a ñ suscipiat mag̃ 7 min̄ tm̄ ꝑpꝑū h̄ non erit . Sed cur ñ sit ꝑpꝑū ipse
aristotiles ut notū reticuit . Nos aūt dīms qm̄ ñ solū sub̄e ñ suscipiunt mag̃ 7 min̄ . s; et m̄lta alia .
Circulus a alio circulo ñ erit mag̃ 7 min̄ circulus . nec duplū mag̃ 7 min̄ duplū . Equalit̄ enī du
plus ē quatnarius ad binariū . t̄ denarius ad qnariū cōpat̄ . quocirca qm̄ et in alus idē ē . h̄ sub̄e
ꝑpū ñ ēē putandū ē . s; 7 h̄ q de oīa q̄ cū sint in sub̄us oīb; ꝑpa tm̄ sub̄e ñ sunt eo q. et alus sint .
7 consequentia sub̄e appellant̄ . H̄ enī omīa sub̄as ē sequnt̄ . ut ubicūq; fuit sub̄a ea q̄ dictas̄ sint .
Illa uō q̄ non in oīb; sub̄us insunt accidentia s̄ sub̄us . Quocirca ꝑ an̄ s̄ . ñ dū qual̄ sit sub̄a demonstrat .
Cr̄ ut sub̄e ꝑpꝑe qualitates cognoscam̄ . tal̄ ē huic reqrenda ꝑpetas . qm̄ in sol̄ sub̄us insit . 7 oīb;
h̄ aūt huimoī ē . quā ipse ꝑposuit . ⁋ Maxime aūt ꝑpꝑū sub̄e uidet̄ ēē q. cū sit unū 7 idē nūo cōrioꝝ
susceptibile ē . ⁋ Aut maxime ꝑpū ēē sub̄e q. eadē 7 una nūo cōrioꝝ susceptiua sit . Nichil cōriū
supiorib; dicis . Illic enī dixat sub̄as sub̄us ēē contrarias . hic uō dic̄ ñ sub̄as sub̄us cōrias ēē .
s; res in se cōrias posse suscipe . ut un̄ atq; idē hō nē sit san̄ . alio uō tp̄r eger sit . Egritudo aūt
& sanitas 7 cōrias s̄ . G qm̄ declaratū ē . sub̄am cōria posse suscipe . demonstrandū ē . queadmo
dū hec solis sub̄us insit . hoc enī in nullis alus inuenit̄ . Naq; in qualitate qualitas ñ erit eadē
atq; una nūo cōrioꝝ susceptiua . Idē enī 7 unū nūo ñ erit albū atq; nigrū . Cū albū fuit . 7 p
in nigrū conuertit̄ . tota qualitatis sp̄es ꝑmutat̄ . 7 ñ erit idē atq; unū nūo q. cōriū ē 7 diu
su . Actu uō 7 actio eadē . 7 una nūo ñ erit bona atq; mala . s; fortasse una bona alia mala . ita ut di
uerse sint nō eadē nūo . 7 h̄ et in alus reppit̄ . Ipsa uō sub̄a cū sit una . 7 nūo singularis cōria suscip̄ .
Ut un̄ atq; idē hō cū fuit candidus atq; alb; sole tact nig̃scit . 7 albū in nigrū conuertit̄ . 7 in cōriū
ꝑmutat̄ . Utraq; res cōrias suscipiens . nulli ḡ alii inēē h̄ n sol̄ sub̄us satis supiora monstrant .
⁋ Si qs aūt opponit orationē 7 opinionē unā atq; eadē cōrioꝝ ēē susceptilē . ido q. cū dico cicero qs.
sedet . t̄ cū sedē oppinor . cū uō sedet uā ē . or̄ de eodē . 7 oppinio qm̄ sedet . Cū uō ille surrexit
eadē ꝑmanet opinio t̄ or̄ . q̄ dic̄ t̄ arbitrat̄ . cico sedet . sed falsa ē . Uidet̄ enī opinio atq; or̄ eadē
7 una nūo . Nō q dē uā ē . nc̄ aūt falsa . 7 cōria ipse suscipe . s; falsū ē . h̄ ut or̄ atq; opinio cōria
recipiant . Nā si qs recipiat q. et or̄ atq; opinio cōrioꝝ susceptiua sint . Non tamē eodē m̄ quo Sol.
sub̄a . Nā sub̄a ipsa cōria suscipiens ꝑmutat̄ . Cico naq; in se egritudinē suscipiens ex sano fac
tus ē eger . 7 mutat̄ ipse cōria suscepit . s; mo uō t̄ opinio ipsa q dē immutata ꝑmanet . s; reb;
de qb; dnr̄ ꝑmutatis . ipsa inueniunt̄ falsa ēē . t̄ uā . & sub̄a q dē ipsa cū his que suscip̄ ꝑmutat̄ .
Or̄ uō t̄ opinio eo q. res de qb; dnr̄ ut arbitrent̄ ꝑmutent̄ ipse uident̄ false ēē . t̄ uē . Nā cū dico
cico sedet . s; ille surrexit . or̄ q dē ipsa nich passa ē . s; res de qua ipsa fuit or̄ mutata ē . Q enī
sedebat surrexit i cco ex uā or̄ facta ē falsa . Quocirca ipsa sub̄a suscipiens ut dictū ē . cōria
ꝑmutat̄ . Or̄ uō t̄ oppinio ñ mutant̄ . s; re circa eas mota ipse uō false ul̄ uē s̄ . Cr̄ ꝑpꝑū sub̄e ita
putabit̄ . cōrioꝝ susceptibile ēē . ut ipse ꝑmutate cōria suscipiant . ñ ut re mutata ipse ꝑmu
tate immutabilesq; ꝑmanet̄ . atq; h̄ dictū ē . si qs orationē atq; oppinionē cōrioꝝ suscepti
bile putet . ñ aūt ēē orationē atq; oppinionē cōrioꝝ susceptibiles ipse rursus adiecit . ñ est
aūt h̄ uūn . Et enī 7 or̄ 7 opinio ñ quo ipsa suscipiant aliqd cōrioꝝ . ⁋ Aut enī orationē atq; op
pinionē ipsa q dē nullius ēē cōriū susceptibilia q. ut ipse aut . circa altam quandā passionē
sint . h̄ ÷ circa orationē . t̄ oppinionē . Nā circa sedē t̄ non sedē q̄ sunt cōria ē sedendi aliq
t̄ ñ sedendi opinio . t̄ or̄ . atq; ido qm̄ circa alias res q̄ sibi s̄ cōrie . ill̄ ꝑmutatis istā uident̄
ēē cōria . ñ q. ipsa suscipiat cōria . s; quocirca cōrias passiones rēꝝ s̄t . Nā neq; or̄ neq;

oppinio ꝑmutant̃. ſed ſolatū deqb; ē ipſa or̃. atq; oppinio. idē ſcđe. 7 n̄ ſcđe. Q̊ circa qm̄ nullā
ipſa or̃ t oppinio ſuſcipiunt paſſionē. nec ꝗequā in eiſ fit. atq; conuenit c̄ctrū. c̄trioꝝ ēē ſuſcep
tibilia n̄ uidentr̃. at ſub̃a cū q. ipſa ſuſcipiat c̄trū. c̄trioꝝ dr̃ ſuſceptibil' ēē. Cicero enī̄ ſuſcipi
enſ ſanitatē ſān fit. 7 ſuſcipienſ egritudinē fit egrot̃. Or̃ aūt atq; oppinio ut dictū ē c̄tria nō
ſuſcipiunt. Er̃ erit ꝓpriū ſub̃e c̄trioꝝ ſuſceptibilē ēē. S; ſi qſ for ſitan dicat cur cū ignis calidꝰ ſit
nūquā frig̃ ſuſcipiat. 7 cū aqua ſit humida nūquā ſuſcipiat ſiccitatē. hiſ enī oppoſitiſ uidetr̃ nō
oīſ ſub̃a c̄trioꝝ ēē ſuſceptibil'. 7 ſub̃e ꝓpriū infirmabitr̃. cū n̄ ſit in oīb; ſub̃iſ. Sed ita dicendū
ē. q̄m ea c̄tria dr̃ ſuſcipe ſub̃a q̄ ſ̃ ī ea n̄ nat̃a non inſita. alioqn non ſuſcip̄ q̄cq̄d ſub̃alit̃ illi adeſt.
Suſcipe enī dm̄ſ aliqđ de reb; extrinſecus poſitiſ. 7 ꝑt̃ ſub̃am conſtitutiſ. qm̄ in ſub̃a ignis inē calidū
ēē. ignis calorē n̄ ſuſcip̄. Quocirca neq; ē ignis caloriſ ſuſceptibil'. neq; frigoris. Calorē q̄dē n̄ ſu
ſcip̄. ideo q. nat̃e ſub̃e q; inmutabilit̃ adeſt. Frig̃ uō non ſuſcip̄ q̄m caloriſ nat̃a ipſius ignis c̄trū
ſponte repudiat. Quocirca ſi qđ ē q. ſuſcipiat ignis. i. extrinſec̄ poſitū accipiat necēē ē. ut ei q̄q;
c̄trū accipiat ipſe unꝰ ꝑmanens ac ſingl'ſ. Idē q̄q; dicendū ē. de aqua. Illa enī ſic ignis calo
rē. ſic n̄ ſuſcip̄ humiditatē. ſed ē quodā modo natalit̃ inſita ei ipſa humiditaſ. atq; ideō calor igniſ
t humiditaſ aquę. non ſolū qualitateſ dn̄r. ſ; ſub̃aleſ igni. 7 aquę qualitateſ. Itaq; aqua q̄m
in ſe neq; friguſ neq; calorē ſub̃alit̃ ht̃. ēē dr̃ ſuſceptibil'. 7 frigoriſ. 7 caloriſ. Quocirca n̄ debi
c̄triiſ loqr̃ q̄ ſub̃alit̃ inſunt. ſed de hiſ q̄ pot̃ ſuſcipe una q̄q; ſub̃a. i. q̄ poſſ ̃ extrinſec adhibi. H
aūt in oīb; ēē ſub̃iſ manifeſtū ē. Ita q̄m cico hō ē. 7 ſān 7 eger ē. 7 hō ſān 7 eger ē. 7 ē aāl ſa
nū atq; egrotū. S; cū duob; mod' aāl atq; hō ſpectentr̃. uno q. de plurib; ꝑdicentr̃. altō q. ſub̃e ſint
in eo q. de plurib; ꝑdn̄r c̄trioꝝ ſuſceptibilia n̄ ſunt. ut aāl in eo q. de ſpēb; dr̃. Neq; ſapiens ē neq;
inſipiens. Et hō in eo q. de indiuiduis dr̃. neq; ſān eſt neq; eger. In eo uō q. ſub̃e ē q. indiuiduis
ſub̃iſ ꝑſ c̄trioꝝ ſuſceptibile ē. Quocirca erit h ſoluꝫ ꝓpriū ſub̃e c̄trioꝝ ēē ſuſceptibile. hęc
de ſub̃a dicta ſufficiant. Sc̄di uō uoluminis ſeries ab expoſitiōe inchoabitr̃ quantitatis.

Boethius Consul. V. Gervaise hist. de Boece T. 1er p. 107.

ETSI NOS curę officii conſularis impediunt quominꝰ in hiſ ſtudiis omē
otiū plenāq; oꝑam conſumamꝰ. ꝑtinē tam̄ uidetr̃ h adaliquā rei publicę curā. elucubratę
rei doctrinā ciueſ inſtruere. nec male de ciuib; meiſ merear ſi cū p̄ſca hoīnū uirt̃ ūbi ū ceteꝝ
ad hanc unā rē publicā dn̄ationē imꝑiūq; tranſtulit ego id ſaltē q. reliquū ē. gr̄cę ſapientię
artib; moreſ nr̄ę ciuitatis inſtruxō. Er̃ ne hic qdē ipſū conſul' uacet offitio. cū romaniſ ſēp fu
erit moriſ q. ubicūq;   gentiū pulchrū ēēt atq; laudabile. id mag̃ ac mag̃ imitatione
55 honeſtare. aggrediar ꝑ ꝓpoſiti ſententiā opiſ ordinēq; ē texꝗ. Quantitatis aliud ē continu
55 ū. aliud diſcretū. uſq; unaquaq; diſcreta ē. ſcđm ſeipſā. Poſt ſub̃e tractatū cur de quan
titate potiuſ ac n̄ de qualitate ꝓpoſuit. hęc cauſa ē. q. oīa quecūq; ſ̃. ſimt atq; ſ̃ in nūm cadt̃.
Omiſ ẽ reſ aut una ē. aut plureſ. Unū uō t plureſ quantitatiſ ſcientia colliguntr̃. S; n̄ omiſ
reſ ſimt atq; ē. accip̄ aliquā qualitatē. Ipſa enī mat̃ia ſub quantitatiſ q̄dē ꝑncipiū cadit. q.
una ē. ſub qualitate uō minime. Ipſa enī eſt in tm̄ cunctiſ qualitatib; abſoluta. ſupad
dita uō forma quadā afficitr̃ qualitate. ꝑſe aūt q̄dē nūō una ē. qualitate uō nulla. Quo
circa ſi reſ oīſ ſimt atq; ē cadit in nūm. n̄ aūt omiſ reſ mox atq; ē. ſtatī ſuſcipiet qua
litatē. Recte priuſ quantitatē ꝓpoſuit. Eſt q̄q; alia cauſa cur priꝰ de quantitatiſ ratione
ꝑtractet. Omē enī corpꝰ ut ſit. trib; dim̄ſioīb; conſtat. longitudine. latitudine. altitu
dine. Ut uō ſit corpꝰ cū qualitate. tc̄ erit aut albū. aut nigrū. aut q. libet aliud. Er̃ q̄m priꝰ
ē ēē corpꝰ. ꝑ̄ꝰ uō ēē corpꝰ albū. priuſ erit corpori trib; conſtare dim̄ſioīb; quā ēē albū

Sed tres dimensiones et numerus et continuatio spacii quantitates sunt. Longitudo enim et latitudo et altitudo in quantitatibus numerantur, album vero qualitas est. Quocirca si prius est constare dimensionibus ex tribus quam esse album, prior erit quantitas qualitate. Quocirca recte est tractatus de quantitate propositus. Et alia causa quod quantitas plura habet substantiae consimilia. Nam quemadmodum substantiae nichil est contrarium, nec et substantia non recipit magis et minus, sic etiam quantitas. Quantitati enim nichil est contrarium, nec quantitas recipit magis et minus, ut paulo post docebimus. Qualitas vero et contraria suscipit, ut album et nigrum, et magis et minus, ut candidius et nigrius vel candidissimum vel nigerrimum. Id enim sumit intentionem quod potest sumere diminutionem. Quare si substantiae similior quantitas est, recte post substantiam de quantitate proposuit. Quantitatis autem dicit esse differentias duas. Quantitatis autem namque alia sunt discreta et disgregata, alia vero continua. Post hanc rursus divisionem alio modo partitus est quantitatem. Dicit enim quantitatis alia esse quae constent ex habentibus positionem ad se invicem suis partibus, alia vero ex non habentibus positionem. Sed unam vero rem diverse posse dividi manifestum est hoc modo. Ut si quis dividat animal dicens: animalium alia sunt rationabilia, alia inrationabilia, et rursus eandem ipsam rem alio modo partiatur. Ut est animalium alia sunt gressibilia, alia non gressibilia. Eorumque rursus animalium alia sunt carnibus vescentia, alia herbis, alia seminibus. Hic vero una eademque res diverso ordine modoque divisa est. Itaque Aristoteles unum idemque quantitatis nomen diverse partitus est, in ea scilicet quae discreta esset vel quae continua, et in ea quae habent positionem partium vel quae non habent. Sed de secunda divisione posterius dicendum est, nunc prima tractetur. Ait enim de prima divisione hoc modo. Quantitatis aliud est continuum, aliud disgregatum. Disgregatum est cuius partes nullo communi termino coniunguntur. Continuum vero cuius partes habent aliquem communem terminum ad quem videntur esse coniunctae. Discretarum namque quantitatum ipse exempla ponit et species. Oratio enim discreta est quantitas, eodem modo et numerus. Et numerum esse quantitatem nemo dubitat. Discreta vero est quoniam denarius numerus cum constet ex quinque et quinque, quaeres quinarium ad quinarium iungat ut faciat denarii corpus non poterit inveniri. Et si tres et septem quis dixerit, quo communi termino tres et septem coniunguntur ut denarii reddatur unum integrum corpus nullus inveniet. Atque hoc idem in omni numero speculari licet. Nullus enim numerus ita partes habet ut eas aliquis communis terminus iungat, sed semper partes ipse disiunctae atque discretae sunt. Et huiusmodi vocatur quantitatis discreta. Huiusmodi ergo discreta quantitas est. Orationem vero discretam quantitatem esse dicit idcircoque omnis oratio ex nomine et verbo constet. Sed haec sillabis constent. Omnis autem sillaba longa vel brevis est. Longum vero esse vel breve sine ulla dubitatione quantitas est. Quocirca quod ex quantitatibus constat, id quantitatem esse quis dubitet? At vero oratio ipsa cum sit quantitas, illa quoque discreta est. Cum enim dicam cicero, quod orationis est pars, partes huius nominis ci et ce et ro nullo communi termino coniunguntur. Non enim reperimus quo communi termino coniungatur ci sillaba ad ce sillabam vel rursus ce sillaba ad ro sillabam. Quocirca etiam oratio quantitas videtur esse discreta. Sed si quis fortasse dicat hunc esse eorum terminum communem quod ita iunguntur ut aliquid significet, ut in hoc ipso nomine cicero sillabarum communis terminus ipsa significatio sit. Si enim ce sillaba quae media est prima ponatur et ro quae ultima est media, et ci quae prima ultima, nomen quod erat ante id est cicero transversis per loca sillabis nichil significat. Illi dicendum est quoniam sic quoque cum in quadam oratione proferantur, sive significent aliquid sive nichil significent, sillabarum communis terminus nullus est. Nam si quis dicat commutatis sillabis quod est cicero, ceroci, significationem quidem amisit, sed aequaliter sillabae ad nullum communem terminum coniunguntur. Quod si quis hoc quidem ipsum sermonem aliquid significare posuerit, ut hoc ipsum ceroci aliquid significet, significatio quidem addita est, nullus tamen sillabarum terminus est appositus. Quare sive significet sive nichil significet nomen, partes eius discretae atque disiunctae sunt et nullo communi termino coniunguntur. Sermo vero graeca oratio logos et dicitur animi cogitatio et intra se ratiocinatio, logos quoque

atq; roiſ· Græca ū ut uſq; uocabulū 7 roiſ 7 oroiſ

7 or̄· neq; ariſtotilē cū dicēt logon ·i· or̄ quantitatē ēē diſcretā· deeo putaret dicē q̄ q̄ſq; lo
gon ·i· orationē in ppa cogitatiōe diſponēt· h addidit· dico uō illā q̄ fit cū uoce orationē· Apud
romanā nāq; linguā diſcreta ſ̄ uocabula oratiōiſ· logon appellat· Q̄r̄ neq̄ dm̄ da x translatio
culparēt· iccō h q̄q; addidi· dico uō illā que fit cū uoce· Apud latinoſ enī nulla alia or̄ ē̄ pter
hanc ſolā q̄ fit cū uoce· 7 or̄ apud gr̄coſ uō ē̄ aliuſ logoſ q̄ fit in aī cogitatiōe· Quocirca neq̄ de
ēēt· et h q̄ ad latinā orationē min ēēt conueniens tranſtuli· Q̄r̄ ita fecim· hac expoſitione
patefeci· atq; hec q̄dē de diſcreta quantitate ſufficiant· Continua ū quantitaſ ē̄· ut dictū ē̄·
cū quantitatiſ partiū coīſ terminuſ inuenīt· Ut linea ſupficieſ· corp· 7 pter h tpſ 7 locuſ. Q̄
ipſe ariſtotileſ deſignat hiſ ūb· Linea uō continua ē̄· H āq; pōt ſumē coēm tminū· ad quē partē
ei coniungant· h aūt ē̄ punctū· 7 ſupficiei lineā· Supficiei enī parteſ ad quendā comunē tminū
copulant· Similit aūt ⁊ in corpore habebit q̄ſ ſumē comunē terminū· t lineā t ſupficiem· ad
quē parteſ ei corporiſ coniungant· Poſtquā de diſcretiſ diſplicuit tranſit ad ſpeſ continue q̄n
titatiſ· Continue aūt quantitateſ ſ̄ ut dictū ē̄· in quaꝝ partib; q̄dā coīſ terminꝰ ē̄· ut linea· Siq̄ſ
enī diuidat lineā q̄ eſt longitudo ſine latitudine· duaſ in utq; diuiſiōe lineaſ fec· ⁊ utrīq; ex
diuiſiōe linee ſinglā in extremitatib; puncta reddunt· Linee enī termini punctā ſ̄· Quocca
cū illa linea diuiſa n̄ ēēt· utq; puncta q̄ in utſq; lineaꝝ capitib; p diuiſionē apparent· ſiml' ūna
fuiſſe intelligunt· q̄ ſ̄ in diuiſiōe ſepata· Intelligit ḡ partiū linee coīſ terminꝰ punctū ·i· q̄dā par
uiſſimū q̄ in parteſ diuidi n̄ pōt· 7 ſecari· Supficieſ q̄q; q̄ ē̄ latitudo ſine altitudine comunē tminū
h̄t in partib; lineā· Corpꝰ enī ſolidū ſupficiē· Eodē uō modo diuiſa ſupficieſ duaſ p ſingulā par
teſ lineaſ efficiet· quēadmodū 7 linea diuiſa duo puncta altrinſecuſ reddebant· Corpꝰ uō ſolidū
cū diuiſeriſ in utruſq; diuiſiōiſ partib; duaſ ſupficieſ facieſ· que cū coniunctaſ atq; indiuiſa·
coīſ tminꝰ
Punctū q̄dē partiū linee intelligit· linea uō ſupficiei· Supficieſ aūt ſolidi corporiſ· Eſt aūt ſignū
continui corporiſ ſi una parſ mota fuit totū corpꝰ mouē· ul' ſi totū corpꝰ mouet· cetē ſimul alie
parteſ uicine mouebunt· Ut ſi iaceat uirgula t ex ere t ex ligno· ul' ex q̄libet alio metallo· ſiq̄ſ
unū ei cap· t q̄libet partē moueat· tota mox uirgula comouebit· hoc aūt iccō euenit q̄ ei par
teſ q̄dā coī tmino coniungunt· 7 ille coīſ tminꝰ una parte mota cunctaſ mouē· h uō in diſcretiſ
n̄ eſt· In numō nāq; cū ſint decē ſi unū mouō cetī n̄ mouent· Inmoti enī pmanent· nouē· 7 ſi plenꝰ
tritico modiuſ ſit· ſi unū granū tritici mouero n̄ omīa continuo grana comouebunt· ideō
q̄ diſcreta ē̄· multitudo· nec granū grano· ullo coī tmino uidet implicitū· At uō ſi ipſiuſ grani
parſ una ſit mota totū corpꝰ grani moueat necēē ē̄· Nō aūt nc h dr̄ q̄ linea conſtet ex punctiſ
aut ſupficieſ ex lineiſ· aut ſolidū corpꝰ ex ſupficieb; Sed q̄ linee tmini punctā ſ̄· t ſupficiei
linee· t ſolidi corporiſ ſupficieſ· nullaq; reſ ſuiſ terminiſ conſtat· Quocirca punctū linee n̄
erit parſ· ſed coīſ terminꝰ partiū· Supficiei linea· t ſupficieſ ſolidi corporiſ n̄ erūt parteſ ſ; par
tiū tmini coēſ· Conſtat ḡ lineā· 7 ſupficiē· 7 ſolidi corporiſ craſſitudinē· ēē continuā q̄ntitatē·
hiſ alia rurſuſ apponit· Sunt aūt taliū· 7 tpſ· 7 locuſ· Preſenſ enī coīſ ē̄ tminꝰ ad quē con
locuſ
iungant̄ pt̄ita ⁊ futa· Rurſuſ continuoꝝ ē̄ Uſq; enī ad unū comunē terminū ſuaſ particu
laſ particule continuat· Tpſ q̄q; ⁊ locū continuaſ quantitateſ ēē pnuntiat· Tēpꝰ nāq;
ēē quantitatē reſ illa demonſtrat· q̄ in ſpatio in longitudinē 7 breuitatē conſidat· Con
tinuū uō ēē· reſ illa demonſtrat· q̄ parteſ tpriſ h̄nt aliquē comunē tminū· ac medium
ad quē coniungant extrema· Nā cū ſint parteſ tpriſ· ptīn 7 futīn· hoꝝ pſenſ tpſ coīſ
ē̄ tminꝰ· huī nāq; finiſ ē̄ illiuſ initiū· Locuſ quoq; continuoꝝ ē̄· locū uō dicimſ q̄ cuiq; illud

sit, quod partes corporis tenet. Sive supra sive a latere sive subter sit, locus dicitur. Quod si cuncte partes corporis locum aliquem tenent, et quoniam cum corpore locus ponitur, corporis spatium partesque diffunditur. Omnes corporis partes a loci partibus occupantur. Quod si ita est, quo communis terminus coniungebat corporis partes, eius locus illa quoque loca que sunt corporis partium iungit. Et est eodem modo locus de continua quantitate quemadmodum et corpus. Ita enim communis terminus terminum invenit in loco partium quemadmodum corporis, ideoque corporis locus per corpus diffunditur. Quod autem dixit: Sunt autem talium tempus et locus. Cum in superius de continuis loqueretur, tempus quoque [vel locum] continuis addidit dicens: Est autem talium tempus et locus, id est continuorum. Sed post continue vel discrete quantitatis divisionem aliam rursus a principio orditur. Amplius alias ex his que ex habentibus ad se invicem positionem suis partibus constant, ut linee quidem partes habent ad se invicem positionem. Singule enim alicubi iacent, ut possis agnoscere et designare ubi singule in superficie iaceant et ad quam partem ceterarum partium coniungantur. Similiter autem et superficiei partes habent aliquam positionem. Similiter enim et partes designabuntur singule ubi iaceant et que ad se invicem coniunguntur. Et soliditatis quoque locique similiter. Digerit rursus quantitatis differentias. Sunt enim quantitates alie que quidem ex habentibus positionem ad se invicem suis partibus constant, alie vero que nullam partium habent positionem. Positionem vero partium retinere dicuntur quorum triplex instantia est. Primum ut eius partes alicubi sint. Deinde ne pereant. Tertio vero ut sese partes ipse coniungant vel propria ordinatione sese continuent, ut est linea. Posita autem linea in superficie possis agnoscere ubi partes ipse sint, ut dicas caput quidem linee esse ad dexteram, medium vero in hoc loco, extremitas vero ad sinistram, et hoc manentibus ipsis partibus dicuntur. Partes enim linee non pereunt, sed in locis permanentes. Possis quoque monstrare que pars linee cui parti continetur, id est ad quam partem caput alterius partis extremitasque coniungatur, ut dicas: hec pars verbi gratia linee medietas hic finitur, locum ubi desinat monstrans. Alia rursus pars linee totius hic incipit. Ergo linea posita in superficie qualibet et locum partes eius retinent aliquem et partes ipse eius non pereunt. Ut possit quilibet cognoscere ubi extremitas partium coniungatur et quo ad se invicem loco coniungatur. Hoc quoque idem in superficie evenit. Partes enim superficiei in alio loco sunt, et ipse quoque non pereunt, et ubi partes iungantur ostenditur. Idem quoque soliditas habet. Et loci quoque partes continuantur ad eas scilicet ad quam corporis partes continuantur, sicut iam supradictum est. Quocirca eadem nature erit et locus cuius tota soliditas erit. Ergo ex eodem genere quantitatis est ex quo est et soliditas, id est que ex habentibus suis partibus positionem constant. Locus igitur et ipse ex habentibus suis partibus positionem ad se invicem constat. Ergo hec tria sicut supradictum est consideranda sunt. Ut ad se invicem positionem partes habere videantur. Locum in quo partes ipse sint posite, ut partes ille non pereant, ut partium continentia atque continuatio sit. Quod si quis dicat hic loco deesse eo quod in loco non sit, in loco enim cuncta sunt, locus vero ipse in loco esse non potest, dicendum est quoniam ideo superficies et soliditas et linea habere positionem partium dicuntur quod in loco sint et partes permaneant vel sint continue. Quanto multo magis ipse locus cum neque partes pereunt vel sibi perpetue continuatique coniunctas habere positionem partium dicitur vel de his quidem que ex habentibus ad se invicem positionem suis partibus constant hec dicta sunt. Que vero non habebunt positionem ipse rursus adiecit.

In numero vero nullus habet perspicere quemadmodum partes habent ad se invicem positionem vel ubi iaceant vel quemadmodum coniungantur. At vero nec temporis. Nichil enim permanet ex partibus temporis. Quod autem non permanens, quomodo hoc habebit aliquam positionem? Sed magis ordinem quendam dices ea retinere, ideo quod temporis hoc quidem prius est, illud vero posterius. Et in numero quoque eo quod prius numeretur unus quam duo, et duo quam tres, et sic habebunt aliquem ordinem, positionem vero non multum accipies. Usque alia

itaque constant ex particulis quae in eis sunt positionem ad se invicem habentibus. Alia autem ex non
habentibus positionem. Haec scilicet idcirco nullam positionem ad se invicem partium retinent, quod in his
aliquid de supradictis rebus deesse manifestum est. Numerus enim ipse discretus est. nec partes eius ad se invicem con
iunguntur. sed omnino discretae sunt. atque idcirco non est ex eis quae habent ad se invicem positionem aliquam partium.
Nec vero possis ostendere quemnam numerus quo loco iaceat. Habere autem positionem dicitur. quod ut dictum est et in loco aliquo posi
tum est et ipsa positio manentibus partibus constat. et ad se invicem coniunctis continuatisque. et ubi quaeque
7 q̄ad q̄ iaceant. et quemadmodum contineantur possit ostendi. In numero vero nihil horum est. Namque neque in aliquo loco
positus demonstratur. nec eius partes coniunctae sunt. Quocirca numero ex his tribus quae diximus. duae res
desunt. Loci positio et partium continuatio. Tempus et quamquam sint partes eius continuae tamen quoniam non perma
nent. sed semper moventur semperque praetereunt. habere positionem partium non dicitur. Semper enim de loco agitatione
torquetur et currentis aquae more in nulla umquam stabilitate consistit. quod quia partes eius non per
manent ex habentibus ad se invicem positionem suis partibus constare non dicitur. Sed haec quamquam positio
nem partium habere non possint. tamen habent ordinem quendam qui praeter positionem partium retinetur.
Dicimus enim priorem esse binarium ternario. atque hunc scilicet quam quaternarium. et in temporibus nimirum idem or
do retinetur. Prius enim futurum est praesente. praesensque praeterito. Quocirca et si haec non habent aliquam partium
positionem retinent tamen ordinem. Quod vero ait. positionem vero non magis accipies. tale est ac si diceret penitus
non accipies. Multum enim pro omnino videtur adiunctum. ac si diceret positionem vero omnino non accipies. idcirco quia ip
sa quidem continuatio dat aliquam imaginem quod possit habere aliquam partium positionem. hic autem minime
inest. idcircoque quamvis sit continuae quantitatis si tamen uno careat ex his quae superius dicta sunt.
positionem partium habere non possit. Nam cum aquam fistula evomit. dum cadit quidem retinet positionem. Cum
vero iam effusae unde se miscuerit positionem partium perdit. et fluvius quandoquoque in pelagus fluit po
sitionem videtur partium habere et esse continuum cum nondum marinae aquae fluvii superficies ista permixta est.
Cum vero iam extremitas amnis marinae alluvioni coniungitur. totam sine dubio positionem videtur amit
tere. Oratio quoque similiter se habet. Nam nec ipsa ullo loco posita est. nec partes eius ad aliquam coniunguntur
sed ad se invicem illae discretae sunt. Nec cum eius partes dictae sunt permanent. atque hoc est quod ait. Sed dictum est
quod non est ultra hoc sumere. Mox enim ut dicitur sermo. mox praeterit. nec ulla ratione potest permanere.
Quare sermo mox ut aliquid dictum sit. eius partes ostendi et ad demonstrationem sumi non possint. Constat igitur ora
tionem quoque ex his esse quae positionem partium non habent. De ordine vero dubium est. Nam si quis sermo aliquid significet.
ut est cicero est in eo quidam ordo. quod ci syllaba prima dicitur. Secunda vero ce. tertia vero ro. et potius ex significatione ordi
nem sumit. Si vero nihil significet nec ordinem dicetur habere ut sindapsus nihil quidem significet. Sed sive secundam
syllabam primam ponas. sive ultimam primam. sive quomodolibet syllabarum ordinem serieque permisceas. idem erit.
In significativis enim vocibus idcirco dicitur esse ordo quod illo ordine permutato vis significationis evertitur. hic vero
ubi nulla est significatio nihil interest est. quomodo iaceant partes. Quare oratio in aliquibus quidem habet ordinem
partium. in aliis vero nec ordo ipse potest inveniri. An fortasse oratio dici non potest quae nihil significat. et
nulla est oratio quae ordinem non habeat. Ergo secundum priorem quantitatis divisionem. ubi dicebatur quanti
tatis quidem alia esse continua. alia esse discreta. Continua quinque sunt. duo vero discreta. Continua
quidem. linea. superficies et soliditas. Locus. tempus. Discreta vero est. numerus et oratio. In hac vero secunda divisione qua
dicit alias quantitates ex habentibus ad se invicem positionem constare partibus. quattuor quidem sunt
quae retinent positionem. id est linea superficies corpus et locus. tria quae positionem non habent. Sed ex
his duo semper ordinem habent. tempus scilicet et numerus. Oratio vero si quidem significet habet ordinem. Si vero nihil significet
inordinata est. si tamen oratio nihil significans dici possit. His dictis ipse contulit dicens. Igitur alia ex

habentib; ad se inuicē suis partib; constant. alia uō ex non habentib; positionē. hac g̃ diuisi
one finita. transit ad cetā monstrans que sint ppe quantitates. que uō sc̄dm accidens. ꝑ prie
aūt quantitates hę soles quas dixim̄. Alia uō omia sc̄dm accidens. Ad h̄ ÷ omia aspicientes
ex alias dixim̄ quantitates. Usq; s; si forte p accidens. ꝑ Principalit̄ ee aliqd dr̄. q. p se tale
ē quale ee monstrat̄. Sc̄dm accidens uō illud q. n̄ p se. s; p aliud tale ē quale ee dr̄. ut p se albe
do. ē. color. Sc̄dm natām uō albi color eē dr̄ albedo. Cū uō hō dr̄ colorat̄ n̄ p se dr̄. ic̄co q. hō in eo
q. hō. ē. colorat̄ n̄. ē. Sed qm̄ h̄t colorē ic̄co dr̄ colorat̄. Ergo quēadmodū albū ic̄co color ē p se.
qm̄ color natale qddā ē gen̄. homo uō ic̄co dr̄ colorat̄ qm̄ h̄t colorē. 7 dr̄ qd ē albū p se 7 pncipalit̄
color. homo uō sc̄dm accidens colorat̄. Ita quoq; quantitates. hee enī oīa que dicta s̄. i. linea. sup
ficies. corp̄. numerus. oratio. tps̄. locus. p se. 7 sc̄dm ppriā natām quantitates dn̄r. Si qua uō alia
dn̄r sc̄dm aliquā quantitatē n̄ p se s; sc̄dm accidens noiant̄. ut albū dr̄ mltū n̄ ic̄co q. albedo
sit quantitates. s; q. mlta sit supficies in qua illud albū sit. Si eni multū spatiū fuīt in quo albū
sit multū erit albū. Quocirca n̄ qm̄ ipsa albedo p se h̄t aliquā quantitatē s; qm̄ in aliqua quan
titate constituta. i. in supficie. ic̄co sc̄dm supficiē qđ est quantitas. que scił; p se mlta ē. albū
multū dr̄ non sc̄dm se. atq; idō albū n̄ p se. nec pncipalit̄. sed sc̄dm accidens multū dicitur. n̄
sc̄dm se. atq; idō albū. Actio quoq; idō dr̄ longa q. multo tp̄r sit acta. multā uō egritudinē ic̄co
dmš. sic ad ē multo fit tp̄r. 7 motū multū. ic̄co q. tp̄r mlto fact̄ sit. ut si qs multo tp̄r currat. Si
qs uō multū cursū dicat illū ee q sit uelocissim̄ ille nō conuenient̄ s̄mone utit̄. Velocitas enī qn̄
titas. s; potius qualitas dr̄. Quales ÷ sc̄dm qualitatē dmš ee. idē uoloces non quanti; multum ꝑ quantitas ū multū dr̄
uō albū quantitas dr̄. hoc aūt monstrat ipsa rex̄ diffinitio. Q; ÷ multū albū monstrare
desidet. ex ppo termino orationis includ̄e illud dicendū. ē. multū ee albū q. mlta iaceat in su
pficie. 7 motū atq; actionē multā que longo tp̄r pficiant̄. Cetā ad ppas quantitates aspicientes
atq; ad eas res cetas referentes quantitates uocam̄. ut albū ad supficiē que uē ē quantitas. 7 cursū.
atq; aliquē motū. atq; actionē ad tēp̄. q. ipsū uē quantitas. ē. reducim̄ h̄ n̄ p se quantitates. s;
p eas q̃ quantitatē ppe dictes noiant̄. Quocirca qm̄ g. p se n̄ est. sc̄dm accidens. ē. recte cuncta
omia. pterea que supius in quantitate nuatas̄. p accidens ee 7 n̄ p se quantitates dn̄r. Solę g̃. p e
ex sc̄dm se ipse quantitates dn̄r q̃ supius cōprehensos̄. Alie uō quantitates p se n̄ s̄. s; ut ipse ait
forte p accidens. ꝑ Post diuisionē g̃ continui. atq; discreti. 7 h̄ntis positionē partiū 7 q̄ s̄ p se pn
cipalit̄. 7 rursus p accidens quantitates solito more uiā inueniendi quantitatū ppetates sing
dit̄. ꝑ Amplius. Quantitati nich est contrariū Usq; eo q. mlta distantia sit ad t̄minos mun
di. ꝑ Diffinita quantitas ̃ q̃ alicui t̃mino nū coherceatur. ut sunt duo t tres. 7 que ad h̄ē modū
dn̄r. ac si dicas bicubitū. 7 tricubitū. 7 cetā. q̃ aliqua ppa sig̃ficatiōe definitas̄. ut ē supfi
cies t soliditas. Qd enī 7 que quantitates dicant̄ agnoscit̄. Quocirca hax̄ q̃ s̄ diffinita nulla
ulli ccria. ē. Neq; enī bicubito ē tricubitū cc̄rium. sicut nec nūs ulli nūo. At uō nec supficies
soliditati. nec aliqd hox̄. Sed qm̄ quedā indefinita imaginē quandā quantitatis ostendunt.
ut magnū t paruū. q̃ uident̄ ee cc̄ria. hec sibi. a. opponit. dicens n̄ ee quantitates. s; mag̃ ad ali
qd. q. ipsius s̄monib; astruam̄. ꝑ Sed n̄ est̄ b ppū quantitatis. n̄ habē cc̄ria. Non enī omis quan
titas cc̄riis caret. S; 7 nob p singula quoq; currentib; q̃ quantitatis spēs. cc̄ria n̄ habeat. q̃ uē ha
beat demonstrandū. ē. linea qd ē cc̄riā caret. Linee enī linea cc̄ria n̄ est. S; si qs dicat rectā li
neā curue linee ee cc̄riā ę fallit̄. Non enī in eo q. linea curua linea ē. recte linee cc̄ria ē. s;
in eo q curua ē. 7 in his non linee uident̄ ee cc̄rie. sed ipsa rectitudo uł curuitas. Rx̄ in eo

quod quantitas est. recte lineę curua contraria non est. sed in eo quod curua est. id est qualis est. Nam quoniam curuitas et recti-
tudo contrariae sunt. secundum id quod curua est linea. et recta est. non secundum quod lineę sunt contrarietatem suscipiunt. Quocirca
linea in eo quod linea est contrario caret. ¶ At uero nec superficies superficiei contraria est. Sed et forte dicat aliquis albam
superficiem nigrę superficiei esse contrariam. cui similiter est occurrendum. non in eo quod superficies sunt esse contrarias. sed
in eo quod est in his albedo atque nigredo. quę contraria esse quis dubitet. Eodem quoque modo et lenem et asperam
superficiem siquis contrarias dixerit refellitur. quod non secundum quantitatem superficiei. sed secundum qualitatem asperitatis
lenitatisque superficies contrarium teneat. At uero nec corpori quicquam contrarietatis opponitur. Cuiquis dicat incor-
porale esse contrarium refutabitur. quod omnis contrarietas propriis nominibus profertur. ut bonus. albus. malum. nigrum.
Corporale uero et incorporale non secundum contrarietatem. sed secundum priuationem habitumque proferuntur. Incorpo-
rale uero corporis est priuatio. Nec tempus quoque contrarium quicquam est. Sed si nox diei uidetur opposita non in eo quod
tempus est. sed in eo quod dies aer lucidus est. nox uero aer obscurus. Aer uero nec tempus. neque quantitas est. lumen uero
et obscuritas qualitas est. et non quantitas. Oratio autem quamquam uideatur habere contrarium non habet oppositionem. Uidetur
enim uera et falsa quasi contraria. Sed oratio uera uel falsa in significatione est. Cum enim quod est oratio significat uera est. Cum uero quod non est de-
signat. tunc falsa est. Oratio uero non secundum id quod significat. sed secundum id quod profertur in quantitate moratur. Secundum autem id
quod orationem proferimus longa illa breuisque componitur. quare omnem orationem non secundum id quod significet ipsa. sed
secundum id quod ad prolationem metitur. Illud quoque manifestum est in numero esse contraria. Duo tribus uel tres. quattuor contrarii
non sunt. nec ullus alterius numerus. cuilibet alii numero est contrarius. Locus uero habet aliquam contrarietatem. Sursum enim et deorsum con-
trarium est. Sed quidam uolunt non esse quantitates quod sursum dicitur et deorsum. sed potius habitudines. quas greci exeor
uocant. Quę enim pars ad caput nostrum est. hanc sursum uocamus. Quę uero pars pedibus subiacet. illa deor-

Hermi-
nius

sum subicitur. quocirca secundum habitudinem quandam ad nos ipsos relatam sursum deorsumque prędicamus. Her-
minius quoque ait. sursum et deorsum non esse loca. sed quandam quodammodo positionem loci. Est enim res sursum atque
deorsum. Non est autem idem esse aliquid loci quod locum. Loci autem positio est in loco. Locus uero ipse positio non est. Sed
siquis omnem mundi formam respiciat. quomodo rerum omnium formam spere ambitu amplectitur. et terra media
est. In spera uero nichil est ultimum nisi quod eidem terminum medietatis obtinuit. Quod enim in extremo celi
conuexitatis est. Illud sursum esse dicitur. quod uero est medium illud deorsum. quocirca secundum locum sunt sursum deor-
sumque contraria. sursum in celo. deorsum in terra. Ideo quod a se longe diuisa sunt. Unde per quam contraria huiusmodo sunt diffini-
ta. Contraria sunt quęcumque a se longissime distant. Hinc est uidelicet tracta diffinitio. quod quoniam celum
terraque distare longissime uidebuntur. et illud esse sursum. illud uero deorsum. quoniam deorsum atque sursum
non ob aliam causam contraria dicuntur nisi quod a se longe disiunctas. quę esse contrarium longissime distare diffiniuit.
Quę a huiusmodo pronuntiat. ¶ Maxime autem circa locum uidetur contrarietas quantitatis. Sursum enim ac deor-
sum contrarium ponunt. regionem mediam deorsum dicentes. scilicet terram. ¶ In omni enim spera terra media est. quod ipsa
astrorum demonstrat ordinata uertigo. adiecit quoque causam cur huiusmodi loca contraria dicantur. quod multa
distantia est medietatis ad mundi terminos. Terminos uero mundi ultimam conuexitatem dicit. Ex hac quoque
loci contrarietate et cetera diffinita esse contraria sic demonstrat. ¶ Uidetur autem et aliorum contrariorum diffinitionem ab his
proferre. Quę enim multum a se inuicem distant sub eodem genere contraria esse diffiniunt. ¶ Sed quoniam ne ordo de contra-
rietate quantitatis impediretur. ¶ Idcirco superioribus in quibus singulis quantitatibus nichil esse contrarium dicebamus. has
loci contrarietates adiecimus. et quędam in medio pretermisimus. Rursus ad superiora redeamus ut expositionis or-
do sese ipse contineat. Ait enim superius cum quantitati nichil esse contrarium proponeret. bicubito uel tricubito. ut super-
ficiei. uel alicui talium nichil posse esse contrarium. Diffinitis enim his quantitatibus contrarium nichil esse uidetur ut duobus uel
tribus. sed quędam cum sint indefinita. ne quantitates uel contraria uideantur. hęc rursus ad idem. ¶ Nisi multa
paucis dicat quis esse contraria. uel ut magnum paruo. Horum autem nichil est quantitas. sed ad aliquid referuntur.

Nā mons qdā paruus dr̄. miliū uō magnū eo q. h̄ q dē singulis maius sit. Jllud uō singulis minus
Ergo ad aliud ē eoꝝ relatio. Nā si p se ipsū paruū dicet̄ ēē. t magnū. nūquā mons qdē aliqn̄ par
uus. miliū uō nūquā magnū dicet̄. Rursus in uico qdē plures hoīes ēē dnr̄. in ciuitate uō pau
cos. cū sint eoꝝ multiplices. & in domo qdē mltos. in theatro uō paucos cū sint eoꝝ mltiplices.
Amplius. bicubitū. 7 tricubitū. 7 unūqq; taliū quantitatē sig̃ficat. magnū t paruū non sig̃fi
cat quantitatē. s; mag̃ ad aliqd. qm̄ ad aliud spectat magnū t paruū. Q̄r manifestū ē. qm̄ ad ali
qd sunt. J Quēadmodū diffr̄e quantitatis contrariis non continent̄ ut ipse supius cōpbauit dicēs
ut cubito. t superficiei nich ēē cērū. Jndefinite uō ut ē magnū t paruū. t multa t pauca. dāt ima
ginē cērietatis. Sed illud occurrit has non ēē quantitates. Omis enī quantitas p se dr̄. bicubitū
enī. t duo. t tres. t supficies ad nich aliud referunt̄. magnū enī t paruū sine aliis dici n̄ pōs.
Cū enī dicis magnū ad alicui altius cōparatione. atq; equatione refert̄. Eodē quoq; modo &
paruū q. ipsa aristotelica pbat introductio. Si enī magnū t paruū p se dicetur 7 n̄ alterius rela
tionē nūquā dicēm montē paruū. miliū uō magnū. Si enī paruū magnūq; n̄ ad relationē alterius
dicent̄. mons sēp magnus. sēpq; miliū paruū dicet̄. s; aliquē collē ad atlantis altitudinē con
ferentes. dnr̄ paruū montē. 7 rursus miliū ad minora alia grana. milii conferentes magnū mi
liū noīam. 7 simplicit̄ qcqd magnū t paruū dr̄. ad eidē spēs referentes. magnū paruūq; noīam.
ut montē monti cōpam. miliū uō milio. 7 alia h'uimōi. multa & pauca eodē modo dnr̄. Dnr̄ enī
si fuint hoīes centū in uico plures ēē hoīes. At uō si in ciuitate sint paucos dnr̄ ad paruitatē ui
coꝝ. n̄ ē ad magnitudinē ciuitatis conferentes. Rursus si sint in domo qnquaginta mlti sūt.
si in theatro pauci. Jdō q. tēm in theatro ēē paucos dnr̄. cū ad eos q̄nti in theatro ēē debeāt cōpam.
Amplius. qm̄ cō sistit. 7 paruū 7 magnū referri sēp ad altm singulas q̄q; quantitates nich ad
aliud cōparantes suas ap̄prias noīam. ut tres. t duo. t iiii. t lineā t supficie. Magnū paruūq;
7 mlta 7 pauca a quantitatis diuisioē disiunctas. Sunt enī ista n̄ quantitates. s; potius relati
ua. J Amplius. siue aliqs ponat eas ēē quantitates. siue n̄ ponat. nich ill' erit cērū. q. tt sūme
p se ipsū. s; ad sola alterius relatioēm quomodo huic aliqd erit contrariū. J hoc enī ualidissimo
argumēto appbāt. quantitatib; his q̄ dictes. nich ēē cērū. nisi forsitan loco. Nā si qs magnū ut par
uū. & multa 7 pauca in quantitatib; ponit. et h' si concedāt. tm̄ qm̄ sēp refertur. ad aliud cērii
non tenet̄. Omē enī cērū p se consistit. Nec illud ad alterius cōparatione. relationeq; pfert̄. Ut bonū
n̄ dr̄ mali bonū. nec rursus malū boni malū. Sed ipsū in p̄pa nāta. 7 platioē consistit. 7 q̄ cūq; sēc
ria eodē modo s̄. Magnū uō 7 paruū qm̄ n̄ p se constat. sed ad alterius relationē pfert̄. cēria ēē nō
poss̄. J Amplius. si sint magnū t paruū cēria. contingit enī idē sint cēria suscipe. 7 ea ipsa si
mul ēē cēria. Conting̃ enī simul idē paruū ēē 7 magnū. Est enī ad h' qdē paruū. ad aliud uō h' idē
ipsū magnū. Q̄r idē paruū 7 magnū uno eodēq; tpr. Nā nullus simt' ē san 7 eger. nec alb; & ni
ger simt'. nichq; aliud simul cēria suscipit. 7 eadē sibi ipsi conting̃ ēē cēria. Nā si ē magnū 7
paruū cērū. ipsū aut̄ idē simt' ē magnū. 7 paruū. ipsū sibi erit cērū. sed inpossibile. ē. ipsum
sibi ēē cērū. Non ē sibi magnū 7 paruū cērū. Usq; cērie ēē diffiniunt. J Constat h' 7 inmuta
bile 7 in p̄pa ratioē ē sistit. una eādēq; rē. uno eodēq; tpre cēria n̄ posse suscipe. Ut sub aqdē
susceptibil' cērioꝝ ē. hōnāq; cū sub ā sit. 7 egritudinē suscipiet. 7 salutē. sed n̄ ēdēq; tpr cēria
utrq; suscipiat fieri negt. Q̄d si magnū paruo aliqs cērū ponat. eueniet qdē inpossibile ut una
eādēq; res uno eodēq; tpr utrasq; suscipiat cērietates. & eadē ipsa sibi poss̄ ēē cēria. Ponam
enī magnū paruo ēē cērū. Sed una atq; eadē res uno eodēq; tpr pōt magna ēē 7 parua. ut

albedinē 7 nigredinē capit. sed alio atq; alio tpr. v̄tū eod̄ tpr

[margin:] m̄sura q; collata eadem parua ē. lot̄ ḡ eadē res uno eodēq; tpr̄ 7 magnitudinis ēē

si sit decē pedū m̄sura collata ad duoꝝ pedū magnitudinē magna ē. ad centū uō cubitoꝝ magnitu
dinē susceptibil̄ ꝯ paruitatis. Eadē enī res uno eodēq; tpr̄ ad maiorē minorēq; collata. eadē
magna ul̄ parua ē. Q̄d si magnū paruo c̄triū est. eadē uō res eodē tpr̄. 7 magnitudinē suscipit
ꝯ paruitatē eodēq; tpr̄ continḡ. ut eadē res c̄tria utq; suscipiat. Sed īpossibile ē. Quocirca
qm̄ res eadē. eodē tpr̄ c̄trioꝝ susceptibil̄ n̄ est. pōt una atq; eadē res magnitudinē paruitatēq;
suscipe. magnitudo ḡ 7 paruitas c̄tria n̄ sunt. At uō si qs magnū paruo c̄triū ponat. Eadē ratiōe
unā eādēq; rē sibi dic̄ ēē c̄tria. Nā si paruū magno ē c̄triū. Eadē uō res ut docui parua 7 magna po
test ēē ad aliud. 7 ad aliud scilȝ 7 c̄pata. Et res que parua 7 magna ē. eadē sibi pōt ēē c̄tria. Paruū
enī 7 magnū c̄triū dictū ē. ħ ē impossibile. Quocirca paruū 7 magnū c̄tria n̄ s̄. Post hui̇̄ modi ra
tionē. 7 argumtatiōis firmissime ꝓpositionē de c̄trietate differit loci. de qua iā sup̄ docuim̄. q̄
ēca p̄tereunda ē. ne repetite expositiōis iteratio fastidiosit. potius quā doctrīe. Non uidet aūt
quantitas suscipe mag̃ 7 min̄. ut bicubitū. Neq; enī ē aliud alio magis bicubitū. neq; in nūo ut
t̄narius q̄nario. Hic h enī mag̃ tria dicent̄ quāqnq;. nec tria potius quātria. nec tps̄ aliud mag̃ 7 min̄
Nec in his q̄ dictas̄. omīno mag̃ 7 min̄ dr̄. Q̄r̄ quantitas n̄ suscipiet mag̃ 7 min̄. Aliud ꝓpriū rur
sus opposuit. g. quāuis quantitatis ꝓp̄ū non sit. Cur tm̄ n̄ sit ipse reticuit. Nob tm̄ ē demonstran
dū. Q̄ aūt dic̄ tale ē. Quantitas mag̃ 7 min̄ n̄ suscip̄. Nullus enī nūs alio nūo nec mag̃ ē. nec min̄
nūs. Nā ternarius si quat̄nario c̄pat̄. nec mag̃ nec min̄ ē nūs. Et rursus ipsi tres sibi ipsi c̄pa
ti. nec min̄ nec mag̃ s̄ tres. Nec tps̄ quoq; ħt aliqs mag̃ 7 min̄. ut mag̃ aliud tps̄ sit alio tpr̄. Lon
gius q̄dē tps̄ tpr̄ ēē pōt. Ut uō dicat̄ mag̃ tps̄ alio tpr̄ ł min̄ fieri neq̄t. ħ q̄q; in suba demonstratū
ē. hō nāq; alio hōie n̄ ē mag̃ hō. ł min̄. idē q̄q; euen̄ in quantitate. g. quia iā in suba ē. ꝓpū quan
titatis n̄ ē. ħ. ħ q̄q; ħt quantitas. ut in seq̄nti ordine ipse demonstrauit. Quocirca qm̄ pri ħ de
suba dixāt. n̄c uō idē de quantitate ꝓposuit. Ideo cur n̄ eēt ħ ꝓpū quantitatis c̄memorate neglex̄
Cū enī eēt aliius n̄ suscipe mag̃ 7 min̄. te dix̄ cū de suba disputaret. At enī g. sube nūquā mag̃ ꝯ
min̄ suscipent. Quocirca ad maxime ꝓpū solita constituendi regs̄ sus. ē. Ppū aūt maxime q̄n
titatis ē. scdm q; equal̄ 7 inequal̄ dr̄. Singulū enī earū q̄ dictas̄ quantitatū. 7 equale dr̄ 7 inequale.
Ut corp̄ equale. 7 inequale. 7 nūs equal̄ 7 inequal̄ dr̄. 7 tps̄ equale 7 inequale. Similr̄ aūt 7 in aliis
q̄ dictas̄ singlis. 7 equal̄ 7 inequal̄ dr̄. In ceteris uō q̄ quantitates n̄ s̄. n̄ multū uidebit̄ equal̄ 7 ineq̄
lis dici. Nā affectio equal̄ 7 inequal̄ n̄ mltū dr̄. s; 7 mag̃ similr̄. 7 albū equale 7 inequale n̄ mltū sed si
milr̄. Q̄r̄ ꝓpū quantitatis ē. equale 7 inequale nōari. Quantitatis ꝓpū aptissime designat ēē
g. scdm quantitatē equalitas 7 inequalitas nuncupat̄. Singule enī quantitates equales 7 inequa
les dr̄. ut equal̄ linea linee. 7 rursus inequal̄. 7 sup̄ficiei sup̄ficies. equal̄ atq; inequal̄. 7 corp̄
equale atq; inequale dr̄. Nūs quoq; 7 tps̄ 7 locus. equale 7 inequale dr̄. In aliis aūt q̄ quantitates
n̄ s̄. n̄ est facile ut equalitas. atq; inequalitas noiet̄. dispositiōes ḡ q̄ affectiōes appellant̄. n̄ dr̄
equales 7 inequales. s; 7 mag̃ similes. Dispositio aūt ł affectio ē. ad aliquā rē accōmodatio. 7 appli
catio. ut si qs gramaticā legens q̄ndū ꝑdidic̄. ħt ad eā aliquā dispositionē. i. ad eā affect̄ ē. 7 ħt
aliqd accōmodatū. 7 quasi ꝓpinquū. Possunt aūt similr̄ ēē duo dispositi. 7 affecti. equalr̄ uō om
nīe. ut duo similr̄ albi uō equalr̄ n̄. Nā si qs de duob; similr̄ alb̄ equalr̄ albos ēē dicat. recta
nos nis nuncupatiōe n̄ utit̄. Om̄e enī equale. 7 inequale. in m̄sura 7 in quantitate respicitur.
Simile uō ꝯ dissimile queadmodū de q̄ntitate n̄ dr̄. ita neq; de alia qualibet re. n̄ de q̄ntitate
recte equalitas nuncupat̄. Q̄r̄ ꝓpū ē quantitatis equale 7 inequale nōari. Sed qm̄ de quantitate
dictū ē. ad relatiuoꝝ ordinē transeam̄.

Post quantitatis tractatum ordine praedicamentorum de relatiuis ingreditur et quae relatiua sint hoc modo diffinit. Ad aliquid uero talia dicuntur quaecumque hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur uel quomodolibet aliter ad aliud. Usque quaecumque alia talia sunt. Sed cur autem debuisset quod sit ad aliquid differat omisso interim de qualitate tractatu, haec causa est quod posita quantitate maius minusque necesse est. Quare cum quantitatem continuo ad aliquid consequatur, recte post quantitatem series relatiuorum ordinata est. Illud quoque est in causa cum superius de quantitate tractasset relatiuorum mentio facta est cum de magno paruoque diceret. Ut ergo continens et non esset opus interrupta distinctio, ideo quantitate finita de relatione proposuit. Quod autem ait ad aliquid uero talia dicuntur hoc monstrat quod sicut quantitas uel unumquodque aliorum praedicamentorum sic per se constat ita et singulariter intelligitur, sic ad aliquid per se et singulariter capi intellectu non potest ut dicamus esse ad aliquid singulare. Quicumque enim innata relationis agnoscit id necesse est cum alio consideret. Cum enim dico dominus per se nichil est si seruus desit. Nuncupatio mox secum et aliud trahat. Ad aliquid unum esse per se non potest. Atque ideo non dixit Aristoteles ad aliquid uero tale dicitur, sed plurali numero talia dicuntur inquit, demonstrans relatiuorum intelligentiam non in simplicitate sed in pluralitate consistere. Non esse autem quandam per se relatiuorum naturam sine constitutione aliqua alterius consistentem ipse Aristoteles monstrat qui dicit ea esse relatiua quaecumque hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur. Docet enim aliqua coniunctione alterius relatiua formari. Hoc ipsum enim quod sunt aliorum dicuntur. Quod enim est dominus hoc alterius dicitur, id est serui. Siue autem relatiua dicamus siue ad aliquid nichil interest. Ad aliquid uero dicitur quod ipsum quidem cum per se nichil sit, relatum tamen ad aliud constat. Ut dominus si desit id ad quod dicitur, id est seruus, non est. Dicitur enim ad seruum. Manifestum ergo est si seruus desit dominum dici non posse. Quare dominus ad aliquid dicitur; dicitur enim ad seruum. Relatiua quoque ideo dicuntur quod eorum nuncupatio semper ad aliquid referatur, ut domini ad seruum. Quare nichil interest quolibet modo dicatur. Huiusmodi autem diffinitio Platonis esse creditur, quam ab Aristotele paulo posterius emendatur. Relatiuorum autem alia hisdem casibus referuntur, alia diuersis, alia uero omni casu sunt carentia, quod scilicet monstrans addidit uel quomodolibet aliter ad aliud. Quod autem est ipsius pene textus sermone monstratur. Cum enim dico dominus serui dominus et ad genetiuum casum reddidi nominatiuum, et rursus ad eundem sic utor. Dico enim seruus domini seruus. Et hic quoque nominatiuus ad genetiuum relatus est. Eodemque modo habent sese pater, pater filii pater, et filius patris filius, magister discipuli magister et discipulus magistri discipulus. Haec idcirco quod sunt similiter aliorum dicuntur. Nam quaedam aliorum dicuntur secundum genetiuum reddunt casum, alia uero non secundum eundem consequentias reddunt. Sensus enim ad aliquid est. Sensibilis enim rei sensus est. Quod enim sentitur sentiri potest. Quod sentiri potest sensibile est. Et nunc quidem sensus sensibilis rei sensus genetiuo accommodatus est. Huius enim sensibilis dictum est. Ac si conuertas fiet sensibilis res sensu sensibilis est. Sicut sit hic casu in septimo redditur nominatiuus in hac relatione quae dicitur sensibile sensu sensibile est. Non eodem casu quo superius dictum est conuertitur. Dicimus enim sensus sensibilis rei sensus est, et hic nominatiuus est redditur ad genetiuum. Haec enim relatio ad septimum casum se aptari non patitur. Scientia quoque scibilis rei scientia est. Si quidem hoc scitur quod sciri potest, et quod sciri potest scibile est. Sed non eadem ratione nec ad eundem casum relatio ista conuertitur. Dicimus enim scibilis res scientia scibilis est. Est enim prima relatio ad genetiuum, secunda conuersio ad septimum. Haec quoque relatio secundum eosdem conuertitur casus. Cum dicimus maius minore esse maius et minus maiore esse minus. Duplum quoque et medietas relatiua sunt, sed non hisdem casibus conuertuntur. Duplum namque dimidio duplum est, dimidium uero dupli dimidium est. Sunt autem alia relatiua quae ipse sic addidit. At uero sunt haec ad aliquid etiam ut habitus, dispositio, scientia, sensus, positio. Haec enim omnia quae dicta sunt hoc ipsum quod sunt aliorum dicuntur, et non aliter. Habitus alicuius habitus est, et scientia alicuius scientia est, positio alicuius positio est, et alia quidem similiter. De sensu quidem et scientia dictum est superius. Hic uero de habitu et dispositione et de positione dicendum est. Dispositio est ad aliquam rem mobilis applicatio. Ut si quisquam flammae propinquus caleat, ille dispositus est ad calorem. Idem uero est affectio quod dispositio. Ne

per se et singulariter intellegi potest eodemque modo substantia uel qualitas

quo eodem casu cum unum relatiuum

coniunctione

nouo noīe error oriat̄ · ⁊ idō diſpoſitio · ł affectio · cū ſit quedā conuinctio ad aliā rē · tm̄ facił
& mobił ē · celerius & enī pmutatur · habit̄ aūt eſt diſpoſitiōiſ · ut affectiōiſ firma ⁊ n̄ facił pmu
tabił retentio ut ſi qſ quā in ſole ambulanſ fuſcior fiat · Diſpoſit̄ ad nigredinē dr̄ · ⁊ nigredine af
fect̄ ē · Si uō illa nigredo fortius & inmutabilit̄ corp̄ infecit · habit̄ noiat̄ · Quocirca habit̄ ē in
ueterata affectio · Vn̄ omiſ habit̄ diſpoſitio · ł i · affectio ē · n̄ aūt oīſ diſpoſitio habit̄ ē · & ne mirā tā dicen
da ſit · h̄ q̊q; conſtat in habitu & diſpoſitiōe q̄ habit̄ inmutabił paſſio ē · diſpoſitio uō n̄ ſimilit̄
ſed affectio quedā ē · & ad aliquā rē conuinctio que pōt facile pmutari · Poſitio uō ē · alicuiuſ rei
collatio · Vt eſt ſtatio ſeſſio · inclinatio · accubitatio · & alia huiuſmōi · Nā ⁊ q ſtat quodāmodo po
ſit̄ eē dr̄ · ⁊ collocat̄ · Et q ſedet · ⁊ q accubit · & q ſcd̄m ceterāſ poſitiōeſ ē · poſit̄ appellat̄ · Quocirca
& ſtatio · ⁊ ſeſſio · & accubitatio poſitiōeſ er̄ · Sed qm̄ q̄d eē n̄t dictū ē · n̄e ſi ſunt ad aliqd̄ uideam̄ ·
habitū relatiue dici ea reſ pbat · q̄ aliuſ q̊q; reb; documento fuit eē relatiua · Vt ē in ſenſu atq;
ſcientia · Jd eō enī dictū ē · ſenſū ſenſibił rei eē ſenſū · q̄m reſ ſenſibił ē · q̄ ſentiri pōt · Ergo ha
bit̄ habił rei habit̄ ē · habił em̄ ē reſ · que habi pōt · Ergo habit̄ habiliſ rei habit̄ ē · q̄ habi
pōt · Quocirca erit habit̄ habił rei habit̄ · Sed reſ quoq; habił habitu erit habił · Jpſo enī habitu
reſ que habi poſſ̄ · habem̄ · Diſpoſitio q̄d ē eodē modo · Diſpoſitio nāq; diſpoſite rei diſpoſitio · & diſ
poſita reſ diſpoſitione diſpoſita ē · Caloriſ enī diſpoſitio calentiſ · i · ad calorē poſiti diſpoſitio ē ·
Eodē modo diſpoſit̄ ad calorē · Caloriſ diſpoſitiōe diſpoſit̄ ē · Velut ſibi modo dictū ſit · Omiſ affec
tio affecti affectio ē · Et omē affectū affectiōe affectū · J Et calor calentiſ fit calor · ⁊ calenſ calo
re calidus fit · Poſitio quoq; relatiua ē · Nā poſitio poſite rei poſitio ē · ⁊ poſita reſ poſitione poſita
ē · ⁊ h̄ intelligi ēuenit · ſcd̄m p̄orē habit̄ ⁊ diſpoſitiōiſ modū · Jlla q̊q; reſ pbat poſitionē eē ad ali
q̄d q̄ ei ſpēſ relatiue ſ̄ · Statio ſtantiſ rei ſtatio ē · ⁊ q ſtat ſtatiōe conſtat · & de ſeſſiōe q̄d ē · ⁊ de ha
bitu · idē pōt dici · Quocirca ⁊ habit̄ · ⁊ diſpoſitio · ł affectio · ⁊ poſitio relatiua ſ̄ · ⁊ h̄ oīa ł ſimilib;
ł diſſimilib; conuenientib; tm̄ p̄dicatiōi caſib; conuertunt̄ · Eoꝝ aūt que ſcd̄m caſuſ conuertunt̄
aliaſ̄ que eodē noīe · (p̄dnr̄) alia uō que diſpari noīe · Cū enī dico ſimile ſimili ſimile ē · ⁊ equał equali eq̄
łe ē · & diſſimile diſſimili diſſimile ē · hiſdē uocabuł iſdēq; noīb; tota p̄dicatio ſit · Cū aūt dico
duplū medio duplū · ⁊ maiuſ minore maiuſ · diſparib; uocabuł facta ē p̄dicatio · Qm̄ uō relati
uoꝝ diffinitionē ita pponit · Vt dicet · ad aliqd̄ uō talia dnr̄ quecūq; h̄ ipſū q̄ ſ̄ alioꝝ dnr̄ ·
q̄d ē h̄ ipſū q̄ ſunt alioꝝ dnr̄ · ia dixim̄ · Nūq̄d ſit q̄ ait · ł quomolibet alit̄ aliud · requirendū ē ·
q̄ ipſe a · conuenientib; in ordine pbat exēpliſ · ait enī · J Ad aliqd̄ ſ̄ q̄ q̄cūq; id q̄ ſ̄ alioꝝ dnr̄
ł quomolibet alit̄ ad aliud ut monſ magnuſ dr̄ ad montē aliū · Vſq; denoatiue uō ab hiſque
dicteſ̄ poſitioneſ noiant̄ · J Qm̄ ſimile ⁊ diſſimile ad aliqd̄ ſunt · ⁊ accubit̄ · ⁊ ſtatio · ⁊ ſeſſio ·
poſitiōeſ dnr̄ · Et qm̄ oīſ poſitio ad aliqd̄ ē · ſufficient̄ ſupiuſ dictū ē · Nē uō q̄d ſit q̄ ait · uł
quomolibet alit̄ ad aliud expediem̄ · Jn relatione p quā dniſ · filiuſ patriſ filiuſ ē · nulla
conuinctiōe mixta · niſi tantū ſola caſuū uiſ · p̄dicatiōiſ hui menbra coniunḡ · Cū enī dico
montē magnū · ad aliū referens paruū · ita ppono · monſ magnuſ ad montē paruū · ⁊ mon
paruuſ ad magnū · hic nulloꝝ caſuū uiſ ē · quāquā enī accīſ uidet̄ eē pmixtuſ · tam ille
hui relatiōiſ uim n̄ tenet · Sed p̄poſitio q̄ ad accūm dat̄ · Cū enī dico monſ magnuſ · ad mon
tē paruū · p̄poſitio ſola ē · q̄ uim continet hui relatiōiſ · Vt ſi qſ dicat magn̄ monſ paruū mon
tē nichił ſignificet definitū · Quocirca quāuiſ accīſ caſuſ in hac p̄dicatiōe ſit · non tm̄ hic ui
caſuſ tenet · ſed p̄poſitio · atq; h̄ eſt q̄ ait · ł quomodolibet alit̄ ad aliud · Vt qm̄ ſupiuſ ſcd̄
caſuſ relatiōeſ fieri dixerat · Erant enī quedā relatiōeſ · que nulł caſib; tenent̄ · adiecīt ·

vel quomodolibet aliter ad aliud, ut si dicatur. Omnis relatio aut casibus fit, quod philosophus demonstravit qui ait: Quaecumque id quod sunt aliorum dicuntur aut per casus, quod hac sententia docet, vel quomodolibet aliter ad aliud atque hactenus. Sed cum positio sit ad aliquid, et sunt species eius relativae. Sessio enim et statio relativa sunt. Sedere et stare nulla relatio est. Stare namque et sedere de statione et sessione denominative dicuntur. Omnis namque denominatio non est id quod est ea res de qua ea denominatur, ut grammaticus. Non enim idem est quod grammatica de qua denominatur est. Quocirca si sedere de sessione et stare de statione denominatum est, sessio vel statio relativa sunt. Sedere vero et stare quae relativa sunt relativorum genere non tenentur, et unum saltem quodque ex quibuslibet positionibus denominatur. Illud non ad relativa sed ad praedicationem quae est ubi vel quae sit dicitur reduci potest. Inest autem et contrarietas in relatione. Virtuti enim sit vitio contrarium, utrumque ad aliquid est, et scientia inscientiae. Non autem omnibus relativis inest contrarietas. Duplici enim nihil est contrarium, neque enim triplici, neque ulli talium. Quemadmodum in substantia vel quantitate, sic eorum esse proprium contraria suscipere non invenitur est. Itaque quoque in relativis nunc de contrarietate considerat, utrum relativorum sit proprium contraria posse suscipere. Et quoniam virtus et vitia utraque sunt habitus. Virtus enim est mentis affectio in bonam partem et difficile commutabilis, et vitium affectio in malam partem ipsa quoque difficile mobili diuturnitate perdurans. Quoniam igitur et virtus et vitium habitus sunt. Omnis enim habitus ad aliquid esse monstratus est, habitus enim rei habitus est, erunt et virtus et vitium relativa. Sed haec contraria sunt. Igitur relativa contraria suscipere non recusant. Sed si dicat quis quid causae est ut virtutem atque vitium ipsumque habitum paulo post inter qualitates numeret, atque alia atque alia significatione ut in varies diversis generibus supponatur, nihil prohibet. Socrates namque in eo quod est socrates substantia est. In eo quod est pater et filius ad aliquid. Ita ad aliud atque ad aliud ducta praedicatione eandem rem sub diverso genere poni nihil prohibet. Habitus quoque et virtus et vitium eodem modo est. Potest enim in qualitate poni habitus, quod ex ea quales homines nuncupentur. Habentes enim dicimus aliquos rei habitum retinentes. Virtus quoque qualitas est. Ideo quod ex ea boni homines dicuntur et secundum illam qualitatem, id est secundum bonitatem quales homines, id est bonos homines nuncupamus. Similiter autem et vitium. Ipse quoque habitus ad aliam praedicationem ductus sit iterum relativus. Quod enim habitus rei habitus est ad aliquid est, et quoniam alicuius virtus est ad aliquid est, et quoniam alicuius vitium est ad aliquid quoque ipsum est. Ergo nihil impedit easdem res ad aliud atque aliud versas diversae praedicationi institui. Ipsum vero ad aliquid praeter ullum aliud praedicamentum intelligere non possumus, ut patrem et filium vel servum et dominum secundum substantiam consideramus. Nam et qui dominus et qui servus est substantia est. Duplum enim et triplum secundum quantitatem. Haec enim in quantitate consistunt. Scientiam vero et inscientiam secundum qualitatem. Secundum enim has quales dicimus scientes scilicet atque inscios. Quocirca quoniam praeter aliud praedicamentum per se relativa nullus intelliget, secundum ea praedicamenta de quibus intelligitur relatio, secundum ea contraria dicitur posse suscipere. Ut socrates quidem substantia est, sed substantia quidem non contrarium. Pater vero atque filius secundum substantiam praedicantur. Non enim est pater et filius nisi substantia sit. Quocirca quoniam substantia dicitur contrarietate caret. Rursus duplum vel dimidium secundum quantitatem dicuntur. Quantitas vero contraria non habere manifestum est. Igitur nec duplum atque medium contrariis pugnant. Qualitas vero recipit contrarietatem. Bonum enim vel malum secundum qualitatem opponuntur. Bonum igitur et malum contrariis non caret. Igitur secundum quae praedicamenta relativa dicuntur, si illa suscipiunt contraria et relatio suscipit. Si vero illa prius repudient contrarietatem, nec illud ad aliquid quod secundum ea dicitur ulla umquam contrarietate dividitur. Quare hoc contraria relationis proprium non est. Nam neque in sola relatione est. Hoc enim habet quoque qualitas, nec in omnibus ad aliquid considerari potest. Quae enim secundum alia praedicamenta dicuntur ad aliquid non recipiunt contrarietatem, ut secundum substantiam pater et filius vel secundum quantitatem duplum et medium. In talibus relativis contraria nullo modo reperiuntur. Quod vero neque soli neque omnibus inest, hoc proprium non est. Non est igitur proprium relationis habere contraria. Videntur autem magis et minus suscipere relativa. Usque duplex enim non dicitur magis et minus duplex, nec aliquid talium. Quaeritur nunc an relationis sit proprium suscipere magis et minus. Sed in his illa ratio non servatur quemadmodum in

Quest.

Sol.

habe

certis dictum est quoniam quecumque secundum ea dicuntur que certa non recipiunt ipsa quoque certis carent. In his vero cum
secundum quantitatem dicatur equale et inequale suscipiet magis et minus. Dicitur enim magis equale vel minus equale.
Eodem modo et simile magis simile et minus simile dicitur. Sed forte quis dicat cur cum quantitatis sit dici
equale et inequale et quantitas magis et minus non suscipiat equale et inequale et intentione cre
scat et remissione minuatur. Dicendum est quoniam quemadmodum ipsa substantia per se et in eo quod substantia est non est proprium ip
sius tamen proprium est certa suscipere. Ita et in quantitate consideratur. Proprium enim est non his ipsius cuius est proprium sed quedam
alia extrinsecus qualitas passioque est. Passio enim quantitatis est et quedam qualitas equale et inequale dici
potest. Quomodo ergo non est idem proprium quod est illud cuius est proprium equale et inequale dici non est quantitas cuius est proprium sed quedam
qualitas et passio quantitatis. Hec autem dicuntur ad aliquid. Ipsum enim quod est aliis dicitur equale enim equali equale
dicimus. Similiter simile simili simile. Sed et non capiunt omnia relativa magis et minus. Nullum enim potest dicere magis
et minus duplum esse aliquid. Nam sive denarius ad quinarium comparatur sive quaternarius ad binarium equaliter utrumque
duplus et equaliter utraque medietas est. Qualitas quoque recipit magis et minus. Dicimus enim magis album et minus album. Quare
quoniam neque omni relationi neque soli est suscipere magis et minus et quia propter relationem qualitas suscipiet magis
et minus relationis proprium non est suscipere magis et minus. Omnia autem relativa ad convertentia dicuntur. Usque et
sensus sensibilis sensus et sensibile sensu sensibile. Clara hec est proponentis et non involuta sententia.
Dicit enim omnia relativa ad convertentia dici quod ipse propriis patefecit exemplis. Omne enim ad aliquid ita ad aliquid
predicatur ut illud ad quod predicatur videatur posse converti et hoc est quod ait. Omnia relativa ad convertentia dicuntur. Converti
autem est ut si prima res dicatur ad secundam secunda rursus dicatur ad primam. Ponatur enim primum pater secundus filius. Dicitur hoc
modo pater filii pater est id rursus converti potest ut prius sit filius et talis sit predicatio filius patris filius.
Ergo pater ad talem dicitur id est ad filium qui convertitur et filius qui dicitur ad patrem ad talem redicitur que convertitur ipsa quoque ut
de filio predicetur. Omnia quoque relativa sunt huiusmodi. Omne enim relativum ad tale aliquid predicatur quod ipsum in predicatione converti
possit. Sed nec omnia secundum eandem vocis prolationem. Alia enim sunt que eisdem casibus convertuntur ut dictum est pater enim
filii pater et filius patris filius est. Alia vero que non eisdem ut scientia scibilis rei scientia est. Igitur genitivus est medius.
Scibile enim scientia scibile est hic septimum predicationem retinet. Alia vero ut superdictum est nullo casu con
iuncta sibimet convertuntur ut mons magnus ad parvum dicitur et parvus ad magnum. Ergo omnia rela
tiva ad convertentia dicuntur quamvis non eisdem casibus convertantur quod ipse ait dicens sed casu aliquotiens
differt secundum locutionem quod vero addidit nimis diligenter adiectum est. At vero aliquotiens non videbitur con
verti nisi convenienter ad quod dicitur assignetur. Usque multa enim sunt animalia capita non habentia. Superius iam de re
lativorum confusione proposuit dixitque omne quodcumque est ad aliquid vel eisdem casibus vel dissimilibus tamen ad converten
tia dici. Hoc vero ideo evenit quod omne ad aliquid esse suum ex alterius habitudine et comparatione trahit quod si
utraque secundum ad aliquid sint opposita ad aliquid nuncupantur equaliter vocabuli nuncupationemque sor
tita sunt. Nam et si pater et filius utraque ad aliquid sunt si pater ad filium predicatur quoniam ad aliquid est filius quoque quia
ad aliquid est ad quoddam aliud predicabitur sed nullus est filius nisi patris. Ergo hec vocabula ex alterutra
nuncupatione principium sumunt. Quocirca que sibi invicem substantiam donant recte ad se invicem predicantur.
Et hoc quidem in omnibus relativis constat intelligi. Sed huiusmodi conversio non uno modo nec quomodolibet
fieri potest. Non enim convenienter quelibet illa res ad id ad quod dicitur predicetur huiusmodi conversio nulla ratione
convertitur. Cum enim dicatur caput animalis caput dici non potest animal capitis animal. Ergo ita redditum nulla ratione conver
titur. Atque hoc est quod ait. Non videtur in omnibus relativis posse converti nisi convenienter assignentur ad quod dicuntur.
Si enim peccet is qui assignat ut non convenientem predicationem faciat conversio non procedat. Que tamen est ipsa
convenientia qua possint semper relativa converti huiusmodi est. Cum enim dico alam avis esse alam non convertitur
ut avis ale sit avis. Ideo quod non est convenienter facta predicatio. Non enim in eo quod avis est habet alam. Multa

enĩs que hn̄t alā. aues tam̄ nullom̄ noiant̃. Ut apes s̃ 7 uespe. 7 uespılıę. 7 q̄cq̄d ē aliud tale. ha
be q̄dē dn̄r alas. eas tam̄ aues ēē ñ dn̄s. Q̄r ineo q̄ auis ē. ineo ñ ē ei ala. s; ineo q̄ alata ē. Jdcō
eni̇̃ ala ht̄. q̄m alata ē. Et q̄cq̄d fuit alatū. habebit alas. q̄r ita facta p̄dicatio illā conuersionē
retinet atq; custodit. ala eni̇̃ alati. ala ē. 7 alatū ala alatū ē. Eodēq; modo de capite. siq̄s dicat cap̄
āat̄ ēē caput. ñ conuenient̄ ui p̄dicationis aptabit. Non eni̇̃ ineo q̄ āal ē ht̄ cap̄. Multa eni̇̃ s̃ āalia q̄
capite carent. ut ostrea t̃ conchilia. 7 cetā huiusmoi. Jgit̃ dicendū ē cap̄ capitate rei ēē cap̄. 7 capitatā re
capite ēē capitatā. Vides ne quēadmodū conueniens p̄dicatio. altnā inse uocabuli reuersionē con
uersionēq; reddiderit. Jta quoq; speculandū ē. 7 de alio exēplo q̄ ipse p̄posuit. Rem eni̇̃ si nau
rem dicit̃ nullo modo conuertit̃. Ut nauis remi ēē nauis noiet̃. Sunt eni̇̃ q̄dā naues q̄ remis pe
nit̃ non utunt̃. Ut lintres quas loco subeunt conto. 7 ideo ñ conuertit̃. dicendū ē q̄ remū re
mite rei remū ēē. 7 remitā rē remo ēē remitā. Necesse q̄q; erit nom̄ finge. si positū ñ sit.
Nā quēadmodū filius patris filius. pat̃ filii pat̃. recip̄ca conuersione p̄dn̄r. 7 utroȝq; nois
p̄dicatio in usu ē. sic si fuit nom̄. ipse tibi aliq̄d debebis finge. ut ineo q̄ ē ala alati ala. alatū
eni̇̃ nouit̃ factū ē. Et nūquā ant̃ dictū. quo aūt modo possim noa ipsa confinge. Q̄m necessa
riū ēē posim̄. artē q̄q; cōponendi sequenti ordine demonstrem̄. Sed h̄ faciendū ē. si p̄rius il
lud purgam̄. q̄ q̄dā cē aristotilē culpandi studio ponunt. Aiunt eni̇̃ ñ ēē solius relationis ad
conuertentia dici. Siq̄s eni̇̃ h̄ dicat cū sol sup̄ t̃rā ē. dies ē. 7 cū dies ē sup̄ t̃rā solē. Recipiunt Q̄S.
h̄ q̄q; confusionē. q̄ confusē a relatiuoȝ deffinitioē segregatas. Non ḡ in sol̄ relatiuis inquint ea
dit ista conuersio. sed iā bli̇̃c huī rei duas p̄tulit solutioēs. unā p̄uacuā. aliā uō p̄forte. at Sol.
mich̄ officē ad a. sententiā. si 7 alia conuertant̃. Non eni̇̃ inq̄t. a. sol̄ h̄ relatiuis ēē. s; 7 oibȝ.
Năq; h̄ relatiuis̃ mō nec ulla relatioē negari pot̃. Quocirca q̄m ñ dix̃. a. sol̄ h̄ inēē relatiuis. eoȝ
q̄stio huī p̄clari philosophi sententiā ñ morat̃. s; h̄ potius accidentis ē. 7 ad aliud quodā modo
refugiū concurrentis potius quā ex ipsa aristotil̄ auctoritate dictoȝ ei aliq̄ p̄pugnaculū cō
pantis. Aliā uō attulit causā p̄rsus grauē. Ait eni̇̃ h̄ p̄p̄ū ēē relatiuoȝ. ñ sedm̄ suā nuncupatio Itē Sol.
nē. s; sedm̄ aliquā habitudinē eodē modo conūti. q̄ eni̇̃ dicē cū sol ē dies ē. 7 cū dies ē. sol ē. nullā
habitudinē monstrat. s; tantūmodo consequentiā ostendit. Conseq̄t̃ eni̇̃ solē ēē cū dies ē. 7 cum
sol sup̄ t̃rā cursus agat. diē ēē. Cū eni̇̃ aliq̄s dicat filius patris filius. 7 pat̃ filii pat̃. habitudi
nē 7 cōpationē. 7 quodā modo continentiā utroȝq; declarat. atq; h̄ q̄q; in alia quouis relatioē
spectare licet. Quocirca q̄m oiā ad aliq̄d. sedm̄ quandā ad se inuicē habitudinē continentiāq; dn̄r.
sedm̄ continentiā q̄q; 7 habitudinē. eoȝ conūsio facienda ē. quāīre nos q̄q; grauit̃ dicentis
iā bli— ci auctoritatē concedim̄. Nc uō q̄ sit ars fingendi noīa sic ubi des̃ dicendū uidet̃. quā
ipse aristotil̄ his uerb̄ tradit. Sic aūt facilius fortasse sumit̃ q̄bȝ nom̄ ñ est positū. Usq; si conue
nient̄ assignent̃. ad conūtentia dn̄r. Q̄m s̃ que ita dn̄r ad aliq̄d. ut nisi conuenient̄ aptent̃
conuersio nulla fit. In oibȝ aūt ad aliq̄d conuersionē spectare necesse ē. Que sit h̄ conuenientia
7 quēad modū assignari relatioēs oporteat. ipse demonstrat. Siq̄s eni̇̃ dr̄ ad aliq̄d q̄ conuerti ñ
possit. ab ipso q̄ dr̄. si denoātio fiat. mox conuertit̃. ut ala dr̄ auis. 7 recta q̄dē ē p̄dicatio. s;
ad naturam relationis incongrua ē. nc̄ ḡ q̄m dici ñ pot̃ auis ale. dr̄ aūt ala auis. ab ipsa p̄dicatioē
q̄ ad aliud p̄dr̄. si denoātio fiat. mox redit consueta conuersio relatiuis. nā cū dr̄ ala auis
non conueniens ē. s; si ex ala fiat denoātio ut dicat̃ ala alati. conuersio manet. Alatū eni̇̃ ala
alatū ēē dn̄s. sic ala alati ala. h̄ idē 7 in remo euen̄. Nā q̄m rem̄ nauis dr̄. ut nauis remi sit.
nulla ratioē conuertit̃. s; 7 si ex remo fiat denoiatio. statī fit ex more conūsio. Dn̄s eni̇̃ ēē remū

remite rei remiū · 7 h̄ illi conuertit̄ · Remita enī res remo remita ē · Ergo ex eo q̄ p̄us dr̄ · nom̄ fingen
dū ē · Sic ex eo q̄ ē ala · q̄m p̄ri id ... ad aue dr̄ · q̄ auis ad ala non conuertit̄ · denoīatio facta ē · ut di
cet̄ alatū · atq; h̄ e q̄ att · si ab h̄is que p̄ma s̄ · ov ab h̄is ad que conuertunt̄ · noīa ponant̄ · p̄manāq; p̄di
catio ē · ab ala · Dicim̄ enī ala auis · 7 h̄ querim̄ ut ala p̄dicatio conuertat̄ · Ergo ab eo q̄ p̄us dr̄ · 7 ab
eo ad q̄ conuertit̄ nom̄ fingendū ē · ut ab ea que p̄rius dr̄ ala · atq; ab eade ala ad quā conuertit̄ ·
si conuenient̄ aptet̄ · fingendū ē · nom̄ alatū · q̄ ip̄sū ex ala denoīatū ē · atq; h̄ q̄ de in cet̄is relatiuis
licet intelligi · ¶ Nā si ad q̄ libet accidens aliud assignet̄ · ov n̄ ad illud dicat̄ · nō conuertunt̄ · Usq; n̄ tt
conueniens ē · ¶ Aliud quoq; argum̄tū d̄d̄ si relatioēs conuenient̄ n̄ reddant̄ · n̄ posse conuerti · fortas
se enī q̄s dicat ala · 7 cap̄ n̄ ēē ad aliq̄d · q̄ si q̄s h̄ q̄q; concedat · illud tam̄ negare nemo pot̄ · q̄n seruus
aut filius · sēp̄ ad aliq̄d p̄dicent̄ · Ergo in hac q̄q; re que confesse relatiue ē · p̄it relatiōis p̄pa conuer
sio · si n̄ conuenient̄ 7 ad illud id q̄ p̄pe dr̄ · assignet̄ · Nā cū sit ad aliq̄d s̄uus · nisi dn̄i reddat̄ · i · ad id
ad q̄ conuenient̄ dr̄ · hac ratioē nulla conuersio ē · Dicat̄ ḡ s̄uus hoīs · t̄ s̄uus bipedis · non conuertit̄ ·
ut dicat q̄s bipede ēē s̄ui · eodēq; m̄ de filio · Ergo extrinsēc quecūq; s̄it · si ad ea id q̄ ē ad aliq̄d p̄dicet̄
nulla conuersio ē · Q̄d aūt ait accidentia n̄ q̄ hō sit accidens · aut bipes diffīta · hoī accident̄ insit
sed int̄ dū consuetudinis aristotelice ē · q̄ scd̄o loco 7 extrinsēc p̄dnr̄ dicē scd̄m accidens p̄dicari ·
Seruus aūt prius ad dn̄m ē · scd̄o uō loco ad hominē · Jd̄co enī q̄ dn̄s hō ē · id̄o s̄uus ad hominē dr̄ · 7
id̄co q̄ dn̄s bipes ē · s̄uus id̄o bipedis dr̄ · Ergo scd̄m accidens dix̄ scd̄o loco · uolens ostendē extraneā · 7 n̄
conuenientē fieri p̄dicationē · si q̄s ad hoīem ut bipedē s̄uū · 7 n̄ ad dn̄m referat · Manifestū ē ḡ
q̄m in h̄is q̄q; q̄ confesses ad aliq̄d · 7 in q̄b; noīa s̄ · Nomen enī 7 s̄ui 7 dn̄i in usu ē · n̄ queadmodū in remo
aut in ala · ubi neq; alatū neq; remitū nom̄ fuit · nisi ip̄se finget · a · Cū ḡ h̄ ita sint manifestū ē ·
q̄m si n̄ conuenient̄ aptarent̄ · conuersionē p̄dicatio n̄ tenēt · ¶ Amplius · Si conuenient̄ assignet̄
ad id ad q̄ dr̄ · oīb; aliis circūsc̄ptis quecūq; s̄ accidentia · Usq; si aūt sic reddant̄ manifestū est
q̄m relatiua oīa conuer sim dnr̄ · ¶ Aliud q̄q; ualidū addidit argum̄tū · in oī scd̄m ad aliq̄d p̄dica
tioē · sola ēē assignatiōis conuenientiā req̄renda · Qua enī p̄manente cunctis aliis p̄euntib; re
latiuo⁊ p̄dicatio constat · 7 qua p̄eunte cunctis aliis p̄manentib; ad aliq̄d p̄dicatio n̄ manet ·
Jllud ē ad q̄ conuenient̄ noīs relatio referat̄ · Q̄ enī dn̄s ē idē 7 hō ē · idēq; bipes · id q̄q; p̄ceptibil̄
scientie · ad q̄ libet ḡ ho⁊ s̄uus n̄ p̄dicat̄ · si dn̄s n̄ sit · Q̄ si dn̄s sit 7 q̄ libet ho⁊ pereat · n̄ ch̄ impe
dit p̄dicationē · Predicet̄ enī d̄n̄s seruus ad dn̄m · 7 ab eo ceta p̄imant̄ · Pereant enī ab eo q̄ ē hō · ac bi
pes · q̄ scientie p̄ceptibil̄ · h̄is oīb; p̄euntib; dn̄s solus p̄maneat · Cet̄is ḡ p̄euntib; s̄uus tam̄ m̄ch̄
omīm̄ dr̄ ad dn̄m · ad hoīem n̄ dr̄ · Pereunte enī s̄ominoīe dn̄i · s̄ui ad hoīem nulla p̄dicatio ē · Q̄
si ad dn̄m s̄uus n̄ referat̄ · pereatq; dn̄i nom̄ oīb; aliis manentib; n̄ erit p̄dicatio · Auferat̄ tt
dn̄s · 7 maneat hō 7 bipes · 7 scientie p̄ceptibil̄ · n̄ pot̄ dici s̄uus hoīs · t̄ s̄uus bipedis · dn̄o tt nō
manente s̄uus int̄it · Q̄r manente dn̄o ad q̄ seruus conuenient̄ aptat̄ · cunctis aliis p̄euntib;
p̄dicatio manet · Sublato uō dn̄o ad quē ē conueniens predicatio · cunctis aliis manentib; p̄dica
tio n̄ ē · Eodē modo et de ala · nisi enī ad alatū referat̄ · cunctis aliis manentib; integra p̄dicatio
n̄ ē · adeo n̄ solū non conuertit̄ · sed nec p̄dicatio ulla erit nisi relatio ad q̄ conuenient̄ dr̄ assi
gnet̄ · Sunt̄ et h̄ quoq; ars ē · 7 agnoscendi uia cū innata m̄ta sunt ad q̄ potissimū relatio p̄
dicet̄ · Nā cū in dn̄o 7 hō sit · 7 aāl · 7 discipline p̄ceptibile · ov bipes · in s̄uo q̄q; idē ad q̄ ho⁊
aut dn̄i nom̄ · aut s̄ui resferre possim̄ · ostendit̄ · qua enī remanente · sublatis cet̄is · p̄dicatio
ualet · ov quare sublata · cet̄is manentib; incipit̄ p̄dicatio · ad illud relatio rectissime p̄dicat̄ ·
his ḡ positis totius argum̄ti ui sententiāq; concludit · ait tt · Omīa q̄ cūq; ad aliq̄d s̄ equa p̄dica

tione converti. Hoc autem huiusmodi est. Quaecumque ad se invicem aequaliter praedicantur conversione facta retor-
quent illa aequalitate naturae et dimensione fundata sunt, ut sibi propria et species. Relativa quoque, ut convertantur,
aequalia esse oportet. Nam si una res amplior, alia vero fuerit minor, conversionem non habent. Nam in eo
quod est ala avis, minime ala avis. Multa enim sunt quae alas habent, et aves non sunt, atque ideo confusio fit. Et in eo quod est re-
mus navis, maior est navis remo. Multae enim naves sunt quarum remus. Quare in his nulla potest esse conver-
sio. Sin vero sint aequalia, ut filius atque pater, conversio non fugit. Numquam enim est filius nisi patris, et rursus numquam
pater est nisi filii. Quocirca aequalia oportet esse quaecumque ad aliquid praedicantur. Horum vero si sit nomen positum, positis
nominibus uti oportet. Sin vero nomen positum non sit, ex his quae in prima praedicatione sunt, ut superius dictum est, nomen
oportet effingere. Quod si ita reddantur, ut omne ad aliquid convenienter ad quod dicitur praedicetur, et aequalis erit praedica-
tio et mox conversionis reciproca natura subsequitur. Constat igitur omnia relativa ad convertentiam dici. Hinc aliud
proprium iungit. Videntur autem ad aliquid simul esse natura. Usque similiter et in aliis quaeque talia sunt. Illa simul
esse dicuntur quaecumque talia sunt ut uno posito quolibet aliud necessario subsequatur, et uno quolibet inter-
empto aliud modis omnibus intereat, ut pater et filius. Nam cum est pater, et filium quoque necesse est; cum sit filius pater
est. Rursus si pereat filius, patrem quoque perire manifestum est, non quod pereat ipsa substantia, ut pereunte Hectore
Priamus pereat, sed perit ipsa relatio. Ergo quoniam ut interempto patris nomine filii nomen perit, sublatoque filii
nomine patris nomen perit. Posito etiam patre in substantiaque constituto filii quoque nomen infertur, et posito filii
nomine sequitur pater, et a patris nomine numquam separatur. Ideo pater et filius simul esse dicuntur. Ergo simul ea sunt quae sem-
invicem vel intimant vel inferunt, et de his quidem posterius ipse tractat. Nec autem haec quoque in esse relativis exposuit di-
cens relativis quoque esse ut simul sint. Nam cum duplum sit dimidium est, et cum dimidium est duplum est. Huius autem
argumentum est quod interempto duplo dimidium perit. Rursusque eo duplo constituto dimidium constituitur.
Igitur quoniam duplum atque dimidium relativa sunt, et haec simul sunt natura, vel ipsa essentia manifestum est haec quoque relativum
accidere ut simul natura esse videantur. Idem quoque est et in eo quod est servus et dominus. Nam quoniam alterutris interemptis utraque
deperit, et alterutro constituto utraque subsistit, constat servum atque dominum cum sint ad aliquid simul esse na-
tura. Sed et haec ita sunt ut sint quidem in quibusdam relativis, sed non omnibus hi quae sunt ad aliquid nequeunt. Sunt enim quaedam relativa
quorum unum prius natura sit quam ipse cui rursus adiecit. Non autem in omnibus relativis verum videtur esse simul natura.
Usque simul cum scibili scientia facta. Hoc proposuit non in omnibus relativis esse hoc, ut simul esse videantur natura.
Hoc autem probat ex his quoniam scientia ad aliquid est. Scibilis enim rei scientia dicitur. Non poterit esse scientia nisi sit
res aliqua quae sciri possit. Hanc autem primum esse necesse est, ut in matheseos disciplina. Sciunt enim trian-
gulum tres interiores angulos aequos duobus rectis angulis habere. Hunc necesse est prius fuisse quam sciri possit.
Postea vero ad hanc rem aptam fuisse notitiam atque hoc est quod ait. Namque in pluribus subsistentibus rebus scientias
cepimus. Prius enim rebus constitutis et quasi propositis scientiae ratio sequitur. Quare non est in omnibus relativis simul
esse natura. Nam cum scientia et scibile relativa sint, antiquius est scibile quam scientia. Quod vero interposuit.
In paucis enim vel in nullis quis reperiet simul cum scibili factam scientiam, tale est. Quasdam namque res animus ipse
sibi confingit, ut si chimaeram vel centaurum vel alia huiusmodi, quae tunc sciuntur cum ea sibi animus finxerit. Tunc autem
esse incipiunt quando primum in opinione versantur. Tunc igitur sciuntur cum in opinione versata sint, et haec simul habent esse
et sciri. Nam quoniam in opinione nascuntur, mox esse incipiunt. Sed cum in ratione sunt, tunc eorum scientia capitur.
Ergo mox ut fiunt, mox sciuntur, et est eorum scientia cum eorum de essentia coniuncta. Namque antequam chime-
ra fingeretur, sicut ipsa in nulla opinione fuerat, ita quoque scientia non erat. Postquam vero in animi imagina-
tione constituta est, ei quoque cum ipsa imaginatione scientia consecuta est. Atque ideo ait in paucis
hoc posse perspici, ut simul cum scientia scibile sit, ut in hac eadem chimaera quae cum sit scibilis, cum scien-
tia nata est. Sed quoniam nihil quod in substantia non permanet neque in veritate consistit sciri potest. Scientia enim

rerum quae sunt comprehensione veritatis. Et quaecumque sibi animus fingit vel imaginatione repperit, cum in substantia atque veritate
constitutum non sit, illud posse sciri non dicitur, atque ideo non est eorum scientia ulla quae sola imaginatione sub
sistunt. Idcirco atque dubitans dixit: In paucis enim vel in nullis. Haec enim ipsa pauca ita quis reperiet, ut si adver
sa ratione examinationeque contendit, nulla esse perpendat. Quod si quisquam chimerae aliquam esse sci
entiam dicat quae non est, quamquam hoc falsum sit, tamen hoc quoque concesso pauca erunt in quibus scientia cum scibili si
mul sit nata. Multis enim rebus ante positis et constitutis scientia nascitur. Quocirca non in omnibus relativis
verum est ut simul esse dicantur nata. Et sicut falsum est illud esse in multis hoc esse relativis, ita falsum est rursum in omnibus.
Sed haec tractatu longius texit. Amplius. Scibile sublatum simul aufert scientiam, usque scientia
quidem ei nondum est, illud vero scibile est. Diximus illa esse simul nata quaecumque, altero constituto vel altero interempto
simul utraque constituerent vel interimerent. Constituto enim ut sit pater, constituet esse filius, et pater simul
infert substantiam filii. Eodemque modo filius simul infert vocabulum patris. Non est enim filius nisi patris. Eodemque
modo interempto altero utrumque perire necesse est. Alterum autem altero prius pluribus dicitur modis. Sed nunc quaerimus ta
le est. Nam priora illa esse dicuntur, quae ipsa quidem perempta res alias tollunt, ipsa vero illata atque constituta simul res
alias non inferunt, ut est unum atque duo. Interempto enim uno duo quoque pereunt. Unum enim est unius in duobus geminatio
si unum intereat. Constituto vero atque posito ut sit unus, nondum duos. Nondum enim facta est unius geminatio.
Ergo illa dicuntur priora esse quaecumque alia simul quidem illata non inferunt, si perimunt alia interempta. Scibile ergo et scientiam non esse
simul illa res probat, quod si quis rem scibilem tollat, scientiam quoque sustulit. Nulla enim potest scientia permanere, si res quae
sciri possit intereat. At si scibile esse constituas, non omnino scientia consequitur. In infantibus nobis enim ea quae nunc novimus
erant et in sua natura substantia permanebant, sed eorum apud nos scientia non erat. Multae quoque sunt artes quas esse quidem
in sua natura ratione perspicimus, quarum neglectus scientiam sustulit. Multumque ego ipse iam metuo ne hoc vilis
sime de omnibus studiis liberalibus dicatur. Quocirca si et scientiam sublatum scibile perimit, et illatum scibile scien
tiam non infert neque constituit, prius est id quod sciri potest quam illud quod comprehendere valet atque complec
ti notitia. Ipse autem adhuc rei obscurissimum accommodavit exemplum. Solet enim in geometria huiusmodi
esse propositio. Iubemur enim proposito uno laterum spatio aequale triangulum constituere, et facimus hoc modo. Sit unum
laterum spatium a b. Oportet ergo spatio a b aequale triangulum constituere. Et sit duplum a b spatio
c d e f spatium. Ducatur angularis e f. Dico quoniam e d f triangulum aequale est a b spatio. Quoniam enim c d
e f spatium duplum est a b spatio, erit a b c d e f spatio medietas. Sed et c d e triangulum c
d e f spatio medietas est. Angularis enim f e totum c d e f spatium medium dividit. Quae eidem sunt
media et sibi aequalia sunt. c d f igitur et c e f triangulum a b spatio aequale est. Proposito ergo spatio a b
aequum triangulum constitutum est c d e, quod oportebat facere. Eodem quoque modo quaesitum est si sit proposito cir
culo aequum fieri quadratum. Quadratum autem est quod aequalibus lateribus omnes quattuor angulos aequos habet,
id est rectos. Et Aristotelis quidem temporibus non fuisse videtur inventum, postea vero repertum est. Cuius quoniam longa de
monstratio est, praetermittenda est. Atque haec est quae ait circuli quadratum. Sic manente quadrato linea
per obliquum ducta triangula figura perducitur. Ita circulo non mutato circum positis angulis, qui et ipsius
circuli lateribus aequaliter diriguntur, quadrati forma consurgit, quod ut potuimus coniectari depinximus.
Cum enim alicui circulo aequum quadratum constituitur, in quadratura circuli illius mensura dirigitur.
Nec ergo haec est quae ait hoc circuli quadratum, id est quadrati ad circulum constitutio si fieri potest. Et si res est quae
sciri possit, scientia quidem eius nondum inventa est. Nondum enim quisquam sub Aristotele aequum quadratum cir
culo constituerat. Quod si est aliqua eius scientia, quoniam nondum reperta est, certe prius est quod sciri possit
quam scientia. Nam cum posset Aristotele vivo sciri circuli quadratura, nulla tamen scientia adhuc reperta
est, atque ideo prius erat quod sciri posset quam ipsius rei ulla notitia. Amplius. Animal quidem

sublato non est scientia. scibilium vero plurima esse contingit. addit aliud validius argumentum prius esse scibile
scientia. Illud enim notum est, si per desidiam disciplina depereat, interire quidem scientiam, sed scibile permanere.
Scibile autem dico quod sciri potest. Quod si omnino animal non sit, cum quod scire possit omnino non fuit, scientia quidem
ipsa funditus interibit. nihil tamen prohibet esse ea que permanente animali possit perquirentis animus scientie ratione com
plecti. Similiter his se se habent et que sunt in sensibus. Usque, ut corpus callidum, dulce, amarum, et alia omnia quecumque
que his sunt similia. Idemque proponit exempla in sensibus inveniri. Dicit enim sensum prius esse sensibile, quod communi
priorum diffinitione probabile esse constituit. Dictum est enim illa esse priora que simul quidem interempta perimerent, non
autem simul aliis interemptis ipsa deperirent. ut orbem solis prius dicimus propter lumine. Sublato enim orbe lumen
illud quod ab eo est penitus non manebit. Sublato enim lumine solis orbis manebit. ita quoque nunc in sensibilibus atque
in ipso sensu proposuit. Sublato quod sentiri potest, sensus omnino sublatus est. Neque enim esse potest sensus cum quod
possit sentire non invenit. Quod si sensus omnino, scibile tamen permanebit. et hoc evidentibus firmat exemplis. Nam
cum ea que sunt in rebus vel incorporea sunt vel certe corporea, et quecumque ad corporis materiam referri potest hoc sensuum
varietati subiaceat, et quecumque ad incorporalia intellectus ratione vel speculatione teneatur, cum sit sensus
omnis in corpore, si corpus intereat, cum omnino corpus non sit, quoniam que sunt incorporea sentiri non possunt, que sentiri
potuerant interempta sunt, omnino sensus evertitur. Sed si sensus auferatur, sensibilia permanebunt. et quoniam sensus anima
lium effectivus est, equa est utrorumque perditio. Sive enim substuleris animal, sensus peribit, sive sensus evertatur,
animalia quoque sublata sunt. Sed eversis atque interemptis animalibus cum propriis sensibus permanent corpora que anima non
utantur. Et si sublatis animalibus sensibilibusque deperditis corpora inanimata subsistunt, cum corpora sunt
que sentiri possunt, animalia que sentire valeant, si interempta sint, manente sensibili sensus evertitur.
Non igitur sic sensibilis interemptio sensus interimit, sic sensuum perditionem extincto sensibilium comitatur. Id
vero et hoc probabitur argumento. Antequam enim quam actu ipso aliquid sentiamus sensus non est. Nam prius quam dulce aliquid
degustem, gustatio ipsa dulcedinis non est. quod autem gustari possit, id est mel vel quodlibet aliud, proprie nature
ratione consistit. quocirca prius esse quod sentiri potest. Post vero sensum a auctore firmatur. Amplius. Sensus
quidem simul cum sensato fit. Usque, quare prius quam sensus sensibile esse videtur. In compositis rebus atque ex aliis
iunctis priores sunt hec que componunt aliquid ipsa illa quam componunt. Namque cum corpus animalis fit ex igne, aere, et aqua
vel terra, priora hec esse necesse est quam ipsum sit animal quod illa elementa coniungit. hoc quoque etiam in aliis patet. Nam
cum sit liber ex versibus, prior est versuum natura quam libri. Cumque versus constet verbis atque nominibus, et ceteris
quas grammatici partes orationis vocant, hec ex quibus ipse versus consistit, versu ipso priora esse necesse est.
Et quocirca sensus quidem ipsis iam rebus compositis supervenit. Nam cum animal constet ex quattuor elementis
et cum sensus semper naturam animalium comitetur. Cum ipsis animalibus sensus fieri et nasci necesse est. et quod si cum animalibus
id est positis rebus sensus nascitur. sic animali priora sunt ea ex quibus ipsum animal constat. sic quoque sensu quecumque
animali nascitur illa sunt priora ex quibus animal nata coniungitur. Coniungitur autem animal atque componitur ex quattuor
elementis. Quattuor igitur elementa sensu priora sunt. Sed quattuor elementa corporalia sunt. Corpus vero omne
sensibile est. Prius igitur sensibile quam sensus est. Sensus enim cum re composita nascitur. Illa vero que componunt
et sensibilia sunt et priora ipso composito. Universaliter enim si que due res simul sint, cum quelibet res una
earum prior sit et altera posterior erit, ut animal atque sensus cum utraque simul sunt simulque nascuntur, cum quattuor
elementa que sunt sensibilia priora sunt quam animal, sensu quoque priora esse necesse est. quocirca conclusit dicens quare prius
quam sensus sensibile esse videtur. Sed quidam quorum porphirius quoque unus est astruunt in omnibus omnium esse
relativis ut simul natura sint. velut ipsum quoque sensum et scientiam non precedere scibile atque sensibile.
Sed simul esse. quam quoniam brevis est ratio non gravabor apponere. Aiunt enim sicut quelibet scientia non sit ipsius
suum quidem per se potuit permanere. scibile vero esse non potuit. ut si formarum scientia pereat. Ipse fortasse

forme permaneant, atque de propria in corpore nata consistat, scibilia suo non sint. Cum enim scientia que
illud comprehendere possit non sit, ipsa quoque sciri non potest res. Namque omnis res scientia scitur, quod si non sit sciri non pos-
sit. Porro autem res que sciri non potest, scibilis non est. Hoc idem de sensu. Gustus enim si pereat, omne mel forsitan
permanebit. Gustabile autem non erit. Itaque omnino si sensus pereat, res quidem que sentiri poterant sint, sen-
sibiles vero non sint, sensu pereunte. Et fortasse neque scientia, neque sensus secundum sentientes speculandus est,
sed secundum ipsam naturam que sensu valeat comprehendi. Namque res quecumque per naturam sensibilis est, eam quoque
innatam suam proprium sensum quo sentiri possit habere necesse est, et quecumque sciri possit per naturam, numquam posset
adisci nisi ei quedam innata scientia verteretur. Hec porphirius. Sed nos ad aristotilis ordinem textumque
veniamus. Namque ille adicit quoque aliam questionem. Habet autem dubitationem an nulla substantia ad aliquid dicatur quem-
admodum videtur. Usque quare hec esse fortasse ad aliquid videbuntur. Contra ea que superius disputata sunt huiusmodi
nodum questionis opposuit. Et quoniam enim prima definitio relativorum fuerat illa esse relativa quecumque hoc ipsum quod
sunt esse aliorum dicerentur, et secundum hanc definitionem possunt quedam substantie videri esse relative, quod si substantie in de-
finitionem accidentium transeunt. Nam cum sint accidentia relativa, si quas substantias relativas concedi-
mus, in accidentium numero ponendas esse censemus. Sed hoc certum est, sicut substantia in subiecto non est, accidens autem in
Qs. subiecto est, quare fieri potest ut idem et in subiecto sit et in subiecto non sit. Utrum autem possit quedam substantia accidentium
suscipere rationem, hoc nunc querendum est. Prime namque substantie ipse quidem ad aliquid non dicuntur, neque partes primarum
substantiarum, quas ipsas quoque in primis substantiis enumeravimus. Socrates enim non dicitur alicuius aliquis socrates, nec homo alicuius
aliquis homo, nec aliquis bos alicuius aliquis bos, nec partes primarum substantiarum que ipse quoque sunt prime substantie.
Caput enim non dicitur alicuius aliquod caput, sed tamen alicuius caput, et manus non dicitur alicuius quedam manus, sed tamen alicuius manus.
Quare neque prime substantie neque primarum substantiarum partes ad relationem dici poterunt. Quod si secundas quidem substantias
speculemur, neque ipse quoque ad aliquid dicentur, neque enim dicitur animal alicuius esse animal, aut homo alicuius esse homo. Quod si quis dicat
posse esse animal alicuius ut equum meum vel quod libet aliud, non in eo quod animal est, sed in eo quod est possessio dicitur alicuius, et
sic non dicitur animal alicuius animal, sed animal possessio alicuius possessio. Ergo neque prime substantie neque partes primarum
substantiarum, neque secunde substantie ad aliquid. Partes autem secundarum substantiarum ad aliquid hoc ipsum quod sunt dicuntur. Caput enim ali-
cuius caput dicitur. Si quidem capitati caput dicimus, et manum alicuius manum. Si quidem ex manu fingere volumus ad quos
manum referri possit, sic caput ad capitatum, et in aliis quidem rebus eodem modo. Quod si partes secundarum substantiarum
accidentes sunt, et ipse secunde substantie accidentes erunt, aut si hoc non placet constabunt secunde substantie ex partibus
Qs. accidentibus, quod fieri nequit. Quare igitur dicendum est, aut illa diffinitio relativorum notanda est, aut aliter sol-
venda dubietas. Sed posita atque constituta priori diffinitioni que dicit illa esse relativa quecumque id quod sunt aliorum
dicuntur, hic questionis nodus solvi non poterit, quod ipse aristoteles hac adiunctione testatur. Si igitur sufficienter eorum que sunt
ad aliquid diffinitio assignata est. Usque non tamen hoc eis est esse quod sint ad aliquid, quod ea ipsa que sunt aliorum dicuntur. Pro-
posita igitur atque formata priore relativorum diffinitione difficile defendi poterit, aut fortasse numquam
quasdam substantias non esse relativas. Nam si ad aliquid illa sunt quecumque id quod sunt aliorum dicuntur, ut id quod est caput capi-
tati dicitur caput, habebit igitur substantia que est caput ad aliquid relationem, et ita erit substantia relativa atque accidens,
Sol. quod est impossibile. Quare quoniam proposita atque constituta priore definitione hec incommoditas in disputatio-
ne consequitur, ut constet ratio non integre diffinitionis, ergo et assignatio permutetur. Aut enim non esse inte-
gram diffinitionem que supra sit reddita, nec magis illa esse ad aliquid que id quod sunt aliorum dicuntur, potius quam
Qs. ea quibus ipsum esse est ad aliquid quodam modo se habere. Sed fortasse videatur quibusdam inconsulte legentibus
et minime considerantibus id quod definiri oportuerat hoc in definitione esse sumptum, quod est vitiosissimum.
Si enim idcirco diffinitio sumitur ut res de qua queritur assignetur, quod magis est aptior diffinitione
sive ipsa quam definit in assignatione diffinitionis utatur. Diffinitio namque idcirco redditur ut res de

cum quidem esse dubitatur diffinitione pateficat. Quod si certe ipsam quam definimus in diffinitione protulit. ni-
chilo planior deffinitio fit. ut si quis hominem diffinire volens. dicat hoc ipsum esse hominem quod homo est.
Ita quoque non considerantibus aristotiles relativorum diffinitionem reddidisse videbitur. Ait enim esse ad aliquid
quae se ad aliquid quibus hoc ipsum esse est quod est ad aliquid quodam modo se habere. ac si diceret ea sunt ad aliquid. quae se ad aliquid
quodammodo habent. Sed minutius atque acutius considerantibus vis integre diffinitionis perfecte atque vacite
apparebit. Non enim est ad aliquid in eo quod dici ad aliquid consideramus. sed in eo quod est esse. Ea namque sunt relativa
quae in quadam comparatione et relationis habitudine consideremus. ut quaternarius numerus. et hoc ipsum quod est esse dicitur.
id est quatuor. et aliquid quoddam. id est duplum. ut si ad binarium conferatur. Sed quod de quaternario dicimus ad ipsius
quaternarii numeri naturam refertur. Quod vero duplum non est hoc quaternarii sed duorum ad quod duplum dicitur. et
ad quod per propria relatione duplum est. Binarius quoque numerus. et binarius est et medietas. binarius quidem
secundum naturam. medietas vero secundum quaternarii relationem. Quocirca in comparatione quadam atque in habitu-
dine ea quae sunt ad aliquid speculamur. Quaternarius enim in eo quod quaternarius est ad aliquid non dicitur. In eo vero quod est
duplus duorum relativus est. scilicet ad binarium comparatus. binarius quoque in eo quod sunt duo ad aliquid non refertur.
sed in eo quod est medietas scilicet ad quaternarium comparatus. Ergo ut sit duplus quaternarius non duobus. sed
medietate eget. ut sit medietatis binarius non quaternario. sed duplo opus est. Videsne ut habitudi-
ne quadam et comparatione res aliud innata retinentes. aliud tamen ad se invicem sunt. et hoc non ex propria sed
ex invicem innata mutuentur. Ita quod est duplus numerus ex medio trahit. quod medietas ex duplo. atque haec his
quae sunt ad aliquid extra eveniunt. et idcirco nichil patientibus neque permutatis ipsis quae ad aliquid referuntur ipsa
ad aliquid fiunt. Nichil enim permutato de quaternario duplus est ipse. si ad binarium referatur. et nichil
de binario permutato medietas binarius. si ad quaternarium dicatur. Ergo relativorum hoc est esse. id est horum
natura atque substantia est. ut id quod sunt ad aliquid referantur. id est non solum referri dicantur. sed referantur. Atque hoc est quod ait.
sed sunt ad aliquid quodam modo se habere. ac si diceret. quorum substantia est ad aliquid aliquo referri. et quae ita sint.
ut ipsa id quod sunt ad aliud referantur. et esse eorum sit ad aliquid aliud referri. sed non omnia quae dicuntur ad aliquid
et esse de alio mutuantur. Illa namque diffinitio prior maior est. diffinitionem namque relativorum super-
gressa est. Includit enim quae relativa non sunt. et quemadmodum cum dico hominem mortalem eum esse necesse est. Cum
enim dico mortalem non necesse est esse hominem. Ita quoque ea quae hoc ipsum quod sunt ex altero trahunt. et esse habent ad
alterius relationem. et esse suum ad alterius referunt nuncupationem. Quae vero ad aliud tantum dicuntur non necesse
est ut esse suum ad aliquid habeant relatum. quo posteriorem diffinitionem suscipiant. Ut ista sen-
tentia breviter includatur quaecumque hanc diffinitionem susceperint. ut hoc ipsum esse sit ad aliquid quodammodo
se habere habeant eam quoque diffinitionem. quae est relativa esse quaecumque id quod sunt aliorum dicuntur. Quae vero hanc
habuerint diffinitionem illam necessario non habent. ut ea quae sunt ad aliquid etiam ad aliquid dicantur. Sed ea quae
dicuntur ad aliquid. non omnino ad aliquid sint. Quod si ista diffinitio posterior recipiatur quae dicit ea esse ad aliquid
quibus hoc ipsum esse est ad aliquid quodammodo se habere. poterit superior solvi dubitatio quod dicimus. id quod ip-
se posteriore disputatione secuturus est. Quod autem ait. prior vero diffinitio sequitur quidem omnia relativa.
Non tamen eisdem quod sint ad aliquid quod ea ipsa quae sunt aliorum dicuntur. hoc est quod non idcirco aliquid relativum esse dicitur
quoniam alterius esse dicitur. sed tunc merito res aliqua relationis nomine continebitur. Quotiens non solum ad aliquid
dicitur. sed hoc ipsum esse ei ad aliquid est quodam modo se habere. Quare quod hanc diffinitionem proprium consequatur
ipse addidit. Ex his ergo manifestum est quod si quis aliquid eorum quae sunt ad aliquid definite sciet. et illud
ad quod dicitur definite sciturus est. quoniam eorum est quae sunt ad aliquid. Esse enim relativis est ad aliquid quodam
modo habere. Propterea relativis secundum eam quae superius dicta est definitionem hoc esse confirmatur. quod
si quis id quod est ad aliquid definite sciat. quoniam relativum est. et illud ad quod referri potest definite sci-

tur ē qd ſit. Nā relatiua ea ſ̄ qb; hē ēē ad aliqd quodā modo habē. qm̄ ut ſit quatnarius
duplū. a binario trahit. Si qſ nouit ēē quatnariū nūm duplū. 7 binariū neceſſario ſcitu
rus ē ēē dimidiū. ad quē quatnarius duplus ē. Fieri ū nullo modo pōt ut cū qſ nouit aliquā
rē ēē relatiuā definite. n̄ illud qq; ſciat ad q. illa res dr̄ definite. Huī aūt rei una pbatio ē.
quę ex diffinitioē ueñ. Definitas ēm̄ illa ēē ad aliqd. quoꝝ ea ēēt ſub̄a ut quodā modo ſe ad ali
qd habent. q. ſic eē quatnariū nūm ēē duplū. quo ad binariū quodā modo coniungat̄. Nullꝰ quat
nariū duplū ēē potit ſcire. niſi q ſciet medietatē ēē binariū. 7 h q dē ī oib; conſidat̄. Nā ſi ne
ſciat qſ ad qd aliqd referat̄ eoꝝ que relatiua ſunt. illud quoq; ignorabit. utrū oīno ad aliqd
referat̄. q. hiſ uerbiſ. a. dic̄. Nā ſi omnino neſcit ad q. aliquo modo ſe hr̄. nec ſi ad aliqd q̄dām
ſe hr̄ ſcitur ē. Huī qq; rei exēpla pſeqt̄ dicenſ. Si duplū ad aliqd ēē nouim̄. ſcim̄ qq; id cuī du
plū ē. q. ſine ſcim̄ id cuī duplū ē. duplū aūt ēē cuilibet rei ex h ē q. ei ſit medietas ipſā qq; rē
quę dupla ſit utrū dupla ſit ſcire n̄ poſſum̄. Si g̃ definite nouim̄ quālibet illā rē ēē duplā. Et eā
cuī dupla ē definite noſ ſcire neceſſe. ut ſi nouit qſ anchiſē patrē definitē ēē eneę. 7 eneā de
finite filiū ēē cognoſcit. ł ſi undefinite nouit. qm̄ pat̄ ē. Jndefinite ēē ſcitur ē. qm̄ filii pat
ē. 7 rurſuſ ſi eneā qſ indefinite nouit qm̄ filius ē. ſcitur qq; ē indefinite qm̄ patriſ ē fi
liuſ. Manifeſtū ē g̃. qm̄ ea q̄ ſ̄ ad aliqd. ſi definite ad aliqd ēē ſciant̄. Et illud definite ſcien
dū ē. ad q. illa referunt̄. q. in ſubiſ n̄ eodē modo ēē. a. pbam̄ auctore. q huī queſtioīſ ſe
riem ita concludit. Caput uō 7 manū. 7 eoꝝ ſingła que ſubē ſ̄. h ipſum qſ pōt ſciri definite.
Ad q. aūt dicant̄. n̄ neceē ē. ſcire. Cuī ēm̄ h caput. ł cuiuſ manuſ. n̄ ē dicere definite. Jn ca
pite inqt 7 in manu. 7 in aliiſ ſubſtantiiſ. n̄ eſt uūm. qm̄ ſi qſ aliquā hoꝝ alicuī ēē nouit.
7 ad aliqd aliud referri. iccō 7 ad quā referat̄ definite ſcitur ē. Si qſ ēm̄ opto capite atq;
oīb; m̄briſ man foraſ exerat. manifeſtū ē. qm̄ man illa alicuī man ē. Cuī aūt man ſit. di
cite definite n̄ pōt. ſimilit̄ qq; optiſ ocul facieq; uelata. cuilibet cap aſpiciaſ. Jllud q dē
cap alicuī ēē n̄ dubiteſ. Cuī aūt ſit definite n̄ pferē. Q r qm̄ h ſ̄ huiuſmodi ut ſi qſ ea defi
nite ſciat ēē alicuī cuiſ definite ſciri n̄ poter̄. a relatiuoꝝ diffinitioē. quoꝝ ſi una que
libet definite ſciat̄ ēē ad aliqd. illa qq; res ad quā res dr̄ definite ſcit̄. ſubē ſegregant̄.
Subiciendū ē. tm̄ illud qq; q̄ n̄ oīno uūm ē. Jn definitioib; rē ipſā q̄ diffinit̄. ſum̄i n̄ opor
tere. m̄lta ēm̄ ſ̄ q̄ alit̄ pferunt̄. 7 diffiniunt̄. 7 alit̄ accipiunt̄. ut ſi qſ dicat albū ēē nigro colore
ēēriū. pōt h 7 in corpore accipi. Nāq; 7 color albū dr̄. 7 corp q. albo participat albū ēē no
minat̄. Quocirca neqſ putet talit̄ albū ēē diffinitū. q. ad participationē albi. 7 corporiſ
referat̄. ita dicendū ē. Albū ē. q. cū maliuſ ē. tū ē color nigro ēēriuſ. atq; rē ipſā ita ſua
diffinitioē ſumim̄ q. ſcilicet ariſtotileſ idē rē ipſā quę diffinit̄ in diffinitioē ſumi n̄ opor
tere. int̄ uiſimilia topicoꝝ poſuit exēpla ł argumta. n̄ē aūt poſt diſputationē relatiuoꝝ
ad maiorē noſ de hiſ reb; tractatū. ſtudioſuſ lector ortat̄ dicenſ. Fortaſſe aūt diffici
le ſit de huiuſmoi reb; confidentē declarare. niſi ptractata ſint. Dubitare aūt de ſingul
n̄ eſt inutile. q. ſcilicet nūquā dicēt niſi noſ ad maiorē acuminiſ exercitationē con
ſidationēq; reuocaret. q. qm̄ eidē adortatio. noſ qq; in aliiſ de hiſ reb; dubitationeſ
ſolutioneſq; ponere minime grauabim̄.

45 CONSUETA IN PRINCIPIO queſtio ē. Cur poſt relatioīſ p dicamtū diſputationē qua
litatiſ aggreſſuſ ē. q. nimiſ curioſū ē. Mirabile ēm̄ fuat cur p quantitatiſ ordinē n̄
ſol ſtatim de qualitate cepiſſet. ſ; qm̄ quantitatiſ ratioib; quedā relatioīſ ammiſcent. 7 diſpu

Jtē sol.

tatione de relatione continuauit. Ideo n̄ est mirabile ꝑ expeditā relationis inpositionē
ad qualitatis eū ordinē reuertisse. Quāquā et ex his q̄q; recta sit series. Nā ꝑ magnū paruūq; It. Sol.
statī ꝓportio 7 quedā ad aliud cōparatio consequit̄. ut sit mai9. aut min9. aut equale. aut inequale.
que sunt ad aliqd. Post h̄ aut̄ innasci quasq; necesse ē passiones. q̄ a qualitatis natā non discrepant.
t albū. t nigrū. t quecūq; his sunt ē similia. que p̄dicatio qualitatis includit. Recte ḡ ꝑ re
lationis n̄ ē ad qualitatē ingredit̄. Est uō titulus huiusce ꝓpositi. de quali t qualitate. Querit̄ ꝉ quest.
cur ei n̄ aut de quali dixisse. aut de qualitate suffecerit. Qd̄ h̄ modo soluit̄. Dnīs enī quale Sol.
non uno modo. Qualitatē uō simplicit̄. quale enī dnīs ꝉ ipsā qualitatē 7 illā rē que qualita
te illa participat. ut albedo qd̄ ē qualitas ē. Qui uō participat albedine albus dr̄. sed ꝉ albe
dinē ipsā cōmunit̄ quale dicim9. t ipsā ꝓpe qualitatē 7 albū dicim9 quale. Illud scilicet qd̄
sup9 cōprehensa qualitate participat. Itaq̄ 7 ipsā qualitatē. 7 rē que qualitate participat.
qualia cōit̄ appellam9. Qualitas uō simplicit̄ dr̄. Res enī ipsa qua participari pōt sola quali
tas noiat̄. res uō que participat qualitatis uocabulo non tenet̄. Ut albedo qualitas qd̄ ē. ē. albū u̇
qualitas n̄ est. Differ̄ ḡ h̄ q dicim9 quale ꝉ qualitas. Qr̄ illud duplicit̄. illa simplicit̄ appellat̄.
Quo circa quāquā qdā negēt hc̄ titulū aristotil' ēē. ꝉ q aliu9 sit n̄ a. ideq; confirmēt post io J te Sol.
re adiectione signatū. nos tm̄ dicim9 ꝓpt̄ quandā noīnū similitudinē demonstrandā utrū
q; posuisset ut nil distare uideat̄. utrū quale an qualitas id q. appositū ē. p̄dicamtū dicat̄.
quale enī ipsā aliquotiens rē ut diximus qualitatēq; significat. Sit ḡ ex reb; supta diffinitio
qualitatis. q uō in quā diffinitionē. q q; sup9 in aliis q̄q; p̄dicamtis eodē sum9 usi uocabulo.
nullus arbitret̄ ḡnalē me diffinitionē uoluisse significare. s; diffinitionis in rē desc̄ptionis
accipiat. In his enī q̄ ḡnalissima ḡnās diffinitio q̄ri n̄ debet. sed desc̄ptio q̄dā nātē. Non ē em
possibile ēē rei que ḡn9 ipsa sit diffinitio inueniri. 7 que ḡn9 nullū habeat. Quo circa his ꝓpo
sitis atq; ante a constitutis. incipiendū ē. de qualitate. J Qualitatē uō dico sc̄dm quā quale ꝯ
qd̄ē dicim9. J hic querit̄ cur omniū in disputatioē doctissim9. tā culpabili qualitatē t̄mino ꝗs.
definitionis incluserit. Uolentib; enī qd sit qualitas. ita respondit. qualitas ē sc̄dm quā quale
dicim9. Nich enī min9 erit obscurius atq; ignobilius q att. sc̄dm quā quales dnīs. quā si de
ipsa qualitate dixisset. Nā si illis quales q qualitatē hn̄t. ut sciant̄ quales prius qualitas
cognoscenda ē. Amplius q̄q; nichil differt. dixisse eā qualitatē sc̄dm quā quales qdā dnr̄.
Tāquā si diceret eā ēē qualitatē q̄ qualitas sit. Nā si qualitatē diffinire uolens. att sc̄dm quā
quales qdā s̄. Rursus si q̄s quales aliquos diffinire uoluit̄. eodē modo dicē potīt. q in se re
tinēt aliquā qualitatē. qd̄ si qualitas qd sit ꝑ quale. qd aūt fit quale supiore qualitate mon
strat̄. nich int̄erit dicē. qualitatē ēē qualitatē. sc̄dm quā qualitatē ēē. sc̄dm quā quales dnr̄.
Sed si ordinata definitio ḡnalisq;. in h ḡnalissimo ḡne poni potuisset. recte culpabil' defi determinat Sol.
nitio uidet̄. Ne aūt frustra contendit̄. cū iā ut sepe dictū ē. desc̄ptionis potius locū hē ter
minū. quā alicui9 definitionis addidit. quo circa designatio tantū quedā 7 quodā modo ad
umbratio rei ēi de qua querit̄. 7 n̄ definitioē. absurda calūpnia ē. reb; notiorib; res igno
tiores ꝓbantē n̄ a n̄ ꝑfecta desc̄ptionis ratioē culpare. Illud aūt q̄s dubitet notiores ēē eos.
q quales sunt. illa ipsa ex qua quales dnr̄ qualitate. Ut qlibet alb; notior ē ipsa albedine
Nā si albedo qualitas ē. alb; uō ab albedine. i. a qualitate denoiat̄ ē. Alb; erit denoiat̄ ab albe
dine qualitate. Qd̄ si notior ē ut dictū ē alb; albedine. 7 qual' erit notior qualitate. sicut gra
maticus quoq; notior ē gramatica. Gramaticꝰ q̄q; qual' ē. denoiat̄ scilꝫ. a gramatica q̄litate.

Omnia enim que sensibus subiecta sunt notiora sunt nobis quam ea que sensibus non tenentur. quare michi impedit
describentem et quodammodo naturam rei eius de qua queritur designantem res ignotas notioribus approba
re. Est autem qualitas eorum que multipliciter dicuntur. Et una quidem species qualitatis habitus dispositioque
dicuntur. Usque, et insanabilis vel difficile mobilis existat affectus quem iam quelibet habitudine vocet.
q̃s. Cum ponit qualitatem multipliciter dici. que res traxit aliquos ut eis suspitio nasceretur. aristotilem
nomi credere qualitatis nomen equocum. Nam sicut eius equocatio multipliciter dicitur. qualitas autem secundum aristotilem ip
Sol'. sa quoque multipliciter appellatur. secundum aristotilem nomen qualitatis equocum est. Nos vero defendimus multipli
citer dici esse. non in una tantum significatione nominari. Dicitur et aliquid multipliciter dici. cum et equoce dicitur et diverso
modo de suis speciebus multipliciter genus predicatur et communis est multiplex appellatio. et his nominibus que veluti
genera de speciebus dicuntur. vel equoca de subiectis. Namque et animal multipliciter dicitur. Nam si multe sint species que animali
subiecte sunt. ipsum quoque multipliciter quodammodo nominatur. Istam autem multiplicationem non ad equocationem
retulisse aristotilem. sed potius ut qualitatem genus esse proponeret illa res monstrat quia ait. Et una quidem species
qualitatis habitus et affectio dicitur. Nam qui speciem dicit esse qualitatis. quis enim dubitet ipsam qualitatem vim
q̃s. optinere generis arbitrari. Cur vero dicit unam speciem esse qualitatis cum geminas proposuerat habitu
dinem scilicet et affectionem queritur. Nam si unum idemque sit et habitus et affectio et superflua est eidem repeti
ta propositio. Si vero differant. quare differant investigandum est. Genere enim non distant. illa res prevenit.
quia utraque sub qualitate constituitur. Restat ut aut specie discrepent. aut numero. Sed si specie discreparent
Sol'. non ab aristotile pro una specie ponerentur. Reliquum est ergo. ea neque genere. neque specie differre. sed numero. habitus
namque et dispositio idem est secundum speciem. sed numero tamen et propria quadam qualitate dissentiunt. Dispositionem
vero idem indiscrete quam affectionem voco. Nam sicut socrates platone nil quidem secundum ipsam humanitatis
speciem discrepat. sola tamen proprie persone qualitate disiunctis. Ita quoque dispositio atque habitus. nec po
tius homini. sed quemadmodum ipse socrates dum esset parvulus. puero pubescens. a se ipse distabat. Eodem
quoque modo habitus et dispositio. Namque habitus est forma dispositio. affectio infirmior est habitus. Ut quemad
modum distat albus color albo colore. si in pictura hic permaneat. ille vero statim pereturus sit. nisi quia is qui
permanentior est. in habitu est. Ille vero qui facile periturus est in affectione hac. Ita michi interesse videtur inter ha
bitum et dispositionem. Nam quamvis permanentior sit habitus. facilius mobilis dispositio. non tantum diu
Jt sol'. turnitate differunt permanendi. Unde fit ut genere et specie habitus dispositione non discrepet. Que vero certa
recte que solo numero distabunt. non specie. sub unius speciei nuncupatione utraque sunt ab aristotile posite. Sed horum
propria differentia est quia habitus diutissime permanentes dispositiones sunt. Dispositio autem facile mobilis ha
bitus. Sed si eorum exempla queramus hec poterunt inveniri habitudinis ut sunt artes disciplinę vir
tutes. Namque ars non facile mobilis videtur et diutissime permanet. hec etiam ars ipsa meditatur ut usu at
que exercitatione non pereat. Qui enim quis sciens recte grammaticam. nulla ui interveniente. validio
ris passionis amisit. Fertur enim quidam summus orator egritudine febribusque decoctus omnem litterarum
amisisse doctrinam. In aliis vero rebus sanus ac sibi constans. et omni re iugiter permansisse. Disciplina quoque
ipsa est in permutatione difficilis. Qui enim sciens triangulum rectis duobus angulis tres interiores habere
angulos. hanc scientiam preter vim ut dictum est fortioris passionis amittat. Virtutes quoque in eodem
genere ponende sunt. Virtus enim non difficile mutabilis non est. Neque enim qui semel iuste iudicat iustus est.
neque qui semel adulterium facit adulter est. sed cum ista voluntas cogitatioque permanserit. Aristotiles et
virtutes non scientias. ut socrates. sed habitus inbethicis suis esse declarat. Quocirca constat esse
habitus stabiliter permanentes. difficillimeque mutabiles. hec tantum excepto ut non eas vis maior aliqua
alicuius permutationis impellat et destruat. affectionis vero species sunt. ut calefactio atque perfrictio.

Aegritudo atque sanitas, cum ad eas quaedam dispositio atque non tam immutabiliter aut caloris qua-
litatem habeat aut frigoris. Sic nec perpetuo sanitas aut perpetuo aegritudinis. Sunt etiam si quis qui per lon-
gitudinem temporis aegritudinem corporibus immutabiliter inurant, ut etiam innatam quodammodo cor-
poris cuique transierint, ut si quis percussus cicatricem faciat insanabilem. Illi ex dispositione et affectione quidam
factus est habitus. Quocirca recte dictum est dispositiones mutatas habitus facere. Nam cum quaelibet dispositio
permanens et difficile mobilis facta sit, illa iam non dispositio aut affectio sed habitus vocanda est. ¶ Manife-
stum est autem quoniam namque indisciplinis non multum retinentes. Ysq. illud vero diuturnum non et difficile mobile est.
¶ Habitus esse qualitates difficile mobiles et diuturnissime permanentes. Hic argumento confirmat quod
quibus quaelibet scientia traditur, si ab eis non fortiter addiscatur, eos eius rei quam discunt habitum retinere non dicimus.
Quemadmodum litteras dicens non dum soluto cursu sermonis, sed syllabatim quodammodo atque interciso per inperitiam
legit, eum quidem dispositum atque affectum dicimus ad scientiam litterarum, non tamen adhuc ullum habitum retinere.
Quare idem quoque est in aliis rebus. Omnes enim quicumque ad aliquam rem dispositi eius rei quasi aliquo modo affecti
non diuturnam in se receptionem habent, eos ad illam rem dispositos quidem esse arbitramur, habitum vero habere non dicimus.
Recte ergo habitus diuturnior ac permanentior, dispositio facile mobilis neque perdurabilis ab Aristotele proponitur.
¶ Sunt autem habitus et dispositiones, dispositiones vero necesse est habitus esse. Ysq. non omnino retinent habitum.
¶ Sensus quidem talis est quod omnis quicumque habeat habitum, habet quoque in eodem habitu dispositionem. Si quis vero
habeat dispositionem, non sit eum necesse est habitum habere. Habitus ab habendo dictus est, ideo quod ab aliquo immu-
tabiliter habeatur, ut glauci oculi vel adunce nares vel alicuius artis scientia atque doctrina. Quod si quis ha-
beat et dispositus ad ea dicitur. Si quis autem dispositus ad aliquam rem sit, non eum necesse est et habitum habere, ut si
quis neglegentius opertus algore quatiatur, dispositus quidem tunc ad frigus est, non tamen ei retinet habitum. Videtur
autem eandem similitudinem servare generis. Nam genus a pluribus praedicatur, et ubicumque species sit, mox quoque nomen generis
praesto est. Ubi autem sit genus, non necessario vocabulum speciei consequitur, ut si quis est homo eum animal esse necesse est. Si quidem
animal non statim homo dicitur. Quocirca cum quicquid est habitus dispositio sit, quicquid dispositio non omnino sit habitus. Videtur
genus esse quodam habitus dispositio. Illud sed illud verius est: ubi intentio atque remissio generis intentionis
remissionemque esse non posse. Nam sic in eo quod album est et magis album, ·magis albi· genus albi esse non potest, idem namque est album et magis
album, nisi forte quod sola discrepant intentione, quod magis album quasi quadam intentione augmentoque
crescit atque porrigitur. Sic et habitus atque dispositio cum idem sint, utraque enim sola differunt intenti-
one, quod auctior quodammodo et cremento quodam et permanentior firmiorque est habitus dispositione. Quo-
circa dispositio habitus genus non est. Eodem modo nec dispositionis species habitus, sed nec quidem est habitus ita ut non per dis-
positionem creverit, neque per aliquam non dum durabilem qualitatem ad perfectum pervenit statum, ut est nasi curvitas
vel caecitas oculorum, si subito facta sit. Haec enim ab ipso habitu nulla praecedente dispositione ceperunt. Forte
enim numquam ab ea dispositus aliquis fuit, qui adhuc habitum non habet. Alii vero habitus intentione fiunt atque
inveteratione dispositionis, ut ea quae in artibus doctrinis conversantur. Prius enim quis ad ea dispositus est, post vero
habitum sapientiae. Alia vero non intentione sed quadam permutatione ad habitum veniunt, ut lac quod ex liquido defigitur
et constipatur in caseum, et vinum quod est dulce atque suave in acidum gustum saporemque convertitur. Neque enim
tunc plus est vinum quam fuit antea cum esset suave, sed cum quadam permutatione in aliam qualitatem habitumque
transgressus est. Et de prima quidem qualitatis specie sufficienter est dictum. ¶ Aliud vero genus qualitatis est
secundum quod pugillatores vel cursores vel salubres vel insalubres dicimus. Ysq. durum enim dicimus quod habet potentiam ci-
tius non secari. Molle vero quod eidem ipsius habeat inpotentiam. ¶ Secundam speciem qualitatis esse commemorat
quae ex quadam naturali potentia inpotentiaque permaneat. Hoc autem huiusmodi est, ut cum aliquos validi cor-
poris intuemur nondum pugiles neque huius peritiae artis inbutos, sed sic eos pugillatores dicimus.

non eo quod iam sint pugiles, sed eo quod esse possint. Et si quorum leve corpus aspicimus, minusque magnas, eos fa
cile moveri cursuque veloces existimamus, quamquam nondum ad cursus certamina aspiciant, nec sint cursores,
eos tamen cursores secundum potentiam, non quia iam currant, sed quia possint currere, non absurde vocabimus. Eodem
quoque modo eos vocamus salubres vel insalubres, quos valenti corpore vel flagiliore vel ad sanitatem aptos
vel ad aegritudinem credimus. Unde fit ut quosdam aegrotos possimus salubres vocare, quosdam autem sanos insalu
bres dicere. Non enim quia iam actu vel sani vel aegroti sint, salubres vel insalubres dicuntur, sed quia sani diutius esse
as possint vel etiam aegroti. Sed quaestio est cur cum de qualitatis speciebus propositum sit, secundum genus dixit quali
tatis et non speciem. Ita enim ait: Aliud vero genus qualitatis est secundum quod pugillatores vel cursores vel [salubres vel] insa
Scl lubres dicimus. Sed qui haec quaerunt ignorare videntur illud esse solum genus quod supra se aliud genus non habeat. Illud
vero solum speciem quod sub se nullam speciem claudat. Illa vero quae inter genera generalissima speciesque specialissima sunt,
communi possunt generis et speciei nuncupatione nominari. Quocirca quoniam de ea specie qualitatis Aristoteles tractat quae
nondum species specialissima, sed magis genus prima species. Et huiusmodi species quae possit esse et genus, nihil
absurdum est eandem et speciei et generis loco ponere. Sed ut sunt quaedam qualitates a quibus denominative quadam
facta quaelibet illa res dicitur, ut ab albedine album vel luxuria luxuriosum, vel quidquid huiusmodi est. In his quae sunt
secundum potentiam naturalem non ita est. Ars enim ipsa pugillatoria non est proposita a qua pugillatores dicamus.
Pugillatores enim non dicuntur ab eo quod usum pugillatoriae artis exerceant, sed ab eo quod ea secundum potentiam naturalem
affecti sunt. Quocirca quos dicimus pugillatores ad pugillatoriam non sunt dicti, neque ab ea denominari
possint, sed magis a pugillatoria arte pugiles appellantur. Pugil enim est qui pugillatoria arte
utitur. Atque hic idem in ceteris licet videre, in his quibus nulla certa qualitas est a qua certa nominentur. Sed
si qua tamen invenienda atque exprimenda sit, talis est quam ipse Aristoteles hoc modo pronuntiat, quod sit secundum po
tentiam aliquid faciendi. Pugillatores enim et cursores ideo dicimus quod habeant potentiam faciendi, id est cur
rere atque esse pugiles. Salubres enim nominamus quod et ipsi habeant aliquam quodam modo impotentiam
aliquid patiendi. Qui enim minus ab extrinsecus accidentibus patitur, hic de sanitate securus est, et qui de sanita
te securus est, illum salubrem esse recta possumus praedicare. Alia vero est qualitas quae secundum impotentiam ni
hil patiendi, ideo quod habeant potentiam aliquid cito patiendi. Quod si quis est qui ab extrinsecus acci
dentibus aliquid facile patiatur, ille potens est facillime aegritudini subiacere, secundum quam poten
tiam insalubrem dicimus, etsi sint sani. Eodem quoque modo durum dicitur et molle. Durum enim quod habeat poten
tiam difficilius secari; quod enim durum est, difficillime sectione aliqua dividitur. Molle autem quod habeat
impotentiam difficilius secari molle dicitur. Quod quoniam molle secatur facile, secundum potentiam difficilius se
cari molle dicimus. Et haec est secunda species qualitatis. Nunc transeamus ad tertiam. Tertium vero genus qualita
tis est passibiles qualitates et passiones. Usque ad: corpus album quod albedinem suscepit, similiter sese habet
et in ceteris. Tertium qualitatis genus proponit, quod nos in partem qualitatis speciemque convertimus. Passi
biles qualitates et passiones hae autem a se plurimum distant; tamen utrumque qualitates sint utraeque, pri
docet; postquam eorum distantiam esse videatur edisserit, et prius eorum convenientiam ponit exempla. Nam
quod sint passibiles qualitates docens ait, ut dulcedo vel amaritudo, calor et frigus, nigredo et albe
do, et alia his cognata. Haec quae superius comprehensa sunt qualitates esse illa ratione confirmat quam in
primordio de qualitate esse disputatione ipsius qualitatis reddiderat. Diffinitionem enim qualitatis
esse praedixerat secundum quam quales vocamur. Quod si secundum qualitates quales vocamur, ab amaritudine vero
vel dulcedine amarum vel dulce dicitur, a nigredine vero atque albedine nigrum atque album, quis dubitet
has esse qualitates in quibus qualitatis convenit diffinitio? Illa enim semper eidem natae esse creduntur quaecumque
eidem descriptionibus terminantur. Ut si qua res diffinitionem hanc quae est animal rationale mortale suscepit.

eam hominem esse manifestum est. Quocirca si haec quas passibiles qualitates vel passiones dixit, suscipiunt
qualitatis diffinitionem eo quod qualia dicuntur quae illa susceperint, has etiam constat esse qualitates.
Passibiles vero qualitates et passiones dicuntur, non quo ea illa susceperint qualitates aliquid paciantur. Ne-
que enim mel quoniam aliquid passum sit ideo dicitur dulce. Usque dulcedo enim passionem quandam secundum gustum efficit,
et calor secundum tactum. Passibilium qualitatum exempla constituerat dulcedinem vel amaritudinem, frigus
atque calorem, albedinem atque nigredinem, quae cum passibiles qualitates sint, non tamen uno eodemque modo passibiles
qualitates dicuntur. Sed longe distant rationes quibus haec omnia qualitates passibiles appellantur. Ut prius dul-
cedo vel amaritudo, calor et frigus passibiles qualitates non quod quae sint dulcia aliquid extrinsecus patiantur,
nec vero ea quae sunt aspera, amara ex aliqua passione saporem asperum amaritudinemque susceperint. Neque enim
mel aliquid passum est ut ei dulcedo esset innata, nec vero absinthium ex ulla aliqua extrinsecus passione ama-
ritudinis horror infecit. Quocirca haec atque his similia non ideo dicuntur esse passibiles qualitates quod ipsa aliquid
passa sint, sed quod ex his passiones in sensibus dimittantur. Namque ex melle quod dulce est dulcedo quedam in
gustu relinquitur. Similiterque et calor et frigus passionem quandam sensibus faciunt. Patimur dulcedinem cum aliquid
dulce gustamus, similiterque secundum caloris et frigoris qualitatem talium sensuum passionem subimus. Quocirca calor
et frigus, amaritudo atque dulce ideo passibiles qualitates dicuntur quod secundum sensuum qualitatem aliquam in no-
bis efficiant passionem, non quod ipsa extrinsecus aliquid patiantur. Albedo autem et nigredo et alii colores non simi-
liter his quae dicta sunt passibiles qualitates dicuntur, sed huic ideo quod haec ipsa ab aliquibus passionibus innascuntur. Quoniam vero
passibiles qualitates colores esse dicuntur, id est albedo et nigredo, non autem eodem modo passibiles qualitates dicuntur
quemadmodum amaritudo atque dulcedo et calor et frigus, neque quae eorum distantia esse possit exponit. Ama-
ritudo enim atque dulcedo non quod ipsa aliquid extrinsecus paterentur, sed quod ipse efficerent passiones passi-
biles qualitates vocabantur. Albedo enim et nigredo ceterique. Non enim quod ipse aliquas sensibus passiones in-
portent, sed quod aliis ex quibusdam passionibus innascuntur. Hanc autem videtur a.h. exemplo quodam modo consignasse, quod propter
ipse proposuit hominum. Quoniam igitur sunt propter aliquam passionem multe colorum mutationes manifestum est. Erubescens
enim aliquis rubeus factus est et timens pallidus et unumquodque talium. Hoc non ex longitudine temporis passionibus ad pas-
sibiles qualitates et diutissime permanentes acutissima ratione transfert. Fit enim rationis probabi-
litas hominum. Monstrat enim colorum qualitates ex passionibus nasci, quod cum verecundia passio quedam sit,
ex ea rubor exoritur, et cum timor in loco passionis habeatur, ab eo pallor metuentis vultum atque ora defin-
git. Quare quoniam hi colores ex quadam passione videntur innasci, et in natali colore eandem verisimile est
venisse rationem. Namque cum verecundia sit, in os omnis sanguis egreditur et veluti delictum tecturus
effunditur, itaque rubor ex sanguinis progressione atque in aptum effusione. Quocirca si hi innatali passione
contingit, natali facies rubore perfunditur. Pallor vero fit quotiens a facie sanguis ad precordiorum
interiora regreditur, quod sibi quoque natalis passio det verisimile est eodem infectu colore perarari. Quocirca
sive per egritudinem pallor sit quod natale non est, sive per aliquem natalem eventum passionis accidat, ce-
teraque ad eundem modum passibiles qualitates dicuntur eo quod ex aliquibus passionibus sint, quod ipse hac
voce testatur. Quare et si quis naturaliter aliquid talium passus est, similem colorem eum habere oportet. Quae enim
affectio nunc ad verecundiam circa corpus facta est, et secundum natalem affectionem eadem affectio sit, quare
naturaliter color similis fit. Nam sive aliquis vel nondum aliquid patiatur quo faciem sanguis relinquat,
sive quolibet alio modo sanguis ex infantis vultu ad interiora migravit, faciem natalis infecit
pallor. Et quecumque non natales passiones dispositionesque sunt, ut cum hi colores faciem vel totum corpus
inficiunt, hi si naturaliter (similibus) contingerint, hisdem signatis coloribus vultus aspicietur. Nec enim cum estu
in superficie vultus sanguinem impositum decoxerit, nigredinis perustus sanguinis rubor reddit

colorē · qđ si idē aliqua passioē in faciem nondū geniti infantis acciđit · eadē uis simile est
affectionē coloris corp̄ suscipientis inficē · Quare que in coloribꝫ sunt · ideo passibiles qualita
„ tes dr̄ · nō q ipse aliqđ paciant̄ · sed q ex aliqbꝫ passioībꝫ in cuilibet corp̄ · atq; ora puenīunt · Iđ
„ cūq; q taliū casuū ab aliqbꝫ passioībꝫ difficile mobilibꝫ. Usq; similit̄ enī quales sedm eas dicim̄ .
Dat q dā signū q pfecto ualeam agnoscere · quas hoꝝ omniū que sup dicte s̄ · qualitates oportet
appellari · Si enī ita ut casu aliquo · t nat̄a hec qualitates euenīnt · ut eoꝝ sit tardus exit · pmuta
toq; difficil qualitates uocantur · Si qs enī p egritudinē · t pnat̄am pallidus fiat · fitq; in ei corpo
re pmanens pallor · tc qualitas appellatur · 7 h̄ n̄ in corporalibꝫ solū uitiis · sed et in animi affecti
onibꝫ inuenit̄ · Si qs enī t pnat̄am · t quolibet alio pea casu assiduis comesatioībꝫ delectet̄ · 7 h illi
q dā modo in ipsam tis dissolutioē pmaneat · ab eo que difficile moueat̄ · passibil qualitas effecta
ē · ideo q sedm eas quales dr̄ · qbꝫ illa puenīt · Niger enī dr̄ in q nigdo pmanserit · comessator
cui uoluntas ppetua comessandi ē · Est g signū in passibil qualitatibꝫ · h ē eas ēē inmobiles · 7
pmanentes · Que aut̄ huiusmoi s̄ · q facillime pmutant̄ · ut t p rat stat ded̄ is tat arist̄ uidet̄ ēē
„ sententia · Quecūq; uō ex his q facile soluunt̄ · 7 cito transeunt fuit passioes dr̄ · Usq; qr pas
„ sioes huiusmoi dr̄ qdē · qualitates uō minime · qđ de his affectioībꝫ iudicaret · q ad psens tps
atq; ad momentū · animis t corporibꝫ inherent · Ipse n̄ obscura or̄ uulgauit · Nā cū prius eas
ēē passibiles qualitates pnuntiaret · q ex aliqbꝫ passioībꝫ gignerent̄ · 7 tm insubtis in immu
tabilit̄ pmanet · nc illas affectioes q ita s̄ in subtis · ut cito pretereant · n̄ qualitatē s; passioes
uocat · Si qs enī ppt uerecundiā rubore infect̄ ē · qm rubor ille n̄ pmanet · rubeus n̄ uocat̄ · qđ
si rubeus dicet̄ · ēēt quoq; ipse rubor passibil qualitas · qm subiecto corpore diutissime pma
net · Nc aut̄ qm nullomodo rubeus dr̄ cui a uerecundia rubor uenit · qualitates aut̄ s̄ · sedm q
quales uocam̄ · uerecundie rubor n̄ qualitas · sed qdā passio ē · Nā si eēt qualitas ab eo rubore · ru
bei dicent̄ · i · quales · Sed h n̄ ita ē · n̄ g huiusmoi affectioes · qm n̄ multo durant tpr qualitates
uocant̄ · s; passioes · Passus enī aliqđ dr̄ · q propt uerecundiā rubeus fit · eadē ratioē · et in aīe pas
sioībꝫ · Nā si ad momentū q s irat̄ ē · n̄ ideo eū aliqs rite iracundū uocet · s; si huiusmoi uitiū in cuilibet
me stant inheserit · Nā si qs t pnat̄am · t p egtudinē sit lesus corpore · t ppetuā dementiā t inmo
bilē incurrat iracundiā · Ille t demens t iracundus dr̄ · 7 quecūq; alienatio ut ipse ait · ut sedm
nat̄am · t p casū pmanens fuit · illa in passibili qualitate nūat̄ · ideo q sedm eas quales dm̄s · Que
aut̄ ut dictū ē · n̄ pmanet · s; facile transeunt · eas n̄ qualitates · s; solū uocabim̄ passioes · Sed
qm tres spes qualitatis enu ām̄t · unā sedm quā habit · dispositioesq; dicent̄ · altam sedm quā
nat̄al potentia t inpotentia ad aliqđ paciendū · t faciendū substarū reꝝ nat̄as pararet · Ter
tiā sedm quā passibiles qualitates dr̄ · 7 hanc tali duplicitate partit ē · ut alias ideo passibiles
ēē dicet · qualitates q ipse aliquas gignerent passioes · alias uō q ab aliqbꝫ ipse passioībꝫ nasce
qs rent̄ · Queri pot̄ quomodo he q q; passibiles qualitates distent · a pma alia spē qualitatis q sedm
habit dispositioesq; ꝑposita ē · Nā si qs calorē frigusq; p sens erit · h̄t qdē qualitatē passibilē
sedtm in eīdē ipsius dispositioē atq; affectioē uersat̄ · disposit nāq; ē ad eundē calorē atq; fri
gus q susp sit 7 habuit · qđ scilicet a · ipse uidens calorē frigq; in utq; spē nūaunt · Nāq; ~ di
Sol' positionē dix calorē atq; frig · 7 passibilē qualitatē · Cui questionis tal solutio ē · Nichil impedit
sedm aliā scil; causā atq; aliā · unā eadēq; rē · gemino gnī spē ue suppone · ut socrates in eo q
pat ē · ad aliqđ dr̄ · In eo uō q hō ē · subā dr̄ · sic in calore atq; frigore · in eo q q s sedm ea uidetur ēē
disposit · in dispositioē nūatas̄ · Sedm q ex aliqbꝫ passioībꝫ innascunt̄ · passibiles qualitatē dr̄ ·

Ipse vero ab habitu distent, id est passibiles qualitates, quae in pluribus ad habitum pervenient atque scientiam pervenit, itaut ipse habitus ordine ex filo quodam perficiatur. Passibilem vero qualitatem communi nomine. Quid vero distent hae passibiles qualitates a secunda specie, quae secundum naturalem potentiam dicitur, quaeritur. Cui perplana distantia est. Dicimus enim secundum potentiae naturalis speciem aliquid dici non secundum praesentem actum, sed secundum quod adesse potest. Frigus vero caloremque et dulcedo et amaritudo non secundum quod possit esse, sed secundum id quod iam consideratur. Quocirca distat haec tertia species a secunda, quod haec secundum possibilitatem dicitur, tertia vero secundum actum. Sed quod dudum permiscue passiones affectionum nomine vocabantur, hoc quoque non longa quaestio est. Sic enim invenimus, quod passio ab affectionibus discrepare videatur. Si qua enim corpora ita calefacta sint, ut ex se quoque ipsa aliquem calorem videantur emittere, illa a calore effecta nuncupantur. Si quae vero tantum calorem ad momentum susceperint, passiones dicimus, et ab affectionibus segregamus, ut hoc sit integrum passionum affectionumque et habitus argumentum, ut amplificata passio in affectionem transeat, augmentata affectio in habitum permutetur. Et haec quidem de tertia specie qualitatis pronuntiasse sufficiat. Haec quartae speciei immunitatemque vissima disputatione confirmat, usque dum progressa qualitatum distributio egesserit. Nobis quoque disputationum pluralitas moderanda est providendumque est, ut sufficiens brevitas ordini expositionis adhibeatur, ne aut brevitatem comitetur obscuritas, aut planitiem immoderata oratio odiosa fastidio ex longitudine deformet. Quartum vero genus qualitatis est forma et circa aliquid constans figura, ad haec quoque rectitudo vel curvitas, et si quid his simile est. Secundum enim unumquodque eorum quale quid dicitur. Triangulum vel quadratum esse quale quid dicitur, et quod est rectum vel curvum, et secundum figuram vero unumquodque eorum quale dicitur. Quarta est species qualitatis quae secundum unamquamque formam figuramque perspicitur. Est autem figura ut triangulum vel quadratum, forma autem ipsius trianguli vel quadrati quaedam qualitas. Unde et formosos homines dicimus. Figura enim quaedam vel pulchrior vel mediocris, et alioquin constituta qualitas forma cognominatur. Has autem esse qualitates nullus dubitat. Si quidem a figura dicitur figuratum et a forma formosum. Amplius quoque triangulum ex triangulatione denominatum est, et quadratum a quadratura. Quod si ille est qualitatem secundum quam quale aliquid appellatur, nemo quidem dubitet formam figuramque esse qualitates, quoniam haec omnia quae participant ex his ipsis qualia nominantur. Sed quoniam in continuae quantitatis speciebus et triangulum et superficiem enumerata est, ipsa quidem superficies quantitas est. Ipsius vero superficiei compositio qualitas est; est enim figura, ut geometrae definiunt, quae aliquo vel ab aliquibus terminis continetur: sub aliquo quidem, ut circulus; sub aliquibus vero, ut triangulum vel quadratum. Quare spatium quidem ipsum quod ex supradictis lineis continetur superficies dicitur, quae est quantitas. Superficiem namque, quoniam in dilatatione quadam et spatio constat, quantitatem esse. Sed ipsius compositio superficiei qualitas. Nam quoniam tres lineae convenientes in se invicem terminis unum spatium concluserunt, quod tribus angulis et tribus lineis continetur, hoc ipsum spatium quod concluditur ad quantitatem referri potest. Quod vero tribus lineis, hoc est qualitas, figura enim triangula. Hoc idem quoque dici potest et in linea. Namque in longitudo sine latitudine est, ad quantitatem dicitur; quod recta sive curva est. Redit rursus ad qualitatem. Rarum vero et spissum et asperum et lene putabuntur quidem qualitatem significare. Usque ex fortasse aliquid quoque appareat qualitatis modi, sed quoniam maxime dicuntur his. Quaedam sunt quae videntur esse qualitates, quoniam ex his aliqua denominative dicuntur. Ut lene quoniam dicitur a lenitate, et asperum quoniam dicitur ab asperitate; spissum et rarum a raritate vel spissitate nominantur. Videntur haec quoque in qualitatibus posse numerari, sed recta ratione perspicientibus, nec solum auribus quae dicuntur, sed et mente atque animo iudicantibus, in qualitatibus haec poni non oportere manifestum est. Namque dicimus rarum positionem quandam partium esse, non qualitatem. Namque ita a se partes separatae distant, ut inter eas alienum corpus admitti possit. Id rarum vocatur, ut spongiae pumicesque, sicut in earum cavernis surculus vel aliud quid immitti potest, ita ut inter rimas partium sit; idcirco rarum dicitur. Porro autem spissum, quoniam ita sibi partes vicinae sunt atque a se invicem strictae, ut inter eas nullum corpus possit incedere, atque ideo spissum vocatur, ut est ferrum vel adamas. Positio igitur quaedam partium in his est, non qualitas. Nec vero illud quoque distat quod dicitur lene. Namque quoniam partes ita sunt positae, ut neutra superet, neve alia sit minor, sed aequalibus extremitatibus iunctae sunt, idcirco quaedam lenitas est, et adducta manu illa quae ex aequaliter iunctis partibus nata est sentitur lenitatem, ut est argentum. Asperitas vero est partium non aequalis positio, sed eminentium aliarum, aliarum vero depressarum

est ut tenuia. cuius aliae partes eminent. aliud uero depressius. Ergo secundum unamquamque partium positionem vel raritas vel spissitudo. vel asperitas. vel lenitas corporibus est. Non igitur haec secundum qualitatem dicuntur. sed potius secundum positionem. Positio uero in relationis genere nominata est. Non igitur qualitates sed potius ad aliquid [vel relatiua] sunt. Conuenientiationes quidem species qualitatis. ab his terminat. Non sunt tamen putandae solum qualitates quas superius docuit. Ipse enim testatur esse quoque alias qualitates quas modo omnes enumerare neglexit. Sed cur neglexerit multae sunt causae. prima quod elementorum uicem hic optinet liber. nec perfectam scientiam tradit. sed tantummodo aditus atque pontes quosdam altioris philosophiae introitum pandit. Quocirca sibi ita esse tantum dicere oportuit. quantum ingredientibus satis esset. ne eorum animos nondum a scientia firmos. multiplici doctrinae subtilitate confunderet. Quae uero hic desunt in libris quos metaphysica inscribuntur apposuit. perfectis namque opus illud et non ingredientibus praeparabat. Est quoque alia causa ut nos ad exquirendas alias qualitates. non solum priorum dictorum. sed etiam nostrorum aliquid inueniendi incitatio immitteret. Quocirca concludit eas quae maxime dicerentur quas supposuit esse qualitates. Illa uero dici qualia quae secundum praedictas qualitates dicerentur. Sed quoniam addidit. vel quomodolibet ab his. quid sit huic propositae sententiae. post appositis aristotelis uerbis. sequens expositionis ordo contexeret. Qualitates igitur sunt haec quae dictae sunt. Qualia autem secundum haec denominatiue dicuntur. vel quomodolibet ab his. In pluribus quidem et pene in omnibus denominatiue dicuntur. ut a candore candidus. et a grammatica grammaticus. et a iustitia iustus. Similiter autem et in aliis. Multae in quibus sunt qualitates quibus positis. et proprio nomine nuncupatas. ab his alia denominatiue dicuntur. ut ea quae ipse plenissime adiecit exempla. Nam cum albedo cuiusdam nomen sit qualitatis ab eo dicitur albus. Eodem quoque modo grammatica cum rei sit nomen ab ipsa quales dicuntur. Grammatici enim a grammatica nominantur. atque hic in pluribus imposito nomine si quid sed ipsas qualitates quale dicitur. ex his ipsis qualitatibus appellatio deriuetur. Aliae uero qualitates sunt in quibus cum nomen positum non sit. tamen quales dicuntur. Quales quidem quia aliqua qualitate participant. sed non secundum eam qualitatem quales dicuntur. ex quo sibi si esset qualitatibus nomen positum. poterat appellari ut ea qualitate quae secundum potentiam dicitur. Illi enim quamquam quales dicuntur. qui secundum potentiam nominantur. ipsa tamen ut dictum est. nullo proprio nomine nuncupantur. Non quia pugiles appellantur ab arte pugillatoria. idcirco ab ea pugiles dicuntur. quod ad eandem ipsam artem pugillatoriam quodam modo affecti sunt. Iam enim pugiles ab arte pugillatoria praedicantur. Qui uero nondum pugiles sunt. sed esse possunt. non secundum artem ipsam. id est pugillatoriam. sed secundum potentiam pugillatoriae artis. pugillatores uocantur. Ipsius autem potentiae nomen proprium positum non est. Nam quemadmodum a cursu cursores. a palestra palestrici. a pugillatoria pugiles. distinctis qualitatum uocabulis appellantur. non eodem modo etiam in cuiusque rei potentia naturali. Cursus enim potentia naturalis secundum quam cursores uocamur. et rursus [potentiae] pugillandi. vel potentia palestricandi. suo nomine distracta non est. Cur enim dicatur cursor. si rogemus de eo qui nondum est cursor. dicimus secundum potentiam naturalem. Cur palestricus eodem quoque modo. naturalem potentiam respondemus. Igitur pugillator qui nondum est pugilis ab eadem quoque potentia naturali nominatur. Si igitur haberet haec naturalis potentia proprium nomen. ita distinctis uocabulis appellaretur. ut his qualitatibus in quibus nomen proprie est positum. ut in cursu. vel in palestra. vel arte pugillatoria et hic est quod ait. In aliquibus uero praeterea quod qualitatibus nomina non sunt posita. impossibile est ab his aliquid denominatiue dici. Ut enim scilicet demonstraret cursorem quidem quoniam curreret a cursu esse dictum. Cursorem uero qui secundum potentiam currendi dicetur. non uocari a cursu. sed tantum a potentia. cum potentiae tamen nomen proprium non esset. Et hoc omnia quae secundum potentiam naturalem dicuntur a nulla qualitate denominatiua sunt. Idcirco quare hae qualitates a quibus denominari possunt propriis nominibus careant. quae non [illegible] sed potentia. sed ex affectione dicuntur. ab his qualitatibus ad quas sese aliquo modo habent denominatiue dicuntur. quod [illegible] protulit dicens. Non ita esse secundum potentiam naturalem. quemadmodum etiam in disciplinis secundum quas vel pugillatores. vel palestrici secundum affectionem dicuntur. pugillatoria enim disciplina dicitur. palestrica

qq; Qualesuo ab his denoĩatiue q ad eas s̄ continentes dnr̄. Docuit ḡ n̄ oĩa q̄ q h̄ dā qualitatib; dicī
putarent ue quoq; a qualitatib; p̄dicari · ut h̄ is q̄b; qualitatib; nom̄ ppriū non ē. Illud qq;
monstrauit h̄ in plurib; euenire · ut de ppositis qualitatib; qualia denoĩatiue dicant̄. Restat ḡ
q reliquū ē · ut dicat ēē quasdā qualitates · quaꝝ cū nom̄ positū sit · ab his ipsis tam̄ q̄ illaꝝ
reꝝ participant · denoĩatiue n̄ dicī · ut uir̄t · Nā cū uir̄t qualitas sit · ē eni habit̄ qdā · oĩs uo ha
bit̄ qualitas · Ergo q̄cūq; participant uirtute · n̄ sc̄dm eā denoĩatiue dr̄ · in denoĩatioē querendū ē ·
ut sep̄ idē p̄maneat nom̄ · In eo aūt q uirtute participat · nulla uirtutis denoĩatioē · ut q bonitate
participat · bon̄ noĩat̄ · q iustitia iustus · 7 alia h̄ mōi · quo uirtute participat · aut p̄b; noĩat̄ · aut sa
piens · S; 7 neq; p̄b; neq; sapiens a uirtute denoĩatiua s̄ · Ideirco q utrūq; nom̄ a uirtute longe ē dissi
mile · q ipse ait · aliquando aūt ex posito noĩe · denoĩatiue n̄ dr̄ · sc̄dm ipsā qual eq dr̄ · 7 ei rei ꝓponere n̄
omino amisit exēplū · S; 7 h̄ inuītus n̄ pōt inueniri · Pauca eni s̄ ut ipse ait · in q̄b; posito qualitatis noĩe
que his participant · a supiore qualia n̄ dicant̄ · Data aūt his qualitatib; pluralitatis calculū · ex q̄b; qualia
n̄ dicant̄ noĩant̄ ea · q̄ his participant · Nā ut ipse ait supius in plurib; 7 fere in oĩb; denoĩatiue dnr̄ · Quocirca
reddita diffinitioē · 7 ꝓpo noĩe ordine ēstituta · Nāq; in principio dictū ē · (h̄ solū) ēē qualitatē sc̄dm quā qualia
dicent̄ · S; qm̄ s̄ quedā qualia · quoꝝ qualitates ipse ꝓpis noĩb; caret · que uo his participant suis uocabul ap
pellant̄ · ut innatali potentia · Et rursus quedā q̄ in qualitatib; habeant ꝓpa noĩa · in his uo que ad aliquas
eas (ipsas) qualitates ēēnt affecta · nulla ex positis qualitatib; denoĩatio fiet · h̄ addidit ab oĩb; qualitatib; · aut
denoĩatiue dicī qualia · q̄ t qualitatib; participarent · aut quomodolibet alr̄ · i · siue posito noĩe qualitatis
non dicent̄ · q̄ participarent illa · ut in eo q ē uir̄t · siue ipsi qualitati positū nom̄ n̄ ēēt · ut in ea q̄ est po
tentia natāt · q̄ qm̄ in his duab; qualitatib; in q̄b; t posito noĩe n̄ sc̄dm nom̄ q̄ s̄ qualia denoĩatiue dnr̄ · t
cū ipsis qualitatib; nom̄ positū n̄ sit · Neutra ipsoꝝ p̄dicatio denoĩatiue sit · ad concludendū oĩm t̄minū
qualitatis ait · aut denoĩatiue qualia a qualitatib; noĩari · aut quomodolibet alr̄ ab ipsis · ut n̄ denoĩati
ue · S; aliquotiens q d̄ sc̄dm potentiā · aliquotiens uo sc̄dm (eand) qualitatē · eadē eni qualitas ē · uirtutis
7 sapientię · Quocirca concludit ita qualia dicī · q̄cūq; ex his qualitatib; denoĩatiue dicent̄ · t q̄ libet
alio ab ipsis m̄ · digestis qualitatib; oĩb; ordine prius · eoꝝ conclusioē repetita · consueto modo unaqq;
ꝓpetas uestigat̄ · Ine aūt contrarietas sc̄dm qualitatē · Dic in qualitatib; q̄dā ēē cōtria · atq; h̄ ꝓbat exēplis
Albedo aūt nāq; 7 nig̃do cōtrias̄ · 7 q̄cūq; albedine 7 nigredine participant · h̄ ÷ eni q ait · 7 sc̄dm eas
dnr̄ qualia · Nā sicut albedo nigredini ē cōtria · ita qq; alb; nigro · S; h̄ qualitatis ꝓpriū n̄ est · Nā
cū rubeū 7 pallidū qualitates sint · alii oēs colores h̄ mōi ꝰ in his cōtriū n̄ est · Nullus eni dicet
aliqd rubro t pallido ēē cōtriū · Nā qm̄ albū 7 nigrū · extremitates quedā coloꝝ s̄ · 7 longissime a se distāt
cōtrias̄ · Medietates uo cōtria n̄ hn̄t · Nā si qs ponat rubeū nigro ēē cōtriū · longissime eni distant q
s̄ contraria · longissime ḡ nig̃do a rubore distabit · 7 rursus albedo a nigredine plurimū distat ·
Erit ḡ nigredini rubor albedoq; cōtria · 7 uni rei duo cōtria inuenium̄ · q fieri n̄ pōt · n̄ est ḡ nig̃di
ni cōtrius rubor · Similr̄ aūt monstrabim̄ in ceh̄ his medius colorib; ēē cōtriū · quocirca si h̄ mōi
colorib; cōtriū nch̄ ē · n̄ in oĩ qualitate cōtrietas repit̄ · Q sita ē · suscipe (cōtria) qualitatis ꝓpriū n̄ est · atu
nec (in) ipsis qq; formis q̄ manifeste qualitates s̄ · cōtrietas inuenit̄ · Nā neq; circulus quadrato · nec quadrāt
triangulo · nec ulla figa ulli fige pōt ēē cōtria · Quocirca manifestū ē · suscipe cōtriū n̄ ēē ꝓpriū
qualitatis · S; qm̄ s̄ q̄dā in qualitate q̄ sibimet uideant̄ ēē cōtria · ut iustitia · 7 iniustitia · hic que
dā questio solet oriri · Dicit eni qdā iustitie iniustitia n̄ ēē cōtriū · Putant ꝰ q dr̄ iniustitia
ꝓuatione iustitie ēē · n̄ tam̄ cōtrietatē · cōtria ꝓpis noĩb; n̄ cōtri ꝓuatioē noĩari putāt ut albū
nig̃o · habe aūt iustitiā aliquā cōtrietatē putant cui ꝓpriū nom̄ n̄ sit inuentū · q oĩno falsū ē ·
Multe eni habitudines priuationis uocabulo ꝓferuntur · ut illibalitas t inlibalitas · prudentia ·

vel inprudentia. quae numquam virtutibus opponentur. quoniam si habitus non sit ipse quoque habitus esse non poterit. et in animis haben
tium ipse quoque immutabiliter permanet. At vero neque illud verum est omnes privationes negatione proferri. Surditas enim
cum sit auditus privatio. sine negatione profertur. eodem modo caecitas. Nullus enim dicit. neque inauditio. neque
invisio. nec aliquid huiusmodi. sed tantum surditas. caecitasque nominantur. praeterea privationes in nominibus. cum sit in habitu illa visus.
auditus illa in privatione ponenda. Est quoque iustitia iniustitiae contrarium. tradidit quoque regulam ea quae contraria sunt.
sub quo genere conveniant aptenturque. quam regulam his verbis ipse conscribit. AMPLIUS SI EX CONTRARIIS UNUM
FUERIT QUALE. ET RELIQUUM ERIT QUALE. Si ex duobus inquit contrariis manifestum fuerit. unum eorum contrariorum sub quali
tate poni. similiter manifestum erit. quod et ei contrarium conveniens qualitati supponatur. similiterque demonstrat.
iniustitiam esse qualitatem. Nam si iustitia est aptissime qualitas. idcirco quod neque quantitas. neque ad ali
quid. nec aliud ullum praedicamentum. Nec sub ullo alio genere poni potest. nisi sub sola qualitate. cum ei contraria sit iniu
stitia. non est dubium iniustitiam quoque qualitati subnecti. quod ipse quam clarius dixit. et ipsum in exemplorum
luce vulgavit. ad aliud nobis est transeundum. SUSCIPIT AUTEM QUALITAS MAGIS ET MINUS. ALBUM ENIM MAGIS
ET MINUS ALTERUM ALTERO DICITUR. ET IUSTUM ALTERUM ALTERO MAGIS. Illud quoque superius protulit. quod tractata ratione ab integra proprieta
te qualitatis exclusit. Ait enim qualitates posse intendi. vel minui. Posse enim dici alterum altero plus album ut nix
argento. et quae candidiora sunt marmora. et iustum alterum altero magis et minus dicimus. Namque iustus aliquis factus. necnon
etiam iustissimus. In quibus autem comparationes sunt. ut in his magis minusque dici manifestum est. Hoc quoque modo album ipsum. vel alia
qualitas. non solum esse alteram eiusdem speciei comparata. et intentione crescit. et relaxatione minuitur. sed etiam ad se ip
sam recipit comparationem. dicitur enim nunc quidem argentum candidius esse quam ante cum non fuit detersum. Sed haec cum ita sint
non est magis minusque suscipere proprium qualitatis. Neque enim sola qualitas magis minusque suscipit. haec enim intentio et re
laxatio. in his quoque sunt ad aliquid inveniuntur. ut in eo quod est aequale vel inaequale. Possumus enim dicere. plus aequale vel minus
vel incertis huiusmodi. NEC VERO OMNES QUALITATES SUSCIPIUNT MAGIS ET MINUS quod ipse sic ponit. NON AUTEM IN OMNIBUS
HOC EST. SED IN PLURIBUS. Usque. ET IUSTITIAM MINUS ALTERUM ALTERO HABERE. In his tres fuere sententiae. Quidam autem dice
bant. in omnibus secundum materiae habitudinem reperiri posse. magis et minus. Proprium namque esse materiae. corporumque in
tentione crescere. et minuere relaxatione. quae quorundam platonicorum sententia fuit. Alia vero quae secundum certissimas
verissimasque rationes artes atque virtutes. non diceret magis et minus. sed autem medias dicit posse. ut hoc ipsa
gramatica. atque iustitia. non dicitur magis gramatica. neque minus iustitia. esse autem quasdam alias mediocres
artes in quibus id ipsum posse evenire. Tertia est de qua Aristoteles loquitur. quod ipsas quidem habitudines nulla intentione
crescere. nec diminutione decrescere putat. sed eorum participantes posse sub examinatione comparationis venire.
ut debis magis minusve dicatur. Sanitatem namque ipsam. et iustitiam alteram altera magis minusve non esse. Neque enim
quisquam dicit magis esse sanitatem alteram sanitate. sed hoc solum dicere possumus. magis habere aliquam qualitatem. vel sani
orem esse. et magis sanum et minus sanum dicimus. Ut ipse quoque qualitates non suscipiunt magis et minus. Qui vero secundum eas
quales dicuntur. ipsi sub comparatione cadunt. Namque ipsa gramatica. vel litteratura. non suscipit magis et minus. Nullus
enim dicit alteram altera magis esse gramaticam. sed eum quod gramaticam ipsa participat. dicimus litteratum quem altero
alterum litteratura secundum eius denominationem. Litteratus autem suscipit magis et minus. ut donatus gramaticus plus erat aetate iam
provecta gramaticus. vel litteratus. quam cum primum ad huiusmodi studia devenisset. Sed quamquam hoc ita se habe
ant. tamen invenimus aliquas qualitates in quibus indubitanter comparatio venire non possit. ut sunt quas ipse
superius posuit. triangulum vero vel quadratum non videntur magis et minus suscipere. Haec enim quae ex quarta specie qua
litatis dictae sunt. magis et minus nulla ratione suscipiunt. Nullus enim dicit plus esse alium circulum quam
alium. nec magis esse illud triangulum quam illud. dicit fortasse maiorem. magis autem non dicit. huius autem rei his
ratio est ut cum sit trianguli diffinitio. figura quae sub tribus rectis lineis continetur. si quas quae hanc inse
parabiliter diffinitionem suscipiant. ut ipsa tribus rectis lineis contineantur. participes triangulae formae sunt. Eodem quoque
modo et circulus ita diffinitur. Circulus est figura plana quae sub una linea continetur. ad quam ex uno quod

vel iustior et sanior et grammaticior.

intra ipsā est. omīsq̄ exeunt lineę equę sibi s̄. Rursū quadrati diffinitio tal. ē. Quadratū ē. q. quat
tuor equalib; lineis. 7 quattuor rectis lineis angul' ētinet̄. Quecūq; ḡ. t circuli diffinitionē susci
piunt. t quadrati equalit̄. t circuli t quadrate formę s̄. Siqua uō n̄ suscipiunt. nullo m̄s̄. Siq̄ uō s̄
q̄ neq; quadrati suscipiunt diffinitionē. neq; circuli. ut ē figā q̄ parte altā longior dr̄. illa enī ita
diffinit̄. Parte altā longior figā. ē. q̄ sub quattuor lineis continet̄. rectisq; angul'. q̄ quattuor lineę
equę q̄dē sibi n̄ s̄. ee se uō positę lineę sibi eq̄ s̄. Ergo huiusmōi figā neq; circuli diffinitionē capit. neq;
quadrati. equalit̄. neq; circulū quadrat̄ ē. Siqua enī cuilibet formę diffinitionē suscipiunt. omino
eadē s̄. ut q circuli circulū. q quadrati quadrat̄. q t anguli t angul; t angulū. q parte altā longiori s̄
parte altā longior. & in cetis eod m̄. Siq̄ uō nō suscipiūt ut triangulū circuli diffinitionē n̄ capit.
neq; omino circulus ē. nec pot̄ dici m̄t q̄dratū. 7 t angulū. q̄m utraq; circuli diffinitionē n̄ capiunt.
quadratū plū ee circulū. triangulū uō min̄. Omino enī utraq; a circuli ratiōe disiuncta s̄. q. his uer
bis aristotel' tractat̄. Quecūq; enī diffinitionē t anguli suscipiūt. 7 circuli oīa similit̄ triangula
t circuli s̄. Usq; n̄ dr̄ alt̄m alt̄o maḡ. Hā sibi diffinitio fac̄. ut demonstret rationē cuiq; subę q̄cūq;
diffinitiōe discrepāt. Illa et ipsa natē suba discrepabit̄. Recte ḡ siq̄ cuilibet rei ppositę. siue trian
guli. siue quadrati diffinitionē n̄ capiunt. ab eidē omīnatā disiuncta s̄. quocirca neq; triangulū
neq; quadratū. neq; circulū. neq; q̄cq̄d hoꝝ ē. suscipiunt maḡ 7 min̄. Sed cū hę qualitates s̄. n̄ oīs
qualitas ē. q̄ maḡ minue suscipiat. q̄d si neq; in omī qualitate diminutio intentioq; puenit. neq;
in sola q. h̄ eadē in relatiōe repias. n̄ est maḡ minq; suscipe ppū qualitatis. Quidnā ḡ qualitatis
ppū ee dicendū ē. Id ḡ planissime ipse supposuit. Simile aūt & dissimile. sed solas dr̄ qualita
tes. Simile enī alt̄m alt̄i n̄ ē. sc̄dm aliud sc̄dm h̄ q. quale ē. Erit ppū erit qualitatis. sc̄dm eā simile
& dissimile dici. Simile inq̄t & dissimile sole retinent qualitates. Nā quāuis simile ad aliq̄d sit. t̄m
h̄ ipsū q. dm̄s simile n̄ dicim̄. n̄ q. quale ē. Nā si eadē qualitas sit in duob; illa in q̄b; ē similia s̄. nec ē
aliud p̄dicam̄tū. sc̄dm q. similes & dissimiles dici possit. 7 de aliis q̄dē oīb; notū ē. q̄m si de ullo dr̄;
q. siq̄s dicat de quantitate dici posse. 7 sc̄dm eā simile atq; dissimile monstratū ē. sc̄dm quantitatē
n̄ simil' atq; dissimil'. sed equalit̄ atq; inequalit̄ p̄dicari. Quocirca q̄m p singula pergentib; & oīb;
idē qualitatib; inuenit̄. 7 in nullo p̄dicam̄to (alio h aliq) ee conspicit̄. Recte h̄ ppū qualitatis ee firmauit. Sed
q̄m de his quę referunt̄. ad aliq̄d tractaret̄. affect atq; habit̄. in his quęs ad aliq̄d n̄uauit. Nē uō eadē
q̄q; qualitati supposuit. ipse sibi quandā obiecit questionē. cur si pri' sub his quę ad alia referunt̄ ista
subiecerit. n̄c sub qualitatib; ea ipsa posuit. Supius naq; monstrauit. ea quę ee n̄t a se diu̇sa. easdē spēs
habe n̄ posse eū dic. Diuersoꝝ gn̄m & n̄ sub alt̄nati positoꝝ. diuse spēs & diffrē s̄. Quocirca cū relatio
atq; qualitas diu̇sa s̄ gn̄a. easdē utriq; suponi spēs n̄ oportet. h̄ ita q. dix̄. At uō n̄ dicet cont̄bari. neq̄s
nos dicat de qualitate ppositionē facientes. in ita de relatiuis m̄t posuisse. quā questionē ualidissima
argum̄tatione dissoluet. his scilic; uerb. Pene enī oīa q̄ s̄ in oīb; his gn̄ib; ad aliq̄d dn̄r. Eoꝝ q̄ s̄ nich huiusmōi
sūt. h̄ ē argum̄tatio quā g̃ci. (i. insepabilis argum̄tatio) ENTEHIRENSA uocant. huiusmōi affectioib; atq; habitudinib; q̄ in teas gn̄a
eas solas ad aliq̄d posse reduci. Quę uō spēs eēt illoꝝ gn̄m n̄ posse in relatioib; s; in qualitatib; memora
ri [illegible]ebat. [illegible] Ut scientia cū sit habitudo h̄t 7 sub se alias habitudines. gramaticā 7 geometriā. In hi
ḡ [P]orphirius [illegible] scientia ipsa que gn̄s ē. ad aliq̄d sep refert̄. Dm̄s enī scientiā alicui scientiā. Grama
tica [illegible]ta que [illegible] uō quę spēs ei ē. nullus dic̄ alicui ee gramatica. dicat̄ enī si fieri pot̄. gramatica
aristarchi [illegible] ee gramatica. Sed oīa q̄cūq; dn̄r ad aliq̄d conuertunt̄. Dicat̄ ḡ aristarchus grama
tice aristarchus. q. fieri n̄ pot̄. Non ḡ gramatica aristarchi ut aliq̄d dr̄. Est et h̄ argum̄tū. n̄ spēs.
s; huiusmōi gn̄a ad aliq̄d appellari. Ut eū ipse spēs q̄dē ad aliq̄d n̄ dicant̄. ut gramatica n̄ dr̄ alicui gramatica

sed quoniam tamen est ut species ad aliquid referatur · non secundum se sed secundum genus · Ut grammaticae quoniam genus eius scientia quae relativa est ·
si quis grammaticam ad aliquid referre contendat · non secundum ipsam grammaticam eam ad aliquid poterit praedicare · sed secundum scientiam ·
id est secundum genus suum · Pro nomine enim dicitur grammatica alicuius grammatica · sed fortasse grammatica alicuius scientia · non igitur grammatica
secundum grammaticam ad aliquid dicitur · sed secundum scientiam · hoc enim quoque ait · Ut grammatica non dicitur alicuius grammatica ·
nec musica · sed forte secundum genus proprium ista dicuntur alicuius · ut grammatica alicuius dicitur scientia · non alicuius grammatica ·
Ergo singularum specierum nihil est quod aliqua relatione praedicetur · Genera vero harum specierum relativa sunt quae paulo superius
dixit · quae enim ait · pene autem omnia quae sunt in huiusmodi generibus ad aliquid dicuntur · Eorum vero quae sunt singillatim nihil · haec monstra
re voluit · Genera vero ipsa habitudinum dispositionumque esse relativa · species vero generum quas singillatim esse dixit ·
ad aliquid nullo modo praedicari · quas idcirco esse singillatim vocavit · ut grammatica una est · et musica una · scientia vero
non una · Recte igitur species scientiae singillatim esse nominavit · Constat igitur quoniam genera huiusmodi habitudinum dicantur ad aliquid ·
Species vero ad nihil aliud propria praedicatione referuntur · Quocirca quoniam huiusmodi species non relativas esse monstravit · nunc quod
reliquum est · qualitates esse confirmavit · Dicimus enim quales secundum singula · haec enim et habemus · scientes enim dicimur
qui habemus singulas species · quare hae erunt et qualitates quae singillatim sunt · secundum quas quales dicimur · haec autem erant quae sunt ad
aliquid · Illas esse qualitates superius confirmatum est ex quibus quales aliqui vocarentur · Nos autem idcirco dicimur gram
matici non quoniam universalem scientiam · sed ipsam grammaticam habemus · et hi vere dicuntur · idcirco nos dici scientes · quia
grammatici sumus · potius quam idcirco grammaticos · quoniam aliquam scientiam retineamus · Nullus enim a generali scien
tia grammaticus aut sciens · nisi a singillatim scientia · sciens grammaticusque perhibetur · Igitur quoniam ex his habi
tudinum speciebus quales vocamur · ipsae species in qualitate numerandae sunt · Sed cuiusque grammatica participat · de ea
etiam generis dicitur · et secundum eam non solum ad grammaticam sed ad scientiam quoque coniungitur · Dicitur enim idcirco sciens · Ergo quoniam
habens grammaticam et sciens grammaticusque dicitur · non potest ulla scientia participare · qui singulas non habuerit ·
qui enim cunctis speciebus caret · illi quoque genere ipso carendum est · quare quoniam has species habemus · et secundum eas quales dicimur
ut grammatica scientes · et grammatici nuncupamur · has autem ipsas species monstratum est ad aliquid non referri · recte
igitur huiusmodi habitudines quae in alteris relativae species sunt · in qualitate numeratae sunt · Et si quis haec quoque minus accipiat ·
addit illud · quo totum quaestionis vinculum solveret · Ait enim · Amplius · Si contingat hoc ipsum et quale et
relativum esse nihil est inconveniens in utrisque hoc generibus annumerare · Hic enim si verum unam eandemque rem duobus
diversis generibus non posse esse suppositam · illud tamen convenit secundum aliud atque unam eandemque speciem in duobus generibus
posse subnecti · ut in eo quod iam supradictum est · Cum Socrates substantia sit · pater vero ad aliquid · cumque substantia discrepet · atque
relatio · nihil tamen est inconveniens eundem ipsum Socratem · in eo quod homo est substantiae supponi · in eo quod habet filium relationi ·
quocirca si secundum aliam atque aliam rem duobus generibus eadem res quaelibet diversissime supponatur · nihil inconveniens
cadit · ita quoque habitudines in eo quod alicuius rei habitudines sunt in relatione ponuntur · in eo quod secundum eas aliqui
quales dicuntur · in qualitate numerantur · Quare enim non est inconveniens unam atque eandem rem · secundum diversas naturas sive po
tentias geminis · et si contingit pluribus annumerare generibus · Quocirca quoniam de qualitate tractatum est ·
nos quoque orationis cursum ad reliqua praedicamenta vertamus ·

Suscipit autem facere et pati contrarietatem · et magis et minus · Decursis quattuor praedicamentis · quae aliqua quaestione et con
sideratione egere videbantur · tenuit cetera · brevitque perstrinxit; ex de facere quidem ex pati · nihil in his libro ·
nisi quia contraria suscipiunt · vel intentione remissioneque patiantur · ab Aristotele est disputatum ·
In aliis vero operibus plene ab eo perfecteque tractatas · ut hic ipsum de facere et pati in his libri[s] quarta spe[cies] [...] quos
ΝΕΡΤΕ ΗΕϹΕΘϹΕ ΚΑ ΦΕΟΡΑϹ inscripsit · De aliis quoque praedicamentis non illis minor in a[...] circulum qu[...] huius [...] liis
operibus disputatio fuit · De eo quod est ubi et quando in physicis · et de eo omnibus quidem altius [...] subtili
usque in his libris quos metaphysica vocat exequitur · Sed ad facere et pati ipse planissime posuit ·
posse eas suscipere contrarietates · Dicimus enim calefacere et frigidum facere · quod scilicet ad faciendum refertur ·

Dicim̃ etiã calefieri · ov frigidũ fieri · q̃ nichomin̄ adpaciendi ducit̃ p̃dicam̃tũ · Mag̃ q̃q; 7 min̄ suscı
pe aptissimis monstrat exẽplis · Sic enĩ mag̃ calefacẽ 7 min̄ · mag̃ calefieri t min̄ dr̃ · atq; hacten̄ ·
Ipse enĩ hęc aptissime posuit · Eaũq; desc̃ptio talis est · q̃ in faciendo qdẽ act̃ qdã a quolibet in
aliã rẽ ueniens consid̃at̃ · In paciendo aũt ineo · ille act̃ ẽsid̃at̃ in quẽ uenit · Actus enĩ 7 passio ·
simi̇t in phisicis ẽẽ monstrata sunt · Et de facẽ qdẽ 7 pati · ad p̃sens tẽp hi disputata sufficiant ·
Dictũ aũt ẽ · 7 de situ in relatiuis · qm̃ denoatiue appositioib; dr̃ · Positio qdẽ qm̃ ipsa ẽ alicui
in his ques̃ ad aliqd numerata ẽ · Sed qm̃ oĩs res quę ab alio denoat̃ · aliud ẽ quã ipsũ · a quo denoata
ẽ · Vt aliud ẽ q̃ ẽ gramaticus atq; gramatica · qũuis gramaticus a gramatica denoiet̃ · ita cũ sit
positio relatiua qeqd denoatiue dici appositioib; dr̃ · hoc relatiuoʒ gñe int̃enet̃ · Positio aũt ipsa
relatiua ẽ · positũ uõ ẽ · a positioẽ denoatio · Statio enĩ cuidã statio ẽ · Stare uõ qm̃ a statioẽ deriua
tũ ẽ · ñ ponit̃ in eo gñe in quo statio fuit · Et sub relatioẽ hi p̃dicam̃tũ ñ inuenit̃ · Sed qm̃ nich̃ ẽ ·
ad q̃ hi reducẽ gñs atq; aptare possim̃ · dicendũ ẽ · suũ ẽẽ gñs · ut acubẽ ab acubitu · stare a statioẽ
ov cẽta qdẽ quę ideirco se aristotiles exeq denegat · qm̃s planissima · aut enĩ · Dereliqs aũt · ubi ·
quando · habẽ · eo q̃ manifestas̃ · nich̃ de his aliud dr̃ quãq; in principio dictas̃ · q̃ a habẽ qdẽ sig
ficat calciatũ ẽẽ · armatũ ẽẽ · ubi in loco · Dicendũ est aũt breuit̃ de p̃dicatioẽ que est ubi 7 qn̄
Sicut ipsũ ad aliqd p̃se ẽẽ ñ pot̃ · nisi ex alio aliquo natã trahat · ita 7 qn̄ · t ubi ẽẽ ñ poss̃ · nisi locus
fuit ac tẽp · Locũ ubi · tps uõ qn̄ comitant̃ · Non ẽ aũt idẽ tps · 7 quando · nec ubi · 7 locus · s; posito
prius loco tẽ si qua res in eo loco sit posita ubi ẽẽ dr̃ · Rursus si certa res ẽ in tp̃r · qn̄ ẽẽ p̃hibetur ·
Vt appollinares ludicũ sint in tẽpore · qn̄ eos ẽẽ dicim̃ · habent aũt hi quoq; p̃pas diũsitates · Vbi
qdẽ q̃ aliquotiens infinite dr̃ · Alicubi enĩ ẽẽ dĩns aliquẽ ut socratẽ · Aliquotiens aũt diffinite
ut in licio · ut in achademia · habet quoq; ubi sc̃dm̃ ipsũ locũ in quo ẽ · aliquas c̃ẽrietates · Sursũ
enĩ ẽẽ 7 deorsũ · ubi ẽẽ dr̃ · Tẽpoʒ q̃q; uarietates in eo p̃dicam̃to q̃ ẽ · qn̄ manifestũ ẽ · Futa enĩ
ov presentia p̃taq; in qn̄ p̃dicam̃to uenunt̃ · Dicim̃ enĩ fuisse aliquando scipioẽ nẽ ẽẽ orien
tis imp̃atorẽ · qñẽ anastasius appellet̃ · Futãq; aũt ẽẽ aliquẽ · que scilicet sc̃dm̃ qn̄ p̃dicam̃
tũ ẽẽ dicuntur ·

Habẽ aũt ẽ · q̃ extrinsec̃ ueniens · neq; innatũ ei ẽ a quo habet̃ · aliudq; quã ẽ ipsũ a quo habet̃ ·
in se retinere dr̃ · ut armatũ ẽẽ · t uestitũ · habẽ enĩ ẽ uestes · atq; arma · quecũ eo nat̃ẽ s̃ · neq;
aliq̃ cũ eo h̃t coi natẽ p̃p̃etateq; iungunt̃ · Sed qm̃ de his aristotiles tacuit · nob̃ q̃q; nẽ eoʒ lon
gior tractat̃ omittendus ẽ · Quociens solet ãpponi dicendũ ẽ · Vsq; Vt affirmatio · 7 nega 55
tio · ut sedet · 7 ñ sedet · Expeditis oib; p̃dicam̃tis · cur pret̃ p̃positũ op̃is in hanc oppositoʒ 55
disputationẽ sit ing̃ssus amt̃tis quesitũ ẽ · Sed andronicus hãc ẽẽ adiectionẽ aristotel̃ nõ
putat · simtq; illud arbitrat̃ · ideirco ab eo fortasse hãc adiectionẽ de oppositis et de his q̃
simt s̃ · 7 de priore · 7 de motu · ov de equocatioẽ habendi ẽẽ factã · q̃ nẽ libellũ ante topy
ca scripserit · q̃ hi ad illud op̃ necessaria ẽẽ putauerit · sicut ipse categorice p̃sunt ad
scientiã topicoʒ · hec quoq; ignorans scilicet q̃ sufficient in topycis quantũ ad argum̃ta
p̃tinebat · ov de oib; his que queq; adiectas̃ · 7 de p̃dicam̃tis fuisse p̃positũ · sed h̃ andronic̃ ·
Porphirius uõ hanc adiectionẽ uocare · 7 carere ratioẽ ñ putat · Cuius hãc p̃dit causã · Vt
enĩ m̃ta que coib; animi c̃ceptioib; ñ sese suggererent in huĩ libri principiis ab aristo
tile p̃dictas̃ · ut de equocis · 7 de denoatiuis · 7 de uniuocis · 7 de his omib; quecũq; usq; ad sube
disputatioẽm · ad ipsoʒ p̃dicam̃toʒ utilitatẽ cognitioneq; p̃dicta sunt · itaq; da etiã fuis qdã
se quę ẽẽnt qdẽ in coib; sensib; egent t m̃uõ subtilioris diuisiois m̃ · hec diligent̃ suppo

ſitaſ ut qd deegꝑe tenet · ne falſiſ opinionib; traducet n̄ ſirmi aīm ludet · Docet aūt bingt
et ipſe ordo congruuſ · ratioīq; conueniens tituloꜝ · hanc adiectionē fuiſſe ꝑutilē atq;
neceſſariā · Priuſ em̄ de oppoſitiſ · poſt de hiſ que ꝑoraſ · tū de hiſ que ſimt ſunt · poſt aūt
de motu · ad poſtremū de habendi equocatio ne ſermonē faciens · ſeriē terminauit ·
Ideirco q. in oīb; ꝙ ꝑdicamtiſ ante queſiuit · utrū poſſint habē contraria · In hiſ uero que
ſunt ad aliqd dixit magnū paruo contrariū n̄ poſſe ēē · ſed oppoſitū · Quid uō ēēt oppoſitū di
cere ꝑter miſit · ne ordo diſputandi continuuſ rūpet · hic g recte q. illic ꝑter miſerit priuſ
edocuit · In relatiuiſ qq; de hiſ q̄ ſ pri qq; ſimt nata gignunt · ſtricti tetigit · q. n̄c dilectuſ expli
cat; faciendi uō paciendiq; ꝑdicamtaſ · in qb; qdā quaſi motꝰ atq; agitatio c̄ſidat · Nec ēē
g fuit de motu dicē · q natura faciendi atq; paciendi uellet oſtendē · Quiſ dubitet cuiuslibet il
liuſ ſmoniſ equocatioē monſtrare ēē ꝑutilē · Et qm̄ habē qq; ꝑdicamtū ē · n̄ fuit inconueniens
neq; ſupfluū de ꝑdicamtib; hui equocatioē tractaſſe · Illud qq; querit · utrū oppoſitioīſ nom equoce ꝑ
dicet · Dicim em̄ · iiii · modiſ oppoi · Aut ut contraria · aut ut ad aliqd · aut ut habitū 7 ꝑuatione ·
aut ut affirmatione · 7 negatione · hic g contendit · utrū equocatio queda circa haſ · iiii · diuſita
teſſit · an ipſū q. dicim oppoſitū · gnuſ uice ꝑdicet · ut ſit uniuocū · Sed in hiſ ſtoycoꜝ · ꝑhypatheticoꜝ
q; diuſa ſententia fuit · 7 ipſimt ſe ꝑhypathetici diuſā ſectatiſ · Stoycoꜝ qm̄ longa ſententia ē
ꝑmittat · aliiſ aūt ꝑhypatheticiſ placet · nom hoc oppoſiti de ſubiectiſ equoce ꝑdicai · ita firman
tib; qm̄ ariſtotiliſ ita dix · De oppoſitiſ quotiens ſolent opponi dicendū ē · hoc idē quociens ad
mltiplicitatē ꝑtinet equocatioīſ · Sed q melius iudicauere · hi oppoſitioīſ nom gnuſ loco debē
dicunt ꝑdicari · Ideirco q. cū nom oppoſitioīſ de ſubiectiſ · iiii oppoſitionib; ꝑdicet · ab hiſ qq;
diffinitio non oberret · Sunt em̄ oppoſita que in eodē ſcd̄m idē · in eodē tpr · circa unā eadēq;
rē ſimt ēē n̄ poſ · q ꝑ ſingula queq; ꝑgentib; in ſingulꝭ oppoſitiſ inuenit · Itaq; albū 7 nigrū
que ſ c̄ria · uno eodēq; tpr · circa unū idēq; corꝑ · parteq; corporiſ ſimt ēē n̄ poſſunt · nec ſer
uuſ atq; dnſ eidē eodē tpr idē dnſ 7 ſeruuſ ē · nec habit 7 priuatio · Quiſ em̄ dicat in eod oculo
lo uno eodēq; tpr · 7 uſū poſſe ēē cecitatē · Iā uō affirmatio 7 negatio quā repugnanteſ ſint ·
quāq; in eodē ſimt ēē n̄ poſ · nulli dubiū ē · Qr ſi ea q ſub oppoſitioē ponunt · oppoſitioīſ nom
diffinitionēq; ſuſcipiunt · q. qd ē dubiū oppoſitionē · n̄ equoce ſed uniuoce ꝑdicai · hiſ g oppoſitiſ
ad eoꜝ diſtantiaſ · differentiaſq; ueniam · Quecūq; g ut relatiua opponunt · ea ipſa oppoſitoꜝ dnr
aut quomolibet alit ad ea · Eaqdē hui oppoſitioīſ · que ſcd̄m relationē dnr · 7 ꝑ ſe ipſa plana
atq; uulgata ſ · 7 ſupiori relatioīſ diſputatione iā cognita · Illa em̄ ſ ad aliqd · quecūq; idq. ſ alioꜝ
dnr · aut quomolibet alit ab ea · Ut ſeruuſ dni ſuuſ · 7 dnſ ſerui dnſ · 7 magnū ad paruū dicit ·
7 rurſuſ paruuſ refert ad magnū · qd ſibi in relatiuiſ oīb; inuenit · nulla ē dubitatio q n etiā
in hiſ depndi poſſit · q ſcd̄m ad aliqd opponunt · ut ea ipſa idq. ſ oppoſitoꜝ dnr · t quomolibet alit
ad oppoſita · ut ſi ſeruuſ dno oppoſit · dni ſerui dicat · id oppoſiti ſui · Et rurſuſ ſi dnſ ſeruo op
poſituſ ē · dni ſeruuſ dicat · Paruū uō ad magnū · 7 magnū ad paruū · i · ad oppoſitū ſ · atq; hoc idē
in oīb; ſcd̄m ad aliqd oppoſitioīb; inueni neceē ē · Quo circa ſi hec ꝑetaſ eoꜝ que ſcd̄m ad aliqd opponunt ·
q. ea ipſa q ſ ad oppoſita referunt 7 ipſoꜝ ēē dnr · hiſ g aūt conſtitutiſ · docet diffām qua int
ſe ea que ſ ſcd̄m c̄rietatē dnr · t ea q ſcd̄m ad aliqd diſcrepant · Ait em̄ · Illa uō que ut c̄ria ·
ipſa qdē que ſ nullo m̄ ad ſe inuicē dnr · Uſq; qr differ iſte oppoſitioeſ ad inuicē · Dictū ē ·
in hiſ que ad aliqd opponunt · q. ea ipſa idq. ſ · ad id q. ſibi ē · oppoſitū dicerent · Contraria uō
& ipſa qdē opponunt ſibi · ſ 7 id q. ſ ad oppoſita n̄ dnr · Contraria aūt dnr · hoc aūt huiuſmoi ē ·

Bonum autem dicimus contrarium esse (malo) et rursus malum bono. Nigrum quoque albo contrarium putamus nihilominusque album nigro. Sed eum arbitramur non tamen dicimus ea id quod sunt oppositorum esse. Si enim diceremus id quod est bonum esse oppositi sui, non diceretur bonum malo esse contrarium sed bonum esse mali bonum. Nec ita praedicatione quis faciet nigrum albo esse contrarium sed nigrum albi esse nigrum. Hoc est enim id quod est nigrum dici ad oppositum suum. Si quis dicat nigrum albi esse nigrum. Quare quoniam non dicuntur ea ipsa quae sunt non dicuntur oppositorum, ea quae sibi scilicet ut contraria videntur opponi. Sed quoniam dicimus bonum malo contrarium (nigrum albo contrarium) quamquam id quod sunt oppositorum non dicantur, tamen ad opposita ut contraria nominantur. Atque hoc est quod ait: Ipsa quidem quae sunt nullo modo ad se invicem dicuntur. Contraria vero sibi invicem dicuntur. Non enim dicitur bonum mali bonum. Hoc est enim id quod oppositi praedicare. Sed dicimus bonum malo contrarium. Quocirca differentia quod similiter ad aliquid opponuntur his quae secundum contrarietatem sibi sunt opposita, quod ea quidem quae secundum relationem oppositae sunt id quod sunt oppositorum dicuntur. Illa vero quae ut contraria ipsa quidem quod sunt oppositorum non dicuntur, sed tantum contraria praedicantur, ut bonum contrarium esse dicatur oppositi sui, non bonum mali. Dicimus enim bonum malo contrarium, cum non dicamus bonum mali bonum. Sed quoniam distantiam secundum ad aliquid oppositionis contrariorumque monstravit, ipsorum inter se contrariorum differentiam discrepantiamque persequitur. Quaecumque vero contrariorum talia sunt ut in quibus nata sunt fieri et de quibus praedicantur. Usque: Quorum autem non est necessarium alterum inesse, horum omnino est aliquid medium. Brevis contrariorum partitio hoc modo facienda est. Contrariorum alia sunt habentia medietatem, alia vero non habentia. Eorumque quorum est aliquid medium aliis plures medietates, aliis vero una tantum medietas invenitur. Atque horum aliquae medietates propriis nominibus appellantur. In aliquibus vero ipsae quidem medietates propriis appellationibus carent, contrariorum vero negatione signantur. Sed haec quae dicta sunt a primordio repetentes propriis probemus exemplis. Illa enim contraria quae medio carent talia sunt ut necesse sit alterum eorum proprio inesse subiecto. Ut est aegritudo et sanitas. Omne enim corpus in quo aegritudo sanitasque versatur aut aegrum aut sanum est. Atque idcirco quoniam aegritudo et sanitas medietate carent, alterum eorum inhaereat ei subiecto in quo utraque nata sunt fieri et de quo praedicantur. Nam quoniam in corpore animalis sanitas et aegritudo fieri nata est, id est ita fieri solet, ita omne notum est animal aut sanum esse possit aut aegrum. Et quoniam de animalis corpore aut sanum aut aegrotum praedicatur, necesse est, quoniam haec medio carent, in omni corpore animalis aut aegritudinem aut sanitatem esse. Quocirca eorum quae medio carent necesse est alterum inesse subiecto. Et quaecumque talia sunt ut alterum ipsorum subiecto necesse sit inesse, nulla inter ea medietas claudatur. Illa vero contraria in quibus alia medietas est non sunt talia ut eorum necesse sit alterum inesse subiecto. Nam in illis quae medio carent idcirco alterutrum subiecto inesse necesse est, quod eorum medietas nulla est quae possit intra subiecto inesse subiectum; ideo omnis numerus aut par aut impar est. In his vero quae inter se medietatem aliquam complent non est necesse semper alterum contrariorum inesse. Potest namque inesse medietas, ut in colore, quoniam album atque nigrum contrarietatis vice divisa sunt. Habent autem medium quod est rubrum vel pallidum. Idcirco non omne corpus aut nigrum vel album est, quoniam potest aliquando in subiectis corporibus albi atque nigri medietas inveniri. Videmus namque rubrum corpus ut rosam multosque praeterea flores quos verni temporis clementia parturit. Recte ergo dictum est eorum quorum non sunt aliquae medietates alterum semper in subiectis, et in quibus necesse est alterum inesse fieri non posse quin illic medietas nulla sit. Eodem quoque modo et quae medietates habent non necessario alterutra subiectis inesse. Et quae non est necesse alterutra subiectis inesse, non est dubium quin in illis quaedam possit esse medietas. Sed in aliquibus quidem plures, in aliquibus autem una est medietas. Ut in eo colore inter album atque nigrum plures medietates sunt. Est enim ut dictum est rubeum, pallidum, eodem quoque modo venetum et multa praeterea huiusmodi. In calido vero atque frigido una medietas est quae dicitur tepor. Horum autem in quibus una medietas est aliis nomen est positum, aliis non. Et positum quidem nomen est ut inter calidum frigidumque; hanc enim medietatem tepidum esse praedicamus. Non est autem positum in eo quod ait sic dixit. In probi vero et improbi, quod neque probum est neque improbum. Nam quoniam bonum atque malum sibi contraria sunt, non autem necesse est omne quod boni malive susceptibile est vel bonum esse vel malum, idcirco dixit bonum malumque cum sint

Ut in numero quoniam paritas atque imparitas medium nichil habent, omnis enim numerus aut par aut impar est, necesse est quod [illegible] numero inesse possit.

c̄ria habē quandā medietatē cui nom̄ positū qđ ē n̄sit. s7 in eo homin̄ ea q̄s int̄ has c̄co⁊ natas inuenit

Nā q̄ dictū ē a p̄ostiorib; int̄ bonū malūq; ēē ea q̄ dnr̄ indiffā ut est int̄ uirtutē atq; turpitudinē

q̄ utraq; sibi s̄ c̄ria · diuitie ł pulchritudo · q̄ ut stoici putant neq; mala neq; bona s̄ · atq; icc̄o in

diffā noīauer̄ · S7 h ipsū q̄ dr̄ indiffens ap̄ p̄ores nom̄ n̄ erat · 7 a p̄ostiorib; inuentū ē · A · aūt q̄b;

noīe usus nūquā ē p̄bū atq; inp̄bū habē aliquā medietatē putat · uerūtam̄ illā nullo noīe nuncu

pari · s7 eā utusq; c̄riu negatioē diffiniunt · Att eñi medietatē p̄bi atq; inp̄bi ēē · q̄ neq; p̄bū ēēt

Vt iusti atq; iniusti medietas ē · q̄ neq; iustū neq; iniustū ē · Sed ne uideat̄ incōueniens aliqđ nega

tioib; diffiniri sic ait · In aliq̄b; uō n̄ ē noīe assignare medietatē · utriq; uō negatioē diffinit̄ · Nāq;

ubi ē una medietas · q̄ si utrāq; c̄ria sint remota · sola tñ medietas p̄manebit · Vt in eo q̄ ē bonū 7 malū

q̄m̄ his una medietas ē sublato bono atq; malo · solū q̄ neq; bonū neq; malū ē relinq̄t̄ · Quocirca tota

rursus diuisio breuit̄ assumda ē · Eo⁊ q̄ s̄ c̄ria · quo⁊ necēē ē sēp alt̄m inēē · in his in q̄b; ea q̄ sc̄dm̄

p̄ā natām in ēē continḡt ea nullā int̄ se retinent medietatē · ut in corpore sanitas · 7 eḡtudo · In nūo

paritas atq; imparitas · Quecūq; uō in his in q̄b; ēē poss̄ · n̄ ita s̄ ut eo⁊ necēē sit alt̄m inēē · hec aliquā

int̄ se qualitatē medietatis complectunt̄ · ut albedo atq; nigdo · rubrū frigidū atq; calidū tepor ē · ho⁊

aūt alia s̄ q̄ unā ētinet medietatē · at uō q̄ mltas · Multas ut in colore · int̄ albū atq; nigrū 7 pallidū

7 rubrū uenetūq; medietates s̄ · In callido atq; frigido una sola medietas ē tepor · ho⁊ aūt q̄ retinet

unā medietatē · in aliis noīa s̄ posita ut in eo ipso calore · atq; frigore · Est eñi tepor medietas caloris

atq; frigoris · In aliq̄b; uō nom̄ positū n̄ est · ut in eo q̄ ē bonū atq; malū iustū atq; iniustū · In his 11

medietas nom̄ positū n̄ h̄t · s7 utro⁊q; c̄rio⁊ negatioib; diffinit̄ · ut dicam̄ eā ēē boni atq; mali

medietatē q̄ neq; bonū ē neq; malū · eaq; ēē iusti atq; iniusti medietatē · q̄ utraq; c̄rietate summota

utro⁊q; negatioē relinq̄t̄ · ut ē neq; iustū neq; iniustū ·

Priuatio uō 7 habit̄ dnr̄ q̄ đ ē circa idē aliqđ · ut uisio · 7 cecitas · circa oculū · Vsq; utro⁊q; eo⁊ ordin̄ ·

Tertiā spēm p̄posite oppositiōis exeq̄t̄ · ea q̄ sc̄dm̄ habitū priuationēq; dr̄ · atq; in ea unā similitudi

nē posuit · q̄ illi ē cū c̄rietate iuncta · Nā sic ea q̄ sunt c̄ria circa idē s̄ ut albū sēp ē in corpore · nigrū

ēt sēp in corpore ē · 7 iustitia q̄m̄ sēp in aīo insita ē · Iniustitia q̄q; int̄us est uitiū · Ita q̄q; ea q̄ sc̄dm̄

p̄uatione habitūq; dnr̄ circa idē sēp necēē ē inueniri · Vt q̄m̄ uisus habit̄ ē · habem̄ eñi uisū · c̄

uisus ē in oculo · 7 circa oculū · cecitas q̄q; q̄ p̄uatio ē uisus p̄ter oculos n̄ est · Audit̄ ēt q̄ habit̄ ē · q̄m̄ cir

ca aures ē · ei q̄q; p̄uatio q̄ surditas dr̄ · ab aurib; n̄ recedit · Ita q̄q; 7 circa q̄ fuit̄ habit̄ · circa idē ipsū

illius habit̄ p̄uatio cōsidāt̄ · atq; hinc regulā dat · Vniūsalit̄ 11 dic̄ · in quo cū sit habit̄ · in eo fieri p̄ua

tionē · Qđ uō sit p̄uatio continuā ratioē subiunx̄ · Priuari tē dicim̄ unūqq; habit̄ susceptibiliū

q̄n in quo natū ē habē nullo modo h̄t · Qđ sit priuatio hac · a · diffinit̄ concludit · Neq; eñi q̄cq; n̄ h̄nt

uisū ceca dicunt̄ · Nec uō surdū ē oē q̄ n̄ sentit auditū · Nemo eñi neq; parietē cecū dixit · nec surdū

lapidē nec q̄cqđ huiūmōi ē · Sed ea sola p̄uari dnr̄ habitu q̄cūq; aut habuīnt habitū · eoq; caruer̄ ·

aut habē potuer̄ 7 n̄ h̄nt · Parietē nāq; iccirco cecū n̄ dnr̄ · q̄ in eo uisus natālit̄ uenire n̄ potuit · Paruō

uō catulos q̄b; uisus n̄ est · n̄ satis p̄nuntiet digne aliq̄s cecos ēē · Co eñi tp̄r n̄dū natālit̄ uisū habē pō

sunt · Si uō exhaustis · vii · dieb; q̄b; his oculi patefieri · 7 lucē aurire natālit̄ poss̄ n̄ habeant uisū · eos

cecos manifestū ē · At uō neq; ostrea dnr̄ edentula q̄m̄ natālit̄ n̄ h̄nt dentes · sed nec infantulos q̄b;

adhuc n̄dū huiūmōi etas ē · ut habeant dentē uocam̄ edentulos · s7 si aut his q̄ an̄ habuit dentes

amisertt · aut quo iā tp̄r habē natālit̄ debent dentes n̄ h̄nt · ut si q̄s puero⁊ · viimo · anno omīno nul

los creauit · Illos uir̄ edentulos appellam̄ · atq; hic ē q̄ ait · Edentulū eñi dnr̄ · n̄ q̄n h̄t dentes · nec

cecū q̄n h̄t uisū · s7 q̄ q̄n continḡ habē n̄ h̄t · hoc ē n̄ oē q̄ n̄ uidet cecū nec q̄ dentes n̄ h̄t edentulū

nominamus. Plura enim sunt quae aut omnino aut certo tempore naturaliter habere non possunt. Sed illa privatio quae tunc est cum is habitum non habet quem habere naturaliter potest, et eo tempore cum iam per naturam illius esse compos habitus possit. Vel si habens quis retinens quem habitum illum cuilibet incisione casu amiserit, edentuli dicuntur. Si vero omnino non creverint dentes, quoniam pueris atque adultis non dentes habent naturaliter potest evenire, idque casu aliquo vel aegritudine officiente non factum est, eos edentulos et habitu dentium privatos esse nominamus. Privari vero et habere habitum non est habitus et privatio. Habitus enim est visus, privatio vero caecitas. Habere autem visum non est visus, nec caecum esse caecitas. Privatio enim quaedam est caecitas, caecum vero esse privari, non privatio est. Hic vilissima ratione monstrat utrumne ea quae sub privatione atque habitu cadunt privationes sint atque habitus an minime. Nam quoniam habitus est visus, privatio vero caecitas, sub habitu vero est habere visum, et sub privatione est caecum esse, utrum habere visum id sit quod ipse qui habetur visus, et utrum idem sit caecum esse quod caecitas, sic perspicacius intuentibus. Aliud quiddam est habere aliquid, aliud quod habetur. Tres namque res sunt in eo quod est habitus: is qui habet, visus ea res quae habetur, et habere. Ut est is qui videt, et ipse visus, et hoc ipsum quod ex utrisque fit, ex eo scilicet qui videt et visu, quod est videre. Distat autem et videre ab eo qui videt, et hoc ipsum videre rursus a visu. Aliud enim est id quod fit quam is qui facit. Videre autem videns operatur. Aliud igitur est videre quam videns. Distat autem videre etiam a visu. Aliud namque id quod fit quam id per quod aliquid geritur. Videre autem per visum fit. Distat ergo videre ab eo ipso quo ipsum videre efficitur visu. Sed videre visum habere est. Visum autem habere habitum retinere est, et visus habitus est. Non est igitur idem habitus et quod est sub habitu, id est quemlibet habitum retinere. Eodem quoque modo et in privatione. Et illic quoque tres sunt res: is qui privatur, hoc ipsum quod fit, id est privari, et ipsum quo quis privatur, id est ipsa privatio. Quod si distat is qui habet eo ipso quod est habitum habere, distat et is qui privatur eo quod est privari. Quod si et distat quod est habere habitum ipso illo habitu qui habetur, distat necessario id quod est privari illa ipsa scilicet privatione qua quisque privatur. Quare neque quod sub habitu est habitus appellari potest, neque id quod sub privatione privatio. Recte igitur dictum est habitum habere non esse habitum, privarique non esse privationem. Cui rei alia quaedam validior vis argumentationis adiungitur, quam ita pronuntiat.

ut in pueritia adultis si non habent dentem. Namque homines possunt habere quos si habentes amiserint

Nam si idem esset caecitas et caecum esse, utraque de eodem praedicarentur. Nunc vero minime. Sed caecus quidem dicitur homo, caecitas vero nullo modo dicitur. Si idem inquit esset caecitas quod est esse caecum, de quocumque caecum esse diceretur, de eo quoque caecitas praedicaretur. Sed caecum esse dicimus hominem, caecitatem vero esse ipsum hominem nullus dicit. Constat quoniam utrisque diversa est praedicatio, et de quo caecitas dicitur non de eo dicitur caecum. Rursusque de quo caecum esse praedicatur, huic caecitas dici non potest. Non est dubium quin aliud sit caecum esse quam caecitas, id est privationem esse aliud quam privari. Sed quamvis distent, aequaliter tamen oppositionis vice funguntur, quod ipse sic loquitur. Opponi quidem et ista videntur, privari scilicet et habere habitum, quemadmodum privatio et habitus. Aequa namque proportione sibi privatio atque habitus opponuntur, et ea quae sub privatione habituque ponuntur. Cur enim si privatio atque habitus, id est visus et caecitas, sibi opposita sunt, non et videre atque esse caecum eodem modo sibimet invicem opponantur? Quare quamquam haec distent, tamen in his modus oppositionis aequatus est. Non est autem quod sub affirmatione vel negatione est negatio vel affirmatio; affirmatio enim oratio est affirmativa, et negatio oratio negativa. Eorum vero quae sub affirmatione vel negatione nihil est oratio. Dicuntur autem et ista sibi invicem opponi ut affirmatio et negatio. Ad quartam oppositionis speciem transitum fecit, quae secundum affirmationem negationemque dicitur. Affirmatio autem est quae aliquam rem alicui quadam participatione coniungit, negatio vero aliquam rem ab aliqua re quadam separatione disiungit, ut est omnis homo animal est. Animal enim ad hominem haec oratio iungit. Participat enim homo proprio genere scilicet animali. Negatio vero homo lapis non est. Disiungit enim naturam lapidis ab humanitate quae negat. Sed de his multa in libro de interpretatione dicenda sunt, quare plenior horum disputatio in tempus aliud differatur. Aristoteles vero simplicissime et paene incuriose propter eos qui instituuntur diffinitiones affirmationis negationisque signavit dicens negationem atque affirmationem affirmativas esse negativasque orationes. Quod si examinatius atque subtilius definisset, non affirmationem passivam orationem definiret.

Nam si dubium est quid sit affirmatio, nihilominus clarum atque perspicuum est quid sit affirmativum. Idcirco quia si quis nescit quid sit affirmatio, id sine dubio nescitur est quod dicitur sit affirmativa. Sed hic idcirco hic indulgentius terminavit quod in libro periermenias utriusque veram plenamque in definitionibus aptabit. Eadem quoque in his ratione quae sub affirmatione et negatione quam in his quae sub privatione atque habitu ponebantur. Nam sicut non est idem habitus atque privatio quod habere habitum atque privari, ita non idem est affirmationem et negationem esse quod est sub affirmatione et negatione. Affirmatio enim est verbi gratia sedet Socrates. Sub affirmatione autem est hoc ipsum sedere Socratem, id est hoc quod affirmatio dicit facere. Sub negatione vero non sedere Socratem, id est non facere id quod negatio submovet. Hoc autem ita probatur quod omnis affirmatio omnisque negatio orationes sunt. Sic eorum superius dicta definitio determinatioque monstravit. Sedere autem et non sedere, id est facere et non facere, orationes non sunt. Quare si affirmatio atque negatio orationes sunt, dicitur id quod sub affirmatione et negatione est ea ipsa affirmatione et negatione distare. Sed in his servat illam quoque similitudinem quod ea sibi sunt opposita quae secundum affirmationem negationemque dicuntur. Sicut ipsa affirmatio quae dicit sedet Socrates et quae dicit non sedet Socrates, itaque quoque ipsum id quod sedere Socratem et non sedere certa ratione similitudinis opponuntur.

Sed quoniam quattuor species oppositionis diximus, nunc ad vestigia persequentes earum differentias colligamus quae sunt numero sex. Nam si quae res sint quattuor easque differre a se ac distare volumus, sex solas differentias invenimus. Cum enim primam differre a secunda ac tertia atque quarta ponimus, tres sunt differentiae. Item secundam rem a prima differre ostendere atque demonstrare superfluum est. Cum enim primae rei ad secundam distantiam colligimus, quod secunda distaret a prima docuimus. Relicta igitur primae ad secundam rem differentia, secundae et tertiae, item secundae quartaeque differentiae monstrabuntur, quae sunt duae, quae tribus superioribus iunctae quinque solas efficiunt. Restat tertiae rei quartaeque distantia. Nam primae et ad secundam et ad tertiam demonstrata est discrepantia. Cum primam a secunda distare atque eodem modo a tertia monstrabamus. Id his probatur exemplis. Nam cum ex oppositio ea quae est secundum ad aliquid ab his oppositionibus quae secundum contrarietatem, privationem atque habitum, affirmationem et negationem distare proponitur, tres sunt differentiae. Cum vero ea quae secundum privationem atque habitum oppositio est a contrariis et ab affirmatione negationeque discrepat, duae sunt differentiae quae iunctae superioribus quinque perficiunt. Idcirco enim quod distaret habitus atque privatio ea oppositione quae relativa est praetermisimus, quoniam prius monstravimus quod relativa oppositio habitu privationeque differret. Non est enim dubium eandem esse in utrisque differentiam. Cum una ab alia discrepavit. Restat una sola differentia quae est contrariorum differentia ad affirmationem scilicet et negationem. Praetermissa namque est contrariorum differentia de relativa scilicet et secundum habitum privationemque oppositione, quod haec superius a contrarietate distarent monstratae sunt. Quare quoniam quot sint harum differentiae cognitione adsequuti sumus, ad operis ordinem veniamus.

Quoniam autem privatio et habitus non sic opponuntur ut ad aliquid manifestum est. Neque enim dicitur hoc ipsum quod est oppositi. Visus enim non est caecitatis visus, nec alio ullo modo ad ipsum dicitur.

Et certa quidem de ea differentia perspicua sunt et superius in contrariorum differentia a relativis oppositione ante premissa sunt. Unam namque differentiam contrariorum relativorumque dixi esse quod contraria non ita ut ea quae sunt ad aliquid opponuntur. Neque enim pronuntiat malitia bonitatis esse malitiam nec bonitatem malitiae esse bonitatem velut filium patris filium. Rursusque patrem filii patrem. Eandem quoque et in his quae secundum privationem habitumque consistunt differentiam dicimus. Nam sic ea quae sunt ad aliquid opposita adversum semetipsa redduntur et omnia ad opposita praedicantur, non eodem modo in habitu atque privatione est. Nullus enim dicit caecitatis esse visum nec rursus visus esse caecitatem. Quocirca sicut ea quae sunt relativa ad opposita praedicantur convertuntur dicuntur. Cum enim sit oppositus filio pater, pater scilicet ad oppositum. Rursusque convertitur ut patris filius appelletur. Quoniam hoc in his quae secundum privationem habitumque non dicitur [neque enim caecitas visus oppositus] caecitatis sed privationem atque habitum dicitur visus caecitatis, id est numquam hanc oppositionem aliquid oppositi praedicatur neque convertitur. Neque enim dicitur visus caecitas, recte privatio atque habitus non in eadem qua relativa sunt in alia specie numerata sunt.

T. Quoniam autem neque ut contraria opponuntur, usque non autem hoc neque illud. T. Prolixitatem textus idcirco contraxi, quod ea ipsa quae dicuntur supra iam dictas, nec longior ordo possit creare fastidium, quod nos hac textus divisione subiunximus, et prius quidem ponam ante oculos omnis inter se contrariorum differentias, quas ipse quantum potero brevissime commemorabo. Aiunt enim contrariorum quae mediis carent semper alterum inesse ei quod illas contrarietates suscipere potest, ut aegritudo et sanitas, quoniam semper in animalis corpore reperiuntur, et ea sine ullo est adversis suis contrariis medio. Idcirco omne corpus animalis semper aut aegrotat aut sanum est, et semper alterum aut sanitatis aut aegritudinis inest ei quod has suscipit contrarietates. Eorum vero contrariorum quae habent aliquam medietatem non necesse est semper alterum inesse ei cui accidunt, vel album atque nigrum. Cum sint utraque contraria quoniam habent aliquam medietatem ut rubeum non veniunt autem semper in corpora. Non necesse est omne corpus fieri aut nigrum aut album, quoniam potest aliquando contingere ut illa illorum medietas corpori cuilibet eveniat. Atque hoc ita est in his quae medio non carent, quae ipsa mediata vocamus, exceptis his quibus una contrarietas est insita per naturam, ut nix alba est, ut ignis calidus. In his enim unam semper necesse est venire contrarietatem non aliam, nec utramlibet sed definite unam; id est non venit in ignem ut aliquando sit calidus, aliquando frigidus, aliquando vero quod horum medietas est tepidum. Sed semper naturali calore succenditur. Nec nix aliquando fit nigra, nec rursus rubra, nec ullis aliis coloribus permutatur, sed solum semper alba est. Cum haec ita sint, ea quae secundum habitum privationemque opponuntur, si et ab his contrariis distare monstrata sint quae mediis carent, et ab his quae inter se quandam qualitatis medietatem includunt, ab his quoque quae cum mediata sint, tamen definite alicui insunt, perfecte monstratum est ea quae secundum habitum et privationem sunt contrariis discrepare, quare quod distent a auctore teneamus. T. In privatione vero et habitu neutrum est eorum quae dictas usque ita sibi sunt quae secundum privationem et habitum opposita. 55

T. Dat primo differentias quibus ea quae sunt secundum habitum et privationem opposita ab his quae sunt immediata contrariis distent. In his enim contrariis quae medium non habent semper necesse est alterum ipsorum inesse ei quod in his ipsis subiectum est. In habitu vero et privatione non ita est. Non enim semper quaelibet res aut habitum habet aut privatur, sed est tempus quando utrumque non habet, ut catuli quibus nondum adhuc per naturam oculi patent. Illos enim neque habere habitum dicimus quoniam non vident, nec privatos visu quoniam parvuli adhuc visum per naturam habere non possunt. Igitur eorum quae sibi secundum privationem habitumque sunt opposita non semper alterum subiecto est eorum, sed eorum quae sunt contraria immediata, id est medio carentia, semper alterum susceptibili inest. Distat quoque ea quae secundum habitum et privationem est oppositio his quae secundum contraria putantur opponi, sed quoniam sunt quaedam contraria quae insunt alicui per naturam ut nivi album, igni calidum, corvo nigrum, et ab his discrepat oppositio privationis et habitus. Ea quae per naturam insunt definitiva sunt et nullo modo permutantur ut est album nivi. Non est enim nix aut alba aut nigra sed tantum alba, et corvus non aut albus aut niger sed solum niger. In privatione vero et habitus una res esse non potest definita, sed aut privatio semper contingit aut habitus et hoc est quod ait, et horum non definite alterum. Sed aut hoc aut illud. Neque enim necesse est aut caecum esse aut habentem visum definite subaudiendum est. Catulus enim qui per naturam nondum videt aut habiturus habitum est id est visum aut eo privandus est ut sit caecus, sed non definite unum, sed aut hoc aut illud indefinite contingit. Distat quoque haec oppositio his contrariis quae aliquibus per naturam immutabiliter accidunt. Restat quoque ut his contrariis quae mediata sunt hanc oppositionem differre doceamus. In illis enim non semper necesse erit contraria inesse subiecto, idcircoque eorum medietas possunt subiectis evenire substantiis, ut album ut nigrum quod non est alicui per naturam, sed tamen secundum accidens possunt utraque non esse in corporibus quoniam his ut rubrum vel pallidum quae sunt scilicet horum medietates eveniunt. In privatione vero et habitu id non est. Quando iam potuerint per naturam habere habitum utrisque quae ea suscipiunt carere non possunt. Catulus enim cum per naturam videre non potuerit aut habitum habere dicitur et est videns aut privationem si fuerit caecus. Ita semper ab eo tempore quo illi per naturam utrumlibet habere concessum est alterum retinebit, id est aut privationem aut habitum. Quocirca si in his contrariis quae medio non carent potest fieri ut utraque contraria in subiecto non sint, in privatione vero et habitu ab eo tempore quo per naturam potest utrumque retinere fieri non potest ne eorum habeat alterum. Distant hoc quoque mediata contrarietate ea quae secundum vim privationis

atque habitus opponuntur. sed iam monstratum est et in his contrariis quae privatam essent et in his quae medio carent hanc
vim oppositionis esse dissimilem. Recte igitur positum est privationis atque habitus oppositionem ab his quae ponimus
ut contraria discrepare. Amplius in contrariis cum sit eorum susceptibile potest fieri in alterna mutatione nisi
naturaliter unum insit. Usque et hoc sepius factum perfecte in contrarium habitudinem subsistere non tempore prohibeatur.
Alia rursus contrariorum et huius oppositionis quae secundum habitum privationemque dicitur discrepantia ponitur. ea enim quae
contrarias possunt in alterna positionis variatis vicibus permutari. quod enim calidum est potest effici frigidum. Rursusque
quod frigidum est potest in caloris verti qualitatem. his tamen ut dictum est solis exceptis quibus una quelibet res contra-
riorum naturaliter insita est. In his enim solis fieri non potest in alterna mutatio. In his vero que accidunt et non per naturam
subiectis eveniunt. fit semper contraria permutatio ut ex sano egrum. aut ex egro rursus sanum corpus efficiatur.
Iam vero illud ex bono pelinor semper semita videtur ad malum. et facillima esse ex probitate ad malitiam permuta-
tio quod terentiano dicetur exemplo. a labore proclive ad libidinem. Sed quamquam difficilis sit transitus a virtute
a turpitudine vitiorum. ita tamen fieri hunc transitum confirmat. huius enim philosophi sententia est.
virtutes non scientias ut socrates ait. neque ut stoici. naturaliter esse discibiles sed per quandam boni con-
suetudinem hominum mentibus inseri atque ideo si quis sit quibuslibet moribus viciis obnoxius. si eum melior
sermo susceperit et sapientium consuetudine confabulationeque comatur aliquid ex eandictis vitiorum in-
lecebris emendabitur. et sese aliquantulum exuit et paululum liberior ad meliora procedit. ita ut si primo
quidem nimium malus. post vero non malus. deinde iamiamque aliquantulum bonus. cui si huiusmodi intentio frequen-
tissime fiat. nec pravitatem temporis pervenitur. aut ei terminum mortis offecerit. non est dubium illum ex
pessimo per probas consuetudines confabulationesque sapientium in perfectam virtutis habitudinem permu-
tari. Est igitur ex bono in malum et ex malo in bonum rursus permutatio atque hoc quidem in contrariis. In habitu vero
et privatione non fit. Est namque permutatio sed una tamen nulla sese ratione convertens. Aut enim ab ha-
bitu ad privationem permutatio. a privatione vero ad habitum inpossibile est. et hoc planissimus docet
exemplis. quis enim umquam ex ceco factus est videns. Quis aliquando calvus crinitus efficitur. Cui amis-
sis etate dentibus rursus alii pereant. Quare sin contrariis fit in alterna mutatio. in privatione vero
atque habitu non fit. distat hec oppositio ea scilicet oppositione que fit secundum contrarias qualitates. Que
cumque vero ut affirmatio et negatio opponuntur usque omnia autem quae diximus sine complexione dicuntur. Expo-
sitis his differentiis quibus vel a contrariis relativa. vel privatio et habitus relativus. vel rursus privatio et habitus contrariis
discreparent. Nunc sequitur quod his omnibus secundum affirmationem negationemque opposita distent. et dat si-
gnum proprium affirmationis et negationis. ut eas semper queamus agnoscere. ut si qua sint que hoc signo mini-
me teneant. illa ab affirmationis negationisque oppositione differre dicamus. In affirmatione et
negatione fieri non potest. nisi si affirmatio vera est. sit statim falsa negatio. Si negatio vera. affirmatio mendaciu
nota. carere non possit. ut si quis dicat. socrates ambulat. socrates non ambulat. Si verum est
socratem ambulare. falsum est non ambulare. et rursus si falsum est non ambulare. verum est ambulare.
hanc autem veri falsique divisionem. nullus umquam in aliis oppositionibus poterit invenire. Nam in his quae
sunt ad aliquid non solum non est necesse oppositionem ipsam sibi verum falsumque dividere. sed in his nulla omnino
neque veritas. neque falsitas invenitur. Si quis enim dicat. hic tamen pater vel rursus filius. neque verum quod neque
falsum pronuntiat. et in contrariis quoque idem est. Nam cum bono malum sit contrarium. si quis nominet bonum et si quis
rursus simpliciter pronuntiet malum nulla in hac predicatione neque falsitas neque veritas est. Eodem
quoque sese modo habet et in his quae secundum habitum privationemque dicuntur. Similiter enim nichil neque
verum neque falsum est. si quis visum nominet vel cecitatem. hoc autem idcirco evenit quod omnia quecumque sunt
in quibus aut veritas aut falsitas invenitur secundum aliquam complexionem dicuntur. Cum vero quae simpliciter

proferuntur veri atque falsi prolatione carent. ut ipse ait. cum in principio omnia praedicamenta numeraret
dixit. Singula eorum quae essent dicta in nulla affirmatione dici. quadam vero complexione inter se horum prae
dicamentorum veritatem falsitatemque gigni. quibus ita edocuit praeter complexionem aliquam in sermonibus
veritatem falsitatemque invenire non posse. Sed et exemplo quoque manifestum est. Si enim dixero Socrates
homo est. aut verum aut falsum est. quod si sibi tantum dicam Socrates. aut rursus homo. nihil in eo neque veritatis
neque falsitatis est. quocirca quoniam omnis affirmatio cum complexione profertur. potest in ea aut veritas aut fal
sitas inveniri. Ea vero quae secundum ad aliquid simpliciter et sine ulla complexione dicuntur. Similiter autem et contra
ria et ea quae sunt secundum habitum privationemque sibimet opposita ut est pater filius. bonum malum. visus
caecitas. quae quoniam sine complexione dicuntur. Ubi autem complexio non est. illic neque falsitas neque veritas est. In af
firmationibus vero solis et negationibus quae secundum complexionem dicuntur aut veritas aut falsitas reperitur. secundum affir
mationem et negationem oppositio cunctis aliis superioribus distat. Sed et vero magis hoc videtur contin
gere in his quae secundum complexionem dicuntur. usque cum autem non sit omnino Socrates. sic autem utraque falsa est. et ha
bere visum et eum esse caecum. Sed quod in videntur quaedam contraria secundum complexionem dici in quibus aut falsitas reperitur aut
veritas. Sed neque ut affirmatio sit neque ut negatio. debuisse quoque dicere quid distent his complexionibus quae secundum affir
mationem negationemque dicuntur. Nam sicut aegritudo est contraria sanitati. ita quoque aegrotum esse Socratem ei quod
est sanum esse contrarium est. Oratio quoque quae dicit Socrates sanus est contraria est ei quae pronuntiat Socrates aegrotat. In his
quoque et veritas invenitur et falsitas. quod quoque hoc distat ea oppositione quae secundum vim affirmationis aut negationis
opponitur. hoc scilicet quod subsistente re de qua utraque dicuntur utrumlibet eorum verum est. Sit enim ea contraria praedicantur
quae mediis carent. Nam vivente et subsistente Socrate quoniam aegritudo et sanitas inmediata contraria sunt.
si quis de Socrate dicat Socrates sanus est. rursus alius pronuntiet Socrates aegrotat. unam veram unam falsam
necesse est. Socrates enim vivens aut aegrotat aut sanus est. et si verum est aegrotare. sanum esse falsum est. et si falsum
est aegrotare. sanum esse verum est. Si vero Socrates ipse non subsistat neque omnino sit. utrumque de eo falsum est dicere
quoniam aegrotat et sanus est. qui enim omnino non est. neque omnino potuit esse aegrotus vel sanus. Ergo in contrariis subsisten
te re de qua praedicantur. semper una praedicatio vera est. alia falsa. In his scilicet contrariis quae secundum complexionem dicuntur. et
carent medio. non subsistente autem re. contrarietates utraeque sunt falsae. Illa vero quae secundum privationem habitumque
dicuntur. sicut complexione praedicentur subsistat res. non necesse est aliam veram esse aliam falsam. et cum res omnino non
sit. utraeque sunt falsae. Socrates enim cum sit iam in sue matris alvo. et nondum sit genitus in lucem quidem editus non est.
Ipse tamen est atque vivit. sed tamen neque videns est neque caecus. et videns quidem non est quoniam nondum in lucem est editus.
Caecus vero idcirco non dicitur quoniam adhuc videre non poterat. Ergo si sit atque subsistat res de qua habitus atque pri
vatio praedicantur. potest fieri ut de eo falso utraque praedicentur. Si vero res de qua dicitur non sit omnino. utrasque falsas
esse necesse est. ut si Socrates omnino non est. falsum est eum dicere vel videntem esse vel caecum. Is enim videt aut caecus est
qui vivit atque subsistit. Si vero de quo dicitur non sit omnino. utraque de eo falso dicuntur. In catulis quoque id est.
nam si iam sint editi subsistunt quidem. sed neque caeci. neque videntes. quod nondum adhuc per naturam visum ha
bere potuerunt. Si vero omnino non sint. rursus falsum est. de his utraque praedicari. In affirmatione vero et negatione non ita
est ut ipse pronuntiat. Sed In affirmatione vero et negatione semper vel sit vel non sit. alterum ipsorum verum est. alterum falsum
In affirmatione inquit et negatione sive res subiecta subsistat. sive non sit omnino. semper in una veritas
in alia falsitas invenitur. Non est enim idem dicere aegrotare aliquem quod non esse sanum. Nam etiam si non sit omnino ali
quis. potest de eo quoniam est hoc negatio praedicari. quod enim omnino non est. sanum esse non potest. quod sanum esse non potest non est utique
sanum. Eodem quoque modo et de caecitate et de visu. Neque enim est idem dicere caecum esse aliquem. quod non de
videre. quod et caecus subsistit. Vivitque ut sit caecus. non videre vero et de omnino non subsistente dici potest. quod enim
non subsistit. omnino videre non potest. et quod videre non potest non videt. quocirca in affirmatione et negatione sive sit de quo dicitur.

Nec idem caecum esse quod non videre perspicacissime docet. Nam si aegrotat non subsistit non potest aegrotare. non esse vero sanum non ita est.

siue n sit · una semp uera est · altera falsa · Nam si sit socrates 7 uiuat · si de eo uerum est dicere qm uidet · falsum e

dicere qm n uidet · ex si de eo uerum est dicere qm sanus e · falsum est dicere de eo qm non sanus est · sinegationes uero

sunt · falses affirmationes · S uero res subiecta n subsistat omnino de eo quidem falsa e affirmatio nego semp uera · Nam enim pr

si socrates n e · neq subsistit · si quis dicat socrates uidet · 7 alius dicat socrates n uidet · falsum quidem e

de eo dicere qm uidet · uerum uero qm non uidet · Qui enim omnino n est · uidere n pot · qui dē n pot uidet · Itasuri

mum immutabileq semp manet · in affirmationib; ex negationib; falsam unam · alteram semp ueram implica

tione constitui · Quo circa qm in ceris 7 his que sedm priuatione 7 habitum s · sic e plexione utraq dicunt

de re n subsistente · falsas utraq · sibi quidem in affirmationib; 7 negationib; n sit · oms cetere oppositioes

ab affirmatione 7 negatione dissentiant ·

Constitute s g oppositioes quattuor · vi · differentie · i · Vna quidem contrarior 7 ei q est ad aliquid · ii · Secda

contrarior 7 eor q s sedm habitum 7 priuatione · iii · Tertia relatiuor contrarior 7 ei oppositionis q est

sedm affirmatione 7 negatione · iiii · Quarta uero relatiuor 7 ei q est sedm habitum 7 priuatione · v · Qnta

relatiuor 7 ei que e affirmationis 7 negationis · vi · Sexta priuationis 7 habitus ad negatione 7 affirma

tione · Sed p has oppositionum differentias quidam de ceris · ad multas sufficientias questioes ab a tra

dunt · Contrarium aut e bono quidem ex necessitate malum · hi enim manifestum e ex una quaq induc

tione · Vsq in paucis aut h aliquis uidebit · T In pluribus semp malum bono contrarium e · h loco monstratur

q ome bonum semp malo contrarium e · Non aut oi malo semp bonum · Nam q cuiq fuit bonum · solum illi malum

contrarium e · Malo aut ex bonum pot ee contrarium 7 malum · Sanitati enim que bona e · egritudo q est mala

contraria e · Rursus felicitati que bona e · infelicitas q q ipsa q q mala e contraria e · E st aut inue

nire malum · q duas ht contrarietates boni scilicet 7 alterius mali · Nam ea sint contraria q a se plurimum di

stent · e sit timiditas habitus animi pessim · duas ht contrarietates · Temeritate scilicet 7 fortitu

dine · Nam qui oia timet · 7 e timidus · 7 q nichil timet omnino · In quo e temeritas · distant longe a se 7 discrepant

Quo circa sibi contrarii s · e utraq sint mala · Rursus qm bonum malo contrarium · 7 fortitudo bona e ·

timiditas mala erit · 7 erit fortitudini contraria oppositaq timiditas · Due g contrarietates oppo

nunt timiditati · temeritas 7 fortitudo · h temeritas contraria e · sedm longissima distantia

quantitateq discrepantib; habitib atq contrarii · Timiditas uero fortitudini uidet opposita sedm

qualitate bonitatis atq malitie · qr sufficient e demonstratum bona semp malis ee contraria · ma

la uero et mal · Inductio aut e singulor exemplor collectio 7 ad uniuersale per ea cognitione col

lectioneq reductio · ut si quis dicat q musica nouit musicus e · 7 ab ea denoiet · 7 medic q medi

cina · Rursus q gramatica gramatic · 7 ex his singul reb; colligat uniuersalit · 7 q cuiq aliqua

arte nouit · eide denoiatione signaut · ut a gramatica gramaticus · a medicina medicus ·

7 cetera huiusmoi · quo circa h q supra diximus de ceris · a exemplor planissima inductione fir

mauit · Illud q q addit mala posse mal contraria in paucissimis inueniri · Semp aut mala bonis

ee contraria · Nam 7 in ipsis in q b; mala mal contraria s · in e tam ut et sint bonis contraria ee uideant ·

ut timiditas qm temeritati e contraria · sint et fortitudini contraria · Sed n necee e q cuiq malum bo

no ee contrarium · mox et mali ee contrarium · Vt egritudo sanitati q e bonum contrarium e · Alii uero contraria malo

n e · Recte g dictum e · malum malo contrarium in paucioribus inueniri · Amplius contrariis n est necee

si alterum fuit alterum ee · 7 cetera · Vsq nam cum sit sanum ee socrate · n erit egrotare socrate · T Dictum e

quidam relatiua simul ee natualit · ut cum sit filius pat e · Cum uero sit pat sine filio ee n pot · Quo circa

semp simul s pat 7 filius · h uero in ceris n e · an enim n necee e semp simul ee contraria · Si enim nullus egro

tet · 7 sint oms sani · cum sit sanitas n erit egritudo · 7 una contrarietate manente · alia omnino n erit ·

quia aliquando malo bonum 7 malum malo contrarium e.

Ut si quis dicat de cignis. Et enim omnes cigni sunt albi, in cigno nigredo non erit. Atque haec quidem ita ad uniuersalia refe-
rendum est. Nam si omnia quae sunt alba sint, omnino nigredo non erit. Tractatum autem haec singillatim uidetur esse apertius. Namque duo
contraria in uno eodemque tempore esse non possunt, ut Socratem cum sanus est egrotus non est, et cum sanus est manente sanitate non esse
potuit egritudo. Et non erit necessarium uno contrario posito mox subsequi alterum. Nam si necesse esset uno contrario
constituto mox aliud sequi, posset idem Socrates uno eodemque tempore et sanus esse et eger, quod fieri non potest. Non igitur ne-
cesse est cum sit una contrarietas mox aliam sequi. Quocirca fieri potest ut cum unum contrarium sit, aliud non sit. Idque in sin-
gularibus etiam esse necesse est, ut quod est Socratem esse sanum, non est Socratem egrotare, quod Socratis sanitati est contrarium.
Socrates enim uno eodemque tempore quamquam contrariorum susceptibilis sit quoniam substantia est, tamen uno eodemque tempore contraria utraque
non suscipit. Manifestum est autem quoniam circa idem uel specie uel genere nata sunt fieri contraria et cetera. Usque iustitia uero et in-
iustitia in anima. Docet circa quae semper posita esse contraria. Aut enim circa eas quae aut genere eadem sunt aut specie, ut est corpus quidem
animalis unum secundum genus. Omnium enim animalium unum genus est, et circa haec egritudo ut sanitas inuenitur. Similiter et circa
corpus omne indiscrete uel animalis uel inanimati albedo et nigredo est, quod scilicet omne corpus et ipsum secundum genus est unum.
Unum namque hoc genus est substantia. Iustitia quoque et iniustitia in anima est. Omnis autem anima quae iustitiam iniustitiamque suscipit
rationalis est, id est hominis. Homines hoc est idem sunt secundum speciem. Omnes igitur animae hominis eedem sunt secundum speciem. Iustitia igitur et iniustitia
circa easdem secundum speciem res reperiuntur. Quocirca recte conclusum est omnia contraria aut in eodem genere esse et cetera.
Usque bonum uero et malum non sunt in aliquo genere sed ipsa sunt genera. Monstrat id quod reliquum est, id est ubi possint semper
contraria inuestigari. Omnia enim quae sunt contraria aut sub eodem genere sunt aut sub contrariis generibus aut ipsa sunt genera. Sub
eodem genere sunt contraria ut album et nigrum sub uno sunt genere, id est colore. Color enim albedinis et nigredinis genus est.
Haec igitur sub uno sunt genere. Alia uero contraria in contrariis generibus inueniuntur, ut iustitia et iniustitia. Iustitie enim genus
est bonum, iniustitie uero malum. Malum uero bono contrarium est. Iustitia igitur et iniustitia sub contrariis generibus sunt. Rursus
alia ipsa sunt genera ut bonum et malum. Utraque sunt genera sub se bonorum malorumque positorum. Et non hoc nunc uidetur quod bonitas
et malitia nulli alii generi subdantur; ponuntur enim sub qualitate. Sed particularium bonorum malorum non est aliquod
genus nisi ipsum bonum et malum generaliter. Recte igitur bonum et malum aliorum particularium bonorum malorumque
genera sunt enumerata. Quare rectissime dictum est omnia contraria aut sub eodem esse genere ut album et nigrum sub colore,
aut in contrariis generibus ut iustitia atque iniustitia sub bono et malo, aut ipsa esse genera ut ipsum est bonum
et malum, quae genera iustitie atque iniustitie numerata sunt.

Rursus alterum altero dicitur quadrupliciter et cetera. Postquam de oppositis disputationem quantum ad presens
tempus attinebat explicauit, nunc quae priora dici possunt quae posteriora disserit, et ait primo quidem et proprie, et quae in
usu prius dicimus, hoc est quando aliquam rem alia res tempore precedit et superat, et dum proprie loquimur secundum temporis proces-
sionem aliquid antiquius dicimus, aliud senius. Antiquius quidem in his que inanimata sunt, ut Porphyrio placet. Se-
nius uero in his quae anima non carent. Ut si quis dicat antiquius fuisse bella Thebanorum atque Grecorum Troie excidio,
idcirco quod tempore precedat. Filii namque ducum qui Thebano periere prelio Troie preliis interfuerunt, Diomedes
Tydei filius et Steneleus Capanei. Atque hoc idem ita quoniam est in rebus inanimatis antiquius dicitur, ut cum di-
cimus antiquiorem esse dominationem regum in urbe romana quam consulum et magistratuum. In rebus uero animatis
senius uocamus. Seniorem namque dicimus Pitagoram Socrate, Socratem Aristotele, idcirco quod se temporibus
antecedant. Ergo prius alterum altero dicitur proprie secundum tempus. Prioris autem quattuor fuere distantie, ut ipse a-
dicit cum ait: Prius alterum altero dicitur quadrupliciter. Easque singillatim breuiter enumerat, ad quas ipse addidit
quintam quae priscis philosophis esset incognita. Et quoniam de primo prioris modo dictum est, de secundo dicamus.
Secundo quod non conuertitur secundum subsistendi consequentiam. Secunda inquit significatio prioris est quae non tempore
intelligitur, sed natura, et hoc ait: A qua non conuertitur subsistendi consequentia. Nam si due res sint ita po-
site ut si una sit necesse sit esse aliam, si alia sit non necesse sit esse aliam, illa prior est qua posita ut sit, necesse aliam

esse necesse est. Et hic quidem universaliter dictum est. Planius vero fiet hoc exemplis. Binarius enim numerus et unitas continet
naturam, ut si quis duos esse proponat, unum quoque esse monstravit. Unum enim ipsis duobus concluditur, nec
praeter duas unitates potest esse binarius. Quocirca quisquis binarium numerum posuit, unum quoque esse conse-
quitur. Idcirco quoniam binarius ut sit, indigens est unitate. At vero si quis ponat esse unitatem, non necesse est esse
binarium. Ergo ab unitate subsistendi consequentia non convertitur. Posita vero unitate, necesse non fuit bi-
narii numeri subsequi quantitatem, idcirco quoniam binario non indiget unitas, sicut indigens erat unitate bi-
narius. Quare prior est unitas binario. Quod scriptum est, ex eo quod ita fuit ut ab eo subsistendi consequentia non
convertatur, prius a auctore probabitur, ut in eo quod est homo et animal. Cum dico hominem mox dixi animal. Cum
animal dixero nihil adhuc de homine dictum est. Omnis enim homo animal est, non omne animal homo. Tertio vero secundum quendam or-
dinem prius dicitur, quemadmodum et in disciplinis et in orationibus et cetera. Usque similiter exordium narratione
prius est ordine. Id est Ponit tertiam prioris significationem, ut in geometria priora sunt inquit elementa de-
scriptionibus; elementa vero aut quos terminos appellamus, id est ubi quid punctum sit, quid linea, quid figura praedicetur.
His cognitis et fideliter animo comprehensis, post ea omnes geometricae descriptiones fiunt, quas problemata theoremata nuncupant.
Ergo quoniam prius discuntur elementa, post ad descriptiones est transitus, priora sunt elementa descriptionibus ordine scilicet, quoniam ut
descriptio possit intellegi, prius elementa traduntur. Et in grammatica quoque prius singulae traduntur litterae quam
quae ex his syllabae coniunguntur. Quocirca ipsae quoque ordine priores sunt syllabis. Rhetores vero nonne saepe a nar-
ratione sed ab exordio agere causas incipiunt. Ideo quoniam exordia narrationibus priora sunt ordine. Et est tertius mo-
dus prioris iste est, quod secundum nexum cuiusdam ordinis in qualibet arte est constitutum. Amplius praeter haec omnia quod
melius et honorabilius est, prius natura esse videtur. Id est Dicit prius videri quod neque secundum tempus neque secundum subsi-
stendi consequentiam nec secundum ordinem sit, sed quaecumque pretiosius fiunt prius esse videatur, ut sol luna prior est
et anima corpore. Et animal anima. Hi vero tali argumento probat quod hi per aliquos venerantur et honoratiores existimat
dicit se eos esse priores. Et hi qui in rebus publicis plurimum possunt priores dicuntur ab his qui eos maxime vene-
rantur. Sed ut ipse ait alienissimus modus est a significatione prioris. Quartus hic quem diximus est modus, et enim debiis
melius dici potest ut dicantur honorabiliores et venerabiliores, ut vero priores dicantur abusio potius quam ulla proprietas est.
Quintus modus quem ipse addidit huiusmodi est. Id est Videtur autem praeter eos qui dicti sunt alter esse prioris modus. Eorum enim quae con-
vertuntur secundum essentiae consequentiam quod alterius alterum quomodolibet causa est digne prius natura dicitur. Id est Nonnullas
quasdam res in praedicatione posse converti quod si una earum quae convertuntur alteri causa est et veluti naturalem subsi-
stentiam subministrat, illa naturaliter prius esse perhibetur. Ipse autem quod proposuit aptissimo firmavit exemplo.
Nam si est aliqua res verum est de eadem dicere quoniam est. Rursus si idem verum est dicere quoniam est, illam ipsam rem esse necesse est, ut
quoniam est homo, verum est dicere quoniam est homo. Quod si verum est dicere quoniam est homo, nulla est dubitatio quin homo sit. Ergo quoniam duo haec
sibimet convertuntur, respiciamus nunc quae sit harum causa alteri ut subsistere valeat atque non esse possit. Video autem
rem dicto vero subsistendi dare principium, quoniam ab homine est idcirco verum est dicere de eo quoniam est, sed non idcirco homo est quoniam de eo
vere dici potest quoniam est. Res enim ut veritas adsit dicto principium est, sed non ut res subsistat animo efficit dicto.
Quocirca prius est esse hominem praeterquam verum de eo esse dictum. Idcirco quoniam quamvis convertantur tamen una harum rerum
alteri subsistendi causa est. Atenim id prius inter quae convertuntur secundum essentiae consequentiam, quod alterius quo-
modolibet causa sit, ut in hoc ipso sermone et homine convertuntur quidem utraque, sed homo ut sit sermo verus causa est
atque principium. Quod a ita ait. Id est Est autem verus sermo nullo modo causa subsistendi rei. Res autem videtur
quodammodo causa esse ut sermo verus sit. Id est Neque enim idcirco res est quoniam sermo est, sed idcirco verus est sermo quoniam res
ipsa subsistit. Quocirca V. hi prioris modi, quorum superius IIII dixit. Secundum tempus scilicet, secundum id quod non conver-
titur ad subsistendi consequentiam, secundum ordinem, secundum reverentiam, secundum conversionem cum altera res
alii subsistendi causa est. Sed et quoniam de priore dictum est, nunc dehinc quae simul sunt sequitur.

Simul autem dicuntur simpliciter et proprie quorum generatio in eodem tempore est. [T] Cum de prioribus disputaret illa priora esse con-
tendebat quae secundum tempus praecedentis temporis dicerentur. Quare cum his quae simul sunt disputat idem revocat et recte. Nam si maxi-
mum modum prioris solum efficiat tempus, cur non quoque simul edita naturam temporis efficiet. Atque ideo et simpliciter et proprie
dici simul esse ea quae unius temporis prolata sunt, ut si illa sunt priora atque antiquiora quaecumque non aequali sed praecedenti tempore
proferuntur, quae se temporibus non praecedunt rectissime simul esse ponuntur. Cum enim uno tempore addita atque prolata sunt, illa
secundum tempus simul esse dicuntur, id est simul natale principium substantiamque sortita, atque haec quidem secundum tempus simul esse dicuntur. Secundum
naturam vero simul esse perhibentur quaecumque invicem ad se convertuntur cum altera res alteri subsistendi neque causa
sit neque principium, ut sunt huiusmodi duplum et medium. Nam cum sit duplum, medium est, cum rursus medium, du-
plum est. Servus quoque et dominus eodem modo sunt, filius quoque et pater. Haec enim quaecumque illata quidem inferunt alia, sublata vero auferunt,
simul sibimet semper invicem convertuntur. Nam si dicam patrem, filium quoque intellegi necesse est. Si dixero filium, pater
mox sub intellegentiam cadit. Quod si alterum substulero, utrumque perimo. Nam si tollam filium, pater non est. Si patrem abstu-
lero, filium quoque perire necesse est. Atque haec ita sibimetipsa convertuntur, ut tamen altera res alteri causa penitus non sit.
Nam quoniam pater filio in praedicatione convertitur manifestum est. Sed neque pater filio causa est ut sit, neque filius patri.
Haec autem huiusmodi est. Si Aeneas habuit Ascanium filium, non dubium dicimus quoniam non fuit Aeneas causa ut esset Ascanius. Sed non
fuit pater causa ut esset filius. Nam quod dico Ascanius, quaedam propria substantia est, quod dico filius esse non potest nisi ad aliud refe-
ratur. Igitur causa fuit Aeneas ut esset Ascanius. Etenim Aeneam nomino substantiam dixi. Si patrem appello, nul-
la ratione constet nisi ad filium referatur. Igitur causa fuit Aeneas ut esset Ascanius, sed non causa pater ut esset
filius. Pater namque tunc fit cum filius fuerit, quod sibi tempore ipso prioratus non est. Causa autem cuilibet rei prior est quam illa
cuius causa est oriatur. Nulla dubitatio est quoniam pater atque filius, quorum utraeque praedicationes aequales sunt tempore, neutra neutri
causa sit, cum tamen substantiae ipse sibi ut sint causa sunt, praedicationis vero nullo modo. Neque enim simile debet videri id
quod paulo ante dictum est de homine esse verum de eo sermone qui est. Illic enim cum res esset, tunc poterat esse verus de ea sermo.
Prius enim est ut sit aliquid, posterius vero ut de eo verum aliquid esse dicatur. Hic enim vero non ita est ut prius aliquid sit pater posterius filius. Mox
enim ut pater est, filium esse necesse est. Mox ut est filius, patris sine dubio praedicatio consequitur. Quem modum quis scilicet
secundum naturam esse ita pronuntiat. Naturaliter simul sunt quaecumque convertuntur quidem secundum subsistendi esse consequen-
tiam, si nullo modo alterum alteri subsistendi causa est. In his quae ita priora dicebant, ut convertentur, quoniam secundum
essentiam eorum consequentia esset, tamen in his altera res alii causa atque principium erat, quod una prior esse videretur
eo quod causa esset alterius. Hic distat quod haec ab his quae convertuntur et se invicem auferunt. Cum neutrum neutri
causa sit et tamen convertuntur, digne simul naturaliter esse perhibentur. [T] Et ea quae ex eodem genere in contrarium
dividuntur simul nata esse videntur. [T] Tertium modum posterius hic addidit, illa quoque simul esse quae aequali divi-
sione sub genere ponantur, ut si ponat quis animal genus hominis et equi, hominem vero et equum a genere, id est ab animali dividit.
Homo et equus quoniam sub eodem genere sunt, simul esse nata dicuntur, et conveniens regula est. In omnibus quibuscumque
generibus cum specierum divisiones fiunt, illae species inter se coaequaevae sunt et sub his speciebus quaedam alia ponantur et
ipsa inter se simul nata esse dicuntur. Dividatur enim genus, id est animal, in volatile atque gressibile et quoniam
sub eodem genere simul nata sunt. Ut si quid horum in subiectas res speciesque solvatur, ut volatile quidem in his avibus
quae seminibus vescuntur et in his quae carnibus et in his quae herbis, hae tres species rursus quae sub vo-
latili sunt simul naturaliter appellantur. Quare ita dixit [T] Dividitur namque et unumquodque eorum in species iterum
secundum eandem divisionem. Et addidit et erunt illa simul nata quaecumque ex eodem ipso genere secundum eandem
divisionem sunt, atque idcirco fieri non potest ut genus habeat unam speciem. Nam quaecumque sub genere sunt simul sunt.
Simul autem in plura esse non possunt. Genus sub se unam speciem habere non potest. Si enim una fuerit, fieri non potest
ut simul esse dicantur, quia illud est quod sub eodem genere res quaedam solent quae similiter sunt naturaliter inve-
niri. Sed haec de speciebus. Genera autem semper prioratus non et convertuntur secundum substantiae consequentiam. prioris

unus modus est secundum quem illa priora esse dicentur · quaecumque ad subsistendi nullo modo convertuntur · quod hic
id in generibus cadit · Genera enim non convertuntur ad subsistentiae consequentiam hoc modo · Sit enim animal genus ·
homo vero species · cum vero dico hominem esse · animal quoque esse consequitur · Si animal dixero ad hominem subsistentiae consequen-
tia non convertitur · potest enim esse animal · non tamen homo · Quocirca ab animali ad hominem non convertitur subsisten-
tiae consequentia · quod posito homine animal constat · animali vero nominato non est necesse hominem esse · Illa quoque priorum
descriptio est · eaque si priora sublata quidem auferunt · Illata tamen inferunt · animal sublatum secum quoque hominem tollet ·
illatum vero ut dicatur esse animal · non secum statim hominem infert · Posteriora vero e diverso · Illata enim simul infe-
runt · sublata non auferunt · dicitur quidem homo simul secum animal infert · Itaque omnis homo animal est · quod si homo sublatus
auferatur · non necesse est animal quoque auferri · quod enim nomen animalis in pluribus speciebus valet aptari · quae cum ita sint
contingit ut sublato hominis nomine permanebit animal · Quocirca concludit tres esse species eorum (simul sunt) quae secundum tempus ·
secundum naturam · cum utraque ita convertuntur (ut ne-) utra neutri causa sit · Tertium genus est · secundum eandem sub genere
divisionem ·

Quoniam in faciendo atque patiendo inerat quidam motus · facere autem et pati praedicamentis adiunxit · idcirco nunc de
motibus tractat · et sex motus esse pronuntiat · Motus vero sunt species sex · generatio · corruptio · crementum · diminutio ·
commutatio · secundum locum mutatio · In physicis autem motus species alia ratione partitus est · ait enim aliud esse permutatio-
nem · aliud motum · et permutationis quidem duas esse species ait · generationem et corruptionem · motus vero · iii · secundum quanti-
tatem · secundum qualitatem · secundum locum · Hic ergo quoniam liber ad introductionem quodammodo factus est noluit nimis
divisionis attenuare rationem · ne ingredientium animos subtiliori divisione confunderet · facit igitur divisio-
nem motus hoc modo · Est enim una species motus secundum substantiam · alia secundum quantitatem · alia secundum qualitatem · alia secundum
locum · et secundum substantiam quidem est generatio et corruptio · Hae enim utraque in substantia fiunt · [illegible] secundum substantiam generatur aliud
et secundum substantiam corrumpitur · Secundum quantitatem ut crementum et diminutio · Et enim vel quantitate adaucta cre-
visse vel (ducta) diminuta esse dicitur · Secundum qualitatem vero quae dicitur commutatio secundum aliquas scilicet passiones · quas
qualitates esse manifestum est · Secundum locum vero ut est vitis in longitudinem vel in curvam naturam inflexus · et vitis
quidem in longitudinem est · ut a sursum in deorsum · a prioribus retrorsum · a dextra sinistrorsum · et rursus si sibi
convertas idem motus erit · Illud quoque notum est has esse omnes species motus · nulloque sibi participant nisi solo
generis nomine quod motus dicitur · Nam neque generatio idem est quod corruptio · Namque generatio est in substantia ingressus · corruptio
vero e substantia egressus · nec diminutio idem est quod crementum · nec secundum locum translatio alicui superiorum consimilis est ·
Commutatio autem habet forte aliquam dubitationem quod non videatur a superioribus discrepare · quam quaestionem ita pro-
posuit · in commutatione vero est aliqua dubitatio · ne forte necesse sit quod secundum aliquem reliquorum motuum commu-
tari · Nam si omne quod commutatur · aut generatur · aut corrumpitur · aut minuitur · aut crescit · aut id secundum locum transferri
necesse est · dubium non est in superioribus ceteris hanc differre secundum speciem · quae secundum commutationem dicitur · Sed quoniam quod mu-
tatur non omnino neque generatur neque corrumpitur · ut quod in sole diutius stetit · si ex candido niger est factus · commutatur
quidem secundum colorem dicitur · non tamen generatum est · aut corruptum · Nec vero illi aliquid vel crementum factum est · vel diminutio · Sed nec
loci translatio est ulla · Potest enim aliquis uno eodem loco consistens aliquibus extrinsecus venientibus passionibus
permutari · Potest quoque et crescere et decrescere praeter qualitatis commutationem · quod ipse Aristoteles ita pronuntiat · Sed sunt
quaedam quae crescunt et non commutantur · ut quadratum circumposito gnomone crescit quidem quadratum · non tamen
commutatur · Idemque quod sublato gnomone diminuitur · sed non commutatur · Sit enim quadratum · a · b · c · d · et ducatur ei angulus
b · c · et dividant quattuor latera · a · c · a · b · d · d · c · In aequalia · g · e · h · f · cum punctis · et ducantur · g · h · f · e ·
lineae · Divisum igitur quadratum · a · d · in quattuor quadratis quae sunt · e · g · f · g · e · h · h · f · quorumlibet tres
quae circa eandem angulare sunt sidemant · figura ipsa gnomo vocatur · ut si quis tollat tres hos · e · g · g ·
f · f · h · invenitur · o · m · n · gnomo · quod · m · n · gnomo separatur ablatus · a · b · e · h · quadrato · tot · a · d · quadratum

imminutus est quod ex tam magno factus parvius, non tamen in formam tetragoni est mutatum. Quod si est b tetragonus solus sit et ei circumponatur gnomo qui est m n, crevit quidem tetragonum et maior factus est, sed non commutatus est. Omnes enim tetragoni sibi sunt propria qualitate similes. Quod si commutatio huiusmodi motus esset ut non omnino a superioribus separata esset, nulla esset dubitatio quin semper oporteret quaecumque commutatur secundum aliquem priorum motuum modumque commutari. Ita ut nasceretur aut corrumperetur aut minueretur aut cresceret aut secundum locum fieret aliqua permutatio. Quod quoniam non est ab omnibus superioribus motibus, hic motus specie distat. Sed monstratum est superius superiores motus specie a se omni subiectae ratione discrepare. Quocirca distant a se similiter hi vi motus atque divisi sunt. Simpliciter autem motui quies contrarium est. Nunc iam motuum contrarietates exsequitur. Et ipsi quidem generi, id est motui, dicit quietem esse contrariam. Habet enim motus quietem contrariam. Singulis vero speciebus motuum motus sibi ipsi contrarii sunt, ut generationi corruptio. Et cum generatio sit motus atque corruptio, utraque tamen sibimet contrariae. Incremento diminutio contraria est. Quare diverso modo hae species motus hanc contrarietatem habent quam generi dudum habere monstravimus. Motus enim ipse habet quietem contrariam. Specierum vero motibus non quies sed alii motus contrarii sunt, ut generationi corruptio et incremento diminutio. Secundum locum vero translationis contrarietas similis est generi. Nam et ipsa habet contrariam secundum locum quietem. Contrarium namque est moveri de loco in locum et non moveri, et est non moveri secundum locum quies. Motui vero secundum locum translatio. Maxime autem inquit secundum locum quieti contraria est in contrarium locum factus dicitur motus atque hic quidem in aliis [motibus] licet videre. Sed ad dubitat si reliquo motui, id est mutationi, aliquid possit esse contrarium, quam quaestionem ita proponit. Reliquorum vero de his quae assignatae sunt motuum non facile est assignare quid sit contrarium. Videtur autem neque esse aliquid his contrarium nisi si quis opponat secundum qualitatem quietem translationi contrarium ex similitudine motuum contrarietates [quoque] colligimus. Nam quoniam superioris motus esse contrarium repperit secundum locum quietem, quoniam omnis commutatio quae secundum aliquam passionem fit secundum qualitatem commutatur, motus ei contrarietatem posuit secundum qualitatem, ut si lapis qui frigidus est, si ita permaneat qualitas illa, mansit et in validis quiescunt. Quod si tepeat, qualitas illa commutata est et illa commutatio quae facta idem motus est in tempore lapidis secundum qualitatem. Fuit autem in frigore quies secundum eam qualitatem. Quocirca videtur hic motus quidem contrarium non habere, et tamen sicut superius dictum est, secundum locum translationis contrarium esse non secundum locum quietem, cur non quoque secundum qualitatem commutationis dicatur quies esse contraria. Diffinitio namque commutationis translatio est secundum qualitatem. Cum enim qualitas cuiuslibet rei movetur fit translatio scilicet secundum qualitatem. Quod si illud maxime videatur secundum locum quieti contrarium non solum secundum locum translatio sed etiam in contrarium locum translatio maxime, secundum qualitatem quoque quieti non erit contrarietas translatio, sed maxime in contrariam qualitatem commutatio, ut si quid cum est album sive rubeum fiat, quieti quidem ei quae in albo colore poterat permanere contraria fuit qualitatis ipsa mutatio, ut ex albo in rubeum mutaretur. Si quid enim ex albo vertatur in nigrum, illud maxime permutatur et illud superiori quieti contrarium est quoniam permutatum est in contrariam qualitatem, atque hoc est quod ait: quare opponitur ei secundum qualitatem quies vel in contrarium qualitatis translatio. Id quoque aptissime vulgatur exemplo. Quare quoniam de motibus expeditum est, habendi equivocationem quae sequitur explicemus.

Habere secundum plures dicitur modos. Usque quae autem solent dici omnes pene enumerati sunt. Equivocum esse habendi praedicamentum manifestum est. Habere enim ita multis dicitur modis ut tamen equivoce predicetur. Dicimur enim habere aliquam qualitatem ut habitum vel dispositionem. Dicimur quoque habere scientiam vel virtutem. Quantitatem quoque habere perhibemur. Dicimur enim habere mensura v vel iiii pedes. Nec non etiam in ipsis partibus corporis habere aliquid et ipsas partes habere predicamur. Dicimur enim et habere digitos et in digito anulos. Circa corpus quoque aliquid habere in dicitur ut tunicam vel quamlibet aliud vestimentum. Nec non et in vase habere aliquid dicimus, ut triticum in modio est et vinum in dolio. Haec scilicet ita haberi dicuntur ut in vase.

permutatio usque rei ... sit atque ibi manendo sit quies postea sit ei motus ... vel ... ipse motus ... multo magis ... motus ... illi ... et talibus ... ad dextram sic a sinistra motus sit ... ...

11

habentem

dr̄ et qs habe uxorē. q̄ scilicet significatio nulla suprадictorum cois ē. sz ut ipsi aristotili videtur longe diusa ē. hec significatio habendi pdicamento. Non enim pe habem uxores. sz q. habe qs dr̄ uxorē. hi significat habitare cū eo uxorē. habe enim habitare dicimus. ut ē socratis. i. habitant atque colunt. qr si ipse qq. a. inqt ēē aliquos fortasse qdicant habendi modos. ortatq; nos adultiorē aliquā inqsitionē uti nosq; queram quos pret priores dictos modos alios possit habe. pdicari 7 de hac equivocatione qde habendi sufficient dictū ē. Sed fortasse qs dubitet cur cū habe supi ingne numeravit. Ne qd ipsū quocū ponat. sz h. qstio solut. cū supius qdē ei speciez exēpla p posuit. ut ē calciatū ēē. t armatū. hoz enim talium gnis ē. q si 7 ht aliquas pprias spes habendi pdicatio. Dr̄ aūt 7 ipsū nom multiplicē. pnebile ē enim congruū ingne nūari. Suffic̄ enim addemonstrandū gnis ēē habendi pdicationē. q sub se aliquas partes spesq; continet. Explicit.

explicit explicit

[illegible]

Questio [illegible]

[illegible]

[illegible]

lo

pm

queda

ēmutat

b. e. 7 dividan

linee. Divisus g

geiracaende ang

f. f. h. invenit

[illegible]

arnoun [illegible]

18 ff. 11 f.

H2098

BOETHII
COMMENTARI
SUPER
PORPHIRIUS

M. S

PERGAMENA